Bosna i Hercegovina:
romska populacija

Praćenje stanja i položaja djece i žena

Istraživanje višestrukih pokazatelja
2011.–2012.

Bosna i Hercegovina
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

unicef
Dječiji fond Ujedinjenih nacija

MICS

BOSNA I HERCEGOVINA: ROMSKA POPULACIJA
ISTRAŽIVANJE VIŠESTRUKIH POKAZATELJA
2011.–2012.

Izdavač
UNICEF-ov ured za Bosnu i Hercegovinu

Autori
Dajana Mitrović
Enida Imamović
Mirza Puzić

Lektor
Edin Tuzlak

Dizajn
Sandra Ozimica

Naslovna fotografija
Dženan Kriještorac

Štampa
Amos graf

Tiraž
500

Štampano u februaru 2013. godine

Istraživanje višestrukih pokazatelja (MICS) je međunarodni program istraživanja domaćinstava razvijen od strane Ureda dječijeg fonda Ujedinjenih nacija (UNICEF), kojim se obezbjeđuju ažurne informacije o djeci i ženama te mjere ključni pokazatelji koji omogućavaju državama praćenje napretka u odnosu na Milenijumske razvojne ciljeve i druge međunarodne obaveze.

Istraživanje višestrukih pokazatelja o romskoj populaciji 2011.–2012. u Bosni i Hercegovini je provelo **Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine** (MLJPI BiH) u saradnji s **Agencijom za statistiku Bosne i Hercegovine** (BHAS). Finansijsku i stručnu podršku pružio je UNICEF BiH. Dodatnu finansijsku pomoć pružio je **Populacijski fond Ujedinjenih nacija** (UNFPA) i **Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbjeglice** (UNHCR). Istraživanje je provedeno kao dio četvrtog globalnog ciklusa MICS istraživanja (MICS4).

Dodatne informacije o globalnom MICS programu mogu se naći na www.childinfo.org.

Preporučeni način navođenja studije:
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. (2013.) *Istraživanje višestrukih pokazatelja (MICS) o romskoj populaciji u Bosni i Hercegovini 2011.-2012: završni izvještaj*. Sarajevo: UNICEF BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA: ROMSKA POPULACIJA ISTRAŽIVANJE VIŠESTRUKIH POKAZATELJA 2011.–2012.

Završni izvještaj

Februar, 2013.

Zbirna tabela rezultata[1]

Pokazatelji Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS) i Milenijumskih razvojnih ciljeva (MDG), istraživanje o romskoj populaciji u Bosni i Hercegovini, 2011.–2012.

Oblast	MICS4 pokazatelj	MDG pokazatelj	Pokazatelj	Vrijednost	
SMRTNOST DJECE					
Smrtnost djece	1.1	*4.1*	Smrtnost djece mlađe od pet godina[2]	27	promila
	1.2	*4.2*	Smrtnost dojenčadi[3]	24	promila
ISHRANA					
Stanje uhranjenosti			Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast):		
	2.1a	*1.8*	umjerena i ozbiljna pothranjenost (- 2 SD)	8,8	procenata
	2.1b	*1.8*	ozbiljna pothranjenost (- 3 SD)	2,4	procenta
			Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast):		
	2.2a		umjerena i ozbiljna zakržljalost (- 2 SD)	21,1	procenat
	2.2b		ozbiljna zakržljalost (- 3 SD)	8,0	procenata
			Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu):		
	2.3a		umjerena i ozbiljna neuhranjenost (- 2 SD)	8,3	procenta
	2.3b		ozbiljna neuhranjenost (- 3 SD)	3,5	procenata
Dojenje i ishrana novorođenčadi	2.4		Djeca ikada dojena	95,0	procenata
	2.5		Rani početak dojenja	50,3	procenta
	2.6		Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	22,3	procenta
	2.7		Nastavljeno dojenje nakon navršene prve godine života	50,1	procenat
	2.8		Nastavljeno dojenje do druge godine života	68,8	procenata
	2.9		Pretežno dojenje do šestog mjeseca života	64,0	procenta
	2.10		Period trajanja dojenja	20,9	mjeseci
	2.11		Hranjenje na flašicu s cuclom	56,3	procenta
	2.12		Uvođenje čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane	(67,2)	procenta
	2.13		Minimalna učestalost hranjenja	60,1	procenat
	2.14		Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	39,8	procenata
	2.15		Učestalost hranjenja mlijekom djece koja ne doje	78,4	procenta
Mala porođajna težina	2.18		Niska porođajna težina (masa) novorođenčadi	13,7	procenata
	2.19		Novorođenčad vagana nakon porođaja	96,2	procenta
ZDRAVLJE DJECE					
Vakcinacije	3.1		Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	85,6	procenata
	3.2		Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	14,2	procenta
	3.3		Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	12,5	procenata
	3.4	*4.3*	Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)	21,8	procenata
	3.5		Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	14,5	procenata
Njega tokom bolesti	3.8		Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	52,1	procenat
	3.9		Traženje pomoći u slučaju sumnje na upalu pluća	79,8	procenata
	3.10		Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	74,9	procenata
Upotreba čvrstog goriva	3.11		Čvrsto gorivo (korišteno kao glavni energent za pripremanje hrane)	92,2	procenta
VODA I SANITACIJA					
Voda i sanitacija	4.1	*7.8*	Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	97,4	procenta
	4.2		Pročišćavanje (kondicioniranje) vode za piće	2,7	procenata
	4.3	*7.9*	Korištenje poboljšane sanitacije	73,1	procenat
	4.4		Sigurno uklanjanje dječijih fekalija	12,3	procenta
	4.5		Mjesto za pranje ruku	91,6	procenata
	4.6		Dostupnost sapuna	96,5	procenata

1 Vidjeti Dodatak E za definiciju pokazatelja.
2 Stopa se odnosi na 2005. godinu.
3 Stopa se odnosi na 2005. godinu.

Oblast	MICS4 pokazatelj	MDG pokazatelj	Pokazatelj	Vrijednost	
REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE					
Kontracepcija i nezadovoljene potrebe	5.1	*5.4*	Stopa rađanja među adolescenticama (žene u dobi od 15 do 19 godina)	145	promila
	5.2		Rađanje djece u ranoj životnoj dobi	31,0	procenat
	5.3	*5.3*	Stopa prevalence kontracepcije	24,8	procenata
	5.4	*5.6*	Nezadovoljene potrebe	28,4	procenta
Zdravlje majke i novorođenčeta			Pokrivenost prenatalnom zaštitom:		
	5.5a	*5.5*	najmanje jednom od strane stručnog osoblja	79,1	procenat
	5.5b	*5.5*	najmanje četiri puta od strane bilo koga	62,0	procenta
	5.6		Sadržaj prenatalne zaštite	70,2	procenta
	5.7	*5.2*	Pomoć stručne osobe pri porođaju	98,7	procenata
	5.8		Porođaji u zdravstvenim ustanovama	99,0	procenata
	5.9		Porođaji carskim rezom	13,2	procenta
RAZVOJ DJETETA					
Razvoj djeteta	6.1		Podrška učenju	66,1	procenat
	6.2		Očeva podrška učenju	59,8	procenata
	6.3		Podrška učenju: knjige za djecu	10,8	procenata
	6.4		Podrška učenju: predmeti za igru	47,7	procenata
	6.5		Neadekvatan nadzor djece	6,6	procenata
	6.6		Indeks ranog rasta i razvoja djece	84,9	procenata
	6.7		Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	1,5	procenata
OBRAZOVANJE					
Pismenost i obrazovanje	7.1	*2.3*	Pismenost među osobama dobi od 15 do 24 godine:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	68,9	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	90,4	procenta
	7.2		Spremnost za školu	4,1	procenat
	7.3		Neto stopa prijema u osnovnu školu	46,9	procenata
	7.4	*2.1*	Neto stopa pohađanja osnovne škole (prilagođena)	69,3	procenta
	7.5		Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	22,6	procenata
	7.6	*2.2*	Djeca koja dostignu završni razred osnovne škole	74,8	procenata
	7.7		Stopa završavanja osnovne škole	73,3	procenata
			Neto stopa završavanja osnovne škole	40,1	procenat
	7.8		Stopa prelaska u srednju školu	71,1	procenat
	7.9		Indeks rodnog pariteta (osnovna škola)	0,96	(omjer)
	7.10		Indeks rodnog pariteta (srednja škola)	0,67	(omjer)
ZAŠTITA DJECE					
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1		Upis u matičnu knjigu rođenih	95,8	procenata
Disciplniranje djece	8.5		Nasilno disciplniranje	57,6	procenata
Rano stupanje u brak i brak između muškarca i više žena (poliginija)	8.6		Brak prije 15. godine života:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	14,6	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	3,9	procenata
	8.7		Brak prije 18. godine života:		
			žene u dobi od 20 do 49 godina	48,3	procenta
			muškarci u dobi od 20 do 49 godina	20,5	procenata
	8.8		Žene u dobi od 15 do 19 godina trenutno u braku/zajednici	38,3	procenta
			Muškarci u dobi od 15 do 19 godina trenutno u braku/zajednici	13,4	procenta
	8.9		Brak između muškarca i više žena (poliginija):		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	1,0	procenat
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	0,4	procenata
			Razlika u godinama između supružnika/partnera:		
	8.10a		žene u dobi od 15 do 19 godina	2,5	procenata
	8.10b		žene u dobi od 20 do 24 godine	4,8	procenata
Nasilje u porodici	8.14		Stavovi prema nasilju u porodici:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	43,5	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	21,1	procenat

Oblast	MICS4 pokazatelj	MDG pokazatelj	Pokazatelj	Vrijednost	
HIV/AIDS, SEKSUALNO PONAŠANJE I DJECA BEZ RODITELJA					
Znanje i stavovi o HIV/AIDS-u	9.1		Sveobuhvatno znanje o prevenciji HIV-a:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	8,6	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	17,8	procenata
	9.2	*6.3*	Sveobuhvatno znanje o prevenciji HIV-a među osobama u dobi od 15 do 24 godine:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	8,9	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	20,9	procenata
	9.3		Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	41,5	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	40,8	procenata
	9.4		Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	6,5	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	13,8	procenata
	9.5		Žene koje znaju gdje se mogu testirati na HIV	22,6	procenata
			Muškarci koji znaju gdje se mogu testirati na HIV	48,6	procenata
	9.6		Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	1,7	procenata
			Muškarci koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	1,4	procenta
	9.7		Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	1,6	procenata
			Seksualno aktivni muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	2,3	procenta
	9.8		Savjetovanje o HIV-u tokom prenatalne zaštite	2,7	procenata
	9.9		Testiranje na HIV tokom prenatalne zaštite	0,4	procenta
Seksualno ponašanje	9.10		Žene u dobi od 15 do 24 godine koje nikada nisu imale spolni odnos	87,4	procenta
			Muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji nikada nisu imali spolni odnos	45,8	procenata
	9.11		Spolni odnos prije 15. godine života:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	12,0	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	14,2	procenta
	9.12		Dobna razlika među seksualnim partnerima:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	4,3	procenta
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	0,8	procenata
	9.13		Spolni odnosi osoba koje imaju više partnera:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	1,2	procenta
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	5,4	procenta
	9.14		Korištenje kondoma prilikom spolnog odnosa za osobe koje imaju više partnera:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	(*)	procenat
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	27,7	procenata
	9.15		Spolni odnosi s osobama koje nisu stalni partneri:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	12,9	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	55,6	procenata
	9.16	*6.2*	Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	(32,4)	procenta
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	49,0	procenata
Siročad	9.17		Porodično okruženje u kojem žive djeca	3,5	procenata
	9.18		Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	4,3	procenta

Oblast	MICS4 pokazatelj	MDG pokazatelj	Pokazatelj	Vrijednost	
PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠTENJE INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKIH TEHNOLOGIJA					
Pristup masovnim medijima	MT.1		Izloženost masovnim medijima:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	15,5	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	38,6	procenata
Korištenje informaciono-komunikacionih tehnologija	MT.2		Korištenje računara:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	36,1	procenat
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	59,7	procenata
	MT.3		Korištenje interneta:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	33,1	procenat
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	60,6	procenata
SUBJEKTIVNO BLAGOSTANJE					
Subjektivno blagostanje	SW.1		Zadovoljstvo životom:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	38,6	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	47,6	procenata
	SW.2		Sreća:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	70,8	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	77,3	procenta
	SW.3		Percepcija boljeg života:		
			žene u dobi od 15 do 24 godine	25,3	procenta
			muškarci u dobi od 15 do 24 godine	19,4	procenta
KONZUMIRANJE DUHANA I ALKOHOLA					
Konzumiranje duhana	TA.1		Konzumiranje duhana:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	54,7	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	56,2	procenta
	TA.2		Pušenje prije 15. godine života:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	21,8	procenata
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	19,3	procenta
Konzumiranje alkohola	TA.3		Konzumiranje alkohola:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	14,3	procenta
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	48,1	procenat
	TA.4		Konzumiranje alkohola prije 15. godine života:		
			žene u dobi od 15 do 49 godina	5,3	procenta
			muškarci u dobi od 15 do 49 godina	18,9	procenata

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Sadržaj

ZBIRNA TABELA REZULTATA iii
SADRŽAJ vii
PREGLED TABELA viii
PREGLED GRAFIKONA xi
SKRAĆENICE xii
ZAHVALA xiii
SAŽETAK xiv

I **UVOD** 1
Karakteristike istraživanja 1
Ciljevi istraživanja 2

II **UZORAK I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA** 3
Dizajn uzorka 3
Upitnici 3
Obuka i terenski rad 5
Obrada podataka 5
Izrada Izvještaja 6
Upute za čitanje tabela 6

III **OBUHVAT UZORKA I KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTAVA I ISPITANIKA** 7
Obuhvat uzorka 7
Karakteristike domaćinstava 9
Karakteristike muških i ženskih ispitanika u dobi od 15 do 49 godina 12
i djece mlađe od pet godina 12
Porodično okruženje u kojem žive djeca 15

IV **SMRTNOST DJECE** 17

V **ISHRANA** 18
Stanje uhranjenosti 18
Dojenje i ishrana djece 22
Mala težina pri rođenju 29

VI **ZDRAVLJE DJECE** 31
Imunizacija 31
Liječenje oralnom rehidracijom 34
Njega i liječenje upale pluća antibioticima 39
Upotreba čvrstog goriva 40

VII **VODA I SANITACIJA** 43
Korištenje poboljšanih izvora vode za piće 43
Korištenje poboljšanih sanitacija 49
Pranje ruku 54

VIII **REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE** 57
Fertilitet 57
Poznavanje metoda kontracepcije 59
Korištenje kontracepcije 61
Nezadovoljene potrebe 62
Prenatalna zaštita 65
Pomoć pri porođaju 68
Mjesto porođaja 69

IX **RAZVOJ DJETETA** 71
Obrazovanje i učenje u ranom djetinjstvu 71
Rani rast i razvoj 75

X **PISMENOST I OBRAZOVANJE** 77
Pismenost među osobama dobi od 15 do 24 godine 77
Spremnost za školu 78
Pohađanje osnovne i srednje škole 79

XI **ZAŠTITA DJETETA** 86
Upis u matičnu knjigu rođenih 86
Disciplniranje djece 87
Rano stupanje u brak i brak između muškarca i više žena (poliginija) 88
Stavovi prema nasilju u porodici 93

XII **HIV/AIDS I SEKSUALNO PONAŠANJE KOJE POVEĆAVA RIZIK OD PRENOSA HIV-a** 96
Poznavanje načina prenosa HIV-a i zablude o HIV/AIDS-u 96
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om 104
Poznavanje mjesta za testiranje na HIV, savjetovanje o HIV-u i testiranje tokom prenatalne zaštite 106
Seksualno ponašanje i rizik od prenosa HIV-a 111

XIII **PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠTENJE INFORMACIJSKO -KOMUNIKACIJSKIH TEHNOLOGIJA** 120
Pristup masovnim medijima 120
Korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija 122

XIV **KONZUMIRANJE DUHANA I ALKOHOLA** 125
Konzumiranje duhanskih proizvoda 125
Konzumiranje alkohola 129

XV **SUBJEKTIVNO BLAGOSTANJE** 132

DODATAK A. Dizajn uzorka 140
DODATAK B. Spisak osoblja uključenog u istraživanje 146
DODATAK C. Procjena nivoa uzoračkih grešaka 149
DODATAK D. Tabele o kvaliteti podataka 160
DODATAK E. Pokazatelji MICS4 o romskoj populaciji u BiH: brojnici i nazivnici 171
DODATAK F. Upitnici za MICS4 o romskoj populaciji u BiH 179
DODATAK G. Tabele o obrazovanju prema ISCED klasifikaciji 237

Pregled tabela

Tabela HH.1: Rezultati anketiranja za domaćinstva, žene, muškarce i djecu mlađu od pet godina 7
Tabela HH.2: Raspodjela članova domaćinstava prema dobi i spolu 9
Tabela HH.3: Sastav domaćinstava 11
Tabela HH.4: Osnovne karakteristike žena 12
Tabela HH.4M: Osnovne karakteristike muškaraca 14
Tabela HH.5: Osnovne karakteristike djece mlađe od pet godina 15
Tabela HH.6: Porodično okruženje u kojem žive djeca (djeca s oba roditelja, jednim roditeljem i siročad) 16

Tabela CM.1: Živorođena djeca, djeca koja su u životu i procenat preminule djece 17
Tabela CM.2: Stopa smrtnosti djece 17

Tabela NU.1: Stanje uhranjenosti djece 20
Tabela NU.2: Početak dojenja 23
Tabela NU.3: Dojenje 25
Tabela NU.4: Period trajanja dojenja 26
Tabela NU.5: Dojenje u skladu s uzrastom djeteta 27
Tabela NU.6: Minimalna frekvencija hranjenja 28
Tabela NU.7: Hranjenje na flašicu 29
Tabela NU.8: Novorođenčad s malom porođajnom težinom (masom) 30

Tabela CH.1: Vakcinacije u prvoj godini života 32
Tabela CH.2: Vakcinacije prema osnovnim karakteristikama 33
Tabela CH.3: Rastvori za oralnu rehidraciju 35
Tabela CH.4: Navike ishrane za vrijeme dijareje 36
Tabela CH.5: Oralna rehidracijska terapija s nastavljenom ishranom i drugim vidovima liječenja 38
Tabela CH.6: Prevalenca sumnje na upalu pluća prema osnovnim karakteristikama 39
Tabela CH.7: Poznavanje dva upozoravajuća znaka upale pluća 40
Tabela CH.8: Upotreba čvrstog goriva 41
Tabela CH.9: Upotreba čvrstog goriva prema mjestu kuhanja 42

Tabela WS.1: Korištenje poboljšanih izvora vode 44
Tabela WS.2: Pročišćavanje (kondicioniranje) vode u domaćinstvu 46
Tabela WS.3: Vrijeme potrebno da se dođe do izvora vode za piće 48
Tabela WS.4: Osoba koja donosi vodu 49
Tabela WS.5: Vrste toaleta 50
Tabela WS.6: Korištenje i dijeljenje toaleta 51
Tabela WS.7: Uklanjanje dječijih fekalija 52
Tabela WS.8: Voda za piće i sanitarne "ljestve" 53
Tabela WS.9: Voda i sapun na mjestu namijenjenom pranju ruku 55
Tabela WS.10: Dostupnost sapuna 56

Tabela RH.1: Rano rađanje (žene u dobi od 15 do 19 godina koje su rodile) 58
Tabela RH.2: Trendovi u ranom rađanju 59
Tabela RH.3: Znanje o specifičnim metodama kontracepcije 60
Tabela RH.4: Znanje o kontraceptivnim metodama 61
Tabela RH.5: Korištenje kontracepcije 62
Tabela RH.6: Nezadovoljena potreba za kontracepcijom 64
Tabela RH.7: Pružatelj prenatalne zaštite 66
Tabela RH.8: Broj posjeta za prenatalnu zaštitu 67
Tabela RH.9: Sadržaj prenatalne zaštite 68
Tabela RH.10: Pomoć tokom porođaja 69
Tabela RH.11: Mjesto porođaja 70

Tabela CD.1: Obrazovanje u ranom djetinjstvu 71
Tabela CD.2: Podrška porodice učenju 72
Tabela CD.3: Materijali za učenje 74
Tabela CD.4: Neadekvatan nadzor djece 75
Tabela CD.5: Indeks ranog rasta i razvoja djece 76

Tabela ED.1: Pismenost među ženama u dobi od 15 do 24 godine 77
Tabela ED.1M: Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine 78
Tabela ED.2: Spremnost za školu 79
Tabela ED.3: Djeca koja pohađaju prvi razred osnovne škole 80
Tabela ED.4: Pohađanje osnovne škole 81
Tabela ED.5: Pohađanje srednje škole 82
Tabela ED.6: Djeca koja su dospjela do završnog razreda osnovne škole 83
Tabela ED.7: Završavanje osnovne škole i prelazak u srednju školu 84
Tabela ED.8: Rodni paritet u obrazovanju 85

Tabela CP.1: Prijava rođenja radi upisa u matičnu knjigu rođenih 86
Tabela CP.2: Discipliniranje djece 88
Tabela CP.3: Rano stupanje u brak i brakovi između muškarca i više žena (poliginija): žene 90
Tabela CP.3M: Rano stupanje u brak i brakovi između muškarca i više žena (poliginija): muškarci 91
Tabela CP.4: Trendovi ranog stupanja u brak: žene 92
Tabela CP.4M: Trendovi ranog stupanja u brak: muškarci 92
Tabela CP.5: Razlika u godinama između supružnika/partnera 93
Tabela CP.6: Stavovi prema nasilju u porodici: žene 94
Tabela CP.6M: Stavovi prema nasilju u porodici: muškarci 95

Tabela HA.1: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: žene u dobi od 15 do 49 godina 98
Tabela HA.1M: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: muškarci u dobi od 15 do 49 godina 99
Tabela HA.2: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: žene u dobi od 15 do 24 godine 101
Tabela HA.2M: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: muškarcima u dobi od 15 do 24 godine 102
Tabela HA.3: Znanje o prenosu HIV-a s majke na dijete: žene 103
Tabela HA.3M: Znanje o prenosu HIV-a s majke na dijete: muškarci 104
Tabela HA.4: Stavovi prema ljudima koji žive s HIV-om: žene 105
Tabela HA.4M: Stavovi prema ljudima koji žive s HIV-om: muškarci 106
Tabela HA.5: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV: žene 107
Tabela HA.5M: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV: muškarci 108
Tabela HA.6: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV među spolno aktivnim ženama u dobi od 15 do 24 godine 109
Tabela HA.6M: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV među spolno aktivnim muškarcima u dobi od 15 do 24 godine 110
Tabela HA.7: Pokrivenost savjetovanjem i testiranje na HIV tokom prenatalne zaštite 111
Tabela HA.8: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od infekcije HIV-om: žene 112
Tabela HA.8M: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od infekcije HIV-om: muškarci 113
Tabela HA.9: Spolni odnos s više partnerica: žene 114
Tabela HA.9M: Spolni odnos s više partner: muškarci 115
Tabela HA.10: Spolni odnos u dobi od 15 do 24 godine s više partnera: žene 116
Tabela HA.10M: Spolni odnos u dobi od 15 do 24 godine s više partnerica: muškarci 117
Tabela HA.11: Spolni odnos s osobama koje nisu stalni partneri: žene 118
Tabela HA.11M: Spolni odnos s osobama koje nisu stalni partnerice: muškarci 119

Tabela MT.1: Izloženost masovnim medijima: žene 121
Tabela MT.1M: Izloženost masovnim medijima: muškarci 122
Tabela MT.2: Korištenje računara i interneta: žene u dobi od 15 do 24 godine 123
Tabela MT.2M: Korištenje računara i interneta: muškarci u dobi od 15 do 24 godine 124

Tabela TA.1: Sadašnje i dosadašnje konzumiranje duhana: žene 126
Tabela TA.1M: Sadašnje i dosadašnje konzumiranje duhana: muškarci 127
Tabela TA.2: Dob prilikom prvog konzumiranja cigareta i učestalost konzumiranja cigareta: žene 128
Tabela TA.2M: Dob prilikom prvog konzumiranja cigareta i učestalost konzumiranja cigareta: muškarci 129
Tabela TA.3: Konzumiranje alkohola: žene 130
Tabela TA.3M: Konzumiranje alkohola: muškarci 131

Tabela SW.1: Domene zadovoljstva životom: žene u dobi od 15 do 24 godine 133
Tabela SW.1M: Domene zadovoljstva životom: muškarci u dobi od 15 do 24 godine 134
Tabela SW.2: Zadovoljstvo životom i sreća: žene u dobi od 15 do 24 godine 136
Tabela SW.2M: Zadovoljstvo životom i sreća: muškarci u dobi od 15 do 24 godine 137
Tabela SW.3: Percepcija boljeg života: žene u dobi od 15 do 24 godine 138
Tabela SW.3M: Percepcija boljeg života: muškarci u dobi od 15 do 24 godine 139

Tabela SD.1: Raspodjela domaćinstava (primarnih jedinica uzorka) po opštinama (stratumima) ... 141
Tabela SD.2: Prilagođeni (normalizirani) ponderi prema stratumima u uzorku 144

Tabela SE.1: Izabrani pokazatelji za koje su izračunate uzoračke greške, istraživanje o romskoj populaciji u BiH 150
Tabela SE.2: Uzoračke greške: ukupni uzorak, istraživanje o romskoj populaciji 152
Tabela SE.3: Uzoračke greške: FBiH, istraživanje o romskoj populaciji 154
Tabela SE.4: Uzoračke greške: RS, istraživanje o romskoj populaciji 156
Tabela SE.5: Uzoračke greške: BD, istraživanje o romskoj populaciji 158

Tabela DQ.1: Raspodjela članova domaćinstava prema dobi 160
Tabela DQ.2: Raspodjela podobnih i anketiranih žena prema dobi 161
Tabela DQ.2M: Raspodjela podobnih i anketiranih muškaraca prema dobi 161
Tabela DQ.3: Raspodjela djece mlađe od pet godina u domaćinstvu i upitnika za djecu mlađu od pet godina prema dobi 161
Tabela DQ.4: Stope anketiranja žena prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstava 162
Tabela DQ.4M: Stope anketiranja muškaraca prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstava 163
Tabela DQ.5: Stope anketiranja djece mlađe od pet godina prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstava 164
Tabela DQ.6: Cjelovitost izvještavanja 165
Tabela DQ.7: Cjelovitost podataka za antropometrijske pokazatelje 166
Tabela DQ.9: Opservacija mjesta za pranje ruku 167
Tabela DQ.10: Opservacija rodnih listova djece mlađe od pet godina 167
Tabela DQ.11: Opservacija kartona za vakcinaciju 168
Tabela DQ.12: Prisustvo majke u domaćinstvu i osoba s kojom je popunjavan Upitnik za djecu mlađu od pet godina 168
Tabela DQ.13: Izbor djece uzrasta od dvije do 14 godina za modul o disciplinaranju djece 168
Tabela DQ.14: Pohađanje škole prema dobi 169
Tabela DQ.15: Odnos spolova na rođenju kod rođene djece i žive djece 170

Tabela ED.1 ISCED: Pohađanje osnovne škole 238
Tabela ED.2 (a) ISCED: Pohađanje nižeg nivoa srednje škole 239
Tabela ED.2 (b) ISCED: Pohađanje višeg nivoa srednje škole 240
Tabela ED.3 ISCED: Rodni paritet u obrazovanju 241

Pregled grafikona

Grafikon HH.1 Raspodjela opština u uzorku prema administrativnim jedinicama i raspodjela domaćinstava u uzorku prema timovima, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 8

Grafikon HH.2: Raspodjela članova domaćinstava prema dobi i spolu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.. 10

Grafikon NU.1: Procenat djece mlađe od pet godina koja su pothranjena, niskog rasta, mršava ili preuhranjena, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 19

Grafikon NU.2: Procenat majki koje su počele dojiti u roku od jednog sata i jednog dana po rođenju djeteta, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 24

Grafikon NU.3: Procenat novorođenčadi s težinom manjom od 2.500 grama nakon rođenja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 30

Grafikon CH.1: Procenat djece uzrasta 18 do 29 mjeseci koja su dobila preporučene vakcinacije do navršene godine dana života, a za MRP do navršenih 18 mjeseci života, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 32

Grafikon CH.2: Procenat djece mlađe od pet godina s dijarejom u posljednje dvije sedmice prema dobnim grupama, istraživanje o romskoj populaciji, 2011.–2012. 34

Grafikon WS.1: Procentualna raspodjela članova domaćinstva prema izvoru vode za piće, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 44

Grafikon HA.1: Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina sa sveobuhvatnim znanjem o načinima prenosa HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.. 97

Grafikon HA.1M: Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina sa sveobuhvatnim znanjem o načinima prenosa HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.. 97

Grafikon DQ.1: Ukupan broj ženske i muške populacije u domaćinstvima prema dobi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012. 170

Skraćenice

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome	Sindrom stečene imunodeficijencije
BCG	Bacillis-Cereus-Geuerin	Vakcina protiv tuberkuloze
BD		Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BHAS		Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
BiH		Bosna i Hercegovina
CDC	Centres for Disease Control and Prevention	Centri za kontrolu i prevenciju bolesti Sjedinjenih Američkih Država
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women	Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
CRC	Convention on the Rights of the Child	Konvencija o pravima djeteta
CSPro	Census and Survey Processing System	Softverski paket za obradu podataka iz popisa i istraživanja
DTP (DPT)	Diphteria Pertussis Tetanus	Difterija, hripavac (veliki kašalj) i tetanus
ECDI	Early Childhood Development Index	Indeks ranog rasta i razvoja djeteta
FBiH		Federacija Bosne i Hercegovine
FMZ		Federalno ministarstvo zdravstva
FZS		Federalni zavod za statistiku
GAP		Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine
GPI	Gender Parity Index	Indeks rodnog pariteta
Hep B		Hepatitis B (zarazna žutica)
Hib		Hemofilus influenca tip B
HIV	Human Immunodeficiency Virus	Humani virus imunodeficijencije
IUD	Intrauterine Device	Spirala
IPV		Inaktivna polio vakcina
LAM	Lactational Amenorrhea Method	Metoda laktacione amenoreje
MDG	Millennium Development Goals	Milenijumski razvojni ciljevi
MICS	Multiple Indicator Cluster Survey	Istraživanje višestrukih pokazatelja
MICS4		Četvrti globalni ciklus programa Istraživanja višestrukih pokazatelja
MRP		Morbili, rubeola i parotitis
MZSZ RS		Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
OPV		Oralna polio vakcina
ORS		Oralne rehidracijske soli u obliku otopine
ORT		Oralna rehidracijska terapija
ppm	parts per million	Dijelovi na milion
RS		Republika Srpska
RZS RS		Republički zavod za statistiku Republike Srpske
SPSS	Statistical Package for Social Sciences	Statistički računarski paket za društvene nauke
SZO (WHO)	World Health Organisation	Svjetska zdravstvena organizacija
UNAIDS	Joint United Nations Programme on HIV/AIDS	Program Ujedinjenih nacija za HIV/AIDS
UNDP	United Nations Development Programme	Razvojni program Ujedinjenih nacija
UNFPA	United Nations Population Fund	Populacijski fond Ujedinjenih nacija
UNGASS	United Nations General Assembly Special Session	Specijalna sjednica Generalne skupštine Ujedinjenih nacija
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees	Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbjeglice
UNICEF	United Nations Children's Fund	Dječiji fond Ujedinjenih nacija
WFFC	World Fit For Children	Svijet po mjeri djeteta
ZZJZ FBiH		Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine

Zahvala

Izvještaj koji je pred vama predstavlja rezultat zajedničkog rada velikog broja pojedinaca, institucija i organizacija, koji su svojim entuzijazmom i posvećenošću doprinijeli uspješnoj provedbi prvog Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS) za romsku populaciju u Bosni i Hercegovini (BiH).

Primjena jedinstvene MICS metodologije omogućila je odgovor na značajan broj MICS i MDG pokazatelja, što predstavlja validnu osnovu za donošenje odluka zasnovanih na dokazima.

Stoga se na prvom mjestu zahvaljujemo Dječijem fondu Ujedinjenih nacija (UNICEF) te Populacijskom fondu Ujedinjenih nacija (UNFPA) i Visokom komesaru Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR), bez čije finansijske podrške ne bi bilo moguće provođenje ovog istraživanja.

Kao i u prethodnim MICS ciklusima, koncept istraživanja, uključujući unapređenja i inovacije, razvijen je i vođen od strane UNICEF-ovog globalnog tima za MICS. S tim u vezi, iskazujemo posebnu zahvalnost Siraju Mahmudlu, koordinatoru MICS istraživanja za region Srednje i Istočne Evrope i Zajednicu nezavisnih država, čiji je profesionalni doprinos i strpljenje bilo od ključnog značaja u svim fazama istraživanja. Nesebičnu podršku u oblasti metodologije istraživanja, uzorkovanja, kao i analize i obrade podataka, pružili su regionalni i MICS4 konsultanti: Aleksandar Zorić, Emma Holmberg, Pierre Marte i Sinan Turkyilmaz te globalni MICS4 konsultanti – Bo Pedersen, David Megill i Shane M. Khan. Zahvalnost dugujemo i predstavnicima globalnog MICS tima, predvođenim Attilom Hancioglu, koji su u svakom trenutku bili spremni podijeliti svoja velika iskustva i znanja. Osim Attile Hancioglu, tim još čine: Ivana Bjelić, Turgay Unalan i Yadigar Coşkun.

Istraživanje je provedeno uz podršku resornih ministarstava te učešća institucija i organizacija, čiji predstavnici su bili i članovi Upravnog odbora projekta. Istraživanje ne bi bilo moguće provesti bez pomoći predstavnika nevladinih organizacija koje se bave pitanjima Roma i regionalnih koordinatora za romska pitanja, čije je zalaganje bilo od presudne važnosti u mnogim segmentima provedbe ovog istraživanja, a posebno za vrijeme terenskog rada.

Obuka terenskog osoblja za vršenje antropometrijskog mjerenja obavljena je uz učešće osoblja i korisnika i „Dnevnog centra za djecu koja obavljaju rad na ulici Kantona Sarajevo", kojima dugujemo posebnu zahvalnost.

Poseban značaj u provođenju istraživanja imali su supervizori, kontrolori i anketari, kao i osobe koje su radile na unosu podataka. Svi oni su svojim entuzijazmom i predanošću omogućili dobijanje ovih vrijednih pokazatelja o romskoj populaciji u BiH. Znanje i iskustvo koje su stekli bit će od velikog značaja budućim, sličnim aktivnostima u zemlji.

Na kraju, najveću zahvalnost upućujemo svim domaćinstvima i pojedincima, na strpljenju i vremenu koje su izdvojili, kao i na gostoljubivosti i srdačnosti kojom su nas dočekivali u svojim domovima. Bez njih provođenje ovog istraživanja ne bi bilo moguće. Njihova spremnost na učešće odražava i njihovu potrebu za prikazivanjem stvarne, detaljnije slike uslova u kojima žive romske porodice, kao i nadu da će na ovaj način doprinijeti unapređenju uslova života za romsku djecu i žene u BiH.

Sažetak

Istraživanje višestrukih pokazatelja (MICS) o romskoj populaciji 2011.–2012. u BiH provelo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine (MLJPI BiH) u saradnji s Agencijom za statistiku Bosne i Hercegovine (BHAS). Finansijsku i stručnu podršku pružio je UNICEF, a dodatnu finansijsku pomoć pružili su UNFPA i UNHCR. Istraživanje je provedeno kao dio četvrtog globalnog ciklusa MICS istraživanja (MICS4).

Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku od 1.791 domaćinstva, sa stopom odgovora od 86 procenata. U ovim domaćinstvima anketirano je 1.380 žena i 1.456 muškaraca u dobi od 15 do 49 godina te su popunjeni upitnici za 748 djece mlađe od pet godina.

Smrtnost djece

Stopa smrtnosti dojenčadi odražava vjerovatnoću umiranja prije prvog rođendana. Stopa smrtnosti djece do pet godina odražava vjerovatnoću umiranja prije petog rođendana.

- Stopa smrtnosti dojenčadi iznosi 24 na 1.000 živorođene djece, dok je vjerovatnoća umiranja djece prije pete godine života oko 27 na 1.000 živorođene djece. Stope se odnose na 2005. godinu.

Ishrana

Stanje uhranjenosti

Djeca dosežu svoj potencijal rasta i smatraju se dobro uhranjenim ukoliko im je dostupna adekvatna ishrana, ako nisu izložena čestim oboljenjima i kada su adekvatno zbrinuta.

- Rezultati istraživanja su pokazali da je devet procenata romske djece mlađe od pet godina pothranjeno, a dva procenta ozbiljno pothranjeno. Dvadeset i jedan procenat djece je niskog rasta, dok osam procenata djece ozbiljno zaostaje u rastu. Nadalje, osam procenata djece zaostaje u težini (masi) u odnosu na uzrast, od kojih je polovina ozbiljno mršava, dok je preuhranjeno, također, osam procenata djece.

Dojenje i ishrana djece

Pravilnom ishranom dojenčadi mlađe od šest mjeseci smatra se isključivo dojenje, dok se za djecu uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca smatra da su hranjena na odgovarajući način ako uz dojenje dobijaju dopunsku (čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu) hranu.

- Polovina beba, rođenih tokom dvije godine koje su prethodile istraživanju, po prvi put je dojeno u roku od jednog sata po rođenju.
- Isključivo je dojilo 22 procenta djece mlađe od šest mjeseci, što predstavlja nizak nivo isključivog dojenja. Dužina isključivog dojenja kod ove djece je u prosjeku iznosila 1,8 mjeseci (medijana). Polovina djece uzrasta od 12 do 15 mjeseci i dalje doji, s prosječnim trajanjem pretežnog dojenja od 8,3 mjeseci. Kod djece koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, medijana trajanja bilo kakvog dojenja (27,5 mjeseci) i pretežnog dojenja (6,4 mjeseci) bila je duža u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (17,2 mjeseci za bilo kakvo dojenje i 1,9 mjeseci za pretežno dojenje).
- Manje od polovine djece uzrasta od šest do 23 mjeseca doje i hrane se čvrstom, polučvrstom i mekom/kašastom hranom (46 procenata), dok dvije petine djece mlađe od dvije godine doji u skladu s dobi.

Mala težina pri rođenju

Mala porođajna težina djece (ispod 2.500 grama) sa sobom nosi čitav niz ozbiljnih zdravstvenih rizika za dijete te rana pothranjenost povećava rizik od obolijevanja i umiranja tokom prvih mjeseci i godina života.

- Gotovo sva romska djeca, rođena u periodu od dvije godine prije istraživanja, vagana su odmah nakon rođenja (96 procenata), pri čemu je 14 procenata njih imalo težinu manju od 2.500 grama.

Zdravlje djece

Obuhvat imunizacijom

Prema smjernicama UNICEF-a i SZO, do svog prvog rođendana dijete treba primiti BCG vakcinu (kako bi bilo zaštićeno od tuberkuloze), tri doze DTP vakcine (zaštita od difterije, hripavca/velikog kašlja i tetanusa), tri doze polio vakcine, tri doze vakcine protiv hepatitisa B, te vakcinu protiv ospica (morbila). Cilj „Svijeta po mjeri djeteta“ je da se na nivou države u 90 procenata slučajeva osigura potpuni obuhvat imunizacijom djece mlađe od jedne godine, s najmanje 80 procenata pokrivenosti u svakoj teritorijalnoj jedinici.

- Obuhvat romske djece u dobi od 18 do 29 mjeseci imunizacijom je niska i iznosi svega četiri procenta (procenat se odnosi na djecu ovog uzrasta koja su, za vrijeme dojenačkog perioda, primila BCG vakcinu, tri doze DTP vakcine i tri doze polio vakcine, kao i MRP vakcinu do navršenih 18 mjeseci života).
- Do navršene godine dana života, 86 procenata djece je dobilo BCG vakcinu.
- Obuhvat prvom dozom svih vakcina je najveći te opada kod druge i treće doze. Tako je prvu dozu DTP vakcine primilo 30 procenata romske djece, drugu dozu 21 procenat djece, a treću dozu 13 procenata djece. Prvu dozu Polio vakcine do navršene godine dana života dobilo je 32 procenta djece, 24 procenta djece je dobilo drugu dozu, a samo 14 procenata ih je primilo i treću dozu.
- Trinaest procenata djece nije dobilo nijednu od obaveznih vakcina (ovaj procenat se odnosi na djecu koja nisu dobila BCG vakcinu, tri doze DTP vakcine i tri doze polio vakcine do navršene prve godine života te vakcinu protiv ospica, rubeole i zaušnjaka (MRP) do navršenih 18 mjeseci života).
- Pokrivenost imunizacijom protiv ospica, rubeole i zaušnjaka do navršenih 18 mjeseci iznosi 22 procenta.

Liječenje dijareje oralnom rehidracijom

Tokom liječenja dijareje poseban značaj ima povećanje unosa tečnosti, nastavljena ishrana djeteta i primjena oralnih rehidracijskih soli (ORS).

- Tokom dvije sedmice koje su prethodile istraživanju čak 15 procenata romske djece mlađe od pet godina imalo je dijareju. Preko polovine ove djece primilo je ORS (58 procenata), 16 procenata djece pilo je više tečnosti nego obično, 73 procenta djece pilo je isto ili nešto manje tečnosti nego inače, a 15 procenata djece pilo je mnogo manje tečnosti nego inače. Preko četiri petine djece unosilo je isto kao obično, nešto manje ili više hrane nego obično (85 procenata), dok je 11 procenata djece unosilo mnogo manje hrane nego inače ili im je potpuno zaustavljeno hranjenje.
- Lijek protiv dijareje dobilo je 19 procenata djece, antibiotik u vidu tablete ili sirupa dobilo je sedam procenata, a putem injekcije četiri procenta djece, dok je intravenoznu infuziju primio jedan procenat djece. Nijedan tretman niti lijek za liječenje dijareje nije primilo 25 procenata djece.

Njega i liječenje upale pluća antibioticima

Cilj „Svijeta po mjeri djeteta“ je smanjenje za jednu trećinu smrtnosti uzrokovane akutnim respiratornim infekcijama.

- Simptome sumnje na upalu pluća je u periodu od dvije sedmice prije istraživanja imalo svako deseto dijete mlađe od pet godina, pri čemu je 80 procenata ove djece odvedeno odgovarajućem pružatelju usluga, najčešće u dom zdravlja (68 procenata) i bolnicu (12 procenata). Tri četvrtine djece mlađe od pet godina sa sumnjom na upalu pluća, u periodu od dvije sedmice koje su prethodile istraživanju, liječeno je antibioticima (75 procenata).
- Mali procenat majki poznaje dva opasna znaka upale pluća – teško i ubrzano disanje (šest procenata). Kao opasan simptom zbog kojeg bi odmah odvele dijete u zdravstvenu ustanovu najviše majki je navelo povišenu temperaturu (81 procenat), dok bi manji procenat majki odveo dijete doktoru zbog otežanog disanja (28 procenata) i ubrzanog disanja (13 procenata).

Upotreba čvrstog goriva

Priprema hrane i grijanje na čvrsta goriva dovodi do stvaranja visoke koncentracije dima u zatvorenom prostoru, koji je opasan po zdravlje.

- Skoro sva romska domaćinstava koriste čvrsta goriva za pripremanje hrane (92 procenta), što je najzastupljenije u domaćinstvima čiji su nositelji bez formalnog obrazovanja (96 procenata), a najmanje kod onih sa srednjim ili visokim obrazovanjem (88 procenata).
- Posebnu prostoriju za kuhanje ima samo dvije petine romskih domaćinstava koja koriste čvrsta goriva za kuhanje (41 procenat), od čega najmanje domaćinstava najsiromašnijeg imovinskog stanja (22 procenta).

Voda i sanitacija

Korištenje poboljšanih izvora vode za piće i poboljšane sanitacije

Značajan cilj „Svijeta po mjeri djeteta" je smanjenje broja domaćinstava koja nemaju pristup higijenskim sanitarnim uređajima i jeftinoj, sigurnoj vodi za piće, za barem jednu trećinu.

- Skoro svi članovi romskih domaćinstava koriste poboljšan izvor vode za piće (97 procenata), pri čemu se u najvećem procentu radi o vodi iz vodovoda (91 procenat). Drugi najvažniji izvori vode za piće su zaštićeni izvori (pet procenata).
- U većini domaćinstava koja moraju donositi vodu, to rade muškarci (61 procenat) ili žene (25 procenata). Po vodu puno rjeđe odlaze ženska ili muška djeca mlađa od 15 godina (po 4 procenta).
- Četiri petine romske populacije koristi poboljšanu sanitaciju za uklanjanja fekalija, pri čemu se najviše koristi toalet s vodokotlićem priključenim na kanalizacijski sistem (61 procenat) ili septičku jamu (15 procenata).
- Poboljšane izvore vode za piće i poboljšanu sanitaciju najmanje koriste članovi domaćinstava čiji je nositelj bez formalnog obrazovanja (59 procenata) i iz najlošijeg kvintila imovinskog stanja (32 procenta).

Pranje ruku

Pranje ruku vodom i sapunom je najisplativija zdravstvena intervencija za smanjenje pojave dijareje i upale pluća kod djece mlađe od pet godina.

- Gotovo sva domaćinstava imaju sapun na nekom mjestu u stambenom objektu (97 procenata). Sapuna uopšte nema (na bilo kojem mjestu) u 14 procenata domaćinstava najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja te u sedam procenata domaćinstava čiji je nositelj bez formalnog obrazovanja.

Reproduktivno zdravlje

Fertilitet

Ukupna stopa fertiliteta označava prosječan broj djece koje će žena roditi do kraja reproduktivnog perioda života, ukoliko sadašnje stope fertiliteta ostanu iste.

- Stopa rađanja među adolescenticama (žene u dobi od 15 do 19 godina) iznosi 145 promila za jednogodišnji period prije istraživanja.
- Preko četvrtine žena u dobi od 15 do 19 godina imalo je živorođenu djecu (27 procenata), dok je živorođenu djecu prije svoje petnaeste godine imalo tri procenta žena ove dobi.
- Blizu trećina žena u dobi od 20 do 24 godine (31 procenat) imala je živorođenu djecu prije svoje osamnaeste godine.

Poznavanje metoda kontracepcije i korištenje kontracepcije

Adekvatno planiranje porodice važno je za zdravlje žena i djece, stoga je od ključne važnosti dostupnost informacija o kontracepciji te dostupnost odgovarajućih usluga kako bi se spriječile prerane trudnoće, mali vremenski razmak između trudnoća, prekasne trudnoće ili njihov prekomjeran broj.

- Gotovo sve žene u dobi od 15 do 49 godina poznaju barem jednu metodu kontracepcije (95 procenata). Moderne metode su poznatije od tradicionalnih metoda, tako je 95 procenata svih žena čulo za bar jednu modernu metodu kontracepcije, dok je 68 procenata žena čulo za barem jednu tradicionalni metodu.
- Najpoznatija moderna metoda kontracepcije je muški kondom (88 procenata), zatim spirala (82 procenta) i pilula (76 procenata). Od tradicionalnih metoda, najpoznatija metoda je prekinuti odnos (64 procenta) i periodična apstinencija/praćenje plodnih i neplodnih dana (43 procenta).
- Bilo koju metodu kontracepcije trenutno koristi četvrtina žena u dobi od 15 do 49 godina koje su udate ili žive u zajednici. Najčešće korištene metode kontracepcije su prekinuti snošaj (16 procenata) i muški kondom (4 procenta). Od ostalih metoda kontracepcije, žene koriste pilulu (dva procenta), spiralu (jedan procenat) i žensku sterilizaciju (jedan procenat). Što je niži nivo obrazovanja žena, veća je prevalenca korištenja modernih metoda kontracepcije u odnosu na tradicionalne. Moderne metode koristi samo pet procenata žena bez formalnog obrazovanja i 18 procenata žena sa srednjim ili visokim obrazovanjem.

Nezadovoljene potrebe

Nezadovoljena potreba za kontracepcijom se odnosi na žene u reproduktivnoj dobi koje ne koriste nijednu metodu kontracepcije, ali koje žele odgoditi sljedeće rađanje ili koje ne žele rađati.

- Nezadovoljena potreba za kontracepcijom prisutna je kod tri od deset žena u dobi od 15 do 49 godina, koje su trenutno u braku ili žive u zajednici. Ova potreba je najveća kod žena u dobi od 25 do 34 godine (38 procenata).
- Nezadovoljene potrebe za ograničenjem porođaja ima 19 procenata žena, dok devet procenata žena ima nezadovoljenu potrebu za odgađanjem sljedećeg rađanja.

Prenatalna zaštita

UNICEF i Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) preporučuju minimalno četiri posjete tokom trudnoće u okviru prenatalne zaštite.

- Oko dvije trećine romskih žena je imalo prenatalnu zaštitu četiri ili više puta (62 procenta), dok je manji procenat majki imao jednu (pet procenata), dvije (sedam procenata) ili tri posjete (pet procenata) prenatalne zaštite. Prenatalnu zaštitu su, većinom, pružali doktori medicine (76 procenata) i medicinske sestre/babice (tri procenta).
- Oko petina romskih žena (21 procenat) nije dobila prenatalnu zaštitu.

Pomoć pri porođaju i mjesto porođaja

Cilj „Svijeta po mjeri djeteta" je da ženama prilikom porođaja bude osigurana pomoć stručnog lica.

- Gotovo svi porođaji romskih žena, koji su se odvijali u periodu od dvije godine prije istraživanja, obavljeni su uz pomoć stručnog osoblja u zdravstvenim ustanovama javnog sektora (99 procenata). Ljekari su prisustvovali porođaju u 79 procenata slučajeva, a medicinske sestre u 20 procenata slučajeva.

Razvoj djeteta

Obrazovanje i učenje u ranom djetinjstvu

Aktivnosti koje podržavaju učenje u ranom djetinjstvu podrazumijevaju angažiranost odraslih članova domaćinstva u čitanju knjiga ili slikovnica s djecom, pričanju priča, pjevanju pjesama, brojanju i crtanju pojmova, kao i izvođenje djece van kuće, igranje i provođenje vremena s djecom.

- Kod dvije trećine djece mlađe od pet godina odrasla osoba je bila uključena u najmanje četiri aktivnosti koje promoviraju učenje i spremnost za školu, u periodu od tri dana prije istraživanja. Prosječan broj aktivnosti je iznosio četiri. Učešće oca u jednoj ili više aktivnosti s djecom zabilježeno u 60 procenata slučajeva, pri čemu više s muškom (66 procenata), nego sa ženskom djecom (53 procenta).
- Polovina djece kod kuće ima dvije ili više vrsta predmeta za igru (48 procenata), a 11 procenata djece mlađe od pet godina živi u domaćinstvima koja imaju tri ili više knjiga za djecu.
- Tokom sedmice koja je prethodila anketi, sedam procenata djece mlađe od pet godina je ostavljano pod neadekvatnim nadzorom. Tako je pet procenata djece ostavljeno sâmo kod kuće, dok je četiri procenta djece ostavljeno na čuvanje drugoj djeci mlađoj od deset godina. Neadekvatan nadzor je bio češći kod djece čije majke nemaju nikakvo obrazovanje (sedam procenata), dok djeca majki sa srednjim ili visokim obrazovanjem nisu nikako ostavljana uz neadekvatnu brigu. Djeca u najsiromašnijih 60 procenata populacije (devet procenata) su češće ostavljana uz neadekvatnu brigu, nego djeca iz najbogatijih 40 procenata populacije (dva procenta).
- Organizirane programe obrazovanja u ranom djetinjstvu pohađa samo dva procenta romske djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci, među kojima približno isti procenat dječaka i djevojčica.

Indeks ranog rasta i razvoja

Indeks ranog rasta i razvoja djeteta predstavlja procenat djece s očekivanim nivoom razvoja u najmanje tri od četiri sljedeće oblasti: pismenost/poznavanje brojeva, fizički razvoj, socijalni emocionalni razvoj i učenje.

- Očekivani nivo razvoja je dostiglo 85 procenata romske djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci, bez velikih razlika prema spolu. Iako je uobičajeno da djeca razvijaju više vještina kako postaju starija, podaci pokazuju da je indeks ranog rasta i razvoja kod romske djece uzrasta od 48 do 59 mjeseci (85 procenata) isti kao kod mlađe djece uzrasta od 36 do 47 mjeseci (85 procenata).
- Skoro sva djeca imaju adekvatan nivo razvoja u domeni učenja (99 procenata) te su dostigli očekivani nivo fizičkog razvoja (98 procenata), manje djece je dostiglo adekvatan socio-emocionalni razvoj (86 procenata), dok je najmanji procenat djece dostigao očekivani razvoj u domeni pismenosti/poznavanja brojeva (osam procenata). Djeca koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, imala su niži nivo razvoja u domeni pismenosti/poznavanja brojeva (pet procenata), u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (13 procenata).

Obrazovanje

Spremnost za školu

Spremnost djece za osnovnu školu može biti poboljšano kroz učestvovanje u programima obrazovanja u ranom djetinjstvu ili kroz predškolsko obrazovanje.

- Četiri procenta romske djece koja trenutno pohađaju prvi razred osnovne škole pohađalo je predškolsku ustanovu u prethodnoj godini.

Pohađanje osnovne i srednje škole

Obrazovanje je osnovni preduslov za borbu protiv siromaštva, promoviranje ljudskih prava i demokratije te unapređenje položaja žena i djece.

- Polovina romske djece koja su dovoljno stara da se upišu u osnovnu školu pohađa prvi razred (47 procenata). Djeca odgovarajućeg uzrasta za školu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, u manjem procentu pohađaju prvi razred osnovne škole (39 procenata), u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (59 procenata).
- Osnovnu školu pohađa preko dvije trećine romske djece odgovarajućeg uzrasta (69 procenata). Ovaj procenat raste s nivoom obrazovanja majke te je veći i kod porodica boljeg imovinskog stanja. Neto stopa završetka osnovne škole iznosi svega 40 procenata.
- Indeks rodnog pariteta za osnovnu školu iznosi 0,96, što ukazuje na to da nešto manji procenat djevojčica pohađa osnovnu školu nego dječaka, dok su, međutim, djevojčice u puno lošijem položaju po pitanju pohađanja srednje škole u odnosu na dječake (indeks rodnog pariteta: 0,67).

Pismenost među osobama dobi od 15 do 24 godine

Pismenost mladih je značajan pokazatelj Milenijumskih razvojnih ciljeva.

- Među osobama u dobi od 15 do 24 godine pismeno je više muškaraca (90 procenata), nego žena (69 procenata). Pismenost je manja kod žena koje žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, u odnosu na one koje žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (59 procenata u odnosu na 83 procenta), dok kod muškaraca nisu izražene razlike u pismenosti u odnosu na maternji jezik. Također, među onima koji nemaju formalno obrazovanje, više je muškaraca moglo uspješno pročitati zadatu rečenicu (64 procenta), nego žena (16 procenata).

Zaštita djeteta

Upis u matičnu knjigu rođenih

Značajan cilj Međunarodne konvencije o pravima djeteta i „Svijeta po mjeri djeteta“ je upis svakog djeteta u matičnu knjigu odmah nakon rođenja.

- Upis u matičnu knjigu rođenih je procijenjen na osnovu uvida u rodni list ili na osnovu izjave majke/staratelja da je upis izvršen. Gotovo sva romska djeca mlađa od pet godina su, prema izjavi majke/staratelja, upisana u matičnu knjigu rođenih (96 procenata), pri čemu u 20 procenata slučajeva anketarima nije pokazan rodni list. Najmanji procenat djece upisane u matičnu knjigu rođenih je u najmlađem uzrastu, među djecom mlađom od godinu dana (91 procenat), što ukazuje na činjenicu da svi roditelji još uvijek ne upisuju djecu u matičnu knjigu odmah nakon rođenja.

Discipliniranje djece

„Svijet po mjeri djeteta“ navodi da djeca moraju biti zaštićena od svakog čina nasilja. Milenijumska deklaracija, također, poziva na zaštitu djece od zloupotrebe, izrabljivanja i nasilja.

- Preko polovine romske djece uzrasta od dvije do 14 godina bilo je izloženo nekom obliku psihičkog ili fizičkog kažnjavanja od strane njihovih roditelja ili drugih odraslih članova domaćinstva, u periodu od mjesec dana prije istraživanja (58 procenata). Psihičkom nasilju je bilo izloženo 49 procenata djece, a fizički je kažnjeno 45 procenata djece, dok je sedam procenata kažnjeno teškom fizičkom kaznom.
- Manji procenat odraslih članova domaćinstava je odgovorio da vjeruje da je potrebno fizički kažnjavati djecu (osam procenata), u odnosu na procenat djece koja su doživjela ovakvu kaznu (45 procenata).

Rano stupanje u brak i brak između muškarca i više žena (poliginija)

Sklapanje braka s maloljetnicima i maloljetnicama predstavlja kršenje ljudskih prava, ugrožava razvoj djevojčica i često rezultira ranom trudnoćom i društvenom izolacijom.

- Više žena nego muškaraca u dobi od 15 do 19 godina trenutno živi u braku ili zajednici (38 procenata žena i 13 procenata muškaraca). Procenat ovih žena i muškaraca u braku je veći među onima bez formalnog obrazovanja (53 procenta žena i 20 procenata muškaraca), u odnosu na žene i muškarce sa srednjim i visokim obrazovanjem.
- Prije svog petnaestog rođendana udalo se 15 procenata žena u dobi od 15 do 49 godina. Najveći procenat žena koje su se udale dok nisu bile punoljetne je bez formalnog obrazovanja te pripadaju najsiromašnijem kvintilu imovinskog stanja. Za muškarca koji je deset ili više godina stariji od njih je udato tri procenta romskih žena u dobi od 15 do 19 godina i pet procenata žena u dobi od 20 do 24 godine. Veoma mali procenat žena i muškaraca u dobi od 15 do 49 godina živi u braku u kojem u muškarac ima više žena/partnerica.

Stavovi prema nasilju u porodici

Smatra se da su žene koje misle da muškarac ima pravo udariti ili tući svoju ženu u stvarnosti često zlostavljane od strane svojih muževa/partnera, a da muškarci koji imaju identičan stav u stvarnosti često zlostavljaju svoje žene ili partnerice.

- Žene u većem procentu nego muškarci opravdavaju kada muž/partner udari ili tuče svoju ženu/partnericu. Žene najviše opravdavaju nasilno ponašanje muževa u slučaju kada žena zanemaruje djecu (32 procenta) ili ako izađe vani bez njegovog znanja (27 procenata), zatim ako se prepire s njim (22 procenta) ili ako odbija seks s njim (20 procenata). Najviše muškaraca smatra da muškarac ima pravo tući svoju ženu/partnericu ako zanemaruje djecu (14 procenata), ako izađe vani bez njegovog znanja ili ako odbije spolni odnos s njim (po deset procenata).
- Muškarci i žene koji žive u porodicama iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja češće podržavaju najmanje jedan razlog kojim se opravdava nasilje nad ženama (25 procenata muškaraca i 48 procenata žena), nego muškarci i žene koji žive u najbogatijem kvintilu imovinskog statusa (15 procenata muškaraca i 38 procenata žena).

HIV/AIDS i seksualno ponašanje koje povećava rizik od prenosa HIV-a

Poznavanje načina prenosa HIV-a, zablude o HIV/AIDS-u i stavovi prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om

Tačna informacija o načinima prenošenja HIV-a je osnovni preduslov za zaštitu od infekcije.

- Za HIV/AIDS je čulo 73 procenta muškaraca i 67 procenata žena u dobi od 15 do 49 godina, pri čemu manji procenat muškaraca (58 procenata) i žena (42 procenta) zna oba, glavna načina sprečavanja prenosa HIV-a (da je potrebno imati samo jednog vjernog i neinficiranog partnera/partnericu i koristiti kondom prilikom svakog spolnog odnosa).
- Dvije trećine muškaraca (67 procenata) i polovina žena u dobi od 15 do 49 godina znaju da upražnjavanje seksualnih odnosa sa samo jednim vjernim i neinficiranim partnerom može smanjiti rizik od prenosa HIV-a.
- Da je korištenje kondoma prilikom svakog spolnog odnosa jedan od glavnih načina sprečavanja prenosa HIV-a, zna 62 procenta muškaraca i 49 procenata žena, a da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om, zna nešto više od polovine muškaraca (53 procenta) i preko trećine žena (39 procenata).
- Oko trećine muškaraca (35 procenata) i žena (30 procenata) zna da se HIV ne može prenijeti ujedom komarca, dok više od četvrtine žena (27 procenata) i više od trećine muškaraca (37 procenata) zna da se ne može prenijeti ako se dijeli hrana s osobom koja ima AIDS.
- Jedanaest procenata žena u dobi od 15 do 49 godina i 20 procenata muškaraca odbacuju dvije najčešće zablude u vezi s HIV/AIDS-om (da se HIV može prenijeti ujedom komarca i dijeljenjem hrane s osobom koja ima AIDS) te znaju da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om.
- Sveukupno znanje o sprečavanju prenosa HIV-a ima petina muškaraca u dobi od 15 do 24 godine (21 procenat) i u dobi od 15 do 49 godina (18 procenata) te manji procenat žena za obje dobi (po devet procenata).
- Pozitivan stav za sva četiri pokazatelja prihvatanja osoba koje žive s HIV-om ima 14 procenata muškaraca i sedam procenata žena. Žene i muškarci s višim nivoom obrazovanja i iz najbogatijih domaćinstava izražavaju pozitivnije stavove prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om, nego oni s manjim nivoom obrazovanja i lošijim imovinskim stanjem.

Testiranje na HIV

Da bi zaštitili sebe i spriječili inficiranje drugih, važno je da pojedinci znaju svoj HIV status, što je, također, presudan faktor kod donošenja odluke o traženju zdravstvene zaštite.

- Više muškaraca u dobi od 15 do 49 godina (49 procenata), nego žena (23 procenta), znaju mjesto gdje se mogu testirati na HIV. Ipak, veoma malo njih se ikada testiralo na HIV (oko pet procenata). Na HIV se testiralo više žena i muškaraca sa srednjim i visokim obrazovanjem, u odnosu na one bez formalnog obrazovanja, te više žena i muškaraca koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja. Među osobama u dobi od 15 do 24 godine, nešto više od polovine muškaraca (52 procenta) i jedna petina žena (19 procenata) znaju za mjesto na kojem se mogu testirati na HIV (a na HIV se testiralo pet procenata muškaraca i tri procenta žena).
- Savjetovanje o HIV-u tokom prenatalne zaštite imalo je svega tri procenta žena, koje su se porodile u periodu od dvije godine prije istraživanja. Tokom prenatalnog perioda malom procentu žena je ponuđen test na HIV, testirane su i saopšteni su im rezultati testa (manje od jednog procenta).

Seksualno ponašanje u vezi s prenosom HIV-a

Za smanjenje prevalence HIV-a od presudne je važnosti promoviranje sigurnih seksualnih odnosa, pri čemu je naročito značajna upotreba kondoma prilikom svakog spolnog odnosa, posebno kada se radi o povremenim partnerima/partnericama.

- Među osobama u dobi od 15 do 24 godine, spolni odnos je imalo 70 procenata muškaraca i 65 procenata žena, pri čemu je spolni odnos prije svoje petnaeste godine imalo 14 procenata muškaraca i 12 procenata žena. Tokom posljednjih 12 mjeseci spolni odnos s više partnera imalo je osam procenata muškaraca u dobi od 15 do 24 godine i dva procenta žena.
- S osobom koja im nije stalni partner spolni odnos tokom posljednjih 12 mjeseci imalo je 56 procenata muškaraca i 13 procenata žena u dobi od 15 do 24 godine, pri čemu su muškarci tokom posljednjeg spolnog odnosa s takvom osobom u 49 procenata slučajeva koristili kondom.
- Spolne odnose s muškarcem koji je od njih stariji deset i više godina tokom posljednjih 12 mjeseci imalo je četiri procenta žena u dobi od 15 do 24 godine.

Pristup masovnim medijima

MICS4 istraživanjem ispitana je izloženost žena i muškaraca u dobi od 15 do 49 godina novinama, radiju i televiziji, kao i učestalost korištenja računara i interneta među osobama u dobi od 15 do 24 godine.

- Svim navedenim vrstama medija jednom sedmično izloženo je 39 procenata muškaraca i 16 procenata žena, pri čemu više onih sa srednjim i visokim nivoom obrazovanja te onih koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja. Muškarci (34 procenta) i žene (osam procenata) koji žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik manje su izloženi svim navedenim vrstama medija u odnosu na muškarce (45 procenata) i žene (25 procenata) koji žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik.
- Četrdeset i tri procenta žena i 69 procenata muškaraca u dobi od 15 do 24 godine je koristilo računar nekada tokom života, dok je manje njih koristilo računar najmanje jednom sedmično u posljednjih mjesec dana (29 procenata žena i 57 procenata muškaraca).
- Internet je tokom posljednjih 12 mjeseci koristilo više muškaraca (88 procenata) i žena (75 procenata) u dobi od 15 do 24 godine sa srednjim i visokim obrazovanjem, nego onih bez formalnog obrazovanja (26 procenata muškaraca i 8 procenata žena), kao i muškarci (86 procenata) i žene (61 procenat) koji žive u najbogatijem kvintilu imovinskog stanja, u odnosu na one koji žive u najsiromašnijem kvintilu imovinskog stanja (30 procenata muškaraca i 9 procenata žena).

Konzumiranje duhana i alkohola

Konzumiranje duhanskih proizvoda

Brojna istraživanja su dokazala da pušenje značajno povećava rizik obolijevanja kod pušača te može dovesti do nastanka ozbiljnih oboljenja kod nepušača, posebno djece.

- Oko dvije trećine muškaraca i žena u dobi od 15 do 49 godina izjavilo je da su bilo kada tokom života koristili neki duhanski proizvod. Čitavu cigaretu prije svoje petnaeste godine je po prvi put ispušilo oko jedna petina žena (22 procenta) i muškaraca (19 procenata), pri čemu veći procenat osoba oba spola bez formalnog obrazovanja (po 25 procenata) i onih najsiromašnijeg imovinskog stanja (po 29 procenata).
- Preko polovine muškaraca (56 procenata) i žena (55 procenata) tokom jednog ili više dana u proteklom mjesecu konzumiralo je bilo koje duhanske proizvode, bez razlika u odnosu na vrstu ili kombinaciju korištenih proizvoda između muškaraca i žena.
- Najviše muškaraca i žena koji trenutno puše cigarete u posljednjih 24 sata je ispušilo više od 20 cigareta, pri čemu više muškarci (87 procenata), nego žene (63 procenta).

Konzumiranje alkohola

Prekomjerno konzumiranje alkohola povećava rizik od nastanka ozbiljnih oboljenja, ali i dovodi do društvenih problema. Zloupotreba alkohola je, također, povezana s povredama i nasiljem, uključujući i nasilje u porodici.

- Alkoholno piće nekad, tokom života, konzumiralo je 45 procenata žena i 69 procenata muškaraca u dobi od 15 do 49 godina. Najmanje jedno alkoholno piće prije svoje petnaeste godine konzumirao je veći procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina (19 procenata), u odnosu na žene (pet procenata).
- Tokom jednog ili više dana u prethodnom mjesecu najmanje jedno alkoholno piće konzumiralo je više muškaraca (48 procenata), nego žena (14 procenata) ove dobi.

Subjektivno blagostanje

Razumijevanje zadovoljstva mladih različitim oblastima ili aspektima njihovog života može pomoći u dobijanju sveobuhvatne slike njihovih životnih uslova.

- Svojim životom zadovoljan je veći procenat muškaraca (48 procenata) u dobi od 15 do 24 godine, nego žena iste dobne grupe (39 procenata). Kada govorimo za oba spola, životom su zadovoljnije osobe u dobnoj grupi od 15 do 19 godina te osobe u dobi od 15 do 24 godine sa srednjim ili visokim obrazovanjem, kao i one najboljeg imovinskog stanja.
- Također, kada je riječ o oba spola, sretniji su muškarci i žene u dobnoj grupi od 15 do 19 godina, zatim oni koji imaju srednje i visoko obrazovanje te oni koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja.
- Rezultati istraživanja pokazuju da žene u dobi od 15 do 24 godine u većem procentu smatraju da im se život poboljšao u posljednjih godinu dana (29 procenata), u odnosu na muškarce (21 procenat), te su sklonije vjerovati (77 procenata) da će im život za godinu dana biti bolji, nego muškarci (61 procenat).

I Uvod

Karakteristike istraživanja

Ovaj Izvještaj predstavlja dragocjene, sveobuhvatne podatke o stanju romske djece, žena i muškaraca u BiH, dobijene po prvi put na osnovu MICS istraživanja o romskoj populaciji u BiH, koje je provedeno 2011.–2012. godine od strane MLJPI BiH u saradnji s BHAS-om, uz stručnu i finansijsku podršku UNICEF-a BiH te dodatnu finansijsku podršku UNFPA i UNHCR-a.

Istraživanje se velikim dijelom temelji na potrebama za praćenjem napretka u postizanju ciljeva koji proizilaze iz aktuelnih međunarodnih sporazuma: Milenijumska deklaracija, koja je usvojena u septembru 2000. godine od strane svih 191 države-članice Ujedinjenih nacija te Akcioni plan pod nazivom „Svijet po mjeri djeteta“ (engleski: *World Fit for Children*), koji je usvojen na Posebnoj sjednici Ujedinjenih nacija o djeci u maju 2002. godine od strane 189 zemalja-članica. Obaveze preuzete ovim dokumentima nadovezuju se na obećanja međunarodne zajednice data na Svjetskom samitu za djecu održanom 1990. godine.

Potpisavši ove međunarodne sporazume, države su se obavezale da će poboljšati uslove života djece i da će pratiti napredak u postizanju tog cilja. UNICEF-u je u ostvarenju ovog zadatka dodijeljena uloga pružanja podrške.

Obaveza preduzimanja akcije: domaće i međunarodne obaveze izvještavanja

Države koje su potpisale Milenijumsku deklaraciju, deklaraciju „Svijet po mjeri djeteta“, kao i Akcioni plan, obavezuju se da će pratiti napredak u postizanju ciljeva koji su u njima sadržani:

„Redovno ćemo na domaćem, a gdje je potrebno, i na regionalnom nivou pratiti i ocjenjivati napredak u ostvarivanju ciljeva zacrtanih ovim Akcionim planom na domaćem, regionalnom i globalnom nivou. Shodno tome, ojačat ćemo domaće statističke kapacitete za prikupljanje, analiziranje i raščlanjivanje podataka prema spolu, dobi i ostalim relevantnim faktorima koji mogu doprinijeti razlikama te ćemo podržati veliki broj raznovrsnih istraživanja fokusiranih na djecu. Povećat ćemo saradnju kako bismo podržali napore u pravcu izgradnje statističkih kapaciteta i izgradili kapacitete zajednice za praćenje, procjenu i planiranje.“ („*Svijet po mjeri djeteta*“, paragraf 60)

„...Vršit ćemo periodične provjere napretka na svim domaćim nivoima, u cilju efikasnijeg prevazilaženja prepreka i bržeg djelovanja...“ („*Svijet po mjeri djeteta*“, paragraf 61)

Akcioni plan (paragraf 61), također, poziva na posebnu uključenost UNICEF-a u pripremu periodičnih izvještaja o napretku:

„... Od Dječijeg fonda Ujedinjenih nacija, kao vodeće svjetske agencije za djecu, se traži da, u bliskoj saradnji s vladama, relevantnim fondovima, programima i specijaliziranim agencijama sistema Ujedinjenih nacija i svim ostalim relevantnim akterima (prema potrebi), nastavi raditi na pripremi i distribuciji informacija o napretku ostvarenom u implementaciji Deklaracije i Akcionog plana.“

Slično tome, i *Milenijumska deklaracija* (paragraf 31) poziva na periodično izvještavanje o napretku:
„... Zahtijevamo od Generalne skupštine da vrši redovni pregled napretka u implementaciji odredbi ove Deklaracije, a od Generalnog sekretara tražimo da objavljuje periodične izvještaje koje bi razmatrala Generalna skupština i koji bi služili kao osnova za buduće aktivnosti.“

Jedna od glavnih poteškoća po pitanju praćenja i izvještavanja o napretku na ispunjavanju ciljeva Milenijumske deklaracije i Akcionog plana „Svijet po mjeri djeteta“ u BiH je oskudnost relevantne statistike i administrativnih resursa. Stoga su rezultati MICS4 istraživanja o romskoj populaciji od posebne važnosti za procjenu stanja na putu ka ciljevima postavljenim za 2015. godinu.

MICS istraživanje o romskoj populaciji u BiH, također, predstavlja važan izvor podataka za praćenje provođenja Konvencije o pravima djeteta, Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i Gender akcionog plana BiH, izvještavanje po osnovu Smjernica za prepoznavanje socijalno isključenih kategorija djece u BiH te drugih obaveza koje proizilaze iz procesa evropskih integracija i principa o ljudskim pravima iz Ustava BiH, Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Ustava Republike Srpske (RS). Dokumenti politike i strateški planovi koji se odnose na djecu u BiH daju značajan naglasak obezbjeđivanju jednakog pristupa uslugama svoj djeci kroz multisektorsko djelovanje. Pokazatelji MICS istraživanja obezbjeđuju uvid u postignuti napredak. Dobijeni pokazatelji su prikazani prema oblastima obuhvaćenim istraživanjem.

Krajem 2011. i početkom 2012. godine Federalno ministarstvo zdravstva (FMZ), Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske (MZSZ RS), i Zavod za javno zdravstvo FBiH (ZZJZ FBiH) u saradnji s BHAS-om, provelo je MICS4 istraživanje o ukupnom stanovništvu u BiH. Za istraživanje o ukupnom stanovništvu primijenjena je istovjetna metodologija kao i za istraživanje o romskoj populaciji te su korišteni slični anketni instrumenti. Rezultati ovog istraživanja bit će dostupni u posebnom izvještaju za MICS4 o ukupnom stanovništvu u BiH.

Ciljevi istraživanja

Istraživanje višestrukih pokazatelja o romskoj populaciji u BiH za 2011.–2012. godinu, kao osnovne ciljeve ima:

- obezbijediti osnovne podatke za procjenu stanja romske djece, žena i muškaraca u BiH,
- obezbijediti podatke neophodne za praćenje napretka u ostvarivanju ciljeva zacrtanih u Milenijumskoj deklaraciji te drugih ciljeva u vezi s kojim je postignuta međunarodna saglasnost, koji bi služili kao osnova za buduće djelovanje,
- doprinijeti unapređenju sistema praćenja u BiH i stručnog znanja u izradi, implementaciji i analizi takvih sistema,
- obezbijediti podatke o stanju romske djece, žena i muškaraca, uključujući identifikaciju ranjivih grupa i razlika u uslovima života, kako bi se obezbijedili podaci za razvoj politika i intervencija u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite te smanjenja siromaštva.

II Uzorak i metodologija istraživanja

Dizajn uzorka

Uzorak za MICS4 istraživanje o romskoj populaciji u BiH je dizajniran tako da obezbijedi procjenu velikog broja pokazatelja o stanju djece, žena i muškaraca na nivou BiH, FBiH i RS.

Okviri uzorka za romsku populaciju nisu postojali do 2009. godine,[4] kada je MLJPI BiH provelo projekat „Evidentiranje romskih potreba u BiH“, prilikom kojeg je izvršen popis romskog stanovništva kao dio aktivnosti u okviru Dekade za inkluziju Roma 2005.-2015. Tokom popisivanja, prikupljeni su podaci za 4.307 romskih domaćinstava u 67 opština, od ukupno 142 opštine u BiH. Podaci iz preostalih 75 opština nisu prikupljeni zbog nedostatka informacija o prisutnosti Roma u tim opštinama.

Dizajniran je jednoetapni stratificirani uzorak. U svakoj od tri administrativne jedinice u BiH, FBiH, RS i Brčko distrikt BiH (BD), opštine su identificirane kao glavni stratumi uzorka, u kojima je primarna jedinica uzorka bila domaćinstvo. Pet opština je isključeno iz uzorka, zato što su obuhvatale samo jedno domaćinstvo. Rezultati istraživanja su reprezentativni za preostale 62 opštine (u kojima živi više od jednog domaćinstva), a za koje je postojao okvir uzorka. Sva domaćinstva u kojima je nositelj/ica izjavio/la da je romske nacionalnosti, smatrana su romskim domaćinstvima.

U svakom stratumu (opštini) odabran je određeni broj domaćinstava, proporcionalno veličini stratuma definiranoj tokom popisivanja provedenog 2009. godine od strane MLJPI BiH. Broj romskih domaćinstava dodijeljenih svakom stratumu na osnovu uzorka odabran je slučajno s jednakom vjerovatnoćom.[5] Tokom terenskog rada za MICS, popisana su romska domaćinstva na području opštine u uzorku, a ova ažurirana informacija o veličini svakog stratuma se ogleda u ponderima. Za vrijeme popisivanja provedenog u MICS istraživanju, ukupno je popisano manje domaćinstava (3.784) u odnosu na popis Roma iz 2009. godine (4.302). Terenski timovi su informirani da su mnoga domaćinstva napustila BiH od 2009. godine do trenutka kada je proveden terenski rad MICS istraživanja.

Kao komponenta aktivnosti ažuriranja broja domaćinstava izvršenog u okviru MICS istraživanja, tokom popisivanja je na osnovu datuma rođenja nositelja domaćinstva, unutar svakog stratuma izvršen odabir domaćinstava za anketiranje. Kako bi se osiguralo definiranje slučajnog (randomiziranog) odabira domaćinstava, na osnovu veličine uzorka je, slučajnim odabirom, određena „polazna tačka“ i „krajnja tačka“ referentnog intervala. Anketirana su samo ona domaćinstva u kojima je datum rođenja nositelja bio između početne i završne tačke. Na ovaj način je odabrano ukupno 1.791 romsko domaćinstvo, među kojima 542 domaćinstva s djecom mlađom od pet godina i 1.249 domaćinstava bez djece mlađe od pet godina.

Za odabir slučajnog uzorka, za svaki stratum (opštinu) pripremljena je lista naselja u kojima se nalaze romska domaćinstva. Također, naselja na ovoj listi poredana su prema slučajnom redoslijedu (pomoću generatora slučajnih brojeva). Anketari su dobili instrukciju da posjete naseljima vrše prema unaprijed definiranom (slučajnom) redoslijedu. Na ovaj način je svako domaćinstvo, unutar stratuma, imalo istu vjerovatnoću odabira.

Uzorak nije samoponderisan. U Izvještaju su korišteni ponderi. Detaljniji opis dizajna uzorka priložen je u Dodatku A.

Upitnici

U istraživanju su korištena četiri standardna MICS4 upitnika: 1) Upitnik za domaćinstvo koji je korišten za prikupljanje podataka o svim *de jure* članovima[6] domaćinstva, o domaćinstvu i o stambenoj jedinici, 2) Upitnik koji se popunjavao u svakom domaćinstvu sa svim ženama u dobi od 15 do 49 godina, uključujući i navršenih 49 godina, 3) Upitnik za muškarce koji se popunjava u svakom domaćinstvu sa svim muškarcima u dobi od 15 do 49 godina, uključujući i navršenih 49 godina, 4) Upitnik za djecu mlađu od pet godina koji se popunjava s majkama ili starateljima sve djece mlađe od pet godina koja žive u domaćinstvu.

U istraživanju su dodatno korištena dva upitnika, specifična za BiH, koja nisu sastavni dio standardnih anketnih instrumenata za MICS: 1) Obrazac za procjenu konzumiranja opojnih sredstava (upitnik za samopopunjavanje za žene i muškarce u dobi od 15 do 49 godina) i 2) Upitnik o posjedovanju dokumenata (rađen s osobom koja je odgovarala na Upitnik za domaćinstvo ili drugom odraslom osobom). Podaci prikupljeni ovim upitnicima nisu predstavljeni u ovom Izvještaju i bit će analizirani odvojeno.

4 Posljednji popis stanovništva u BiH proveden je 1991. godine.

5 Velika je varijabilnost u broju domaćinstava po stratumu (od jednog do 132 domaćinstva).

6 Osobe koje stalno borave u domaćinstvu.

Upitnik za domaćinstvo sadržavao je sljedeće module:

- obrazac za popisivanje članova domaćinstva
- obrazovanje
- voda i sanitacija
- karakteristike domaćinstva
- discipliniranje djece
- pranje ruku

Upitnik za žene se popunjavao sa svim ženama s navršenih 15, do navršenih 49 godina, koje žive u domaćinstvu, a uključio je sljedeće module:

- podaci za ženu
- pristup masovnim medijima i korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija
- smrtnost djece[7]
- da li je posljednji porod bio željeni
- zdravlje majki i novorođenčeta
- simptomi bolesti
- kontracepcija[8]
- nezadovoljene potrebe
- stavovi prema nasilju u porodici
- brak/zajednica
- seksualno ponašanje
- HIV/AIDS
- pušenje i konzumiranje alkohola
- zadovoljstvo životom
- zdravstvena zaštita[9]

Upitnik za muškarce se popunjavao sa svim muškarcima s navršenih 15, do navršenih 49 godina, koji žive u domaćinstvu, a uključio je sljedeće module:

- podaci za muškarca
- pristup masovnim medijima i korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija
- smrtnost djece
- stavovi prema nasilju u porodici
- brak/zajednica
- seksualno ponašanje
- HIV/AIDS
- pušenje i konzumiranje alkohola
- zadovoljstvo životom
- zdravstvena zaštita[10]

7 U okviru ovog modula, dodana su pitanja koja nisu standardni dio MICS programa, a koja se odnose na izgubljene trudnoće.

8 U okviru ovog modula, dodano je pitanje koje nije standardni dio MICS programa, a koje se odnosi na poznavanje metoda kontracepcije.

9 Dodatni modul koji nije dio standardnog MICS programa i koji se koristio samo u okviru istraživanja o romskoj populaciji. Podaci prikupljeni ovim modulom nisu predstavljeni u ovom Izvještaju i bit će analizirani odvojeno.

10 Dodatni modul koji nije dio standardnog MICS programa i koji se koristio samo u okviru istraživanja o romskoj populaciji. Podaci prikupljeni ovim modulom nisu predstavljeni u ovom Izvještaju i bit će analizirani odvojeno.

Upitnik za djecu mlađu od pet godina[11] popunjavan je s majkama ili starateljima djece tog uzrasta koja žive u domaćinstvu. Razgovor je, obično, vođen s majkama djece mlađe od pet godina; u slučajevima kada majka nije navedena na spisku članova domaćinstva, identificiran je i anketiran primarni staratelj djeteta. Upitnik je uključivao sljedeće module:

- dob djeteta
- upis u matičnu knjigu rođenih
- rani rast i razvoj
- dojenje
- njega tokom bolesti
- imunizacija
- antropometrijski podaci

Upitnici se temelje na modelu upitnika MICS4.[12] Standardne engleske verzije MICS4 upitnika su prevedene na lokalne jezike u BiH. Testiranje upitnika obavljeno je u FBiH tokom septembra 2011. godine, na području tri opštine Kantona Sarajevo (Centar, Novo Sarajevo i Ilijaš). Planom je predviđeno anketiranje 18 domaćinstava (po devet u gradskim i seoskim naseljima). Domaćinstva su izabrana primjenom metodologije slučajnog izbora na osnovu datuma rođenja nositelja domaćinstva. Na osnovu rezultata navedenih testiranja, izvršene su izmjene u formulaciji teksta i prevodu upitnika. Primjeri upitnika korištenih u MICS4 istraživanju o romskoj populaciji u BiH priloženi su u Dodatku F ovog Izvještaja.

Uporedo s provedbom MICS4 istraživanja na uzorku romske populacije, na kojem je, u saradnji s BHAS-om, radilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, istraživanje na uzorku ukupnog stanovništva u BiH proveli su Federalno ministarstvo zdravstva, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Zavod za javno zdravstvo FBiH i BHAS. Za istraživanje o ukupnom stanovništvu primijenjena je istovjetna metodologija kao i za istraživanje o romskoj populaciji te su korišteni slični anketni instrumenti. Dodatak F ovog Izvještaja sadržava anketne instrumente za oba istraživanja (osim Upitnika o boravišnom statusu – dodatni obrazac koji nije sastavni dio standardnih MICS programa). Rezultati ovog istraživanja bit će dostupni u posebnom izvještaju za MICS4 o ukupnom stanovništvu u BiH.

Obuka i terenski rad

Obuka za terenski rad trajala je 12 dana,[13] tokom oktobra 2011. godine. Obuka je uključivala predavanja o tehnikama anketiranja i sadržaju upitnika, kao i praktični rad, kako bi se stekla rutina u postavljanju pitanja. Pri kraju obuke, polaznici su proveli dvodnevno pilot-anketiranje u gradskim i seoskim naseljima na području opštine Novi Grad (Kanton Sarajevo) i opštine Visoko.

Rad na terenu vršila su tri tima. Svaki tim se sastojao od četiri anketara (dvije žene i dva muškarca), jednog kontrolora, mjerača i supervizora. Rad na terenu je počeo 9. novembra 2011. godine, a završio je 30. marta 2012. godine.

Obrada podataka

Unos i obrada podataka vršeni su u MLJPI BiH. Podaci su uneseni uz pomoć CSPro softvera. Unos podataka rađen je na četiri računara, a na istom su radili četiri educirana operatera. Proces su nadzirali supervizori i koordinator za unos podataka. Unos je počeo deset dana nakon početka prikupljanja podataka (20. novembar 2011. godine), a završen je 26. aprila 2012. godine.

Podaci su analizirani uz pomoć softverskog programa SPSS (Statistički paket za društvene nauke), verzija 18, te je u tu svrhu korišten predložak programskog koda i plan tabela kojeg je razvio UNICEF. Kako bi se osigurala kontrola kvalitete, svi upitnici su uneseni dva puta i izvršene su interne provjere konzistentnosti podataka. Tokom cijelog istraživanja korištene su procedure i standardni programi koji su razvijeni u okviru globalnog projekta MICS4 i prilagođeni upitnicima za istraživanje o romskoj populaciji u BiH.

11 Termin „djeca mlađa od 5" i dobne granice za djecu uzrasta „0–4 godine" i „0–59 mjeseci", prikazane u tabelama, u ovom Izvještaju koriste se u istom značenju.

12 Standardni MICS4 upitnici se mogu naći na www.childininfo.org/mics4_questionnaire.html.

13 U okviru dvanaestodnevne obuke, kao vježba provedena je dvodnevna pilot-anketa.

Izrada Izvještaja

Ustav BiH, koji je integralni dio Dejtonskog mirovnog sporazuma (Aneks 4), definira administrativnu strukturu BiH, kao državu koju čine dva entiteta, Federacija BiH (FBiH) i Republika Srpska (RS), te treća administrativna jedinica, Brčko distrikt BiH (BD). FBiH, RS i BD imaju svoje vlasti i sve nadležnosti i odgovornosti koje Ustavom BiH nisu date u nadležnost institucija BiH. To uključuje zakonodavne i izvršne nadležnosti nad zdravstvenom i socijalnom zaštitom, koje su u FBiH dodatno prenesene na deset federalnih jedinica (kantona).

Zbog administrativne strukture zemlje i nadležnosti BiH, FBiH i RS nad strategijama usmjerenim ka blagostanju i razvoju djece, podaci i analize sadržani u Izvještaju predstavljeni su na takav način da odražavaju podatke posebno za BiH (državni nivo), FBiH i RS (entitetski nivoi). Relativno mala veličina uzorka za BD (323 domaćinstava), rezultirala je nedovoljnim brojem slučajeva za pripremu statistički solidnih procjena za sve pokazatelje predstavljene u ovom Izvještaju. Podaci za BD prikazani su u tabelama u ovom Izvještaju gdje god je to moguće.

Upute za čitanje tabela

Sljedeći podaci, prikupljeni u istraživanju, nisu prikazani u tabelama u ovom Izvještaju:

- slučajevi „Bez odgovora/ne zna“ za kategoriju jezika nositelja domaćinstva (osim u tabelama HH.3–HH.5 i DQ.4–DQ.5),
- podaci disagregirani prema tipu naselja, budući da se kategorizacija prema tipu naselja ne može primijeniti za nivo opštine,
- podaci iz oblasti koje nisu dio standardnog globalnog MICS okvira, osim podataka o poznavanju metoda kontracepcije (oblasti koje su specifične za MICS4 o romskoj populaciji u BiH, a za koje podaci nisu prikazani u Izvještaju su: konzumiranje opojnih sredstava, posjedovanje dokumenata, izgubljene trudnoće i zdravstvena zaštita).

Napomena:

- (M) — slovo M nakon oznake tabele/grafikona označava da se podaci odnose na mušku populaciju
- (*) — zvjezdica u tabelama predstavlja procenat ili proporciju koja nije prikazana zato što je izračunata na osnovu manje od 25 neponderisanih slučajeva
- (*broj*) — vrijednosti u zagradama predstavljaju procente ili proporcije izračunate na osnovu 25–49 neponderisanih slučajeva te označavaju da takve vrijednosti nije moguće tumačiti sa sigurnošću
- U okviru dobnih grupa predstavljenih u Izvještaju obuhvaćene su i osobe koje su navršile dob predstavljenu gornjom granicom. Tako, na primjer, ispitanici/ce u dobi od 15 do 49 godina uključuju i one s navršenih 49 godina, a djeca uzrasta od 20 do 23 mjeseca uključuju i onu s navršena 23 mjeseca.

III Obuhvat uzorka i karakteristike domaćinstava i ispitanika

Obuhvat uzorka

Od 1.791 domaćinstva odabranih uzorkom, 1.788 je bilo dostupno u trenutku posjete. Od ovog broja, uspješno je anketirano 1.544 domaćinstava, što čini stopu odgovora od 86 procenata. U anketiranim domaćinstvima je identificirano 1.457 žena u dobi od 15 do 49 godina, među kojima je uspješno anketirano 1.380 žena, sa stopom odgovora od 95 procenata. Osim toga, među članovima domaćinstva evidentirano je 1.559 muškaraca u dobi od 15 do 49 godina. Popunjeno je 1.456 upitnika za podobne muškarce, što odgovara stopi odgovora od 93 procenta. Među članovima domaćinstava upisano je 760 djece mlađe od pet godina. Upitnici su popunjeni za 748 djece, što odgovara stopi odgovora od 98 procenata. Ukupna stopa odgovora za žene iznosila je 82 procenta, za muškarce 81 procenat, a za djecu 85 procenata (Tabela HH.1).

Tabela HH.1: Rezultati anketiranja za domaćinstva, žene, muškarce i djecu mlađu od pet godina

Broj domaćinstava, žena, muškaraca i djece mlađe od pet godina prema rezultatu anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i djece mlađe od pet godina te stope odziva za domaćinstva, žene, muškarce i djecu mlađu od pet godina, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Administrativne jedinice			
	FBiH	RS	BD	Ukupno
Domaćinstva				
Uzorkovana domaćinstva	1.365	354	72	1.791
Pronađena (nastanjena) domaćinstva	1.362	354	72	1.788
Anketirana domaćinstva	1.147	327	70	1.544
Stopa odziva domaćinstava	84,2	92,4	97,2	86,4
Žene				
Podobne žene	1.091	294	72	1.457
Anketirane žene	1.041	268	71	1.380
Stopa odziva žena	95,4	91,2	98,6	94,7
Ukupna stopa odziva žena	80,4	84,2	95,9	81,8
Muškarci				
Podobni muškarci	1.181	312	66	1.559
Anketirani muškarci	1.126	266	64	1.456
Stopa odziva muškaraca	95,3	85,3	97,0	93,4
Ukupna stopa odziva muškaraca	80,3	78,8	94,3	80,6
Djeca mlađa od pet godina				
Podobna djeca	547	159	54	760
Anketirana majka/staratelj	540	154	54	748
Stopa odziva djece	98,7	96,9	100,0	98,4
Ukupna stopa odziva djece	83,1	89,5	97,2	85,0

Razliku u stopama odgovora karakterizira nešto niža stopa za muškarce u odnosu na žene i djecu u RS, dok su stope odgovora za muškarce u FBiH i BD slične onima za žene i djecu.

Grafikon HH.1 prikazuje raspodjelu 62 opštine u kojima je provedeno istraživanje prema administrativnim jedinicama.[14] Grafikon, također, prikazuje raspodjelu uzorka po terenskim timovima.

14 Okvir uzorka je sačinjavalo 67 od ukupno 142 opštine u BiH. Preostalih 75 opština nisu ušle u uzorak zbog nedostatka informacija o prisutnosti Roma u njima. Pet opština je isključeno iz uzorka, zato što su obuhvatale samo jedno romsko domaćinstvo.

Grafikon HH.1 Raspodjela opština u uzorku prema administrativnim jedinicama i raspodjela domaćinstava u uzorku prema timovima, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

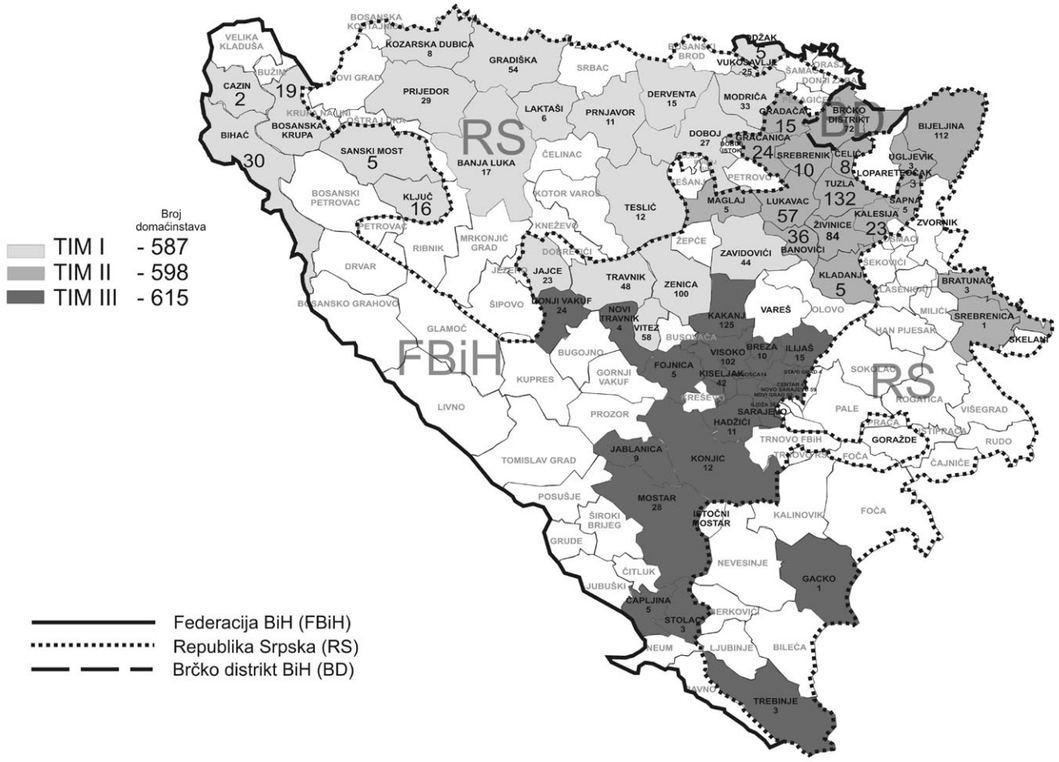

Karakteristike domaćinstava

Ponderisana dobna i spolna raspodjela anketirane populacije prikazana je u tabeli HH.2. Raspodjela je, također, korištena za pripremu piramide stanovništva koja je prikazana u grafikonu HH.1. U 1.544 uspješno anketiranih domaćinstava u ovom istraživanju, popisana su 5.852 člana domaćinstva, od čega približno jednak broj muškaraca (2.992) i žena (2.860).

Tabela HH.2: Raspodjela članova domaćinstava prema dobi i spolu

Procentualna raspodjela članova domaćinstva prema petogodišnjim dobnim grupama i dobnim grupama uzdržavanih članova porodice i broj djece mlađe od 18 godina, prema spolu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	Procenat	Broj	Procenat	Broj	Procenat
Dob (u godinama)						
0-4	398	13,3	356	12,5	754	12,9
5-9	348	11,6	332	11,6	680	11,6
10-14	353	11,8	351	12,3	704	12,0
15-19	323	10,8	282	9,9	606	10,3
20-24	313	10,5	270	9,4	583	10,0
25-29	238	8,0	218	7,6	456	7,8
30-34	187	6,2	188	6,6	375	6,4
35-39	171	5,7	188	6,6	359	6,1
40-44	177	5,9	157	5,5	334	5,7
45-49	153	5,1	154	5,4	307	5,2
50-54	134	4,5	140	4,9	274	4,7
55-59	80	2,7	95	3,3	175	3,0
60-64	56	1,9	54	1,9	110	1,9
65-69	24	0,8	34	1,2	58	1,0
70-74	18	0,6	19	0,7	37	0,6
75-79	15	0,5	14	0,5	30	0,5
80-84	3	0,1	8	0,3	11	0,2
85+	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Nedostaje/ne zna	1	0,0	0	0,0	1	0,0
Dobne grupe izdržavanih članova porodice (u godinama)						
0-14	1.099	36,7	1.039	36,3	2.137	36,5
15-64	1.832	61,2	1.745	61,0	3.577	61,1
65+	60	2,0	76	2,7	136	2,3
Nedostaje/ne zna	1	0,0	0	0,0	1	0,0
Populacija djece i odraslih						
Djeca mlađa od 18 godina	1.301	43,5	1.220	42,7	2.521	43,1
Odrasli 18+	1.690	56,5	1.640	57,3	3.329	56,9
Nedostaje/ne zna	1	0,0	0	0,0	1	0,0
Ukupno	2.992	100,0	2.860	100,0	5.852	100,0

Dobna i spolna raspodjela pripadnika romske populacije razlikuje se od raspodjela ukupnog stanovništva dobijenih iz drugih anketnih istraživanja domaćinstava[15] i MICS3 istraživanja za ukupno stanovništvo u BiH, s većom proporcijom djece mlađe od 15 godina i populacijom u dobi od 15 do 64 godine te manjom proporcijom populacije u dobi od 65 i više godina.

Učešće djece mlađe od 15 godina u romskoj populaciji (37 procenata) je veće od učešća populacije životne dobi 65 i više godina (dva procenta). Podjela populacije prema spolu ukazuje na određene razlike te je kod populacije mlađe od 30 godina nešto veće učešće muške u odnosu na žensku populaciju (posebno kod djece mlađe od pet godina i osoba u dobi od 15 do 24 godine), što, potom, opada u korist ženske populacije.

Grafikon HH.2 prikazuje proširenu bazu dobne piramide, što ukazuje na veće učešće populacije mlađe od pet godina.

15 *Anketa o potrošnji domaćinstava u BiH za 2007. godinu: konačni rezultati*, BHAS, FZS, RZS RS, Banja Luka/Sarajevo, 2008.

Grafikon HH.2: Raspodjela članova domaćinstava prema dobi i spolu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

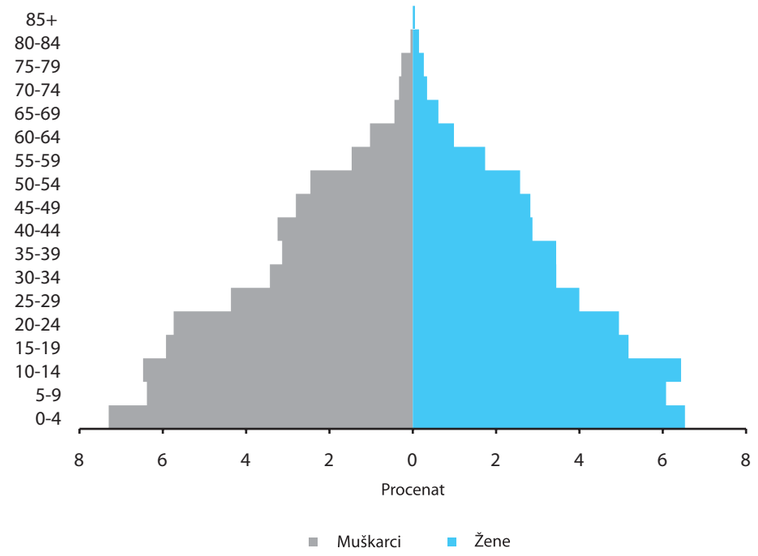

Ukupna stopa izdržavanih osoba, to jest, procentualni omjer neaktivne populacije (mlađe od pet godina i 65 i više godina) i aktivne populacije (od 15 do 64 godine), iznosi 52 procenta, što znači da na svakih 100 aktivnih dolazi 52 neaktivna lica.

Tabele HH.3 do HH.5 prikazuju osnovne informacije o domaćinstvima, ženskim i muškim ispitanicima u dobi od 15 do 49 godina i djeci mlađoj od pet godina, kroz neponderisane i ponderisane podatke. Informacije o osnovnim karakteristikama domaćinstava, ženama, muškarcima i djeci mlađoj od pet godina, od ključnog su značaja za tumačenje rezultata predstavljenih u nastavku Izvještaja. Rezultati, također, mogu pružiti indikaciju reprezentativnosti istraživanja. U ostalim tabelama u Izvještaju predstavljeni su ponderisani podaci. Detaljnije informacije o ponderima date su u Dodatku A.

Tabela HH.3 prikazuje osnovne informacije o domaćinstvima. U tabeli su prikazani spol nositelja domaćinstva, administrativne jedinice, broj članova domaćinstva, obrazovanje i maternji jezik nositelja domaćinstva. Osnovne karakteristike korištene su u narednim tabelama u ovom Izvještaju; podaci u tabeli, također, imaju za cilj pokazati broj slučajeva po glavnim kategorijama analize u Izvještaju.

Tabela HH.3: Sastav domaćinstava

Procentualna raspodjela domaćinstava prema odabranim karakteristikama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ponderisani procenat	Broj domaćinstava	
		Ponderisani	Neponderisani
Spol glave domaćinstva			
Muški	66,9	1.032	1.029
Ženski	33,1	512	515
Administrativne jedinice			
FBiH	77,7	1.200	1.147
RS	17,6	271	327
BD	4,7	73	70
Broj članova domaćinstva			
1	11,4	175	177
2	18,3	282	281
3	18,5	286	289
4	20,2	312	301
5	13,9	214	216
6	8,4	130	132
7	4,7	73	75
8	2,1	33	34
9	1,2	19	20
10+	1,2	19	19
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva			
Bez formalnog obrazovanja	26,5	409	420
Osnovno	59,4	917	906
Srednje	13,8	213	213
Više ili visoko	0,3	5	5
Maternji jezik nositelja domaćinstva			
Romski	57,7	891	917
Drugi	42,2	652	626
Bez odgovora/ne zna	0,1	1	1
Ukupno	100,0	1.544	1.544
Domaćinstva s najmanje			
jednim djetetom mlađim od pet godina	35,0	1.544	1.544
jednim djetetom mlađim od 18 godina	68,2	1.544	1.544
jednom ženom u dobi od 15 do 49 godina	74,9	1.544	1.544
jednim muškarcem u dobi od 15 do 49 godina	75,8	1.544	1.544
Prosječna veličina domaćinstva	3,8	1.544	1.544

Ponderisani i neponderisani brojevi domaćinstava su jednaki, s obzirom na to da su ponderisani uzorci normalizirani (vidjeti Dodatak A). Tabela, također, prikazuje procentualni udio domaćinstava s barem jednim djetetom do 18 godina života, barem jednim djetetom mlađim od pet godina, barem jednom ženom u dobi od 15 do 49 godina i barem jednim muškarcem u dobi od 15 do 49 godina. Tabela prikazuje i ponderisani prosjek veličine domaćinstva za ovo istraživanje.

Spolna struktura nositelja domaćinstava se razlikuje u određenoj mjeri od podataka anketnih istraživanja o ukupnom stanovništvu, provedenih u okviru statističkog sistema u BiH.[16] U 33 procenta slučajeva u ovom istraživanju su nositelji domaćinstva – žene. Najviše domaćinstava ima po četiri člana (21 procenat), što ne odstupa od ukupnog stanovništva, dok je učešće domaćinstava s po dva do tri člana oko 18 procenata (procjena prosječne veličine domaćinstva iznosi 3,8 članova). Većina domaćinstava ima najmanje jednu ženu i jednog muškarca u dobi od 15 do 49 godina (oko 75 procenata), oko dvije četvrtine ih ima dijete mlađe od 18 godina, dok manji procenat domaćinstava ima dijete mlađe od pet godina (35 procenata).

16 Skoro 80 procenata nositelja domaćinstva u BiH su muškarci. U dokumentu *Anketa o potrošnji domaćinstava u BiH za 2007. godinu: konačni rezultati*, BHAS, FZS, RZS RS, Banja Luka/Sarajevo, 2008, navedeno je da je 80 procenata nositelja domaćinstava muškog spola (strana 21).

Karakteristike muških i ženskih ispitanika u dobi od 15 do 49 godina i djece mlađe od pet godina

Tabele HH.4, HH.4M i HH.5 pružaju informacije o osnovnim karakteristikama žena i muškaraca u dobi od 15 do 49 godina, kao i djece mlađe od pet godina. U sve tri tabele prezentirani su brojevi ponderisanih i neponderisanih opservacija. Osim ovoga, tabele prikazuju broj slučajeva po osnovnim kategorijama. Ove kategorije su korištene u tabelarnim prikazima u ovom Izvještaju.

Tabela HH.4: Osnovne karakteristike žena

Procentualna raspodjela žena u dobi od 15 do 49 godina, prema osnovnim karakteristikama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ponderisani procenat	Broj žena	
		Ponderisani	Neponderisani
Administrativne jedinice			
FBiH	78,6	1.085	1.041
RS	16,2	224	268
BD	5,2	71	71
Dob (u godinama)			
15-19	18,3	253	258
20-24	18,7	258	256
25-29	15,0	207	205
30-34	13,3	183	185
35-39	13,3	184	181
40-44	10,7	147	148
45-49	10,7	148	147
Bračno stanje			
Trenutno udata/u zajednici	71,1	981	982
Udovica	2,7	38	37
Razvedena	1,7	24	24
Žive razdvojeno	5,6	78	78
Nije bila udata/u zajednici	18,8	259	259
Majčinstvo			
Rađala tokom života	72,7	1.003	1.000
Nikada nije rađala	27,3	377	380
Porođaji u posljednje dvije godine			
Rađala u posljednje dvije godine	19,0	263	267
Nije rađala u posljednje dvije godine	81,0	1.117	1.113
Nivo obrazovanja žene			
Bez formalnog obrazovanja	27,8	383	394
Osnovno	57,6	796	791
Srednje	13,9	191	186
Više ili visoko	0,7	10	9
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	17,4	240	246
Drugi kvintil	18,4	254	263
Srednji kvintil	20,5	283	275
Četvrti kvintil	19,8	273	264
Najbogatiji	23,9	329	332
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	56,3	777	784
Najbogatijih 40 procenata	43,7	603	596
Maternji jezik nositelja domaćinstva			
Romski	56,3	777	810
Drugi	43,5	601	567
Bez odgovora/ne zna	0,2	3	3
Ukupno	100,0	1.380	1.380

Tabela HH.4 prikazuje osnovne karakteristike žena u dobi od 15 do 49 godina. Tabela uključuje informacije o raspodjeli žena prema administrativnim jedinicama, dobi, bračnom stanju, majčinstvu, porođajima tokom posljednje dvije godine, obrazovanju,[17] imovinskom stanju (kvintilima blagostanja),[18] imovinskom stanju prema najsiromašnijih 60 procenata i najbogatijih 40 procenata populacije te prema maternjem jeziku nositelja domaćinstva.

Raspodjela žena prema dobi pokazuje manji procenat žena u dobi od 40 do 49 godina. Raspodjela žena u dobi od 15 do 49 godina opada s 18 procenata na 11 procenata po dobnim grupama. Evidentne su varijace u odnosu na nivo obrazovanja. Većina žena ima osnovno obrazovanje (58 procenata), dok najmanji procenat žena ima srednje i visoko obrazovanje (15 procenata). Skoro 81 procenat žena trenutno je u braku/zajednici ili je nekada to bilo.

17 Ako nije drugačije naznačeno, kada se termin „obrazovanje" u Izvještaju koristi kao osnovna varijabla, odnosi se na dostignuti nivo obrazovanja ispitanika i ispitanica.

18 Analiza osnovnih komponenti urađena je korištenjem informacija o vlasništvu nad potrošnim dobrima (imovinom), karakteristikama stambene jedinice, vodi i sanitaciji i drugim karakteristikama koje su u vezi s imovinskim stanjem domaćinstva, kako bi se dodijelili ponderi (faktorske vrijednosti) svakoj stavci koja se smatra imovinom domaćinstva. Na osnovu ovih pondera i imovine koju domaćinstvo posjeduje, svakom domaćinstvu je, potom, dodijeljena vrijednost za imovinsko stanje. Populacija domaćinstava uključenih u istraživanje je, potom, rangirana prema vrijednosti imovinskog stanja domaćinstva u kojoj živi i, nakon toga, podijeljena je na pet jednakih grupa (kvintila), s rasponom od najnižeg (najsiromašnijeg) do najvišeg (najbogatijeg). Imovinska dobra korištena u ovim kalkulacijama su:

- izvor vode za piće,
- vrsta sanitarije (toaleta),
- broj soba za spavanje,
- materijal poda, krova i vanjskih zidova stambenog objekta,
- vrsta energenta korištenog za kuhanje,
- posjedovanje električne energije, radioaparata, televizije, mobilnog i fiksnog telefona, frižidera, kreveta, električnog šporeta, kompjutera/laptopa, internet priključka, klima-uređaja, digitalnog fotoaparata, mašine za veš, mašine za sušenje veša, mašine za suđe, usisivača, DVD aparata, džakuzi kade i sistema za videonadzor,
- posjedovanje ručnog sata, bicikla, motora/skutera, zaprežnih kola, automobila/kamiona i traktora,
- posjedovanje bankovnog računa.

Indeks imovinskog stanja treba, kroz informacije o imovini domaćinstva, obuhvatiti osnovno, dugoročno imovinsko stanje i njegova namjena je rangiranje domaćinstva prema imovinskom stanju, od najsiromašnijih do najbogatijih. Indeks imovinskog stanja ne pruža informacije o apsolutnom siromaštvu, trenutnim prihodima i nivou potrošnje. Izračunate vrijednosti za imovinsko stanje su primjenjive samo za one grupe podataka na kojima se temelje. Više informacija o izradi indeksa imovinskog stanja možete pronaći u *Filmer, D. i Pritchett, L., 2001. "Estimating wealth effects without expenditure data – or tears: An application to educational enrolments in states of India". Demography 38(1): 115-132. Gwatkin, D.R., Rutstein, S., Johnson, K. , Pande, R. i Wagstaff. A., 2000. Socio-Economic Differences in Health, Nutrition, and Population. HNP/Poverty Thematic Group, Washington, DC: World Bank. Rutstein, S.O. i Johnson, K., 2004. The DHS Wealth Index. DHS Comparative Reports No. 6. Calverton, Maryland: ORC Macro.*

Tabela HH.4M: Osnovne karakteristike muškaraca

Procentualna raspodjela muškaraca u dobi od 15 do 49 godina, prema osnovnim karakteristikama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ponderisani procenat	Broj muškaraca	
		Ponderisani	Neponderisani
Administrativne jedinice			
FBiH	79,0	1.151	1.126
RS	16,5	241	266
BD	4,4	64	64
Dob (u godinama)			
15-19	20,5	299	301
20-24	19,7	286	283
25-29	15,1	220	222
30-34	11,7	170	171
35-39	11,3	164	168
40-44	11,8	172	171
45-49	9,9	145	140
Bračno stanje			
Trenutno oženjen/u zajednici	61,9	901	906
Udovac	0,4	5	6
Razveden	1,5	21	21
Žive razdvojeno	3,9	57	58
Nije bio oženjen/u zajednici	32,3	471	464
Bez odgovora	0,1	1	1
Nivo obrazovanja muškaraca			
Bez formalnog obrazovanja	15,4	225	236
Osnovno	62,6	911	914
Srednje	21,9	318	304
Više ili visoko	0,1	2	2
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	17,0	248	254
Drugi kvintil	18,1	264	266
Srednji kvintil	21,9	319	316
Četvrti kvintil	21,6	314	307
Najbogatiji	21,4	312	313
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	57,0	830	836
Najbogatijih 40 procenata	43,0	626	620
Maternji jezik nositelja domaćinstva			
Romski	57,4	836	866
Drugi	42,4	618	588
Bez odgovora/ne zna	0,1	2	2
Ukupno	100,0	1.456	1.456

Na sličan način, tabela HH.4M prikazuje osnovne karakteristike muškaraca u dobi od 15 do 49 godina. Tabela sadrži informacije o raspodjeli muškaraca prema administrativnim jedinicama, dobi, bračnom stanju, obrazovanju, imovinskom stanju (kvintilima blagostanja), imovinskom stanju (najsiromašnijih 60 procenata i najbogatijih 40 procenata populacije) te prema maternjem jeziku nositelja domaćinstva.

Kao i kod žena, raspodjela muškaraca prema dobi, također, pokazuje generalni trend opadanja s godinama, uz relativno jednaku raspodjelu među muškarcima u dobi od 30 do 44 godine. Veći procenat muškaraca, nego žena, ima osnovno (63 procenta muškaraca i 58 procenata žena) te srednje ili visoko obrazovanje (22 procenta muškaraca i 15 procenata žena), dok je bez formalnog obrazovanja manji procenat muškaraca (15 procenata), nego žena (28 procenata). Oko dvije trećine muškaraca je oženjeno/živi u zajednici ili je nekada to bilo (68 procenata).

Tabela HH.5 prikayuje raspodjelu djece mlađe od pet godina prema sljedećim karakteristikama: administrativne jedinice, spol, dob, obrazovanje majke/staratelja, imovinsko stanje (kvintili blagostanja), imovinsko stane (najsiromašnijih 60 procenata i najbogatijih 40 procenata populacije) te maternji jezik nositelja domaćinstva. Većina majki djece mlađe od pet godina ima osnovno obrazovanje (57 procenata), deset procenata majki ima srednje ili visoko obrazovanje, dok je 33 procenta majki bez formalnog obrazovanja. Nešto više od dvije trećine djece (69 procenata) živi u tri najsiromašnija kvintila populacije.

Tabela HH.5: Osnovne karakteristike djece mlađe od pet godina

Procentualna raspodjela djece mlađe od pet godina, prema osnovnim karakteristikama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ponderisani procenat	Broj djece mlađe od pet godina	
		Ponderisani	Neponderisani
Spol			
Muški	52,4	392	396
Ženski	47,6	356	352
Administrativne jedinice			
FBiH	76,1	570	540
RS	16,4	123	154
BD	7,5	56	54
Dob (u mjesecima)			
0-5	9,9	74	74
6-11	9,4	70	71
12-23	19,7	147	148
24-35	20,2	151	150
36-47	22,7	170	172
48-59	18,2	136	133
Nivo obrazovanja majke*			
Bez formalnog obrazovanja	33,0	247	257
Osnovno	57,1	427	421
Srednje	9,9	74	70
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	28,9	216	222
Drugi kvintil	24,2	181	185
Srednji kvintil	16,3	122	117
Četvrti kvintil	17,0	127	122
Najbogatiji	13,6	102	102
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	69,4	519	524
Najbogatijih 40 procenata	30,6	229	224
Maternji jezik nositelja domaćinstva			
Romski	60,6	454	469
Drugi	39,2	293	278
Bez odgovora/ne zna	0,1	1	1
Ukupno	100,0	748	748

* Nivo obrazovanja majke se odnosi na najviši nivo obrazovanja majki i staratelja djece mlađe od pet godina.

Porodično okruženje u kojem žive djeca

Djeca bez roditeljskog staranja predstavljaju vulnerabilnu grupu, čije praćenje omogućava odgovor zajednice u skladu s njihovim potrebama.

Tabela HH.6 prikazuje podatke o porodičnom okruženju djece mlađe od 18 godina. Prema ovim podacima, iznad tri četvrtine romske djece mlađe od 18 godina živi s oba roditelja (78 procenata). Samo s jednim roditeljem živi 13 procenata djece, dok bez oba roditelja živi četiri procenta romske djece.

Procenat djece koja žive bez oba roditelja veći je u najstarijoj dobnoj grupi djece od 15 do 17 godina (14 procenata), u odnosu na dobnu grupu koja obuhvata djecu mlađu od pet godina (jedan procenat), te su starija djeca u nešto većem procentu izgubila jednog ili oba roditelja u odnosu na najmlađu djecu (osam procenata starije i dva procenta mlađe djece).

Tabela HH.6, također, prikazuje da je procenat djece koja žive s oba roditelja najveći u najbogatijem kvintilu imovinskog stanja (86 procenata), dok osam procenata djece u najsiromašnijim domaćinstvima čiji je otac živ, živi samo s majkom, u odnosu na tri procenta takve djece koja žive u najbogatijem kvintilu imovinskog stanja.

IV Smrtnost djece

Jedan od globalnih Milenijumskih razvojnih ciljeva je smanjenje stope smrtnosti dojenčadi i djece mlađe od pet godina. Konkretnije, jedan od Milenijumskih razvojnih ciljeva je smanjenje stope smrtnosti djece mlađe od pet godina za dvije trećine u periodu između 1990. i 2015. godine. Praćenje napretka u ostvarivanju ovog cilja je važan, ali istovremeno i težak zadatak. Mjerenje stope smrtnosti djece možda izgleda jednostavno, ali pokušaji koji podrazumijevaju postavljanje direktnih pitanja kao, na primjer: „Da li je neko u ovom domaćinstvu umro tokom prošle godine?", obično daju netačne rezultate. Direktno mjerenje stope smrtnosti djece na osnovu povijesti porođaja (*birth history*) daje detaljne i aktuelne podatke, ali oduzima mnogo vremena, skupo je i može dovesti do problema u kvaliteti podataka ukoliko nije provedena vrhunska obuka anketara i posebna pažnja nije posvećena nadzoru terenskog rada. S druge strane, indirektne metode koje su razvijene radi mjerenja stope smrtnosti djece mogu rezultirati solidnim procjenama koje se mogu poreditи s onim koje se dobijaju iz drugih izvora. Indirektne metode, također, svode na najmanju mjeru greške čiji su uzroci pogrešno sjećanje, netačne ili pogrešno protumačene definicije, kao i loša tehnika anketiranja.

Stopa smrtnosti dojenčadi predstavlja vjerovatnoću umiranja prije prvog rođendana. Stopa smrtnosti do pet godina predstavlja vjerovatnoću umiranja prije petog rođendana. U okviru ovog istraživanja, stope smrtnosti dojenčadi i djece mlađe od pet godina izračunavaju se primjenom tehnike indirektne metode procjene, koja je poznata pod nazivom Brasova metoda.[19] Podaci korišteni u procjenama su: prosječan broj rođene djece kod žena u dobi od 15 do 49 godina, prema petogodišnjim dobnim grupama žena, kao i procenat djece koja su preminula, također prema petogodišnjim dobnim grupama žena (Tabela CM.1). Ovom tehnikom se pretvara procenat preminule djece, po dobnim grupama žena, u vjerovatnoću umiranja tako što se uzme u obzir približno trajanje izloženosti djece riziku od umiranja, a imajući u vidu konkretan dobno-specifični model smrtnosti. Zbog nedostatka prethodnih podataka o smrtnosti romske populacije u BiH, kao najprikladnija, izabrana je standardna tabela životnog vijeka – model za Istok, a na osnovu prethodnih informacija o smrtnosti romskih populacija u susjednim državama.[20]

Tabela CM.1: Živorođena djeca, djeca koja su u životu i procenat preminule djece

Prosječan i ukupan broj živorođene djece, djece koja su u životu i procenat preminule djece prema dobi žene, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Živorođena djeca		Broj žive djeca		Procenat preminule djece	Broj žena
	Prosječan broj	Ukupno	Prosječan broj	Ukupno		
Dob (u godinama)						
15-19	0,350	88	0,345	87	0,014	253
20-24	1,283	331	1,262	325	0,016	258
25-29	2,137	443	2,076	431	0,029	207
30-34	3,104	568	3,026	554	0,025	183
35-39	3,538	650	3,416	628	0,034	184
40-44	3,211	473	3,082	454	0,040	147
45-49	3,609	535	3,486	517	0,034	148
Ukupno	2,238	3.088	2,171	2.995	0,030	1.380

Tabela CM.2 prikazuje procjene stope smrtnosti djece. Procjene su dobijene uzimajući prosjek procijenjenih vrijednosti smrtnosti, na osnovu podataka dobijenih od žena u dobi od 25 do 29 godina i od 30 do 34 godine, koji se odnose na 2005. godinu. Stopa smrtnosti dojenčadi procijenjena je na 24 na 1.000 živorođene djece, dok je vjerovatnoća da dijete umre prije navršene pete godine oko 27 na 1.000 živorođene djece.

Tabela CM.2: Stopa smrtnosti djece

Stopa smrtnosti dojenčadi i djece mlađe od pet godina,* model za Istok, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Stopa smrtnosti dojenčadi[1]	Stopa smrtnosti djece mlađe od pet godina[2]
Spol		
Muški	(29)	(33)
Ženski	(18)	(20)
Ukupno	24	27

[1] MICS pokazatelj 1.2; MDG pokazatelj 4.2
[2] MICS pokazatelj 1.1; MDG pokazatelj 4.1
* Stope se odnose na 2005. godinu. Kao dobno-specifični model smrtnosti u BiH korišten je – model za Istok .
( ) Podaci su bazirani na 250-499 neponderisanih slučajeva djece izložene smrtnosti.

19 *United Nations, 1983. Manual X: Indirect Techniques for Demographic Estimation (United Nations publication, Sales No. E.83.XIII.2). United Nations, 1990a. QFIVE, United Nations Program for Child Mortality Estimation. New York, UN Pop Division. United Nations, 1990. b. Step-by-step Guide to the Estimation of Child Mortality. New York, UN.*

20 Na osnovu podataka MICS istraživanja za Srbiju i Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju.

Tabela HH.6: Porodično okruženje u kojem žive djeca (djeca s oba roditelja, jednim roditeljem i siročad)

Procentualna raspodjela djece mlađe od 18 godina prema porodičnom okruženju u kojem žive, procenat djece mlađe od 18 godina koja ne žive u domaćinstvima s biološkim roditeljem i procenat djece bez jednog ili oba roditelja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Živi s oba roditelja	Ne žive ni s jednim roditeljem				Žive samo s majkom		Žive samo s ocem			Ne žive s biološkim roditeljem[1]	Jedan ili oba nisu živa[2]	Broj djece mlađe od 18 godina
		Samo je otac živ	Samo je majka živa	Oboje živi	Oba roditelja nisu živa	Otac živ	Otac nije živ	Majka živa	Majka nije živa	Nemoguće odrediti	Ukupno		
Spol													
Muški	79,7	0,2	0,6	1,9	0,1	5,8	3,0	2,9	0,7	5,2	100,0	2,8	4,6	1.301
Ženski	75,6	0,0	0,4	3,9	0,0	7,4	3,2	2,8	0,4	6,4	100,0	4,3	3,9	1.220
Administrativne jedinice													
FBiH	77,4	0,1	0,5	3,1	0,1	7,0	2,5	2,9	0,3	6,1	100,0	3,8	3,5	1.937
RS	77,8	0,0	0,7	2,0	0,0	4,7	5,0	3,5	1,6	4,8	100,0	2,7	7,3	447
BD	81,7	0,0	0,0	3,1	0,0	5,3	5,3	0,8	0,0	3,8	100,0	3,1	5,3	137
Dob (u godinama)													
0-4	84,9	0,0	0,0	0,7	0,0	8,9	1,3	1,5	0,1	2,5	100,0	0,7	1,5	754
5-9	80,5	0,0	0,0	1,4	0,0	6,8	3,2	4,2	0,4	3,4	100,0	1,4	3,7	680
10-14	79,3	0,2	0,7	1,8	0,1	5,3	3,9	3,9	0,9	3,8	100,0	2,9	5,9	704
15-17	55,8	0,3	1,9	11,7	0,2	3,8	4,7	1,0	0,8	19,8	100,0	14,1	7,9	384
Kvintili indeksa imovinskog stanja													
Najsiromašniji	73,0	0,0	0,7	2,9	0,2	7,8	4,6	4,2	0,7	6,1	100,0	3,7	6,1	613
Drugi kvintil	79,2	0,4	0,0	2,7	0,0	9,8	1,3	1,1	0,3	5,1	100,0	3,2	2,0	530
Srednji kvintil	79,1	0,0	0,8	3,5	0,0	4,9	4,9	2,1	0,0	4,8	100,0	4,2	5,6	495
Četvrti kvintil	73,3	0,0	0,6	2,0	0,2	6,1	2,2	4,6	1,0	10,0	100,0	2,8	4,0	475
Najbogatiji	86,4	0,0	0,4	3,4	0,0	2,8	2,1	1,9	0,6	2,3	100,0	3,9	3,2	409
Indeks imovinskog stanja													
Najsiromašnijih 60 procenata	76,8	0,1	0,5	3,0	0,1	7,6	3,6	2,6	0,4	5,4	100,0	3,7	4,6	1.638
Najbogatijih 40 procenata	79,3	0,0	0,5	2,7	0,1	4,6	2,2	3,4	0,8	6,4	100,0	3,3	3,6	883
Maternji jezik nositelja domaćinstva*													
Romski	78,6	0,0	0,4	3,4	0,1	4,8	3,1	2,9	0,5	6,2	100,0	3,8	4,1	1.482
Drugi	76,4	0,2	0,7	2,2	0,1	9,0	3,1	2,8	0,5	5,1	100,0	3,1	4,6	1.033
Ukupno	77,7	0,1	0,5	2,9	0,1	6,5	3,1	2,9	0,5	5,8	100,0	3,5	4,3	2.521

[1] MICS pokazatelj 9.17
[2] MICS pokazatelj 9.18
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

V Ishrana

Stanje uhranjenosti

Stanje uhranjenosti djece je odraz njihovog cjelokupnog zdravlja. Djeca dosežu svoj potencijal rasta i smatraju se dobro uhranjenim ukoliko im je dostupna adekvatna ishrana, ako nisu izložena čestim oboljenjima i kada su adekvatno zbrinuta.

Prema Milenijumskim razvojnim ciljevima, procenat ljudi koji pate od gladi u periodu od 1990. do 2015. godine treba smanji za pola, čime će se uticati i na smanjenje smrtnosti djece.

Pothranjenost se smatra uzrokom smrti više od polovine preminule djece u svijetu. Tri četvrtine djece koja umru zbog komplikacija uzrokovanih pothranjenošću, samo su blago ili umjereno pothranjena i ne pokazuju spoljne znakove koji ukazuju na ozbiljnost njihovog stanja. Također, pothranjena djeca češće obolijevaju od dječijih bolesti te češće zaostaju u rastu i razvoju.

Kod dobro uhranjene populacije postoji referentna raspodjela visine i težine za djecu mlađu od pet godina. Referentna populacija korištena u MICS istraživanju o romskoj populaciji u BiH za 2011.–2012. godinu zasniva se na standardima dječijeg rasta SZO.[21] Sva tri pokazatelja stanja uhranjenosti djece prikazana su u jedinicama standardne devijacije (z-vrijednosti) od medijane referentne populacije.

Težina (masa) u odnosu na uzrast (to jest, dob) predstavlja mjeru i akutne i hronične neuhranjenosti. Djeca čija je težina u odnosu na dob više od dvije standardne devijacije ispod medijane referentne populacije, smatraju se *umjereno ili ozbiljno pothranjena*, pri čemu se ona kod kojih je težina u odnosu na uzrast više od tri standardne devijacije ispod medijane klasificiraju kao ozbiljno pothranjena.

Visina u odnosu na dob je mjera linearnog rasta. Djeca čija je visina u odnosu na dob više od dvije standardne devijacije ispod medijane referentne populacije, smatraju se *umjereno ili ozbiljno niskog rasta*. Djeca čija je visina u odnosu na uzrast više od tri standardne devijacije ispod medijane, klasificiraju se kao *ozbiljno niskog rasta*. Zaostalost u rastu je odraz hronične neuhranjenosti kao rezultat izostanka adekvatne ishrane tokom dužeg perioda te povratne ili hronične bolesti.

Djeca čija je *težina u odnosu na visinu* više od dvije standardne devijacije ispod medijane referentne populacije, klasificiraju se kao *umjereno ili ozbiljno mršava*, to jest, zaostala u razvoju težine u odnosu na svoju visinu. Djeca kod kojih je težina u odnosu na visinu više od tri standardne devijacije ispod medijane, klasificiraju se kao *ozbiljno mršava*, to jest, ozbiljno zaostala u razvoju težine u odnosu na svoju visinu. Zaostatak u razvoju težine u odnosu na visinu obično je rezultat skorijeg deficita u ishrani. Ovaj pokazatelj može ispoljavati znatne sezonske varijacije, zavisno od promjena u dostupnosti hrane ili prevalence bolesti.

U ovom istraživanju su težina i visina sve djece mlađe od pet godina mjerene uz pomoć antropometrijske opreme preporučene od strane UNICEF-a (www.childinfo.org). Nalazi prikazani u ovom dijelu se temelje na rezultatima ovih mjerenja.

Poznato je da veliki broj podataka koji nedostaju može prouzrokovati pristrasnost rezultata. Za kvalitet istraživanja od posebnog je značaja obim antropometrijskih podataka i podataka o dobi djeteta.

Tako su iz tabele NU.1 isključena djeca čije se vrijednosti nalaze izvan realnih raspona i djeca bez kompletnog datuma rođenja (mjesec i godina). Djeca se ne uključuju u jedan ili više antropometrijskih pokazatelja kada im težina i visina nisu izmjerene, u zavisnosti od vrijednosti koja nedostaje. Na primjer, ako je dijete izvagano, ali njegova/njena težina nije izmjerena, dijete se uzima u obračun za neuhranjenost, ali se ne uzima u obračun za pokazatelj niskog rasta ili mršavosti.

21 http://www.who.int/childgrowth/standards/second_set/technical_report_2.pdf

Procenti djece po dobi, kao i razlozi njihove isključenosti iz analize, prikazani su u tabelama o kvaliteti podataka DQ.6 i DQ.7. Tako, na primjer, kod tri procenta djece mlađe od pet godina nije izmjerena „težina“ i „težina i visina“, dok kod šest procenata djece nije izmjerena „visina“. Zbog nepotpunih datuma rođenja, podataka za visinu i/ili težinu koji nedostaju ili nisu validni, iz obračuna za pokazatelj težine u odnosu na uzrast isključeno je četiri procenta djece, dok je za pokazatelje visine u odnosu na dob i težine u odnosu na visinu isključeno osam procenata djece.

Tabela NU.1 prikazuje procenat djece mlađe od pet godina u odnosu na tri antropometrijska pokazatelja: težina u odnosu na uzrast, visina u odnosu na uzrast i težina u odnosu na visinu, na osnovu antropometrijskih mjerenja koja su urađena za vrijeme terenskog rada. Podaci pokazuju da je devet procenata djece mlađe od pet godina pothranjeno, dok se dva procenta djece klasificiraju kao ozbiljno pothranjena.

Oko petina djece ovog uzrasta (21 procenat) je niskog rasta, dok osam procenata djece ozbiljno zaostaje u rastu. Utvrđeno je da osam procenata djece zaostaje u težini u odnosu na visinu, što uključuje četiri procenta ozbiljno mršave djece (osam procenata djece u FBiH i šest procenata djece u RS je mršavo). Nadalje, rezultati istraživanja su pokazali da je osam procenata djece preuhranjeno.

Najveći procenat pothranjene (21 procenat) i mršave djece (22 procenta) prisutan je među djecom uzrasta od šest do 11 mjeseci, dok je najveći procenat djece koja zaostaju u visini u odnosu na uzrast (26 procenata) prisutan kod djece uzrasta od 36 do 47 mjeseci (Grafikon NU.1). Među djecom uzrasta od 48 do 59 mjeseci najveći procenat je preuhranjene djece.

Grafikon NU.1: Procenat djece mlađe od pet godina koja su pothranjena, niskog rasta, mršava ili preuhranjena, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

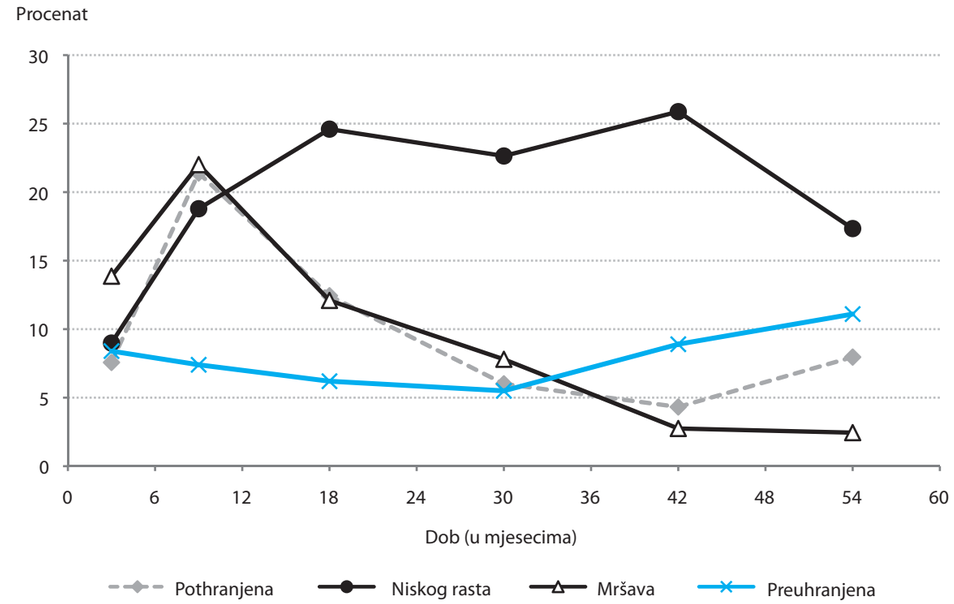

Tabela NU.1 prikazuje da je u domaćinstvima koja pripadaju najsiromašnijem kvintilu imovinskog stanja prisutan najveći procenat djece koja zaostaju u rastu (27 procenata).

Tabela NU.1: Stanje uhranjenosti djece

Procenat djece mlađe od pet godina prema statusu uhranjenosti u skladu s tri antropometrijska pokazatelja: težina u odnosu na uzrast, visina u odnosu na uzrast i težina u odnosu na visinu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Težina u odnosu na uzrast				Visina u odnosu na uzrast				Težina u odnosu na visinu				
	Pothranjenost		Srednja z-vrijednost (SD)	Broj djece mlađe od pet godina	Zaostalost u rastu		Srednja z-vrijednost (SD)	Broj djece mlađe od pet godina	Zaostalost u težini u odnosu na visinu		Preuhranjenost	Srednja z-vrijednost (SD)	Broj djece mlađe od pet godina
	Procenat ispod				Procenat ispod				Procenat ispod		Procenat iznad		
	- 2 SD[1]	- 3 SD[2]			- 2 SD[3]	- 3 SD[4]			- 2 SD[5]	- 3 SD[6]	+ 2 SD		
Spol													
Muški	8,8	2,0	-0,3	378	21,8	8,6	-0,7	364	8,4	4,1	8,8	0,1	356
Ženski	8,8	2,8	-0,4	341	20,2	7,3	-0,6	325	8,3	2,8	6,8	0,0	326
Administrativne jedinice													
FBiH	8,8	2,6	-0,4	547	22,9	9,6	-0,8	521	8,1	3,1	7,0	0,0	515
RS	6,8	2,6	0,1	117	14,3	2,7	-0,2	115	6,0	3,0	10,6	0,2	116
BD	13,5	0,0	-0,2	54	17,6	3,9	0,1	53	(16,3)	(8,2)	(10,2)	(-0,2)	51
Dob (u mjesecima)													
0-5	7,6	4,3	0,0	73	9,0	2,6	0,4	69	13,9	9,5	8,4	-0,5	68
6-11	21,4	8,7	-0,7	66	18,8	15,1	-0,3	59	22,0	15,4	7,4	-0,6	59
12-23	12,4	3,4	-0,4	139	24,6	11,2	-0,7	130	12,1	2,1	6,2	0,0	130
24-35	6,0	1,4	-0,3	151	22,6	9,8	-0,8	147	7,8	3,7	5,5	0,2	146
36-47	4,3	0,9	-0,3	162	25,9	8,6	-0,9	156	2,7	0,0	8,9	0,4	157
48-59	8,0	0,0	-0,3	127	17,3	1,5	-0,7	128	2,4	0,0	11,1	0,3	122
Nivo obrazovanja majke													
Bez formalnog obrazovanja	9,7	3,1	-0,3	233	18,0	7,5	-0,6	229	8,1	2,9	7,4	0,0	222
Osnovno	9,1	2,2	-0,4	417	23,3	9,2	-0,7	395	9,1	3,9	7,8	0,1	395
Srednje+	4,0	1,3	0,0	68	18,2	2,2	-0,4	65	4,6	2,7	10,1	0,2	65
Kvintili indeksa imovinskog stanja													
Najsiromašniji	10,6	2,7	-0,5	205	26,9	11,8	-1,0	196	9,1	3,0	6,9	0,1	198
Drugi kvintil	11,9	4,7	-0,6	177	24,2	6,0	-0,8	171	11,9	4,5	4,6	-0,2	170
Srednji kvintil	5,9	0,8	-0,2	118	19,9	8,6	-0,6	113	4,3	0,9	12,3	0,3	110
Četvrti kvintil	5,2	0,8	-0,1	124	10,7	3,9	-0,2	119	5,7	3,3	5,6	0,2	116
Najbogatiji	7,5	1,3	0,1	94	17,4	8,1	0,0	90	8,4	6,1	13,6	0,1	88
Indeks imovinskog stanja													
Najsiromašnijih 60 procenata	9,9	3,0	-0,5	500	24,3	9,0	-0,8	480	9,0	3,0	7,4	0,0	478
Najbogatijih 40 procenata	6,2	1,0	0,0	218	13,6	5,7	-0,1	209	6,8	4,5	9,1	0,2	204
Maternji jezik nositelja domaćinstva*													
Romski	10,6	3,7	-0,3	435	20,1	8,2	-0,4	418	12,3	5,0	8,6	-0,1	406
Drugi	6,1	0,4	-0,3	283	22,3	7,6	-0,9	270	2,5	1,3	6,8	0,3	274
Ukupno	8,8	2,4	-0,3	718	21,1	8,0	-0,6	689	8,3	3,5	7,9	0,1	682

[1] MICS pokazatelj 2.1a i MDG pokazatelj 1.8
[2] MICS pokazatelj 2.1b
[3] MICS pokazatelj 2.2a
[4] MICS pokazatelj 2.2b
[5] MICS pokazatelj 2.3a
[6] MICS pokazatelj 2.3b
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Dojenje i ishrana djece

Dojenje u prvih nekoliko godina života štiti djecu od infekcija, obezbjeđuje idealan izvor hranjivih materija, ekonomično je i bezbjedno. Međutim, mnoge majke prerano prestaju s dojenjem i često su pod raznim pritiscima da pređu na vještačku ishranu djeteta (mlijeko za bebe/formula). Ovo, međutim, može doprinijeti nedovoljnom unosu neophodnih hranjivih materija i zaostajanju djece u rastu, posebno u slučajevima kada na raspolaganju nema čiste vode.

SZO/UNICEF daju sljedeće preporuke u vezi s ishranom djece:

- isključivo dojenje tokom prvih šest mjeseci,
- produženo dojenje tokom dvije ili više godina,
- uvođenje sigurne dohrane u skladu s uzrastom djeteta, počevši sa šest mjeseci,
- učestalost dohrane: dva puta dnevno za uzrast od šest do osam mjeseci, tri puta dnevno za uzrast od devet do 11 mjeseci,
- dojenje treba započeti u roku od jednog sata nakon rođenja djeteta.

Pokazatelji preporučene prakse ishrane djece su sljedeći:

- blagovremeni početak dojenja (u roku od jednog sata nakon rođenja),
- stopa isključivog dojenja (do šestog mjeseca života),
- stopa pretežnog dojenja (do šestog mjeseca života),
- stopa kontinuiranog dojenja (s godinu i s dvije godine),
- trajanje dojenja u mjesecima (isključivo, pretežno i bilo kakvo dojenje),
- odgovarajuće dojenje u skladu s uzrastom djeteta (djeca mlađa od dvije godine),
- stopa blagovremene dopunske ishrane čvrste, polučvrste i meke/kašaste hrane (od šest do osam mjeseci),
- minimalna učestalost obroka (od šest mjeseci do 23 mjeseca),
- učestalost obroka mlijeka za djecu koja ne doje (od šest mjeseci do 23 mjeseca),
- hranjenje na flašicu (djeca mlađa od dvije godine).

Tabela NU.2 prikazuje udio djece, rođene u periodu od dvije godine prije istraživanja, koja su ikada dojena, djece koja su prvi put dojena u roku od jednog sata i jednog dana nakon rođenja i djece kojoj je prije započetog dojenja data bilo koja hrana osim majčinog mlijeka.

Rezultati istraživanja su pokazali da je 95 procenata romske djece ikada dojilo. Iako proces uspostavljanja laktacije, kao važan korak, podrazumijeva i uspostavljanje fizičke i emocionalne veze između bebe i majke, samo je polovina beba (50 procenata) po prvi put dojila u roku od jednog sata po rođenju, dok je 85 procenata novorođenčadi započelo dojiti u roku od jednog dana od rođenja (Grafikon NU.2). Procenat djece koja su prije započetog dojenja dobila neku hranu, osim majčinog mlijeka, iznosi 15 procenata. Neku hranu osim majčinog mlijeka, prije započetog dojenja, dobilo je sedam procenata djece čija majka nema formalno obrazovanje i 21 procenat djece čija majka ima osnovno obrazovanje.

Tabela NU.2: Početak dojenja

Procenat djece, rođene u periodu od dvije godine prije istraživanja, koja su ikad dojila, procenat djece koja su dojila u roku od sat vremena nakon rođenja i jedan dan nakon rođenja te procenat djece koja su prije započetog dojenja dobila neku hranu ili tečnost osim majčinog mlijeka, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece koja su ikada dojila[1]	Procenat djece koja su prvo dojena, i to:		Procenat djece koja su dobila hranu ili tečnost prije započetog dojenja	Ukupan broj djece rođene u periodu od dvije godine prije istraživanja
		u roku od jednog sata nakon rođenja[2]	u roku od jednog dana nakon rođenja		
Administrativne jedinice					
FBiH	94,7	51,1	83,2	16,1	207
RS	94,6	47,3	85,3	9,3	41
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	15
Mjeseci od posljednjeg porođaja					
0-11	95,8	49,6	85,8	14,3	134
12-23	93,9	51,1	83,4	15,1	125
Pomoć pri porođaju					
Stručno osoblje	95,9	50,9	85,3	14,7	259
Bez odgovora	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Mjesto porođaja					
Javna zdravstvena ustanova	95,9	50,8	85,3	14,6	260
Drugo/bez odgovora	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Nivo obrazovanja majke					
Bez formalnog obrazovanja	94,4	50,8	90,5	6,6	89
Osnovno	95,1	49,0	81,2	20,5	148
Srednje+	(96,4)	(55,5)	(82,0)	(7,5)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	94,0	49,1	85,2	9,4	74
Drugi kvintil	95,9	52,7	87,0	18,4	69
Srednji kvintil	(97,6)	(42,1)	(86,6)	(16,2)	38
Četvrti kvintil	(92,4)	(54,6)	(85,1)	(17,5)	43
Najbogatiji	(95,4)	(51,4)	(75,9)	(12,3)	39
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	95,5	49,0	86,2	14,2	181
Najbogatijih 40 procenata	93,8	53,1	80,7	15,0	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva					
Romski	94,9	47,5	87,7	9,5	159
Drugi	95,0	54,5	79,5	22,1	104
Ukupno	95,0	50,3	84,5	14,5	263

[1] MICS pokazatelj 2.4
[2] MICS pokazatelj 2.5
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Grafikon NU.2: Procenat majki koje su počele dojiti u roku od jednog sata i jednog dana po rođenju djeteta, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

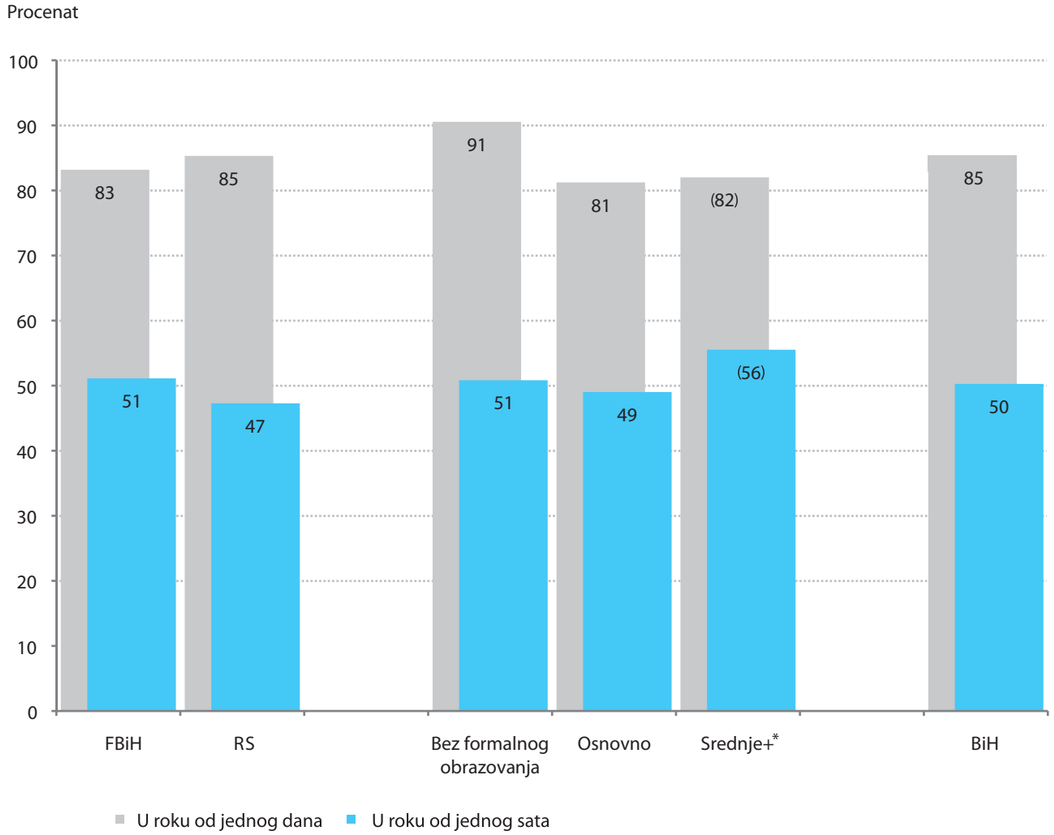

„Isključivo dojena djeca" su dojenčad kojima se daje samo majčino mlijeko (te, prema potrebi, vitamini, mineralni dodaci ili lijekovi).

„Pretežno dojena djeca" su dojenčad kojima se daje majčino mlijeko i određene tečnosti (voda, sokovi bazirani na vodi, voćni sokovi, oralni rehidracijski rastvori, kapi, vitamini, minerali i lijekovi), ali kojima se ne daje ništa drugo (posebno ne: drugo mlijeko, tečnosti bazirane na hrani, polučvrsta i čvrsta hrana).

Tabela NU.3 prikazuje isključivo dojenje u toku prvih šest mjeseci života, dohranu djece uzrasta od šest do devet mjeseci i produženo dojenje djece od 12 do 15 mjeseci i od 20 mjeseci do 23 mjeseca života. Podaci se temelje na izjavama majki/staratelja o tome koliko je hrane i tečnosti dijete dobilo tokom dana ili noći koja je prethodila intervjuu.

Nešto više od petine romske djece (22 procenta) mlađe od šest mjeseci isključivo je dojilo, što u odnosu na preporuke SZO/UNICEF-a predstavlja nizak nivo isključivog dojenja. Kontinuirano doji polovina djece uzrasta od 12 do 15 mjeseci (50 procenata) te još uvijek doji malo više od dvije trećine djece (69 procenata) uzrasta od 20 mjeseci do 23 mjeseca.

Tabela NU.3: Dojenje

Procenat žive djece prema statusu dojenja u svakoj dobnoj grupi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Djeca mlađa od šest mjeseci			Djeca uzrasta od 12 do 15 mjeseci		Djeca uzrasta od 20 mjeseci do 23 mjeseca	
	Procenat isključivo dojene djece[1]	Procenat pretežno dojene djece[2]	Broj djece	Procenat dojene djece (nastavljeno dojenje s godinu dana)[3]	Broj djece	Procenat dojene djece (nastavljeno dojenje s dvije godine)[4]	Broj djece
Spol							
Muški	(20,2)	(63,2)	35	(41,5)	27	(68,1)	32
Ženski	(24,3)	(64,8)	38	(*)	21	(*)	20
Administrativne jedinice							
FBiH	21,3	57,1	55	(42,3)	35	(63,9)	40
RS	(*)	(*)	12	(*)	11	(*)	9
BD	(*)	(*)	6	(*)	2	(*)	3
Nivo obrazovanja majke							
Bez formalnog obrazovanja	(20,6)	(73,0)	27	(*)	13	(*)	20
Osnovno	(21,6)	(66,0)	36	(50,5)	29	(63,9)	26
Srednje+	(*)	(*)	11	(*)	6	(*)	5
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	21,9	59,8	51	(49,6)	32	(74,5)	33
Najbogatijih 40 procenata	(*)	(*)	22	(*)	17	(*)	18
Maternji jezik nositelja domaćinstva							
Romski	(25,2)	(79,7)	44	(63,2)	28	(74,7)	36
Drugi	(18,2)	(41,3)	30	(*)	20	(*)	16
Ukupno	22,3	64,0	74	50,1	48	68,8	52

[1] MICS pokazatelj 2.6
[2] MICS pokazatelj 2.9
[3] MICS pokazatelj 2.7
[4] MICS pokazatelj 2.8
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela NU.4 prikazuje medijanu dužine dojenja u mjesecima među djecom mlađom od tri godine. Djeca ovog uzrasta u prosjeku doje 20,9 mjeseci (medijana dužine dojenja je 20,0 mjeseci kod dječaka i 23,7 mjeseci kod djevojčica). Prosječna dužina isključivog dojenja je 1,8 mjeseci (medijana je 0,6 mjeseci kod dječaka i 1,7 mjeseci kod djevojčica), dok je prosječna dužina pretežnog dojenja 8,3 mjeseca (medijana je 3,6 mjeseci kod dječaka i 4,8 kod djevojčica). Medijana dužine dojenja u mjesecima je veća u RS (25,6), u odnosu na FBiH (18,3).

Kod djece koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, medijana trajanja bilo kakvog dojenja (27,5 mjeseci) i pretežnog dojenja (6,4 mjeseca) je bila duža u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (17,2 mjeseca za bilo kakvo dojenje i 1,9 mjeseci za pretežno dojenje).

Tabela NU.4: Period trajanja dojenja

Medijana perioda trajanja bilo kakvog tipa dojenja, isključivog dojenja i pretežnog dojenja među djecom mlađom od tri godine, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Medijana perioda trajanja (u mjesecima)			Broj djece mlađe od tri godine
	Bilo kakvo dojenje[1]	Isključivo dojenje	Pretežno dojenje	
Spol				
Muški	20,0	0,6	3,6	229
Ženski	23,7	1,7	4,8	213
Administrativne jedinice				
FBiH	18,3	0,7	3,3	340
RS	25,6	1,3	7,9	73
BD	(24,5)	(1,8)	(16,5)	29
Nivo obrazovanja majke				
Bez formalnog obrazovanja	25,7	0,6	6,3	145
Osnovno	24,3	0,7	3,8	254
Srednje+	(14,9)	(1,8)	(5,6)	43
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	19,0	1,4	6,5	126
Drugi kvintil	13,8	0,7	0,7	113
Srednji kvintil	17,8	0,4	3,3	67
Četvrti kvintil	21,4	1,9	3,2	73
Najbogatiji	23,5	1,4	5,8	64
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	16,9	0,8	3,5	102
Najbogatijih 40 procenata	22,4	1,6	4,5	68
Maternji jezik nositelja domaćinstva				
Romski	27,5	0,9	6,4	267
Drugi	17,2	1,0	1,9	176
Medijana	24,5	0,9	4,0	442
Prosječna vrijednost za svu djecu (0-35 mjeseci)	20,9	1,8	8,3	442

[1] MICS pokazatelj 2.10
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Pravilna ishrana djece mlađe od dvije godine prikazana je u tabeli NU.5. Korišteni su različiti kriteriji za određivanje ishrane, zavisno od uzrasta djeteta. Pravilnom ishranom za dojenčad mlađu od šest mjeseci smatra se isključivo dojenje, dok se za djecu u dobi od šest mjeseci do 23 mjeseca smatra da su adekvatno hranjena ako uz dojenje dobijaju dopunsku, čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu hranu.

U odnosu na navedene kriterije, na odgovarajući način se hrani nešto više od petine djece mlađe od šest mjeseci koja isključivo doje (22 procenta) i manje od polovine djece od šest mjeseci do 23 mjeseca (46 procenata) koja trenutno doje i hrane se čvrstom, polučvrstom i mekom/kašastom hranom. Ukupni procenat romske djece mlađe od dvije godine koja su dojena u skladu sa svojim uzrastom iznosi 40 procenata te je nešto veći u FBiH (41 procenat), u odnosu na RS (35 procenata).

Među djecom uzrasta od šest do osam mjeseci koja trenutno doje, minimalna učestalost obroka podrazumijeva dobijanje čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane dva ili više puta dnevno.

Među djecom uzrasta od devet mjeseci do 23 mjeseca koja trenutno doje, dobijanje čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane najmanje tri puta dnevno čini minimalnu učestalost obroka.

Za djecu uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca koja trenutno ne doje, minimalna učestalost obroka definira se kao dobijanje čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane i mliječnu ishranu najmanje četiri puta dnevno.

Tabela NU.5: Dojenje u skladu s uzrastom djeteta

Procenat djece mlađe od dvije godine koja su dojena u skladu s uzrastom tokom prethodnog dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Djeca mlađa od šest mjeseci		Djeca uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca		Djeca mlađa od dvije godine	
	Procenat isključivo dojene djece[1]	Broj djece	Procenat djece koja trenutno doje i hrane se čvrstom, polučvrstom i mekom/kašastom hranom	Broj djece	Procenat djece koja su dojena u skladu s uzrastom[2]	Broj djece
Spol						
Muški	(20,2)	35	47,2	125	41,2	160
Ženski	(24,3)	38	43,9	93	38,2	131
Administrativne jedinice						
FBiH	21,3	55	47,8	172	41,4	227
RS	(*)	12	(36,7)	37	35,0	49
BD	(*)	6	(*)	9	(*)	16
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	(20,6)	27	50,1	69	41,8	95
Osnovno	(21,6)	36	45,5	128	40,3	164
Srednje+	(*)	11	(*)	21	(31,8)	32
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	(*)	18	45,6	66	42,2	84
Drugi kvintil	(*)	16	49,4	57	42,2	73
Srednji kvintil	(*)	17	(38,4)	27	(30,9)	45
Četvrti kvintil	(*)	11	(41,8)	39	(37,2)	50
Najbogatiji	(*)	12	(51,3)	29	(44,0)	40
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	21,9	51	45,7	151	39,7	202
Najbogatijih 40 procenata	(*)	22	45,8	67	40,2	90
Maternji jezik nositelja domaćinstva						
Romski	(25,2)	44	44,3	136	39,7	180
Drugi	(18,2)	30	48,1	82	40,1	112
Ukupno	22,3	74	45,8	218	39,8	292

[1] MICS pokazatelj 2.6
[2] MICS pokazatelj 2.14
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Pravilna dopunska ishrana djece uzrasta od šest mjeseci do dvije godine je od posebne važnosti za rast i razvoj te prevenciju pothranjenosti. Nastavak dojenja nakon šestog mjeseca života treba da prati i unos nutritivno adekvatne, sigurne i odgovarajuće dopunske hrane koja doprinosi da se ispune nutritivni zahtjevi kada samo majčino mlijeko više nije dovoljno. Kada su u pitanju dojene bebe, neophodno je da imaju dva ili više obroka u vidu čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane ako su u uzrastu od šest do osam mjeseci, a tri ili više obroka ako imaju od devet do 23 mjeseca. Za djecu uzrasta od šest do 23 mjeseca i stariju djecu koja se ne doje potrebna su četiri ili više obroka u vidu čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane ili mliječnog obroka.

Šezdeset i sedam procenata dojenčadi uzrasta od šest do osam mjeseci dobija čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu hranu (MICS pokazatelj 2.12; procenat je baziran na 25-49 neponderisanih slučajeva te se treba tumačiti s oprezom).[22]

Tabela NU.6 prikazuje udio djece uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca koja su dobila polučvrstu ili meku/kašastu hranu najmanje onoliko puta koliko je preporučeno, ili više tokom dana ili noći, prije intervjua.

Rezultati istraživanja su pokazali da je ispod dvije trećine djece uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca (60 procenata) dobilo dopunsku hranu najmanje onoliko puta koliko je preporučeno. Među djecom ovog uzrasta koja trenutno doje, manje od pola ih je dobilo dopunsku hranu najmanje onoliko puta koliko je preporučeno (46 procenata).

22 Tabela o uvođenju čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane nije prikazana u Izvještaju s obzirom na to da se procenti za pravilnu dopunsku ishranu, prikazani prema spolu i tipu naselja, baziraju na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela NU.6: Minimalna frekvencija hranjenja

Procenat dojenčadi uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca koja su jela najmanje onoliko puta koliko je minimalno preporučeno (ili više puta)[3], prema statusu dojenja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Trenutno doje		Trenutno ne doje			Svi	
	Procenat djece koja su jela čvrstu, polučvrstu i meku/kašastu hranu onoliko puta koliko je minimalno preporučeno	Broj djece uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca	Procenat djece koja su dobila mliječnu ishranu najmanje dva puta[1]	Procenat djece koja su jela čvrstu, polučvrstu i meku/kašastu hranu ili mliječnu ishranu najmanje četiri puta ili više	Broj djece uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca	Procenat s minimalnom frekvencijom obroka[2]	Broj djece uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca
Spol							
Muški	48,4	84	(83,2)	(90,2)	41	62,0	125
Ženski	43,3	58	(72,8)	(81,1)	35	57,6	93
Dob (u mjesecima)							
6-8	(*)	22	(*)	(*)	12	(71,6)	34
9-11	(42,9)	28	(*)	(*)	9	(56,4)	37
12-17	(45,9)	38	(80,9)	(93,2)	34	68,3	73
18-23	43,0	54	(*)	(*)	21	48,9	75
Administrativne jedinice							
FBiH	55,3	105	82,4	87,8	66	67,8	172
RS	(27,6)	27	(*)	(*)	10	(39,6)	37
BD	(*)	9	–	–	–	(*)	9
Nivo obrazovanja majke							
Bez formalnog obrazovanja	44,5	53	(*)	(*)	15	54,1	69
Osnovno	46,2	79	(77,5)	(84,4)	50	61,0	128
Srednje+	(*)	10	(*)	(*)	11	(*)	21
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	(52,0)	42	(*)	(*)	24	66,3	66
Drugi kvintil	(38,5)	43	(*)	(*)	14	50,3	57
Srednji kvintil	(*)	17	(*)	(*)	10	(57,8)	27
Četvrti kvintil	(*)	23	(*)	(*)	16	(62,0)	39
Najbogatiji	(*)	17	(*)	(*)	11	(65,2)	29
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	45,8	102	(79,3)	(85,7)	48	58,7	151
Najbogatijih 40 procenata	(47,7)	40	(76,7)	(86,3)	27	63,4	67
Maternji jezik nositelja domaćinstva							
Romski	37,2	99	(77,2)	(83,8)	37	49,9	136
Drugi	(67,4)	43	(79,5)	(88,0)	39	77,1	82
Ukupno	46,4	142	78,4	85,9	76	60,1	218

[1] MICS pokazatelj 2.15
[2] MICS pokazatelj 2.13
[3] Podaci o frekvenciji obroka se odnose na dan koji je prethodio istraživanju.
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
Među djecom uzrasta od šest do osam mjeseci koja trenutno doje, minimalna frekvencija obroka definira se kao djeca koja su dobila čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu hranu dva puta ili više. Među djecom uzrasta od devet mjeseci do 23 mjeseca koja trenutno doje, dobijanje čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane najmanje tri puta čini minimalnu frekvenciju obroka. Za djecu uzrasta od šest mjeseci do 23 mjeseca koja trenutno ne doje, minimalna frekvencija obroka definira se kao djeca koja dobijaju čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu hranu i mliječnu ishranu najmanje četiri puta tokom prethodnog dana.

Praksa hranjenja djece na flašicu s cuclom je zabrinjavajuća zbog više faktora, među kojima je i moguća kontaminacija onečišćenom vodom i lošom higijenom tokom pripreme. Tabela NU.7 ukazuje da se preko polovine romske djece mlađe od dvije godine hrani na flašicu s cuclom (56 procenata). Zabrinjavajuće je da se na ovaj način hrani i skoro polovina djece mlađe od šest mjeseci (47 procenata), koja bi u ovom periodu trebala isključivo dojiti.

Podaci pokazuju da se manje djece čije majke nemaju formalno obrazovanje hrani na flašicu s cuclom (44 procenta), u odnosu na djecu čije majke imaju osnovno obrazovanje (60 procenata).

Tabela NU.7: Hranjenje na flašicu

Procenat djece mlađe od dvije godine koja su hranjena na flašicu s cuclom tokom prethodnog dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece mlađe od dvije godine koja su hranjena na flašicu s cuclom[1]	Broj djece mlađe od dvije godine
Spol		
Muški	54,4	160
Ženski	58,7	131
Dob (u mjesecima)		
0-5	46,8	74
6-11	61,9	70
12-23	58,4	147
Administrativne jedinice		
FBiH	64,9	227
RS	34,3	49
BD	(*)	16
Nivo obrazovanja majke		
Bez formalnog obrazovanja	43,6	95
Osnovno	60,2	164
Srednje+	(74,1)	32
Kvintili indeksa imovinskog stanja		
Najsiromašniji	58,4	84
Drugi kvintil	53,0	73
Srednji kvintil	(59,9)	45
Četvrti kvintil	(61,4)	50
Najbogatiji	(47,7)	40
Indeks imovinskog stanja		
Najsiromašnijih 60 procenata	56,8	202
Najbogatijih 40 procenata	55,3	90
Maternji jezik nositelja domaćinstva		
Romski	49,4	180
Drugi	67,4	112
Ukupno	56,3	292

[1] MICS pokazatelj 2.11
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Mala težina pri rođenju

Mala porođajna težina (masa) djece (ispod 2.500 grama) sa sobom nosi čitav niz ozbiljnih zdravstvenih rizika za dijete. Bebe koje su bile pothranjene, izložene su znatno većem riziku od obolijevanja i umiranja tokom prvih mjeseci i godina života.

Mala porođajna težina djece se najviše dovodi u vezi s lošim zdravljem i nepravilnom ishranom same majke i pušenjem, posebno tokom trudnoće. Adolescentice koje se porađaju dok im je tijelo još uvijek u razvoju, rizikuju da na svijet donesu bebe s malom težinom.

Budući da se mnoga novorođenčad u zemljama u razvoju ne vagaju po rođenju, a ona koja jesu izvagana mogu predstavljati nepouzdan uzorak svih rođenih, navedene porođajne težine se, obično, ne mogu koristiti za procjenu prevalence male porođajne težine među svom djecom. Stoga se procenat rođenih čija je težina ispod 2.500 grama u MICS-u izračunava na osnovu dvije stavke: majčine ocjene veličine djeteta po rođenju (to jest, veoma malo, manje od prosjeka, prosječno, veće od prosjeka, veoma veliko) i majčinog sjećanja djetetove težine, odnosno težine zabilježene u zdravstvenom kartonu, ukoliko je dijete bilo izvagano po rođenju.[23]
Rezultati ovog istraživanja, prikazani tabelom NU.8, su pokazali da je po rođenju ukupno izvagano 96 procenata novorođenčadi, od čega je 14 procenata novorođenčadi težilo manje od 2.500 grama. (Grafikon NU.3)

23 Za detaljni opis metodologije, pogledati *Boerma, J. T., Weinstein, K. I., Rutstein, S.O. I Sommerfelt, A. E., 1996. Data on Birth Weight in Developing Countries: Can Surveys Help? Bulletin of the World Health Organization, 74(2), 209-16.*

Tabela NU.8: Novorođenčad s malom porođajnom težinom (masom)

Procenat živorođene djece[3], rođene u periodu od dvije godine prije istraživanja koja su po rođenju imala manje od 2.500 grama i procenat živorođene djece vagane po rođenju, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat živorođene djece:		Broj živorođene djece u periodu od dvije godine prije istraživanja[3]
	ispod 2.500 grama[1]	vagane po rođenju[2]	
Administrativne jedinice			
FBiH	13,0	96,7	207
RS	17,4	95,0	41
BD	(*)	(*)	15
Nivo obrazovanja majke			
Bez formalnog obrazovanja	14,0	91,5	89
Osnovno	14,4	98,4	148
Srednje+	(8,5)	(100,0)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	19,4	95,5	74
Drugi kvintil	17,8	97,9	69
Srednji kvintil	(4,5)	(92,5)	38
Četvrti kvintil	(8,1)	(97,1)	43
Najbogatiji	(10,6)	(97,4)	39
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	15,6	95,8	181
Najbogatijih 40 procenata	9,3	97,3	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva			
Romski	13,6	96,8	159
Drugi	13,7	95,3	104
Ukupno	13,7	96,2	263

[1] MICS pokazatelj 2.18
[2] MICS pokazatelj 2.19
[3] Podaci se odnose na najmlađe dijete u porodici rođeno u periodu od dvije godine prije istraživanja.
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Grafikon NU.3: Procenat novorođenčadi s težinom manjom od 2.500 grama nakon rođenja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

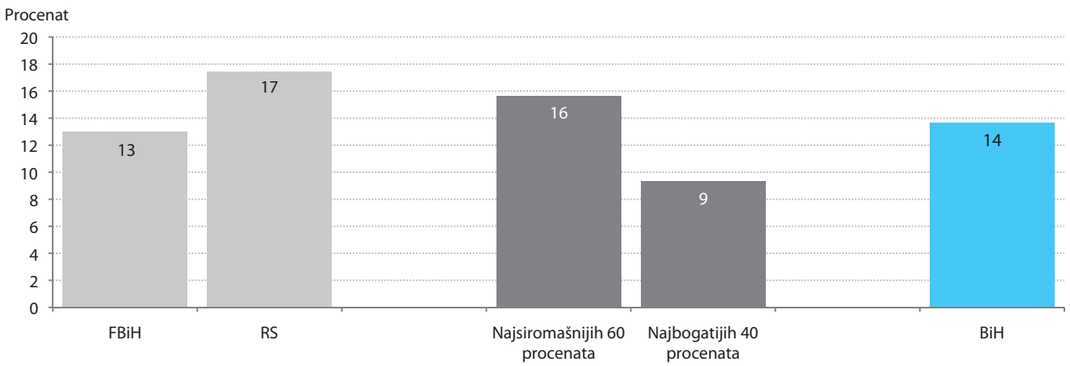

VI Zdravlje djece

Imunizacija

Milenijumski razvojni cilj broj četiri odnosi se na smanjenje smrtnosti djece za dvije trećine u periodu između 1990. i 2015. godine. Imunizacija ima ključnu ulogu u ostvarenju ovog cilja. Od kada je 1974. godine pokrenut „Prošireni program imunizacije", na globalnom nivou su spašeni životi miliona djece. Međutim, prema podacima UNICEF-a, 27 miliona djece još uvijek nije obuhvaćeno rutinskom imunizacijom te od bolesti, koje se mogu spriječiti pravovremenom vakcinacijom, svake godine umre dva miliona djece. Cilj „Svijeta po mjeri djeteta" je da se na nivou države u 90 procenata slučajeva osigura puna imunizacija djece mlađe od jedne godine, s najmanje 80 procenata pokrivenosti u svakoj administrativnoj jedinici.

Prema smjernicama UNICEF-a i SZO-a, dijete do prvog rođendana treba primiti BCG vakcinu (da bi se zaštitilo od tuberkuloze), tri doze DTP vakcine (da bi se zaštitilo od difterije, tetanusa i hripavca/velikog kašlja), tri doze polio vakcine, tri doze vakcine protiv hepatitisa B (HepB) te vakcinu protiv ospica (morbila).

Uzimajući u obzir smjernice UNICEF-a i SZO, kao i preporuke za MRP u važećim pravilnicima o imunizaciji i hemoprofilaksi u FBiH i RS, kao i mogućnosti međunarodnog upoređivanja procjene za potpunu imunizaciju na osnovu ovog istraživanja odnose se na djecu od 18 do 29 mjeseci života koja su primila BCG vakcinu i po tri doze DTP i polio vakcine do navršene godine dana života te MRP do navršenih 18 mjeseci života. Podaci o vakcinaciji protiv hepatitisa B nisu uključeni u procenat potpune vakcinacije djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci.[24]

Podaci o obuhvatu djece imunizacijom prikupljeni su za svu djecu mlađu od pet godina. Majke su zamoljene pokazati vakcinacijske kartone ili zdravstvene knjižice za djecu mlađu od pet godina. Ukoliko je karton bio dostupan, anketari su prepisali podatke o vakcinaciji s kartona u upitnike. Ako dijete nije imalo karton, majka je zamoljena prisjetiti se da li je dijete primilo svaku od vakcina, a za DTP i polio – i broj doza koje je dijete primilo. Krajnje procjene pokrivenosti vakcinacijom se odnose na informacije dobijene iz vakcinacijskih kartona i na osnovu njenog sjećanja o vakcinacijama koje je dijete primilo.

Procenat djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci u BiH koja su primila sve vakcine preporučene od strane SZO i UNICEF-a prikazan je u tabeli CH.1. Nazivnik obuhvata djecu uzrasta od 18 do 29 mjeseci, tako da su obuhvaćena samo djeca koja su dovoljno stara da budu potpuno vakcinisana prema navedenim vakcinama. U prve tri kolone tabele, brojnik uključuje svu djecu koja su bila vakcinisana u bilo koje vrijeme prije istraživanja. U posljednjoj koloni su obuhvaćena samo ona djeca koja su vakcinisana do navršene godine dana života, kao što je preporučeno. Kada je o MRP vakcini riječ, onda do navršenih 18 mjeseci života. Za djecu bez vakcinacijskih kartona, pretpostavljeno je da je procenat vakcinacija izvršenih do prvog rođendana isti kao kod djece koja imaju vakcinacijske kartone. Ukupno je 41 procenat djece imalo dostupne vakcinacijske kartone ili zdravstvene knjižice za vrijeme istraživanja (Tabela CH.2).

Prema podacima u tabeli CH.1, 86 procenata djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci je primilo BCG vakcinu do navršene godine dana života. Prvu dozu Polio vakcine do navršene godine dana života dobilo je 32 procenta djece, 24 procenta djece je dobilo drugu dozu, a samo 14 procenata djece je primilo i treću dozu Polio vakcine.

Prvu dozu DTP-a primilo je 30 procenata romske djece. Procenat djece koja su primila sljedeće doze ove vakcine opada, tako je drugu dozu primio 21 procenat djece, a treću dozu je primilo 13 procenta djece (Grafikon CH.1). Prvu dozu vakcine protiv hepatitisa B je primilo 65 procenata djece, drugu dozu 35 procenata, a treću dozu je primilo 15 procenta djece. Pokrivenost imunizacijom protiv ospica, rubeole i zaušnjaka (MRP) do navršenih 18 mjeseci života iznosi 22 procenta.

Procenat romske djece koja su primila sve vakcine preporučene od strane UNICEF-a i SZO-a u dojenačkom periodu iznosi samo četiri procenta. Ovaj podatak se odnosi na vakcinu protiv BCG, tri doze DTP vakcine i tri doze polio vakcine do navršene godine dana života te MRP vakcine do navršenih 18 mjeseci života (Grafikon CH.1). Podaci o HepB i Hib vakcinama, koje su dio kalendara vakcinacija u FBiH i RS, nisu uključeni u obračun procenta djece koja su dobila sve vakcine. Nijednu vakcinu do navršene godine dana života nije dobilo 13 procenata romske djece.

24 U svrhu poređenja podataka o procentu djece koja su primila vakcine koje su preporučili UNICEF i SZO u dojenačkom periodu s podacima iz MICS3 (istraživanje iz 2005.-2006. godine) podaci o vakcinaciji protiv hepatitisa B nisu uključeni u obračun potpune imunizacije djece. Podaci o vakcinaciji protiv bolesti izazvanih hemofilusom influence tip B (Hib), koja je sastavni dio kalendara vakcinacija FBiH i koja je prije provedbe istraživanja uvedena u kalendar vakcinacije RS, nisu prikazani u ovom Izvještaju.

Grafikon CH.1: Procenat djece uzrasta 18 do 29 mjeseci koja su dobila preporučene vakcinacije do navršene godine dana života, a za MRP do navršenih 18 mjeseci života, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

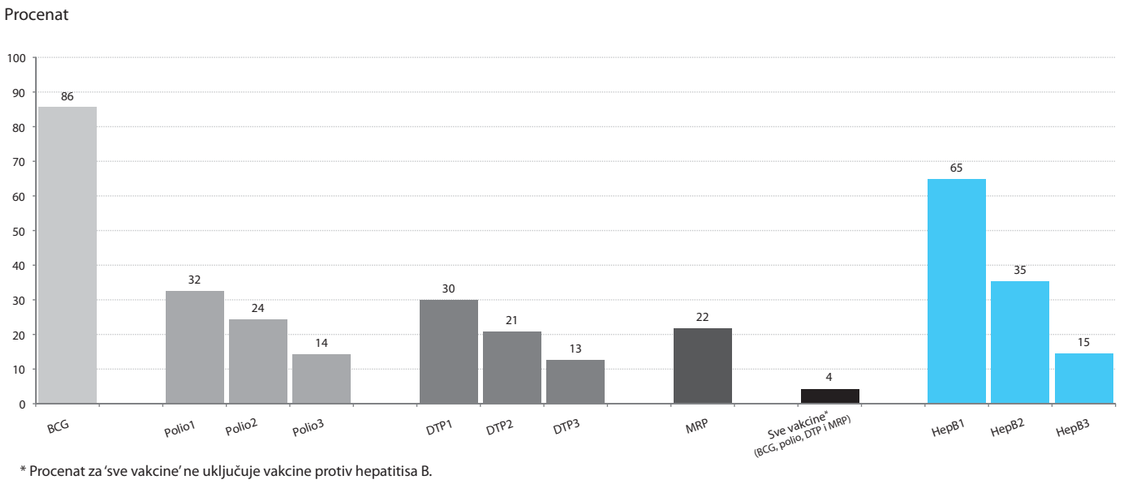

* Procenat za 'sve vakcine' ne uključuje vakcine protiv hepatitisa B.

Tabela CH.1: Vakcinacije u prvoj godini života

Procenat djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci koja su imunizirana protiv dječijih bolesti u bilo kojem trenutku prije istraživanja i do navršene godine dana života, a za MRP do navršenih 18 mjeseci života, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011-2012.

	Vakcinisani u bilo kojem trenutku prije istraživanja:			Vakcinisani do navršene godine dana života, a za MRP do navršenih 18 mjeseci života
	vakcinacijski karton	majčino sjećanje	bilo koje od toga	
BCG[1]	37,6	48,1	85,6	85,6
Polio				
1	21,7	14,0	35,7	32,4
2	17,4	9,0	26,4	24,2
3[2]	12,9	2,3	15,2	14,2
Di-Te-Per (DTP)				
1	22,1	11,2	33,3	29,9
2	15,4	7,6	23,0	20,9
3[3]	9,7	4,0	13,7	12,5
Mo-Ru-Pa (MRP)[4]	15,7	9,2	24,9	21,8
Sve vakcine (BCG, polio, DTP i MRP)	6,3	1,6	7,9	4,3
Nijedna vakcina (BCG, polio, DTP i MRP)	1,0	12,3	13,3	13,3
HepB				
1 (po rođenju)	35,6	29,3	64,8	64,8
2	25,8	9,5	35,3	35,3
3[5]	13,7	2,4	16,1	14,5
Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci	146	146	146	146

[1] MICS pokazatelj 3.1
[2] MICS pokazatelj 3.2
[3] MICS pokazatelj 3.3
[4] MICS pokazatelj 3.4; MDG pokazatelj 4.3
[5] MICS pokazatelj 3.5

Tabela CH.2 prikazuje stopu pokrivenosti vakcinacijama za djecu uzrasta od 18 do 29 mjeseci prema osnovnim karakteristikama. Procenti predstavljaju djecu vakcinisanu u bilo kojem trenutku prije istraživanja i temelje se na informacijama dobijenim kako iz vakcinacijskog kartona, tako i na osnovu izjava majki/staratelja.

Ukupan procenat djece koja su primila sve preporučene vakcine, osim vakcine protiv hepatitisa B, u bilo kojem trenutku prije istraživanja iznosi osam procenata. BCG vakcinu je, u bilo kojem trenutku prije istraživanja, primilo 86 procenata djece. Treću dozu polio vakcine primilo je 15 procenata djece, treću dozu DTP vakcine 14 procenata djece, a treću dozu HepB vakcine 16 procenata djece. Vakcinu protiv ospica, rubeole i parotitisa je, u bilo kojem trenutku prije istraživanja, primilo 25 procenata djece.

Podaci u tabeli CH.2 prikazuju da obuhvat djece imunizacijom raste s nivoom obrazovanja majke, dok korelacija u odnosu na tip naselja u kojem živi domaćinstvo nije evidentna.

Tabela CH.2: Vakcinacije prema osnovnim karakteristikama

Procenat djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci koja su trenutno vakcinisana protiv dječijih bolesti, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece koja su primila:																	
	BCG	**Polio**			**DTP**			**HepB**			**MRP**	sve vaccine (BCG, polio, DTP i MRP)	nijednu vakcinu (BCG, polio, DTP i MRP)	Procenat s viđenim vakcinacijskim kartonom	Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci
		1	2	3	1	2	3	1	2	3					
Spol															
Muški	87,9	33,3	26,1	13,6	29,7	20,2	10,9	64,0	36,6	14,5	23,9	6,8	12,1	38,0	80
Ženski	83,0	38,6	26,6	17,1	37,4	26,3	16,9	65,8	33,7	18,1	26,0	9,1	14,7	44,7	66
Administrativni region															
FBiH	90,0	33,8	25,6	12,8	28,6	20,3	11,5	63,2	34,1	13,8	25,7	7,0	10,0	37,4	105
RS	(80,0)	(47,7)	(32,3)	(25,7)	(57,1)	(40,8)	(27,6)	(75,4)	(43,3)	(30,0)	(31,5)	(16,2)	(14,2)	(50,2)	27
BD BiH	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	15
Nivo obrazovanja majke															
Bez formalnog obrazovanja	74,7	26,2	19,6	10,1	21,0	16,1	9,7	56,6	24,5	11,5	14,3	0,0	22,2	30,9	50
Osnovno	89,9	36,6	24,2	12,1	32,9	20,4	9,6	65,4	36,2	13,3	22,9	6,9	10,1	42,0	83
Srednje+	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	13
Kvintili indeksa imovinskog stanja															
Najsiromašniji	(88,1)	(30,2)	(23,0)	(11,2)	(20,0)	(17,1)	(5,8)	(63,3)	(30,5)	(14,0)	(13,9)	(5,3)	(11,9)	(29,1)	34
Drugi kvintil	(84,3)	(30,2)	(21,4)	(15,6)	(35,9)	(24,6)	(14,0)	(58,6)	(30,4)	(13,5)	(23,7)	(6,5)	(15,7)	(46,1)	41
Srednji kvintil	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	23
Četvrti kvintil	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	23
Najbogatiji	(93,2)	(34,5)	(29,9)	(26,4)	(42,1)	(25,7)	(22,3)	(89,2)	(56,3)	(33,8)	(28,1)	(18,1)	(6,8)	(59,6)	25
Indeks imovinskog stanja															
Najsiromašnijih 60 procenata	83,6	32,7	21,8	13,3	27,5	17,7	9,5	58,5	30,0	12,0	20,7	4,5	14,8	37,4	98
Najbogatijih 40 procenata	(89,8)	(41,7)	(35,4)	(19,0)	(44,2)	(33,2)	(21,7)	(77,8)	(46,1)	(24,6)	(33,6)	(14,6)	(10,2)	(48,5)	48
Maternji jezik nosioca domaćinstva															
Romski	80,4	27,8	18,5	10,4	29,1	17,2	9,3	64,8	27,0	11,3	17,3	2,8	17,8	37,2	90
Drugi	93,9	48,4	39,0	22,9	40,3	32,6	20,8	71,2	48,1	23,7	35,9	15,8	6,1	47,1	57
Ukupno	85,6	35,7	26,4	15,2	33,3	23,0	13,7	64,8	35,3	16,1	24,9	7,9	13,3	41,0	146

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Liječenje oralnom rehidracijom

Dijareja (proljev) je drugi vodeći uzrok smrtnosti djece mlađe od pet godina u cijelom svijetu. Tokom liječenja dijareje poseban značaj ima povećanje unosa tečnosti, nastavljena i adekvatna ishrana djeteta i primjena oralnih rehidracijskih soli (ORS). Cilj liječenja je da se do 2015. godine[25] stopa smrtnosti djece mlađe od pet godina smanji za dvije trećine. Osim toga, „Svijet po mjeri djeteta“ poziva na smanjenje učestalosti dijareje za 25 procenata.

U MICS-u se prevalenca dijareje procjenjuje na osnovu pitanja postavljenih majkama ili starateljima o tome da li je njihovo dijete imalo dijareju u periodu od dvije sedmice prije istraživanja (Tabela CH.3). U slučajevima kada je majka izjavila da je dijete imalo dijareju, postavljen je niz pitanja o liječenju bolesti, uključujući i pitanja o tome šta je dijete pilo i jelo dok je imalo dijareju te da li je to bila veća ili manja količina hrane i pića u odnosu na onu koju dijete inače konzumira.

Tabela CH.3 prikazuje procenat romske djece koja su imala dijareju u posljednje dvije sedmice koje su prethodile istraživanju te procenat djece koja su dobila različite vrste preporučenih tečnosti tokom trajanja dijareje.

Rezultati pokazuju da je 15 procenata romske djece mlađe od pet godina imalo dijareju u toku dvije sedmice koje su prethodile istraživanju. Najveća prevalenca dijareje među ovom djecom je bila u FBiH (18 procenata), dok je u RS (sedam procenata) i BD (četiri procenta) bila manja. Posmatrano prema uzrastu, najveća prevalenca je bila među djecom u dobi od 12 do 23 mjeseca (23 procenta), a najmanja među djecom uzrasta od 48 do 59 mjeseci (sedam procenata). Grafikon CH.2 prikazuje procenat djece prema dobnim grupama koja su imala dijareju tokom dvije sedmice prije istraživanja. Tečnost iz ORS paketa, ili fabrički pakovane ORS tečnosti, dobilo je oko 58 procenata djece s dijarejom.

Grafikon CH.2: Procenat djece mlađe od pet godina s dijarejom u posljednje dvije sedmice prema dobnim grupama, istraživanje o romskoj populaciji, 2011.–2012.

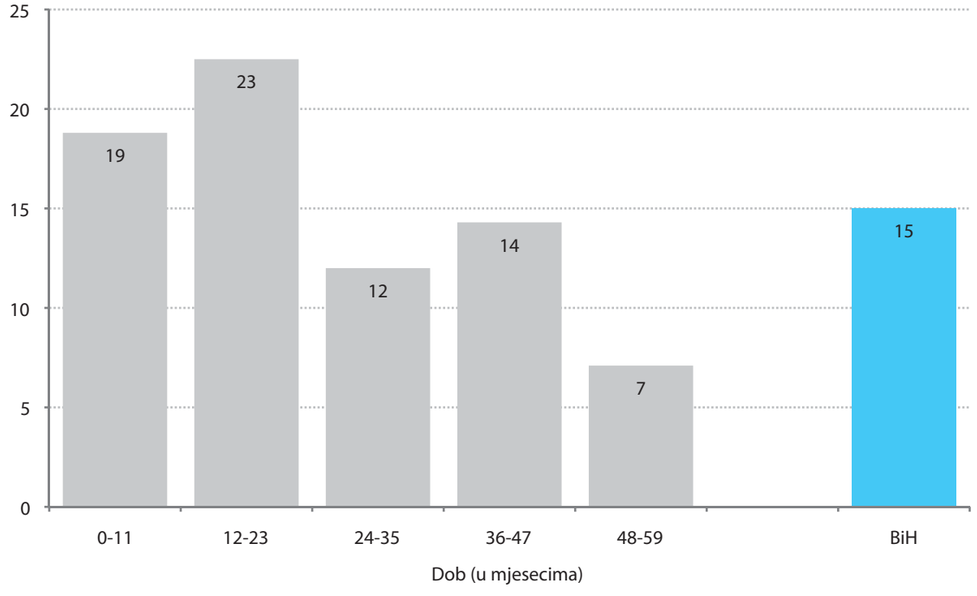

25 U odnosu na 1990. godinu (Milenijumski razvojni ciljevi)

Tabela CH.3: Rastvori za oralnu rehidraciju

Procenat djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u dvije sedmice prije istraživanja i bila liječena sredstvom za oralnu rehidraciju (ORS), istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Imala dijareju u posljednje dvije sedmice	Broj djece mlađe od pet godina	Djeca s dijarejom koja su dobila ORS (tečnost načinjenu iz ORS paketa ili fabrički pakovanu tečnost)	Broj djece mlađe od pet godina s dijarejom u posljednje dvije sedmice
Spol				
Muški	14,2	392	62,5	56
Ženski	15,9	356	53,3	57
Administrativne jedinice				
FBiH	17,8	570	59,4	101
RS	7,3	123	(*)	9
BD	3,7	56	(*)	2
Dob (u mjesecima)				
0-11	18,8	144	(45,6)	27
12-23	22,5	147	(74,7)	33
24-35	12,0	151	(*)	18
36-47	14,3	170	(*)	24
48-59	7,1	136	(*)	10
Nivo obrazovanja majke				
Bez formalnog obrazovanja	13,6	247	(57,4)	34
Osnovno	16,3	427	55,4	69
Srednje+	12,6	74	(*)	9
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	17,6	216	(60,7)	38
Drugi kvintil	16,6	181	(52,4)	30
Srednji kvintil	18,0	122	(*)	22
Četvrti kvintil	11,3	127	(*)	14
Najbogatiji	7,9	102	(*)	8
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	17,3	519	56,9	90
Najbogatijih 40 procenata	9,8	229	(*)	22
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	13,8	454	55,9	63
Drugi	17,0	293	(60,5)	50
Ukupno	15,0	748	57,9	112

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva“ nisu prikazani u tabeli.

Tabela CH.4 prikazuje navike u ishrani djece tokom perioda dijareje. Podaci pokazuju da je tokom perioda dijareje, samo 16 procenata romske djece mlađe od pet godina pilo više tečnosti nego obično, dok je 84 procenta pilo otprilike istu ili manju količinu tečnosti. Što se tiče unosa hrane, mnogo manje nego inače jelo je 11 procenata djece, a nešto manje nego inače 58 procenata. Kod pet procenata djece zaustavljeno je hranjenje, dok je više nego inače hranu unosilo šest procenata djece (nastavljeno hranjenje).

Tabela CH.5 prikazuje procenat djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju tokom dvije sedmice prije istraživanja, a koja su liječena oralnom rehidracijom uz nastavak ishrane, kao i procenat djece koja su imala dijareju, a koja su liječena na drugi način. Podaci pokazuju da je 64 procenta djece koja su imala dijareju primilo oralne rehidracijske soli ili više tečnosti. Uočava se da je 52 procenta djece dobilo oralnu rehidracijsku terapiju (ORT) uz, kao što je preporučeno, istovremeni nastavak ishrane.

Lijek protiv dijareje u obliku tableta ili sirupa je dobilo 19 procenata djece, a antibiotik u vidu tableta ili sirupa njih sedam procenata, putem injekcije antibiotik je dobilo četiri procenta, a intravenoznu infuziju primio jedan procenat djece. Lijekom pripremljenim kod kuće/ljekovitim biljem dijareja je liječena kod pet procenata djece, uz 19 procenata djece liječene ne neki drugi način. Nijedan tretman niti lijek za liječenje dijareje nije primilo 25 procenata djece.

Tabela CH.4: Navike ishrane za vrijeme dijareje

Procenat djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u posljednje dvije sedmice, prema količini tečnosti i hrane unesene za vrijeme dijareje, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Imala dijareju u posljednje dvije sedmice	Broj djece mlađe od pet godina	Unos tečnosti za vrijeme dijareje					Ishrana za vrijeme dijareje						Broj djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u posljednje dvije sedmice
			Dato mnogo manje da pije	Dato nešto manje da pije	Dato otprilike isto da pije	Dato više da pije	Ukupno	Dato mnogo manje da jede	Dato nešto manje da jede	Dato otprilike isto da jede	Dato više da jede	Zaustavljeno hranjenje	Ukupno	
Spol														
Muški	14,2	392	9,0	51,8	23,8	15,5	100,0	13,1	49,2	23,7	5,9	8,1	100,0	56
Ženski	15,9	356	13,7	53,2	17,2	16,0	100,0	7,9	66,8	18,3	5,4	1,5	100,0	57
Administrativne jedinice														
FBiH	17,8	570	11,1	52,9	20,6	15,4	100,0	10,8	57,9	19,8	6,3	5,3	100,0	101
RS	7,3	123	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	9
BD	3,7	56	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Dob (u mjesecima)														
0-11	18,8	144	(5,2)	(39,5)	(33,1)	(22,1)	100,0	(12,2)	(33,0)	(33,9)	(12,4)	(8,5)	100,0	27
12-23	22,5	147	(20,2)	(42,6)	(18,8)	(18,3)	100,0	(7,2)	(75,8)	(11,8)	(2,6)	(2,6)	100,0	33
24-35	12,0	151	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	18
36-47	14,3	170	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	24
48-59	7,1	136	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	10
Nivo obrazovanja majke														
Bez formalnog obrazovanja	13,6	247	(9,8)	(67,4)	(16,1)	(6,7)	100,0	(11,5)	(52,9)	(23,3)	(9,8)	(2,5)	100,0	34
Osnovno	16,3	427	10,8	48,6	22,0	18,6	100,0	6,2	60,1	22,7	4,4	6,5	100,0	69
Srednje+	12,6	74	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	9
Kvintili indeksa imovinskog stanja														
Najsiromašniji	17,6	216	(3,7)	(61,0)	(18,4)	(16,8)	100,0	(5,3)	(57,9)	(25,6)	(6,0)	(5,1)	100,0	38
Drugi kvintil	16,6	181	(16,8)	(42,7)	(14,1)	(26,5)	100,0	(8,0)	(60,2)	(22,5)	(6,5)	(2,8)	100,0	30
Srednji kvintil	18,0	122	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	22
Četvrti kvintil	11,3	127	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	14
Najbogatiji	7,9	102	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	8
Indeks imovinskog stanja														
Najsiromašnijih 60 procenata	17,3	519	9,7	54,0	20,3	16,0	100,0	7,2	56,1	24,7	6,1	6,0	100,0	90
Najbogatijih 40 procenata	9,8	229	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	22
Maternji jezik nositelja domaćinstva*														
Romski	13,8	454	10,4	55,8	22,2	11,5	100,0	6,7	66,2	20,5	3,3	3,4	100,0	63
Drugi	17,0	293	(12,5)	(48,3)	(18,3)	(20,9)	100,0	(15,2)	(47,9)	(21,7)	(8,7)	(6,5)	100,0	50
Ukupno	15,0	748	11,3	52,5	20,5	15,7	100,0	10,5	58,1	21,0	5,7	4,8	100,0	112

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva“ nisu prikazani u tabeli.

Tabela CH.5: Oralna rehidracijska terapija s nastavljenom ishranom i drugim vidovima liječenja

Procenat djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u posljednje dvije sedmice koja su primila oralnu rehidracijsku terapiju (ORT) s nastavljenom ishranom i procenat djece s dijarejom koja su primila neke druge lijekove ili vidove liječenja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Djeca s dijarejom koja su primila:		Drugi lijekovi i vidovi liječenja:											Nije primijenjen nijedan lijek ili drugi vid liječenja	Broj djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u posljednje dvije sedmice
			pilula ili sirup					injekcija							
	ORS ili više tečnosti	ORT s nastavljenom ishranom[1]	antibiotik	lijek protiv dijareje	cink	drugo	nepoznato	antibiotik	nije antibiotik	nepoznato	intra-venozna infuzija	narodni lijek/ ljekovito bilje	drugo		
Spol															
Muški	70,3	54,0	9,5	13,8	0,0	0,0	1,8	6,0	0,0	2,5	1,2	6,9	15,9	24,6	56
Ženski	58,1	50,1	5,4	23,9	0,0	1,6	0,0	2,2	0,0	0,0	1,2	3,6	21,9	25,1	57
Administrativni region															
FBiH	65,4	52,9	7,4	15,9	0,0	0,9	1,0	4,5	0,0	1,4	1,3	5,8	20,1	23,2	101
RS	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	9
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	2
Dob (u mjesecima)															
0-11	(56,6)	(35,8)	(14,4)	(13,6)	(0,0)	(3,3)	(3,8)	(8,5)	(0,0)	(0,0)	(2,5)	(4,7)	(11,9)	(25,5)	27
12-23	(77,8)	(73,5)	(6,4)	(27,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(3,8)	(0,0)	(4,3)	(2,0)	(0,0)	(14,3)	(16,3)	33
24-35	(*)	56,5	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	18
36-47	(*)	31,5	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	24
48-59	(*)	67,3	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	10
Nivo obrazovanja majke															
Bez formalnog obrazovanja	(59,9)	(51,4)	(18,5)	(10,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(10,6)	(0,0)	(0,0)	(2,0)	(3,8)	(10,9)	(34,8)	34
Osnovno	64,3	52,8	3,1	25,7	0,0	1,3	1,5	1,5	0,0	0,0	1,0	6,6	22,0	20,5	69
Srednje+	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	9
Kvintili indeksa imovinskog stanja															
Najsiromašniji	(68,0)	(57,6)	(6,0)	(23,8)	(0,0)	(2,4)	(0,0)	(6,0)	(0,0)	(0,0)	(3,6)	(8,7)	(19,6)	(18,2)	38
Drugi kvintil	(66,5)	(61,8)	(10,0)	(17,0)	(0,0)	(0,0)	(3,4)	(7,6)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(20,7)	(27,2)	30
Srednji kvintil	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	22
Četvrti kvintil	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	14
Najbogatiji	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Indeks imovinskog stanja															
Najsiromašnijih 60 procenata	64,7	53,6	7,3	20,2	0,0	1,0	1,1	5,1	0,0	0,0	1,5	6,5	18,7	23,5	90
Najbogatijih 40 procenata	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	22
Maternji jezik nositelja domaćinstva*															
Romski	57,5	50,3	9,3	21,2	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	2,2	2,0	10,2	31,0	63
Drugi	(72,5)	(54,3)	(5,1)	(16,0)	(0,0)	(1,8)	(2,1)	(5,1)	(0,0)	(2,9)	(0,0)	(9,2)	(29,8)	(17,2)	50
Ukupno	64,1	52,1	7,4	18,9	0,0	0,8	0,9	4,1	0,0	1,3	1,2	5,2	18,9	24,9	112

[1] MICS pokazatelj 3.8
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Njega i liječenje upale pluća antibioticima

Upala pluća je vodeći uzrok smrtnosti djece u svijetu, a upotreba antibiotika kod djece mlađe od pet godina, za koju se sumnja da imaju upalu pluća, predstavlja ključnu intervenciju. Cilj „Svijeta po mjeri djeteta" je smanjenje stope smrtnosti uzrokovane akutnim respiratornim infekcijama za jednu trećinu.

U MICS istraživanju o romskoj populaciji u BiH prevalenca sumnje na upalu pluća procijenjena je na osnovu pitanja postavljenih majkama ili starateljima o tome da li je njihovo dijete mlađe od pet godina imalo bolest praćenu kašljem i ubrzanim ili otežanim disanjem, a čiji simptomi su uzrokovani problemom u grudnom košu ili začepljenjem nosa (ili oboje).

Tabela CH.6 prikazuje procenat djece sa sumnjom na upalu pluća. Podaci su pokazali da je u periodu od dvije sedmice prije istraživanja deset procenata djece mlađe od pet godina imalo simptome sumnje na upalu pluća. Od ove djece, 80 procenata je odvedeno odgovarajućem pružatelju usluga (MICS pokazatelj 3.9 koji nije prikazan u tabeli CH.6).[26] Najveći procenat djece odveden je u dom zdravlja (68 procenata) i bolnicu (12 procenata), dok je mali procenat djece odveden doktoru u privatnom sektoru (jedan procenat) te u privatnu apoteku (dva procenta).

Najviše djece sa sumnjom na upalu pluća je bilo u FBiH (11 procenata), a manje u RS (šest procenata) i BD (dva procenta). Tri četvrtine djece mlađe od pet godina sa sumnjom na upalu pluća, u periodu od dvije sedmice koje su prethodile istraživanju (75 procenata), liječeno je antibioticima (MICS pokazatelj 3.10 koji nije prikazan u tabeli CH.6).[27]

Tabela CH.6: Prevalenca sumnje na upalu pluća prema osnovnim karakteristikama

Procenat djece mlađe od pet godina sa sumnjom na upalu pluća u posljednje dvije sedmice, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011-2012.

	Sumnja na upalu pluća u posljednje dvije sedmice	Broj djece mlađe od pet godina
Spol		
Muški	9,1	392
Ženski	10,2	356
Administrativne jedinice		
FBiH	11,1	570
RS	6,3	123
BD	1,9	56
Dob (u mjesecima)		
0-11	9,4	144
12-23	11,7	147
24-35	8,4	151
36-47	9,5	170
48-59	8,9	136
Nivo obrazovanja majke		
Bez formalnog obrazovanja	7,7	247
Osnovno	9,9	427
Srednje+	14,2	74
Kvintili indeksa imovinskog stanja		
Najsiromašniji	10,9	216
Drugi kvintil	12,3	181
Srednji kvintil	8,6	122
Četvrti kvintil	9,3	127
Najbogatiji	3,4	102
Indeks imovinskog stanja		
Najsiromašnijih 60 procenata	10,9	519
Najbogatijih 40 procenata	6,7	229
Maternji jezik nositelja domaćinstva*		
Romski	6,6	454
Drugi	14,2	293
Ukupno	9,6	748

MICS pokazatelj 3.9: procenat djece mlađe od pet godina sa sumnjom na upalu pluća, u posljednje dvije sedmice, koja su odvedena bilo kojem odgovarajućem pružatelju usluga; pokazatelj nije prikazan u tabeli CH.6 zbog malog broja slučajeva na nivou osnovnih karakteristika (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

MICS pokazatelj 3.10: procenat djece sa sumnjom na upalu pluća kojima su davani antibiotici u posljednje dvije sedmice; pokazatelj nije prikazan u tabeli CH.6 zbog malog broja slučajeva na nivou osnovnih karakteristika (manje od 25 neponderisanih slučajeva).
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

26 MICS pokazatelj 3.9: procenti za osnovne karakteristike bazirani su na manje od 25 neponderisanih slučajeva, stoga podaci za ovaj pokazatelj nisu prikazani u tabeli CH.6.

27 MICS pokazatelj 3.10: procenti za osnovne karakteristike bazirani su na manje od 25 neponderisanih slučajeva, stoga podaci za ovaj pokazatelj nisu prikazani u tabeli CH.6.

Očito je da je poznavanje opasnih znakova upale pluća od strane majki značajan faktor u traženju odgovarajuće njege za dijete. Pitanja u vezi s poznavanjem opasnih znakova upale pluća prikazana su u tabeli CH.7. Ukupno šest procenata majki poznaje dva opasna znaka upale pluća – teško i ubrzano disanje.

Kao opasan simptom, zbog kojeg bi odmah odvele dijete u zdravstvenu ustanovu, 28 procenata majki je identificiralo otežano disanje, dok je 13 procenata majki identificiralo ubrzano disanje. Veći procenat majki u RS (40 procenata) smatra da dijete treba odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu ako otežano diše, u odnosu na FBiH (27 procenata). Najveći procenat majki smatra da dijete treba odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu ako dobije povišenu temperaturu (81 procenat).

Tabela CH.7: Poznavanje dva upozoravajuća znaka upale pluća

Procenat majki i staratelja djece mlađe od pet godina, prema simptomima koji bi ih natjerali da dijete odmah odvedu u zdravstvenu ustanovu i procenat majki koje ubrzano i otežano disanje vide kao znak da hitno potraže pomoć, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat majki/staratelja djece mlađe od pet godina koje smatraju da dijete treba odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu ako:								Majke/ staratelji koji prepoznaju dva opasna znaka upale pluća	Broj majki/ staratelja djece mlađe od pet godina
	ne može da pije ili doji	se stanje pogoršava	dobije povišenu temperaturu	ubrzano diše	otežano diše	ima krvavu stolicu	slabo pije	ima druge simptome		
Administrativne jedinice										
FBiH	5,1	7,1	80,0	14,2	27,2	3,3	4,3	55,2	5,6	404
RS	11,6	4,8	87,4	13,3	39,8	8,1	5,9	74,5	10,1	78
BD	(5,9)	(0,0)	(82,4)	(2,9)	(5,9)	(0,0)	(5,9)	(70,6)	(0,0)	34
Nivo obrazovanja majke										
Bez formalnog obrazovanja	8,9	5,5	81,9	11,9	28,9	4,3	5,7	59,3	5,1	163
Osnovno	4,7	6,6	79,5	14,0	27,3	3,1	4,0	60,4	6,7	299
Srednje+	5,5	7,4	88,7	14,5	26,2	6,5	5,3	51,3	4,1	55
Kvintili indeksa imovinskog stanja										
Najsiromašniji	2,4	6,3	78,5	7,3	25,9	3,1	3,2	67,8	4,8	135
Drugi kvintil	6,3	6,2	82,9	17,5	25,8	7,5	5,1	55,9	6,3	124
Srednji kvintil	9,7	10,0	75,4	13,9	33,5	1,4	4,2	58,2	6,4	86
Četvrti kvintil	5,6	3,7	83,2	19,2	26,5	2,5	2,9	58,9	6,2	95
Najbogatiji	9,1	5,6	87,5	9,4	28,9	3,6	9,3	50,4	6,4	76
Indeks imovinskog stanja										
Najsiromašnijih 60 procenata	5,6	7,2	79,3	12,6	27,8	4,3	4,1	61,1	5,8	345
Najbogatijih 40 procenata	7,2	4,6	85,1	14,8	27,6	3,0	5,8	55,1	6,3	171
Maternji jezik nositelja domaćinstva*										
Romski	7,0	6,7	78,5	10,0	25,2	3,2	6,8	60,8	4,7	296
Drugi	4,9	5,9	85,3	18,0	31,2	4,7	1,8	56,6	7,7	219
Ukupno	6,1	6,3	81,2	13,4	27,7	3,8	4,7	59,1	5,9	517

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Upotreba čvrstog goriva

Više od tri milijarde ljudi u svijetu koristi čvrsta goriva za zadovoljavanje osnovnih energetskih potreba, uključujući kuhanje i grijanje. Čvrsto gorivo obuhvata biomasu kao što je drvo, ćumur, usjev ili drugi poljoprivredni otpad, izmet, žbunje, slamu te ugljen. Priprema hrane i grijanje na čvrsta goriva dovode do stvaranja visoke koncentracije dima u zatvorenom prostoru, koji sadrži složenu mješavinu zagađivača opasnih po zdravlje. Osnovni problem u korištenju čvrstih goriva je nepotpuno sagorijevanje, koje proizvodi toksične materije, kao što su, između ostalog, ugljični monoksid i sumpordioksid (SO_2). Korištenje čvrstih goriva povećava rizik obolijevanja od akutnih respiratornih bolesti, upale pluća, hronične opstruktivne bolesti pluća i raka. Osnovni pokazatelj za praćenje korištenja čvrstih goriva je procenat stanovništva koje koristi čvrsta goriva kao osnovni energent za pripremu hrane u domaćinstvu.

Tabela CH.8 prikazuje da čvrsta goriva za pripremanje hrane koristi ukupno 92 procenta romskih domaćinstava. Taj procenat je nešto izraženiji u RS (97 procenata) i BD (95 procenata), nego u FBiH (91 procenat). Najveći procenat domaćinstava za kuhanje koristi drvo (84 procenta). Drveni ugalj (ćumur) kao gorivo za pripremu hrane koristi sedam procenata domaćinstava, a ugalj/lignit jedan procenat domaćinstava. Podaci pokazuju da je korištenje čvrstih goriva za pripremu hrane najzastupljenije u domaćinstvima čiji su nositelji bez formalnog obrazovanja (96 procenata), a najmanje kod onih sa srednjim i visokim obrazovanjem (88 procenata).

Čvrsto gorivo za pripremu hrane koristi veći procenat domaćinstava koja se nalaze u najsiromašnijih 60 procenata populacije (84 procenta), u odnosu na domaćinstva iz najbogatijih 40 procenata populacije (98 procenata). Veći procenat domaćinstava iz najsiromašnijih 60 procenata populacije (73 procenta) kuha na drva, za razliku od onih iz najbogatijih 40 procenata populacije (92 procenta), dok najbogatija domaćinstva za kuhanje više koriste struju (16 procenata), u odnosu na najsiromašnija (dva procenata).

Tabela CH.8: Upotreba čvrstog goriva

Procentualna raspodjela domaćinstava prema vrsti goriva za pripremanja hrane i procenat domaćinstava koja za pripremanja hrane koriste čvrsta goriva, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat članova domaćinstava u domaćinstvu koji koriste:										Broj članova domaćinstva
			čvrsta goriva				u domaćinstvu se ne priprema hrana	bez odgovora	ukupno	čvrsta goriva za pripremanje hrane[1]	
	električnu energiju	tečni propan gas	ugalj/ lignit	drveni ugalj (ćumur)	drvo	slama/ šiblje/ trava					
Administrativne jedinice											
FBiH	8,7	0,0	0,6	6,2	84,1	0,1	0,0	0,3	100,0	90,9	4.543
RS	1,8	1,0	1,4	7,2	88,1	0,4	0,1	0,0	100,0	97,1	1.027
BD	2,2	0,0	0,0	20,0	74,8	0,0	0,0	3,0	100,0	94,8	282
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva											
Bez formalnog obrazovanja	3,2	0,2	1,1	7,7	86,9	0,0	0,0	0,9	100,0	95,8	1.478
Osnovno	7,7	0,2	0,5	6,7	84,4	0,0	0,1	0,3	100,0	91,6	3.560
Srednje+	11,7	0,0	0,8	7,4	79,2	0,8	0,0	0,0	100,0	88,3	814
Kvintili indeksa imovinskog stanja											
Najsiromašniji	0,4	0,0	0,6	3,4	94,9	0,0	0,2	0,4	100,0	98,9	1.171
Drugi kvintil	1,2	0,0	0,9	4,8	91,8	0,0	0,0	1,3	100,0	97,5	1.168
Srednji kvintil	2,8	0,0	0,6	5,7	90,0	0,6	0,0	0,3	100,0	96,8	1.173
Četvrti kvintil	9,8	0,0	0,5	6,1	83,7	0,0	0,0	0,0	100,0	90,2	1.173
Najbogatiji	21,6	0,9	0,9	15,3	61,3	0,0	0,0	0,0	100,0	77,5	1.167
Indeks imovinskog stanja											
Najsiromašnijih 60 procenata	1,5	0,0	0,7	4,6	92,2	0,2	0,1	0,7	100,0	97,7	3.512
Najbogatijih 40 procenata	15,7	0,5	0,7	10,7	72,5	0,0	0,0	0,0	100,0	83,9	2.340
Maternji jezik nositelja domaćinstva*											
Romski	4,3	0,1	0,6	9,7	84,8	0,0	0,0	0,5	100,0	95,2	3.373
Drugi	11,1	0,3	0,8	3,5	83,6	0,3	0,1	0,3	100,0	88,1	2.469
Ukupno	7,2	0,2	0,7	7,0	84,3	0,1	0,0	0,4	100,0	92,2	5.852

[1] MICS pokazatelj 3.11
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Upotreba čvrstih goriva je sama po sebi slab pokazatelj zagađenja vazduha u zatvorenom prostoru, budući da se koncentracija zagađivača razlikuje kada isti tip goriva sagorijeva u različitim vrstama peći ili ognjišta. Korištenje zatvorenih peći s dimnjacima minimizira unutrašnje zagađenje, dok kod korištenja otvorenih peći ili ognjišta bez dimnjaka (ili nape) nema zaštite od štetnih efekata čvrstih goriva.

Upotreba čvrstih goriva prema mjestu kuhanja prikazana je u tabeli CH.9. Zagađenje vazduha u zatvorenom prostoru zavisi od načina kuhanja, mjesta kuhanja i vrste goriva koje se koristi. Rezultati istraživanja su pokazali da je mjesto kuhanja za 41 procenat romskih domaćinstava posebna prostorija koja služi samo kao kuhinja, dok se u 52 procenta domaćinstava kuha negdje drugo u kući (nema posebne prostorije). Posebnu prostoriju za kuhanje ima dvije trećine domaćinstava u RS (67 procenata), preko polovine u BD (54 procenta) i svega trećina domaćinstava u FBiH (34 procenta).

Podaci pokazuju da procenat domaćinstava koja imaju posebnu prostoriju za kuhanje raste s nivoom obrazovanja nositelja domaćinstva i imovinskim stanjem te je najveći kod onih sa srednjim ili visokim obrazovanjem (51 procenat), kao i kod onih u najbogatijih 40 procenata populacije (56 procenata).

Tabela CH.9: Upotreba čvrstog goriva prema mjestu kuhanja

Procenat domaćinstava koja koriste čvrsta goriva za pripremanje hrane prema mjestu kuhanja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Mjesto kuhanja:							Broj članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva za pripremanje hrane
	u posebnoj prostoriji koja služi samo kao kuhinja	negdje drugdje u kući	u posebnoj zgradi	van kuće	na nekom drugom mjestu	bez odgovora	ukupno	
Administrativne jedinice								
FBiH	34,0	57,9	1,0	1,6	4,8	0,7	100,0	4.131
RS	67,2	29,8	1,4	0,7	0,0	0,9	100,0	997
BD	53,9	46,1	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	267
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva								
Bez formalnog obrazovanja	33,7	56,0	2,1	2,8	4,8	0,6	100,0	1.416
Osnovno	42,1	52,4	0,7	1,1	3,1	0,6	100,0	3.262
Srednje+	51,1	43,1	0,5	0,0	3,9	1,4	100,0	718
Kvintili indeksa imovinskog stanja								
Najsiromašniji	22,3	57,8	2,0	6,4	10,4	1,1	100,0	1.159
Drugi kvintil	36,4	59,6	1,6	0,0	2,2	0,3	100,0	1.138
Srednji kvintil	38,6	57,0	1,2	0,0	2,9	0,3	100,0	1.136
Četvrti kvintil	50,3	47,4	0,0	0,0	1,8	0,5	100,0	1.059
Najbogatiji	63,4	35,0	0,0	0,0	0,0	1,6	100,0	905
Indeks imovinskog stanja								
Najsiromašnijih 60 procenata	32,4	58,1	1,6	2,2	5,2	0,6	100,0	3.433
Najbogatijih 40 procenata	56,4	41,7	0,0	0,0	1,0	1,0	100,0	1.963
Maternji jezik nositelja domaćinstva*								
Romski	38,5	54,6	1,5	2,1	2,4	1,0	100,0	3.210
Drugi	45,1	48,3	0,4	0,3	5,6	0,3	100,0	2.176
Ukupno	41,1	52,1	1,0	1,4	3,7	0,7	100,0	5.396

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva“ nisu prikazani u tabeli.

VII Voda i sanitacija

Higijenski ispravna voda za piće je osnovni uslov dobrog zdravlja. Higijenski neispravna voda za piće može biti značajan prenosnik mnogih bolesti.[28] Voda za piće, također, može biti zagađena hemijskim, fizičkim i radiološkim zagađivačima koji su štetni po ljudsko zdravlje. Osim toga, dostupnost pitke vode može biti od naročite važnosti za žene i djecu koja, pogotovo u seoskim područjima, imaju glavnu odgovornost za donošenje vode (često s veoma udaljenih lokacija).

Jedan od Milenijumskih razvojnih ciljeva (7,C) je da se između 1990. i 2015. godine za jednu polovinu smanji broj ljudi koji nemaju održiv pristup sigurnoj vodi za piće i osnovnim sanitarnim uslovima. Cilj „Svijeta po mjeri djeteta“ poziva na smanjenje broja domaćinstava koja nemaju pristup higijenskim sanitarnim uređajima (toaletima) i jeftinoj, sigurnoj vodi za piće za barem jednu trećinu.[29]

Spisak pokazatelja koje koristi MICS je sljedeći:

voda:

- korištenje poboljšanih izvora vode za piće,
- korištenje adekvatnih metoda za tretman vode,
- vrijeme potrebno za dolazak do izvora vode za piće,
- osoba koja donosi vodu za piće.

sanitacija:

- korištenje poboljšanih sanitacija,
- sanitarno uklanjanje dječijih fekalija.

MICS, također, prikuplja dodatne informacije o pristupu objektima i uslovima za pranje ruku. Prikupljaju se sljedeći pokazatelji:

- opservacija mjesta za pranje ruku,
- dostupnost sapuna.

Korištenje poboljšanih izvora vode za piće

Poboljšanim izvorima vode za piće smatraju se: voda iz vodovoda (u kući, dvorištu, na imanju, kod komšije, javna česma/hidrant), bušeni bunar/bušotina, zaštićeni bunar, zaštićeni izvor i kišnica. Flaširana voda se smatra poboljšanim izvorom vode samo ako je domaćinstvo koristi i za pranje ruku i za kuhanje.

Raspodjela populacije u odnosu na glavni izvor vode za piće prikazana je u tabeli WS.1 i u grafikonu WS.1. Ukupno, 97 procenata romskih domaćinstava u BiH koristi poboljšani izvor vode za piće, od čega sva domaćinstva u BD te 99 procenata domaćinstava u RS i 97 procenata u FBiH.

Najveći procent članova romskih domaćinstava koristi tekuću vodu koja se putem vodovoda dovodi u njihove kuće, dvorišta ili imanja (91 procenat). Vodu iz vodovoda koristi najveći procenat članova domaćinstava u BD (98 procenata) i u RS (96 procenata), a najmanje u FBiH (90 procenata). Drugi najvažniji izvor vode za piće za romsku populaciju su zaštićeni izvori (pet procenata), dok se u veoma malom procentu koriste zaštićeni bunari i bušeni bunari.

Od nepoboljšanih izvora vode za piće, romska populacija koristi nezaštićene izvore (dva procenta) te u zanemarljivom procentu nezaštićene bunare. Iako samo 24 procenta članova domaćinstava iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja ima vodu u kući, ova populacija u visokom procentu koristi poboljšane izvore vode za piće (93 procenta).

28 Kao što su dizenterija, kolera i hepatitis A.

29 Detaljne informacije o vodi, sanitaciji i referentnim materijalima, dostupne su na UNICEF-ovoj childinfo web stranici http://www.childinfo.org/wes.html

Grafikon WS.1: Procentualna raspodjela članova domaćinstva prema izvoru vode za piće, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

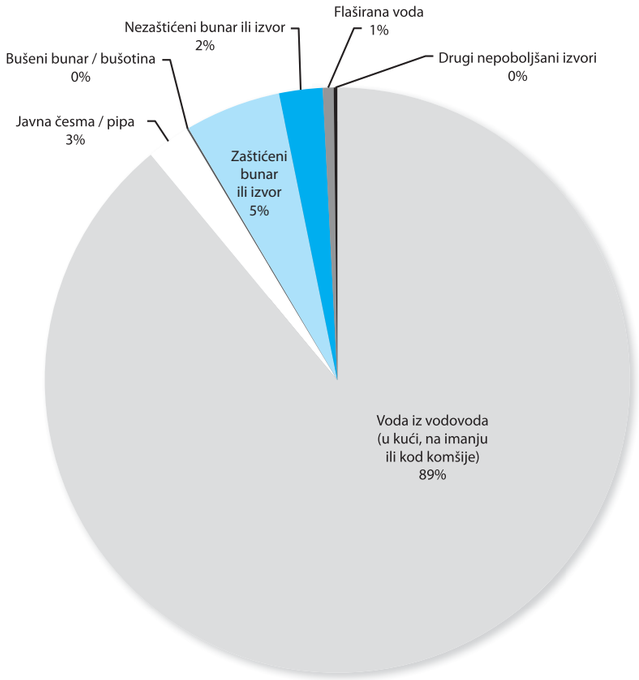

Tabela WS.1: Korištenje poboljšanih izvora vode

Procentualna raspodjela članova domaćinstava prema glavnom izvoru vode za piće i procenat članova domaćinstava koji koriste poboljšane izvore vode za piće, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Glavni izvor vode za piće															
	Poboljšani izvori								Nepoboljšani izvori					Ukupno	Procenat korištenja poboljšanih izvora vode za piće[1]	Broj članova domaćin-stava
	Tekuća voda (vodovod)															
	U stanu/ kući	U dvorištu/ na imanju	Kod komšije	Javna česma/ pipa	Bušeni bunar/ bušotina	Zaštićeni bunar	Zaštićeni izvor	Flaširana voda**	Nezaštićeni bunar	Nezaštićeni izvor	Površinska voda	Flaširana voda**	Drugo			
Administrativne jedinice																
FBiH	73,0	8,0	6,3	2,7	0,0	0,7	5,4	0,6	0,4	2,7	0,0	0,0	0,1	100,0	96,8	4.543
RS	75,0	7,8	11,9	1,1	0,8	0,3	2,0	0,6	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	100,0	99,4	1.027
BD	90,7	4,1	0,0	3,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	282
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva																
Bez formalnog obrazovanja	62,3	10,0	12,5	5,7	0,3	0,5	3,8	0,6	0,7	3,1	0,2	0,1	0,0	100,0	95,9	1.478
Osnovno	76,4	8,0	5,2	1,4	0,1	0,7	5,2	0,6	0,2	2,0	0,0	0,1	0,2	100,0	97,6	3.560
Srednje+	86,3	2,7	4,5	0,9	0,0	0,4	4,1	0,6	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	100,0	99,5	814
Kvintili indeksa imovinskog stanja																
Najsiromašniji	24,1	23,9	25,6	10,0	0,0	1,2	7,6	0,4	0,9	5,6	0,0	0,3	0,5	100,0	92,7	1.171
Drugi kvintil	67,9	11,8	7,3	1,9	0,2	0,5	7,7	0,0	0,0	2,6	0,2	0,0	0,0	100,0	97,2	1.168
Srednji kvintil	87,1	3,0	1,9	0,3	0,5	0,3	4,4	0,3	0,7	1,4	0,0	0,1	0,0	100,0	97,8	1.173
Četvrti kvintil	94,6	0,2	0,0	0,0	0,0	1,1	2,1	1,3	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	100,0	99,3	1.173
Najbogatiji	97,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	1.167
Indeks imovinskog stanja																
Najsiromašnijih 60 procenata	59,7	12,9	11,6	4,0	0,2	0,7	6,5	0,2	0,5	3,2	0,1	0,1	0,2	100,0	95,9	3.512
Najbogatijih 40 procenata	96,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,6	1,9	1,1	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	100,0	99,7	2.340
Maternji jezik nositelja domaćinstva*																
Romski	70,4	9,8	9,3	3,3	0,1	0,5	3,1	0,7	0,5	2,3	0,0	0,1	0,0	100,0	97,0	3.373
Drugi	79,8	5,1	3,4	1,2	0,3	0,9	6,8	0,4	0,0	1,8	0,1	0,0	0,3	100,0	97,9	2.469
Ukupno	74,2	7,8	7,0	2,4	0,1	0,6	4,7	0,6	0,3	2,1	0,0	0,1	0,1	100,0	97,4	5.852

[1] MICS pokazatelj 4.1; MDG pokazatelj 7.8

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

** Domaćinstva koja koriste flaširanu vodu kao glavni izvor vode za piće su svrstana u korisnike poboljšanih ili korisnike nepoboljšanih izvora vode za piće prema izvorima vode koja se koristi u druge svrhe, kao što su kuhanje i pranje ruku.

Podaci o kućnom pročišćavanju vode prikazani su u tabeli WS.2. Članovima domaćinstava su postavljena pitanja o načinima tretiranja vode u kući, kako bi je učinili sigurnijom za piće. Adekvatnim tretiranjem vode za piće smatraju se prokuhavanje, dodavanje hlora, korištenje filtera za vodu i korištenje solarne sterilizacije. Tabela prikazuje procenat svih članova domaćinstava koji tretiraju vodu prema korištenim metodama i procenat članova domaćinstava koji koriste nepoboljšane izvore vode i adekvatne metode pročišćavanja vode.

Najveći procenat članova romskih domaćinstava ne koristi nijednu metodu pročišćavanja vode u domaćinstvu (96 procenata). Ostali članovi u romskim domaćinstvima, kao metodu pročišćavanja vode, koriste prokuhavanje (četiri procenta) i u zanemarljivoj mjeri dodavanje hlora. Procenat članova domaćinstava koji koriste nepoboljšane izvore vode za piće i odgovarajuću metodu tretiranja vode iznosi tri.

Tabela WS.2: Pročišćavanje (kondicioniranje) vode u domaćinstvu

Procenat domaćinstava prema metodi pročišćavanja (kondicioniranja) vode za piće koja se koristi u domaćinstvu i za članove domaćinstava koji žive u domaćinstvima u kojima se koriste nepoboljšani izvori vode za piće, procenat članova domaćinstava koji koriste odgovarajuću metodu tretiranja vode, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Metoda pročišćavanja (kondicioniranja) vode koja se koristi u domaćinstvu									Broj članova domaćinstva	Procenat članova domaćinstava u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore vode za piće i koriste odgovarajuću metodu pročišćavanja vode[1]	Broj članova domaćinstava u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore vode za piće
	Nijedna	Prokuhavanje	Dodavanje hlora	Procjeđivanje kroz krpu	Korištenje filtera za vodu	Sterilizacija vode na suncu	Pustiti da odstoji i da se istaloži	Drugo	Bez odgovora/ ne zna			
Administrativne jedinice												
FBiH	95,4	4,2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	4.543	2,8	146
RS	95,6	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.027	(*)	6
BD	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	282	–	0
Glavni izvor vode za piće												
Poboljšani	95,6	4,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	5.700	N/A	N/A
Nepoboljšani	97,3	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	152	2,7	152
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva												
Bez formalnog obrazovanja	98,3	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.478	0,0	61
Osnovno	95,3	4,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	3.560	0,0	87
Srednje+	92,2	7,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	814	(*)	4
Kvintili indeksa imovinskog stanja												
Najsiromašniji	97,5	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	1.171	4,8	86
Drugi kvintil	94,3	5,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.168	(0,0)	33
Srednji kvintil	96,4	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	1.173	(0,0)	25
Četvrti kvintil	92,1	6,9	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	1.173	(*)	8
Najbogatiji	98,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.167	–	0
Indeks imovinskog stanja												
Najsiromašnijih 60 procenata	96,1	3,7	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	3.512	2,8	144
Najbogatijih 40 procenata	95,1	4,4	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	2.340	(*)	8
Maternji jezik nositelja domaćinstva*												
Romski	97,3	2,7	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	3.373	4,1	100
Drugi	93,5	5,8	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	2.469	0,0	52
Ukupno	95,7	4,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	5.852	2,7	152

[1] MICS pokazatelj 4.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.
N/A: nije primjenjivo

Vrijeme potrebno da se dođe do izvora vode za piće je prikazano u tabeli WS.3, a osoba koja, obično, donosi vodu u tabeli WS.4. Prikazani podaci se odnose na jedan odlazak od kuće do izvora vode za piće, i nazad. Nisu prikupljene informacije o tome koliko se puta dnevno odlazi po vodu.

Rezultati ovog istraživanja su pokazali da većina populacije romskih domaćinstava ima vodu u stambenom objektu (91 procenat). Za četiri procenta članova domaćinstava koji koriste poboljšane izvore vode za piće potrebno je 30 ili više minuta da dođu do izvora vode i donesu vodu, dok tri procenta članova domaćinstava za ovu svrhu potroši manje od 30 minuta.

Korisnici poboljšanih izvora u FBiH potroše više vremena na donošenje vode za piće, nego oni u RS i BD. Vodu u stambenom objektu ima zanemarljivo mali procenat korisnika nepoboljšanih izvora vode za piće.

Tabela WS.3: Vrijeme potrebno da se dođe do izvora vode za piće

Procentualna raspodjela članova domaćinstava prema vremenu potrebnom da se dođe do izvora vode za piće, uzme voda i vrati do stambenog objekta, za korisnike poboljšanih i nepoboljšanih izvora vode, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Vrijeme potrebno da se dođe do izvora vode za piće								
	Korisnici poboljšanih izvora vode za piće				Korisnici nepoboljšanih izvora vode za piće			Ukupno	Broj članova domaćinstava
	Voda u stambenom objektu	Manje od 30 minuta	30 minuta ili više	Bez odgovora/ ne zna	Voda u stambenom objektu	Manje od 30 minuta	30 minuta ili više		
Administrativne jedinice									
FBiH	88,7	3,1	5,0	0,0	0,2	0,7	2,3	100,0	4.543
RS	96,4	1,2	1,8	0,0	0,0	0,3	0,3	100,0	1.027
BD	97,8	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	282
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva									
Bez formalnog obrazovanja	86,3	5,1	4,5	0,0	0,4	0,5	3,2	100,0	1.478
Osnovno	91,3	2,0	4,3	0,0	0,1	0,7	1,6	100,0	3.560
Srednje+	94,5	1,8	3,2	0,0	0,0	0,0	0,5	100,0	814
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	77,3	7,1	8,2	0,0	0,8	20,3	4,2	100,0	1.171
Drugi kvintil	87,9	2,0	7,2	0,1	0,0	0,5	2,3	100,0	1.168
Srednji kvintil	92,7	3,1	2,1	0,0	0,0	0,1	2,0	100,0	1.173
Četvrti kvintil	96,1	0,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,7	100,0	1.173
Najbogatiji	98,3	0,9	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1.167
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	86,0	4,1	5,8	0,0	0,3	10,0	2,8	100,0	3.512
Najbogatijih 40 procenata	97,2	0,7	1,7	0,0	0,0	0,0	0,3	100,0	2.340
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	91,1	3,0	2,9	0,0	0,2	0,4	2,3	100,0	3.373
Drugi	89,5	2,4	5,9	0,0	0,2	0,8	1,2	100,0	2.469
Ukupno	90,5	2,7	4,2	0,0	0,2	0,6	1,8	100,0	5.852

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela WS.4 prikazuje da devet procenata romskih domaćinstava nema vodu za piće u stambenom objektu, pri čemu najviše u FBiH (11 procenata), a manje u RS (četiri procenta) i BD (tri procenta).

Procenat domaćinstava bez vode za piće u stambenom objektu je veći kod onih čiji nositelj je bez formalnog obrazovanja (13 procenata), u odnosu na one s osnovnim (osam procenata) te srednjim i višim obrazovanjem (šest procenata). Procenat domaćinstava bez vode za piće u stambenom objektu opada s poboljšanjem imovinskog stanja.

Kada izvor pitke vode nije u prostorijama domaćinstva, u većini domaćinstava vodu donosi odrasla muška osoba (61 procenat). Odrasle žene donose vodu u četvrtini slučajeva (25 procenata), a kada su u pitanju ostali članovi domaćinstava, po vodu rjeđe odlaze ženska ili muška djeca mlađa od 15 godina (po 4 procenta).

Tabela WS.4: Osoba koja donosi vodu

Procenat domaćinstava bez vode za piće u stambenom objektu i procentualna raspodjela domaćinstava bez vode za piće u stambenom objektu prema osobi koja najčešće donosi vodu za piće koja se koristi u domaćinstvu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat domaćinstava bez vode za piće u stambenom objektu	Broj domaćinstava	Osoba koja najčešće donosi vodu						Broj domaćinstava bez vode za piće u stambenom objektu
			Odrasla žena	Odrastao muškarac	Djevojčica (mlađa od 15 godina)	Dječak (mlađi od 15 godina)	Bez odgovora/ ne zna	Ukupno	
Administrativne jedinice									
FBiH	10,5	1.200	23,5	60,6	4,6	4,0	7,4	100,0	126
RS	4,2	271	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	11
BD	2,9	73	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva									
Bez formalnog obrazovanja	13,0	409	21,2	59,5	4,6	6,4	8,3	100,0	53
Osnovno	8,2	917	28,8	60,2	4,4	0,0	6,5	100,0	75
Srednje+	5,5	218	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	12
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	20,4	293	25,5	53,1	9,6	4,1	7,6	100,0	60
Drugi kvintil	13,5	311	(28,6)	(62,5)	(0,0)	(2,2)	(6,7)	100,0	42
Srednji kvintil	7,3	320	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	23
Četvrti kvintil	3,2	310	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	10
Najbogatiji	1,6	310	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	5
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	13,5	924	26,4	58,2	4,6	3,4	7,4	100,0	125
Najbogatijih 40 procenata	2,4	620	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	15
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	8,7	891	22,6	63,2	3,1	5,3	5,8	100,0	78
Drugi	9,5	652	28,0	57,4	5,3	1,5	7,8	100,0	62
Ukupno	9,1	1.544	25,0	60,6	4,1	3,6	6,7	100,0	140

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Korištenje poboljšanih sanitacija

Neadekvatno uklanjanje ljudskih fekalija i lična higijena u vezi su s nizom bolesti, uključujući bolesti praćene dijarejom i dječiju paralizu. Korištenje poboljšanih toaleta može smanjiti bolesti praćene dijarejom za više od trećinu te može značajno smanjiti druge negativne uticaje na zdravlje ljudi.

Poboljšani sanitarni uređaj (toalet) je definiran kao uređaj koji sprečava kontakt s ljudskim fekalijama. Poboljšani toaleti za uklanjanje fekalija podrazumijevaju: mogućnost puštanja vode iz vodokotlića ili prosipanje u kanalizacionu mrežu, septičku jamu ili vanjski toalet; ventilirani, poboljšani vanjski toalet, vanjski toalet s jamom koja je pokrivena i ekološki toalet (koji radi na principu kompostiranja).

Zajedničko korištenje toaleta se, međutim, smatra ugrožavanjem sigurnosti takvih uređaja i u slučajevima kada su u pitanju poboljšani toaleti. Stoga se termin „poboljšana sanitacija" koristi, kako u kontekstu ovog Izvještaja, tako i u kontekstu pokazatelja Milenijumskih razvojnih ciljeva za poboljšane toalete koji se ne dijele. Podaci o poboljšanoj sanitaciji su predstavljeni u tabelama WS.6 i WS.8.

Podaci o korištenju poboljšanih toaleta prikazani su u tabeli WS.5. Poboljšane sanitarne načine uklanjanja fekalija u domaćinstvima koristi 84 procenta romske populacije, pri čemu 99 procenata u BD, 84 procenta u FBiH i 79 procenata u RS.

Od poboljšanih toaleta najviše se koristi toalet s vodokotlićem, čija voda se najčešće odvodi kanalizacijskim cijevima (61 procenat) ili u septičku jamu (15 procenata). Postoji povezanost između korištenja poboljšanih toaleta i nivoa obrazovanja nositelja domaćinstva, kao i imovinskog stanja domaćinstva, pri čemu poboljšane toalete više koriste oni sa srednjim i visokim obrazovanjem i najboljim imovinskim stanjem.

Tabela WS.5: Vrste toaleta

Procentualna raspodjela članova domaćinstava prema vrsti toaleta koji se koristi u domaćinstvu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Vrsta toaleta koji se koristi u domaćinstvu												
	Poboljšani toaleti				Nepoboljšani toaleti								
	Vodokotlić/zalijevanje vodom u:												
	kanalizacijske cijevi	septičku jamu	jamu poljskog WC-a	odlazi na neprepoznato mjesto/ nisam siguran/a/ ne znam gdje	Ventilirani, poboljšani poljski WC (čučavac)	Poljski WC (čučavac) s jamom koja je pokrivena	Sapiranje/ zalijevanje vodom negdje drugo	Poljski WC (čučavac) s jamom koja nije pokrivena/ otvorena jama	Kanta	Drugo	Bez odgovora	Nema toaleta (žbunje, polje)	Ukupno	Broj članova domaćinstava
Administrativne jedinice														
FBiH	66,2	9,3	0,9	0,5	0,6	6,2	4,2	8,6	0,2	0,3	0,2	2,8	100,0	4.543
RS	31,3	39,1	0,7	0,1	0,0	8,2	9,5	9,6	0,0	0,0	0,4	1,2	100,0	1.027
BD	75,6	14,8	1,9	0,0	0,0	6,7	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	282
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva														
Bez formalnog obrazovanja	51,5	11,9	2,0	0,5	0,3	7,3	6,8	13,1	0,0	0,4	0,4	5,9	100,0	1.478
Osnovno	61,9	15,8	0,4	0,3	0,6	7,0	4,3	7,6	0,2	0,3	0,3	1,4	100,0	3.560
Srednje+	71,4	15,9	0,6	0,5	0,0	3,4	4,8	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	814
Kvintili indeksa imovinskog stanja														
Najsiromašniji	21,8	6,9	2,2	0,1	0,6	18,0	10,2	27,6	0,6	0,8	0,4	10,8	100,0	1.171
Drugi kvintil	53,7	14,9	1,2	0,7	0,4	9,9	7,3	10,4	0,0	0,5	0,2	0,8	100,0	1.168
Srednji kvintil	69,7	17,5	0,2	1,2	0,3	3,3	4,1	3,1	0,0	0,0	0,4	0,1	100,0	1.173
Četvrti kvintil	76,1	17,8	0,1	0,0	0,9	1,7	2,7	0,6	0,0	0,0	0,2	0,0	100,0	1.173
Najbogatiji	81,5	16,9	0,7	0,0	0,0	0,0	0,6	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1.167
Indeks imovinskog stanja														
Najsiromašnijih 60 procenata	48,4	13,1	1,2	0,7	0,5	10,4	7,2	13,7	0,2	0,4	0,4	3,9	100,0	3.512
Najbogatijih 40 procenata	78,8	17,4	0,4	0,0	0,4	0,8	1,7	0,4	0,0	0,0	0,1	0,0	100,0	2.340
Maternji jezik nositelja domaćinstva*														
Romski	55,3	15,9	0,5	0,4	0,4	7,7	5,6	10,2	0,1	0,2	0,3	3,4	100,0	3.373
Drugi	68,0	13,3	0,9	0,4	0,5	5,1	4,2	5,9	0,2	0,3	0,2	0,9	100,0	2.469
Ukupno	60,6	14,8	0,9	0,4	0,5	6,6	5,0	8,4	0,1	0,3	0,3	2,3	100,0	5.852

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Nepoboljšane sanitarne načine uklanjanja fekalija koristi 14 procenata romske populacije, pri čemu 20 procenata u RS, 14 procenata u FBiH i jedan procenat u BD. Od nepoboljšanih toaleta, najviše se koristi poljski WC (čučavac) s jamom koja nije pokrivena (osam procenata) i sapiranje/zalijevanje vodom negdje drugo (pet procenata). Postoji povezanost između korištenja nepoboljšanih toaleta i nivoa obrazovanja nositelja domaćinstva, kao i imovinskog stanja domaćinstva, pri čemu, dakle, nepoboljšane toalete više koriste oni bez formalnog obrazovanja i najnižeg imovinskog stanja, dok 11 procenata romske populacije u najsiromašnijem kvintilu imovinskog stanja vrši nuždu na otvorenom (nema toalet).

Milenijumski razvojni ciljevi i Zajednički program za praćenje vodosnabdijevanja i sanitacija SZO/UNICEF-a klasificiraju domaćinstva u ona koja koriste nepoboljšane toalete u slučajevima kada koriste poboljšane toalete, ali dijele ih s jednim ili više domaćinstava ili ako koriste javne toalete.

Kao što se vidi u tabeli WS.6, iako 84 procenata članova domaćinstava koristi poboljšane toalete, deset procenata ove populacije dijeli toalet s drugim domaćinstvima ili koristi toalet za javnu upotrebu. Postoji povezanost između dijeljenja poboljšanih toaleta i nivoa obrazovanja nositelja domaćinstva, kao i imovinskog stanja domaćinstva (više dijele oni bez formalnog obrazovanja i najnižeg imovinskog stanja). Dijeljenje toaleta i neposjedovanje toaleta je najprisutnije kod populacije najnižeg imovinskog stanja.

Tabela WS.6: Korištenje i dijeljenje toaleta

Procentualna raspodjela članova domaćinstava prema korištenju privatnih i javnih toaleta i dijeljenju toaleta, prema korisnicima poboljšanih i nepoboljšanih toaleta, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Korisnici poboljšanih toaleta					Korisnici nepoboljšanih toaleta						
			Zajednički koriste s:					Dijele s:				
	Ne dijele toalet (korištenje poboljšane sanitacije)[1]	Javni toalet	pet domaćinstava ili manje	vše od pet domaćinstava	Bez odgovora/ ne zna	Ne dijele toalet	Toalet za javnu upotrebu	pet domaćinstava ili manje	više od pet domaćinstava	Nema toaleta (žbunje, polje)	Ukupno	Broj članova domaćinstava
Administrativne jedinice												
FBiH	71,3	0,5	10,3	0,7	0,8	11,8	0,1	1,6	0,1	2,8	100,0	4.543
RS	73,8	0,0	4,5	0,0	1,0	16,3	0,1	3,1	0,0	1,2	100,0	1.027
BD	98,9	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	282
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva												
Bez formalnog obrazovanja	61,1	0,4	10,8	0,4	0,7	17,1	0,3	3,1	0,1	5,9	100,0	1.478
Osnovno	76,2	0,4	7,8	0,7	0,9	11,1	0,0	1,3	0,1	1,4	100,0	3.560
Srednje+	81,2	0,6	9,6	0,0	0,5	7,1	0,0	1,1	0,0	0,0	100,0	814
Kvintili indeksa imovinskog stanja												
Najsiromašniji	34,7	0,0	13,5	0,5	0,9	32,6	0,4	6,2	0,4	10,8	100,0	1.171
Drugi kvintil	65,5	1,4	11,4	1,1	1,3	15,9	0,0	2,6	0,0	0,8	100,0	1.168
Srednji kvintil	80,9	0,2	9,2	0,5	1,5	7,6	0,0	0,0	0,0	0,1	100,0	1.173
Četvrti kvintil	89,8	0,5	5,5	0,7	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1.173
Najbogatiji	94,6	0,0	4,3	0,0	0,3	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1.167
Indeks imovinskog stanja												
Najsiromašnijih 60 procenata	60,4	0,5	11,4	0,7	1,2	18,7	0,1	2,9	0,1	3,9	100,0	3.512
Najbogatijih 40 procenata	92,2	0,3	4,9	0,3	0,2	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2.340
Maternji jezik nositelja domaćinstva*												
Romski	70,9	0,0	8,1	0,7	0,5	14,6	0,1	1,6	0,2	3,4	100,0	3.373
Drugi	76,1	0,9	9,8	0,4	1,2	8,7	0,0	2,0	0,0	0,9	100,0	2.469
Ukupno	73,1	0,4	8,8	0,6	0,8	12,1	0,1	1,8	0,1	2,3	100,0	5.852

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Sigurno uklanjanje dječijih fekalija podrazumijeva uklanjanje stolice korištenjem toaleta od strane samog djeteta ili ispiranje stolice u kućni ili vanjski toalet. Uklanjanje fekalija djece mlađe od tri godine prikazano je u tabeli WS.7.

Rezultati ovog istraživanja su pokazali da procenat djece mlađe od tri godine čije se fekalije uklanjaju na siguran način iznosi 12. Među domaćinstvima koja imaju poboljšane toalete, posljednja stolica je uklonjena na siguran način za svega 14 procenata djece mlađe od tri godine.

Tabela WS.7: Uklanjanje dječijih fekalija

Procentualna raspodjela djece mlađe od tri godine prema mjestu uklanjanja fekalija i procenat djece ovog uzrasta čije su fekalije, posljednji put kada je dijete imalo stolicu, uklonjene na siguran način, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Mjesto na kojem se uklanjaju dječije fekalije								Procenat djece čija je posljednja stolica uklonjena na siguran način[1]	Broj djece do tri godine
	Dijete je koristilo toalet/ čučavac	Bačena/ isprana u toalet ili čučavac	Bačena/ isprana u odvod ili jarak	Bačena u smeće (čvrsti otpad)	Ostavljena na otvorenom	Drugo	Bez odgovora/ ne zna	Ukupno		
Vrsta toaleta u stambenom objektu										
Poboljšani	3,2	10,6	0,3	84,6	0,2	0,0	1,1	100,0	13,7	365
Nepoboljšani	1,3	4,7	3,1	86,6	0,0	3,0	1,4	100,0	5,9	69
Nema toaleta	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	8
Administrativne jedinice										
FBiH	3,6	10,2	1,6	82,5	0,0	0,6	1,5	100,0	13,8	340
RS	0,0	9,8	0,0	89,0	1,2	0,0	0,0	100,0	9,8	73
BD	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(0,0)	29
Nivo obrazovanja majke										
Bez formalnog obrazovanja	1,3	9,2	0,8	87,3	0,0	0,0	1,4	100,0	10,5	145
Osnovno	3,8	8,9	1,7	84,1	0,0	0,8	0,8	100,0	12,7	254
Srednje+	(2,0)	(13,7)	(0,0)	(80,2)	(2,0)	(0,0)	(2,1)	100,0	(15,8)	43
Kvintili indeksa imovinskog stanja										
Najsiromašniji	2,3	10,1	3,5	82,4	0,0	1,7	0,0	100,0	12,4	126
Drugi kvintil	2,5	10,1	0,0	85,8	0,8	0,0	0,9	100,0	12,6	113
Srednji kvintil	0,0	9,8	1,4	87,4	0,0	0,0	1,3	100,0	9,8	67
Četvrti kvintil	7,9	9,6	0,0	81,3	0,0	0,0	1,2	100,0	17,5	73
Najbogatiji	1,4	6,6	0,0	88,6	0,0	0,0	3,5	100,0	7,9	64
Indeks imovinskog stanja										
Najsiromašnijih 60 procenata	1,9	10,0	1,8	84,8	0,3	0,7	0,6	100,0	11,9	306
Najbogatijih 40 procenata	4,8	8,2	0,0	84,7	0,0	0,0	2,3	100,0	13,0	137
Maternji jezik nositelja domaćinstva										
Romski	1,5	5,0	1,2	90,4	0,0	0,8	1,1	100,0	6,5	267
Drugi	4,7	16,3	1,2	76,2	0,5	0,0	1,2	100,0	21,0	176
Ukupno	2,8	9,4	1,2	84,7	0,2	0,5	1,1	100,0	12,3	442

[1] MICS pokazatelj 4.4
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Zajednički program za praćenje vodosnabdijevanja i sanitacija SZO/UNICEF-a razvio je novi način prikazivanja podataka o pristupu,[30] putem disagregiranja i detaljnijeg definiranja podataka o vodi za piće i sanitaciji i prikazivanjem podataka u obliku „ljestvi". Ove „ljestve" omogućavaju disagregiranu analizu trendova na osnovu trostepenih „ljestvi" za vodu za piće i četvorostepenih „ljestvi" za sanitarije.

U odnosu na sanitarije, ovim se definira procenat stanovništva bez toaleta; procenat koji zavisi od tehnologija koje Zajednički program za praćenje definira kao „nepoboljšane"; procenat koji dijeli toalete koji su, izuzev toga, adekvatni te procenat koji koristi „poboljšane" toalete.

Tabela WS.8 prikazuje procentualni udio stanovništva u odnosu na „ljestve" za pitku vodu i sanitarne „ljestve". Tabela, također, prikazuje procenat članova domaćinstava koji koriste poboljšane izvore vode za piće i sanitarne mjere uklanjanja fekalija.

30 WHO/UNICEF JMP (2008.), *MDG Assessment Report: Progress on Drinking Water and Sanitation: Special Focus on Sanitation* – http://www.wssinfo.org/fileadmin/user_upload/resources/1251794333-JMP_08_en.pdf

Analiza rezultata ovog istraživanja na osnovu trostepenih „ljestvi" za vodu za piće pokazuje da među članovima romskih domaćinstava koji koriste poboljšanu vodu za piće,[31] 82 procenta istih ima priključak na vodovod u stambenom objektu ili na imanju, dok 15 procenata ima drugi izvor poboljšane vode. Nepoboljšanu vodu za piće koristi tri procenta članova domaćinstava.

Analiza rezultata istraživanja na osnovu četvorostepenih „ljestvi" za sanitarije pokazuje da: poboljšanu sanitaciju koristi 73 procenta članova romskih domaćinstava. Preostalih 27 procenata članova domaćinstava koristi nepoboljšanu sanitaciju, a to podrazumijeva: dijeljenje poboljšanih toaleta (11 procenata), korištenje nepoboljšanih sanitarija (14 procenata) te one članove domaćinstava koji vrše nuždu na otvorenom (nemaju toalet) – (dva procenta).

Poboljšane izvore vode za piće i poboljšanu sanitaciju koristi 72 procenta članova romskih domaćinstava, što je zastupljenije u BD (99 procenata), u odnosu na RS (73 procenta) i FBiH (70 procenata). Postoji povezanost između korištenja poboljšanih izvora vode za piće i toaleta i nivoa obrazovanja nositelja domaćinstva, kao i njihovog imovinskog stanja. Tako, poboljšane izvore vode za piće i poboljšane toalete najmanje koriste članovi domaćinstava čiji nositelj je bez formalnog obrazovanja (59 procenata) i najlošijeg kvintila imovinskog stanja (32 procenta), a najviše članovi domaćinstava čiji nositelj ima srednje ili visoko obrazovanje (81 procenat) te ona iz najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (95 procenata).

Tabela WS.8: Voda za piće i sanitarne "ljestve"

Procenat članova domaćinstava prema vodi za piće i sanitarnim "ljestvama", istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat članova domaćinstava koji koriste:										
	poboljšanu vodu za piće[1]				poboljšana sanitacija[2]	nepoboljšanu sanitaciju					Broj članova domaćinstava
	vodovod u stambenom objektu ili na imanju	drugo	nepoboljšana voda za piće	ukupno		zajedničko korištenje poboljšanih toaleta	nepoboljšani toaleti	nemaju toalet	ukupno	poboljšani izvori vode za piće i poboljšana sanitacija	
Administrativne jedinice											
FBiH	81,4	15,4	3,2	100,0	71,3	12,3	13,6	2,8	100,0	70,1	4.543
RS	83,3	16,2	0,6	100,0	73,8	5,5	19,5	1,2	100,0	73,3	1.027
BD	94,8	5,2	0,0	100,0	98,9	0,0	1,1	0,0	100,0	98,9	282
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva											
Bez formalnog obrazovanja	72,8	23,0	4,1	100,0	61,1	12,4	20,6	5,9	100,0	59,1	1.478
Osnovno	84,7	12,9	2,4	100,0	76,2	9,8	12,6	1,4	100,0	75,4	3.560
Srednje+	89,6	9,9	0,5	100,0	81,2	10,6	8,2	0,0	100,0	81,2	814
Kvintili indeksa imovinskog stanja											
Najsiromašniji	48,0	44,7	7,3	100,0	34,7	14,9	39,7	10,8	100,0	31,6	1.171
Drugi kvintil	79,7	17,5	2,8	100,0	65,5	15,2	18,5	0,8	100,0	64,4	1.168
Srednji kvintil	90,4	7,4	2,2	100,0	80,9	11,3	7,6	0,1	100,0	80,7	1.173
Četvrti kvintil	95,4	3,9	0,7	100,0	89,8	6,8	3,5	0,0	100,0	89,1	1.173
Najbogatiji	98,3	1,7	0,0	100,0	94,6	4,6	0,8	0,0	100,0	94,6	1.167
Indeks imovinskog stanja											
Najsiromašnijih 60 procenata	72,7	23,2	4,1	100,0	60,4	13,8	21,9	3,9	100,0	58,9	3.512
Najbogatijih 40 procenata	96,8	2,8	0,3	100,0	92,2	5,7	2,1	0,0	100,0	91,8	2.340
Maternji jezik nositelja domaćinstva*											
Romski	80,5	16,6	3,0	100,0	70,9	9,3	16,4	3,4	100,0	69,6	3.373
Drugi	85,2	12,7	2,1	100,0	76,1	12,2	10,8	0,9	100,0	75,3	2.469
Ukupno	82,4	15,1	2,6	100,0	73,1	10,5	14,0	2,3	100,0	72,1	5.852

[1] MICS pokazatelj 4.1; MDG pokazatelj 7.8
[2] MICS pokazatelj 4.3; MDG pokazatelj 7.9
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

31 Članovi domaćinstava koji koriste flaširanu vodu kao glavni izvor vode za piće svrstani su u korisnike poboljšanih ili korisnike nepoboljšanih izvora vode za piće prema izvorima vode koja se koristi u druge svrhe, kao što su kuhanje i pranje ruku.

Pranje ruku

Pranje ruku vodom i sapunom je najpoželjnija zdravstvena intervencija za smanjenje pojave dijareje i upale pluća kod djece mlađe od pet godina. Najučinkovitije je kada se obavlja pomoću vode i sapuna nakon korištenja toaleta ili pranja djeteta, prije jela ili rukovanja hranom te prije hranjenja djeteta.

Praćenje pravilnog pranja ruku u tim kritičnim fazama je problematično. U ovom istraživanju, pravilan pristup pranju ruku procijenjen je opserviranjem da li domaćinstvo ima specifično mjesto na kojem se najčešće peru ruke te opserviranjem prisutnosti vode i sapuna (ili drugih supstanci koje se koriste za pranje) na mjestu određenom za pranje ruku.

Tabela WS.9 prikazuje da je mjesto za pranje ruku opservirano u 94 procenta romskih domaćinstava. Kod preostalih šest procenata domaćinstava mjesto za pranje ruku se nije nalazilo u stanu/kući/na imanju (četiri procenta), ili se radilo o drugim razlozima (dva procenta).

Opservacija mjesta za pranje ruku je pokazala da su u velikoj većini na ovim mjestima dostupni i voda i sapun (92 procenta). U preostalim slučajevima, radilo se o tome da je voda nedostupna, a sapun dostupan (četiri procenta), u drugim slučajevima voda je bila dostupna, a sapun nije (tri procenta) te je u malom procentu bilo pokazanih mjesta za pranje ruku na kojima ni voda ni sapun nisu bili dostupni (jedan procenat).

Iako 92 procenta domaćinstava ima dostupnu vodu i sapun, postoji pozitivna korelacija između njihove dostupnosti na opserviranom mjestu za pranje ruku i imovinskog stanja domaćinstva. Tako je najmanje vjerovatno da će najsiromašnija domaćinstva imati vodu ili sapun (ili oboje), u odnosu na najbogatija domaćinstva. Za razliku od vode, sapun je dostupan u 12 procenata domaćinstava najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja, dok među domaćinstvima najbogatijeg kvintila imovinskog stanja nije bilo takvih slučajeva. Devet procenata domaćinstava iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja su imala vodu, ali nisu imala sapun, dok je takav slučaj zabilježen kod manje od jednog procenta domaćinstava najbogatijeg kvintila imovinskog stanja.

Tabela WS.10 prikazuje da je, u slučajevima kada je mjesto za pranje ruku opservirano, sapun uočen na tom mjestu u 91 procentu romskih domaćinstava, uz dodatna dva procenta domaćinstava koja su sapun naknadno pokazala.

Procenat domaćinstava sa sapunom na bilo kojem mjestu u stambenom objektu iznosi 97 procenata.
Postoji povezanost između prethodnog prisustva sapuna na mjestu pranja ruku i na bilo kojem mjestu u domaćinstvu, i nivoa obrazovanja nositelja domaćinstva, kao i njihovog imovinskog stanja.

Tako, u najvećem procentu sapuna uopšte nema (na bilo kojem mjestu) u domaćinstvima čiji je nositelj bez formalnog obrazovanja (sedam procenata) te kod onih najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (14 procenata).

Tabela WS.9: Voda i sapun na mjestu namijenjenom pranju ruku

Procenat domaćinstava u kojima je opservirano mjesto namijenjeno pranju ruku i procentualna raspodjela domaćinstava prema dostupnosti vode i sapuna na mjestu namijenjenom pranju ruku, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat domaćinstava u kojima je opservirano mjesto za pranje ruku	Procenat domaćinstava u kojima nije opservirano mjesto namijenjeno pranju ruku			Ukupno	Broj domaćinstava u kojima je opservirano mjesto namijenjeno pranju ruku
		Nije u stanu/kući/ na imanju	Drugi razlozi	Bez odgovora		
Administrativne jedinice						
FBiH	93,8	4,4	1,7	0,1	100,0	1.125
RS	95,9	3,3	0,9	0,0	100,0	260
BD	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	73
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva						
Bez formalnog obrazovanja	91,3	6,0	2,4	0,3	100,0	373
Osnovno	94,8	4,0	1,3	0,0	100,0	870
Srednje+	98,7	0,5	0,8	0,0	100,0	215
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	77,9	16,0	6,0	0,0	100,0	228
Drugi kvintil	95,7	2,8	1,4	0,0	100,0	298
Srednji kvintil	97,8	1,6	0,3	0,3	100,0	313
Četvrti kvintil	99,6	0,4	0,0	0,0	100,0	309
Najbogatiji	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	310
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	90,8	6,6	2,5	0,1	100,0	839
Najbogatijih 40 procenata	99,8	0,2	0,0	0,0	100,0	619
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	94,8	3,5	1,5	0,1	100,0	845
Drugi	94,0	4,7	1,3	0,0	100,0	613
Ukupno	94,4	4,0	1,5	0,1	100,0	1.458

	Broj domaćinstava	Procentualna raspodjela domaćinstava u kojima je opservirano mjesto namijenjeno pranju ruku, i:			
		voda i sapun su dostupni[1]	voda je dostupna, sapun nije dostupan	voda nije dostupna, sapun je dostupan	voda i sapun nisu dostupni
Administrativne jedinice					
FBiH	1.200	91,1	3,0	5,0	1,0
RS	271	93,0	4,1	1,8	1,0
BD	73	94,3	0,0	1,4	4,3
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva					
Bez formalnog obrazovanja	409	87,3	4,2	6,3	2,2
Osnovno	917	92,2	3,0	4,0	0,8
Srednje+	218	96,6	0,8	1,7	0,9
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	293	74,1	9,4	12,1	4,3
Drugi kvintil	311	86,8	5,6	6,5	1,1
Srednji kvintil	320	94,1	1,1	3,7	1,1
Četvrti kvintil	310	98,7	0,3	1,0	0,0
Najbogatiji	310	99,6	0,4	0,0	0,0
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	924	86,1	5,0	7,0	2,0
Najbogatijih 40 procenata	620	99,1	0,4	0,5	0,0
Maternji jezik nositelja domaćinstva*					
Romski	891	90,2	4,1	4,2	1,5
Drugi	652	93,6	1,5	4,3	0,6
Ukupno	1.544	91,6	3,0	4,2	1,1

[1] MICS pokazatelj 4.5

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

VIII Reproduktivno zdravlje

Fertilitet

U MICS4 istraživanju su stopa rađanja kod žena u dobi od 15 do 19 godina i ukupna stopu fertiliteta izračunate pomoću podataka o datumu posljednjeg porođaja svake žene, a temelje se na jednogodišnjem periodu (od jednog mjeseca do 12 mjeseci) koji je prethodio istraživanju. Stope su, u veoma maloj mjeri, podcijenjene, zbog nedostatka informacija o višestrukim rođenjima (blizanci, trojke i slično) i o ženama koje su, možda, imale više porođaja tokom jednogodišnjeg perioda koji je prethodio istraživanju.

Ukupna stopa fertiliteta (eng. Total Fertility Rate) izračunava se zbrajanjem dobno-specifičnih stopa fertiliteta za svaku petogodišnju dobnu grupu žena, u dobi od 15 do 49 godina. Ukupna stopa fertiliteta označava prosječan broj djece koje će žena roditi do kraja reproduktivnog perioda života prema aktuelnim dobno-specifičnim stopama fertiliteta.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da stopa rađanja kod adolescentica (žene u dobi od 15 do 19 godina) iznosi 145 promila za jednogodišnji period prije istraživanja,[32] dok ukupna stopa fertiliteta iznosi 3,2 porođaja na jednu ženu (podatak za ukupnu stopu fertiliteta je baziran na 125–249 neponderisanih slučajeva te ga je potrebno tumačiti s oprezom).

Seksualna aktivnost i trudnoće u ranoj mladosti nose značajne rizike za mlade ljude. Tabela RH.1 prikazuje neke pokazatelje ranog rađanja za žene u dobi od 15 do 19 godina i od 20 do 24 godine. Rezultati ovog istraživanja su pokazali da je preko četvrtine žena u dobi od 15 do 19 godina imalo živorođenu djecu (27 procenata), dok je četiri procenta bilo trudno s prvim djetetom za vrijeme istraživanja. Živorođenu djecu prije svoje petnaeste godine imalo je tri procenta žena ove dobi. Blizu trećina žena u dobi od 20 do 24 godine (31 procenat) je imala živorođenu djecu prije svoje osamnaeste godine.

Postoji negativna korelacija između procenta žena u dobi od 15 do 19 godina koje su imale živorođenu djecu i nivoa njihovog obrazovanja, kao i njihovog imovinskog stanja. Živorođenu djecu imalo je najviše žena bez formalnog obrazovanja (48 procenata) i onih iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (39 procenata). Slična povezanost je prisutna kod žena u dobi od 15 do 19 godina koje su imale živorođenu djecu prije svoje petnaeste godine, što je, također, najprisutnije kod žena bez formalnog obrazovanja (osam procenata).

32 MICS pokazatelj 5.1; MDG pokazatelj 5.4; dobno-specifična stopa rađanja na hiljadu žena u dobi od 15 do 19 godina.

Tabela WS.10: Dostupnost sapuna

Procentualna raspodjela domaćinstava prema dostupnosti sapuna u stambenom objektu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Broj domaćinstava	Procenat domaćinstava sa sapunom na bilo kojem mjestu u stambenom objektu[1]	Mjesto za pranje ruku viđeno						Ukupno
			Sapun nije uočen na mjestu za pranje ruku			Mjesto za pranje ruku nije viđeno			
			Sapun uočen	Sapun pokazan	Nema sapuna u domaćinstvu	Nije u mogućnosti/ ne želi pokazati sapun	Sapun pokazan	Nema sapuna u domaćinstvu	
Administrativne jedinice									
FBiH	1.200	96,1	90,1	2,0	1,5	0,2	4,0	2,2	100,0
RS	271	97,5	91,0	3,3	1,0	0,7	3,3	0,6	100,0
BD	73	100,0	95,7	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva									
Bez formalnog obrazovanja	409	92,6	85,4	3,0	2,4	0,5	4,1	4,3	100,0
Osnovno	917	97,6	91,2	2,4	1,0	0,2	4,1	1,1	100,0
Srednje+	218	99,3	97,1	1,2	0,4	0,0	0,9	0,0	100,0
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	293	85,6	67,2	6,1	4,2	0,4	12,3	9,1	100,0
Drugi kvintil	311	98,2	89,3	4,6	1,6	0,3	4,3	0,0	100,0
Srednji kvintil	320	98,4	95,6	0,9	0,9	0,3	1,9	0,3	100,0
Četvrti kvintil	310	99,7	99,3	0,0	0,0	0,3	0,4	0,0	100,0
Najbogatiji	310	100,0	99,6	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	924	94,3	84,5	3,8	2,2	0,3	6,0	3,0	100,0
Najbogatijih 40 procenata	620	99,9	99,5	0,2	0,0	0,1	0,2	0,0	100,0
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	891	95,2	89,4	3,1	1,9	0,4	2,7	2,4	100,0
Drugi	652	98,4	92,1	1,4	0,5	0,0	4,9	1,0	100,0
Ukupno	1.544	96,5	90,5	2,4	1,3	0,2	3,7	1,8	100,0

[1] MICS pokazatelj 4.6

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela RH.1: Rano rađanje (žene u dobi od 15 do 19 godina koje su rodile)

Procenat žena u dobi od 15 do 19 godina koje su imale živorođenu djecu, koje su noseće s prvim djetetom, koje su imale živorođenu djecu ili su noseće, onih koje su imale živorođenu djecu prije svoje 15. godine i procenat žena u dobi od 20 do 24 godine koje su imale živorođenu djecu prije svoje 18. godine, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 19 godina:				Broj žena u dobi od 15 do 19 godina	Procenat žena u dobi od 20 do 24 godine koje su imale živorođenu djecu prije svoje 18. godine[1]	Broj žena u dobi od 20 do 24 godine
	koje su imale živorođenu djecu	koje su noseće s prvim djetetom	koje su imale živorođenu djecu ili su noseće	koje su imale živorođenu djecu prije svoje 15. godine			
Administrativne jedinice							
FBiH	27,3	4,5	31,8	2,1	198	30,3	211
RS	19,9	4,0	23,9	4,0	45	(22,2)	32
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	10	(*)	15
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	48,1	0,0	48,1	8,4	45	44,1	82
Osnovno	28,0	4,7	32,7	2,1	155	30,6	128
Srednje+	5,6	6,5	12,2	0,0	53	(9,7)	48
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	38,8	0,0	38,8	2,2	51	40,9	65
Drugi kvintil	(24,6)	(9,7)	(34,4)	(7,2)	39	38,5	59
Srednji kvintil	30,0	5,8	35,9	1,8	51	(25,4)	46
Četvrti kvintil	24,3	3,8	28,2	0,0	53	(24,5)	29
Najbogatiji	17,7	3,3	21,0	3,6	59	20,3	59
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašniji 60 procenata	31,7	4,8	36,5	3,4	141	35,9	170
Najbogatijih 40 procenata	20,9	3,5	24,4	1,9	112	21,7	88
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	28,0	3,5	31,5	4,3	146	35,5	150
Drugi	25,6	5,2	30,9	0,7	105	25,1	107
Ukupno	26,9	4,2	31,1	2,8	253	31,0	258

[1] MICS pokazatelj 5.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela RH.2 prikazuje trendove ranog rađanja za žene u dobi od 15 do 49 godina. Četiri procenta žena imalo je živorođenu djecu prije 15. godine života, dok je 29 procenata imalo živorođenu djecu prije 18. godine. Ne postoje velike razlike u trendovima ranog rađanja između petogodišnjih dobnih grupa žena koje su imale živorođenu djecu prije 15. godine života, kao ni među petogodišnjih dobnih grupa žena koje su imale živorođenu djecu prije 18. godine. Među ženama u dobi od 15 do 19 godina tri procenta je onih koje su imale živorođenu djecu prije 15. godine. Ovaj procenat se povećava na šest za žene u dobi od 30 do 34 godine, potom opada blago na četiri procenta za žene u dobi od 35 do 39 godina. Dvadeset i sedam procenata žena u dobi od 25 do 29 i od 30 do 34 godine imalo je živorođenu djecu prije 18. godine života. Ovaj procenat se povećava na 32 za žene u dobi od 35 do 39 godina te opada za sedam procentnih poena kod žena u dobi od 40 do 44 godine.

Tabela RH.2: Trendovi u ranom rađanju

Procenat žena koje su imale živorođenu djecu do njihove 15. godine i do njihove 18. godine, prema dobnoj grupi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su imale živorođenu djecu prije 15. godine	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina	Procenat žena koje su imale živorođenu djecu prije 18. godine	Broj žena u dobi od 20 do 49 godina
Dob (u godinama)				
15-19	2,8	253	N/A	N/A
20-24	4,2	258	31,0	258
25-29	3,0	207	26,6	207
30-34	6,0	183	26,9	183
35-39	3,8	184	31,8	184
40-44	4,7	147	24,5	147
45-49	1,3	148	29,1	148
Ukupno	3,7	1.380	28,6	1.127

N/A: nije primjenjivo

Poznavanje metoda kontracepcije

Poznavanje dostupnih metoda kontracepcije važan je korak u primjeni odgovarajuće kontracepcije, što omogućava i adekvatno planiranje porodice.

U MICS istraživanju o romskoj populaciji u BiH 2011.–2012. uvrštena je grupa pitanja za žene koja se odnosi na poznavanje metoda kontracepcije.

Svim ženama u dobi od 15 do 49 godina postavljeno je pitanje da li su čule za sljedeće metode kontracepcije: ženska i muška sterilizacija, spirala, injekcije, implantati, pilule, muški kondom, ženski kondom, dijafragma, pjena/gel, metoda laktacione amenoreje (LAM), periodična apstinencija/praćenje plodnih i neplodnih dana, prekinuti odnos i hitna kontracepcija/kontracepcija nakon spolnog odnosa. Podaci o LAM-u nisu prikazani u tabelama RH.3, RH.4 i RH.5, zbog toga što u FBiH i RS nema LAM programa. Od ovih metoda, periodična apstinencija/praćenje plodnih i neplodnih dana i prekinuti odnos smatraju se tradicionalnim metodama, dok se ostale metode smatraju modernim metodama kontracepcije. Ispitanice su, također, pitane da li su, osim gorenavedenih, čule i za neke druge načine ili metode izbjegavanje trudnoće.

Kao što se vidi u tabeli RH.3, 95 procenata svih žena u dobi od 15 do 49 godina poznaju barem jednu metodu kontracepcije. Moderne metode su poznatije od tradicionalnih metoda, tako je 95 procenata svih žena čulo za barem jednu modernu metodu kontracepcije, dok je 68 procenata žena čulo za barem jednu tradicionalnu metodu.

Najpoznatija moderna metoda kontracepcije je muški kondom (88 procenata), zatim spirala (82 procenta) i pilula (76 procenata). Od tradicionalnih metoda, najpoznatija metoda je prekinuti odnos (64 procenta), ali i periodična apstinencija/praćenje plodnih i neplodnih dana (43 procenta).

Rezultati istraživanja ukazuju da je znanje seksualno aktivnih žena u dobi od 15 do 49 godina koje nisu u braku ili zajednici malo bolje, nego žena koje su nekada bile u braku ili zajednici, posebno kada su u pitanju moderne metode kontracepcije. Veći procenat žena koje nisu u braku znaju za ženski kondom (s razlikom od 14 procentnih poena u korist seksualno aktivnih žena koje nisu u braku/zajednici). Kada su u pitanju implantati i sterilizacija žena, razlika u korist žena koje nisu u braku/zajednici iznosi 13 procentnih poena (za obje metode). Što se tiče injekcije i pjene/gela, ta razlika iznosi 12 procentnih poena (također za obje metode). Bolje znanje o hitnoj kontracepciji pokazalo je za 11 procentnih poena više žena koje nisu u braku/zajednici, u odnosu na one koje jesu u braku/zajednici ili su to nekada bile. Žene u prosjeku znaju 5,5 različitih metoda kontracepcije, pri čemu više metoda znaju žene koje nisu u braku (6,7), u odnosu na žene koje su braku (5,6).

Tabela RH.3: Znanje o specifičnim metodama kontracepcije

Procenat svih žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili zajednici i procenat seksualno aktivnih žena u dobi od 15 do 49 godina koje nisu u braku ili zajednici, a koje su čule za bilo koju metodu kontracepcije, prema specifičnim metodama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Sve žene	Trenutno u braku ili zajednici	Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 49 godina koje nisu u braku ili zajednici[1]
Bilo koja metoda	95,0	96,8	96,9
Bilo koja moderna metoda	94,5	96,2	96,9
Sterilizacija žene	37,0	36,9	49,5
Sterilizacija muškarca	23,4	22,7	27,0
Pilula	76,1	78,2	85,6
Spirala	81,5	84,3	85,3
Injekcije	38,4	38,4	50,3
Implantati	16,8	16,1	29,0
Muški kondom	87,6	88,9	96,9
Ženski kondom	38,2	37,4	51,5
Dijafragma	15,3	14,5	17,1
Pjena/gel	21,8	21,3	32,9
Hitna kontracepcija	17,5	16,4	27,8
Bilo koja tradicionalna metoda	67,8	73,3	75,4
Periodična apstinencija/praćenje plodnih i neplodnih dana	42,8	44,3	51,8
Prekinuti odnos	64,3	69,9	74,1
Drugo	3,5	3,8	4,3
Prosječan broj metoda koje žene znaju	5,5	5,6	6,7
Broj žena	1.380	981	67

[1] Imale su posljednji spolni odnos u periodu od 30 dana prije istraživanja

Tabela RH.4 predstavlja znanje žena o kontracepciji prema osnovnim karakteristikama. Preko 90 procenata žena ima znanje o kontraceptivnim metodama, što uključuje znanje o modernim i tradicionalnim metodama. U odnosnu na dob žena, najslabije znanje o bilo kojoj modernoj metodi kontracepcije imaju žene najmlađe životne dobi – od 15 do 19 godina (92 procenta), dok žene u dobi od 35 do 39 godina imaju najbolje znanje (99 procenata). Bolje znanje o modernim metodama kontracepcije imaju žene sa srednjim i visokim obrazovnim nivoom (99 procenata), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (92 procenta).

Tabela RH.4: Znanje o kontraceptivnim metodama

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili zajednici, a koje su čule za najmanje jednu metodu kontracepcije, i žena koje su čule za najmanje jednu modernu metodu, prema osnovnim karakteristikama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Bilo koja metoda	Bilo koja moderna metoda[1]	Broj žena koje su trenutno u braku ili zajednici
Administrativne jedinice			
FBiH	96,5	95,9	766
RS	97,8	96,8	159
BD	98,2	98,2	56
Dob (u godinama)			
15-19	93,7	91,7	97
20-24	94,7	94,7	171
25-29	98,6	98,6	156
30-34	96,5	96,5	157
35-39	100,0	98,7	166
40-44	95,8	95,0	115
45-49	96,8	96,0	120
Nivo obrazovanja žene			
Bez formalnog obrazovanja	92,8	92,2	297
Osnovno	98,4	97,7	571
Srednje+	99,2	99,2	113
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	92,5	92,5	173
Drugi kvintil	96,5	95,1	188
Srednji kvintil	96,6	96,1	196
Četvrti kvintil	98,9	98,2	195
Najbogatiji	98,7	98,2	230
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	95,3	94,6	557
Najbogatijih 40 procenata	98,8	98,2	424
Maternji jezik nositelja domaćinstva*			
Romski	95,7	95,0	559
Drugi	98,2	97,7	422
Ukupno	96,8	96,2	981

[1] Sterilizacija žene, sterilizacija muškarca, pilula, spirala, injekcije, implantati, muški kondom, ženski kondom, hitna kontracepcija i druge moderne metode.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Korištenje kontracepcije

Adekvatno planiranje porodice je važno za zdravlje žena i djece, prvenstveno, zbog:

1. sprečavanja prerane ili prekasne trudnoće,
2. produžavanja perioda između porođaja,
3. ograničavanja broja djece.

Od ključne važnosti za ovo je pristup svih parova informacijama i uslugama, kako bi se spriječile prerane trudnoće, mali vremenski razmak između trudnoća, prekasne trudnoće ili prekomjeran broj trudnoća.

Tabela RH.5 prikazuje da bilo koju metodu kontracepcije trenutno koristi 25 procenata žena koje su udate ili žive u zajednici. Najčešća metoda kontracepcije je prekinuti snošaj, koji se koristi u 16 procenata slučajeva. Druga najčešća metoda kontracepcije je muški kondom (četiri procenta). Od ostalih metoda kontracepcije, mali procenat žena koristi pilulu (dva procenta), spiralu (jedan procenat) i žensku sterilizaciju (jedan procenat). Petina žena u dobi od 15 do 19 godina koristi neku metodu kontracepcije (21 procenat), a ovaj procenat neznatno raste do dobi od 25 do 29 godina (29 procenata), a zatim ponovo opada s godinama te kod žena životne dobi od 45 do 49 godina iznosi 12 procenata.

Prevalenca korištenja kontracepcije u direktnoj je vezi s nivoom obrazovanja žena. Što je viši nivo obrazovanja žena, veća je prevalenca korištenja modernih metoda kontracepcije, u odnosu na tradicionalne. Moderne metode koristi samo pet procenata žena bez formalnog obrazovanja i 18 procenata žena sa srednjim i višim obrazovanjem.

Nijednu metodu kontracepcije ne koristi 75 procenata žena, što je prisutnije u FBiH (81 procenat), u odnosu na RS (57 procenata) i BD (48 procenata).

Tabela RH.5: Korištenje kontracepcije

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili žive u zajednici, a koje koriste (ili čiji partner koristi) neku metodu kontracepcije, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ne koriste nijednu metodu	Procenat žena (koje su trenutno u braku ili u zajednici) koje koriste:														Broj žena koje su trenutno u braku ili u zajednici
		sterilizacija žene	sterilizacija muškarca	spirala	injekcije	implantati	pilula	muški kondom	ženski kondom	dijafragma/ pjena/gel	periodična apstinencija	prekinuti odnos	drugo	bila koja moderna metoda	bilo koja tradicionalna metoda	bilo koja metoda[1]	
Administrativni region																	
FBiH	80,8	0,8	0,0	1,0	0,0	0,0	2,1	4,9	0,0	0,0	0,1	10,1	0,1	8,8	10,4	19,2	766
RS	57,4	1,0	0,0	1,1	0,0	0,0	3,0	1,2	0,0	0,0	0,6	35,1	0,5	6,4	36,2	42,6	159
BD	48,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	1,8	0,0	0,0	0,0	48,2	0,0	3,6	48,2	51,8	56
Dob (u godinama)																	
15-19	79,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	5,1	0,0	0,0	0,0	14,0	0,0	6,8	14,0	20,8	97
20-24	71,0	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	3,1	5,9	0,0	0,0	0,7	17,9	0,0	10,4	18,5	29,0	171
25-29	70,9	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	2,2	6,7	0,0	0,0	0,0	18,5	0,5	10,1	19,0	29,1	156
30-34	71,4	0,6	0,0	1,2	0,0	0,0	2,8	2,6	0,0	0,0	0,0	20,9	0,6	7,2	21,4	28,6	157
35-39	73,8	2,7	0,0	1,1	0,0	0,0	1,6	4,9	0,0	0,0	0,6	15,4	0,0	10,2	15,9	26,2	166
40-44	78,0	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	3,8	2,1	0,0	0,0	0,0	14,5	0,0	7,5	14,5	22,0	115
45-49	87,7	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,2	0,0	2,0	10,2	12,3	120
Broj žive djece																	
0	94,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	1,3	0,0	0,0	1,1	2,6	0,0	1,9	3,8	5,7	99
1	74,4	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	3,1	3,4	0,0	0,0	0,0	18,6	0,0	7,0	18,6	25,6	169
2	74,9	0,3	0,0	1,8	0,0	0,0	0,5	7,4	0,0	0,0	0,0	15,2	0,0	9,9	15,2	25,1	240
3	66,3	2,1	0,0	0,5	0,0	0,0	3,6	3,3	0,0	0,0	0,0	23,7	0,5	9,5	24,2	33,7	191
4+	75,2	1,2	0,0	1,3	0,0	0,0	2,8	3,2	0,0	0,0	0,3	15,7	0,3	8,4	16,4	24,8	282
Nivo obrazovanja																	
Bez formalnog obrazovanja	74,4	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,7	3,9	0,0	0,0	0,0	20,7	0,0	4,9	20,7	25,6	297
Osnovno	76,6	1,2	0,0	1,1	0,0	0,0	2,7	2,8	0,0	0,0	0,0	15,3	0,3	7,8	15,6	23,4	571
Srednje+	70,1	0,8	0,0	2,1	0,0	0,0	4,1	11,3	0,0	0,0	1,9	9,8	0,0	18,2	11,7	29,9	113
Kvintili indeksa imovinskog stanja																	
Najsiromašniji	72,7	0,4	0,0	1,4	0,0	0,0	1,8	2,3	0,0	0,0	0,0	20,9	0,5	5,9	21,4	27,3	173
Drugi kvintil	70,6	1,8	0,0	1,0	0,0	0,0	1,4	5,4	0,0	0,0	0,5	19,4	0,0	9,6	19,9	29,4	188
Srednji kvintil	77,5	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	2,5	5,3	0,0	0,0	0,6	13,1	0,0	8,8	13,7	22,5	196
Četvrti kvintil	78,6	1,5	0,0	0,8	0,0	0,0	3,9	2,5	0,0	0,0	0,0	12,2	0,4	8,8	12,6	21,4	195
Najbogatiji	75,9	0,4	0,0	0,8	0,0	0,0	1,6	4,6	0,0	0,0	0,0	16,6	0,0	7,5	16,6	24,1	230
Indeks imovinskog stanja																	
Najsiromašnijih 60 procenata	73,7	0,7	0,0	1,1	0,0	0,0	1,9	4,4	0,0	0,0	0,4	17,6	0,2	8,1	18,2	26,3	557
Najbogatijih 40 procenata	77,2	0,9	0,0	0,8	0,0	0,0	2,7	3,7	0,0	0,0	0,0	14,6	0,2	8,1	14,8	22,8	424
Maternji jezik nositelja domaćinstva*																	
Romski	72,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	1,2	3,2	0,0	0,0	0,2	22,6	0,1	5,1	22,9	28,0	559
Drugi	79,4	1,5	0,0	1,8	0,0	0,0	3,6	5,3	0,0	0,0	0,2	8,0	0,2	12,2	8,5	20,6	422
Ukupno	75,2	0,8	0,0	1,0	0,0	0,0	2,2	4,1	0,0	0,0	0,2	16,3	0,2	8,1	16,7	24,8	981

[1] MICS pokazatelj 5.3; MDG pokazatelj 5.3.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Nezadovoljene potrebe

Nezadovoljena potreba za kontracepcijom se odnosi na žene u reproduktivnoj dobi koje ne koriste nijednu metodu kontracepcije, ali koje žele odgoditi sljedeće rađanje (vremenski razmak između trudnoća) ili koje žele potpuno prekinuti rađati. Nezadovoljena potreba za kontracepcijom se u MICS-u identificira pomoću niza pitanja u vezi s potrebom za korištenjem kontracepcijskih sredstava, trenutnim korištenjem kontracepcije, mogućnosti rađanja i planiranju porodice.

Tabela RH.6 prikazuje zadovoljenu i nezadovoljenu potrebu za kontracepcijom i procenat zadovoljenih zahtjeva za kontracepcijom.

Nezadovoljena potreba za pravljenjem vremenskog razmaka između trudnoća se definira kao procenat žena koje ne koriste nijednu metodu kontracepcije, a…:

- nisu trudne, niti su u periodu postporođajne amenoreje,[33] plodne[34] su i izjavile su da s rođenjem sljedećeg djeteta žele čekati dvije ili više godina ili,
- nisu trudne, niti su u periodu postporođajne amenoreje, plodne su i nisu sigurne da li žele još jedno dijete ili,
- trudne su, ali su izjavile da se trudnoća dogodila u pogrešno vrijeme; radije bi je odgodile, da su mogle ili,
- u periodu su postporođajne amenoreje i izjavile su da se trudnoća dogodila u pogrešno vrijeme; radije bi je odgodile, da su mogle.

33 Žena je u periodu postporođajne amenoreje ako je rodila dijete tokom prethodne dvije godine i nije trenutno trudna, a menstrualni ciklus joj nije ponovo počeo nakon rođenja posljednjeg djeteta.

34 Smatra se da je žena neplodna ako nije trudna i nije u periodu postporođajne amenoreje, a:
(1a) menstrualni ciklus joj je izostao najmanje šest mjeseci, ili (1b) nikada nije imala menstrualni ciklus, ili (1c) posljednji menstrualni ciklus je imala prije posljednjeg rođenja, ili (1d) je u menopauzi/imala histerektomiju ili,
(2) Kao odgovor na pitanja o tome zašto smatra da nije fizički sposobna da zatrudni u vrijeme provođenja istraživanja, izjavljuje da je imala histerektomiju, ili da nije nikada imala menstrualni ciklus ili je u menopauzi, ili bezuspješno pokušava zatrudniti dvije ili više godina ili,
(3) Na pitanje o želji za rađanjem djece u budućnosti, izjavljuje da ne može zatrudniti ili,
(4) Nije rađala u periodu od pet godina prije provođenja istraživanja, trenutno ne koristi kontracepciju, trenutno je udata i bila je udata u kontinuitetu u periodu od pet godina prije istraživanja.

Nezadovoljena potreba za ograničenjem porođaja se definira kao procenat žena koje ne koriste nijednu metodu kontracepcije, a…:

- nisu trudne, niti su u periodu postporođajne amenoreje, plodne su i izjavile su da ne žele više djece ili,
- jesu trudne i izjavile su da ne žele više djece ili,
- u periodu su postporođajne amenoreje i izjavile su da nisu željele trudnoću.

Ukupna nezadovoljena potreba za kontracepcijom predstavlja zbir nezadovoljene potrebe za pravljenjem vremenskog razmaka između trudnoća (vremenskim raspoređivanjem porođaja) i nezadovoljenu potrebu za ograničenjem broja porođaja.

Tabela RH.6 prikazuje da je ukupna nezadovoljena potreba za kontracepcijom prisutna kod 28 procenata žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili žive u zajednici. Nezadovoljena potreba za kontracepcijom prisutna je kod skoro trećine žena u FBiH (32 procenta), a kod manje žena u RS (17 procenata) i BD (devet procenata). Nezadovoljene potrebe rastu od dobne grupe od 15 do 19 godina (29 procenata) do dobi od 25 do 29 godina (38 procenata), nakon čega opadaju te su najniže kod žena dobi od 40 do 44 godina (18 procenata). U odnosu na nivo obrazovanja, prisutne su kod skoro trećine žena s osnovnom školom (31 procenat) te kod oko četvrtine žena sa srednjom i visokom školom (27 procenata), kao i kod onih bez škole (24 procenta).

Zadovoljena potreba za kontracepcijom je procijenjena korištenjem informacija o kontracepciji i nezadovoljenim potrebama, a na osnovu podataka iz MICS-a. Procenat zadovoljene potrebe se definira kao odnos broja žena koje su trenutno udate ili u zajednici, koje trenutno koriste kontracepciju, u odnosu na ukupnu potražnju za kontracepcijom.

Tabela RH.6: Nezadovoljena potreba za kontracepcijom

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili u zajednici sa zadovoljenom i nezadovoljenom potrebom za planiranjem porodice i procenat zadovoljene potražnje za kontracepcijom, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Zadovoljena potreba za kontracepcijom			Nezadovoljena potreba za kontracepcijom			Broj žena koje su trenutno u braku ili u zajednici	Procenat zadovoljene potražnje za kontracepcijom	Broj žena koje su trenutno u braku ili u zajednici koje imaju potrebu za kontracepcijom
	Za vremenskim raspoređivanjem porođaja	Za ograničenjem porođaja	Ukupno	Za vremenskim raspoređivanjem porođaja	Za ograničenjem porođaja	Ukupno[1]			
Administrativne jedinice									
FBiH	6,3	14,3	20,5	10,3	21,8	32,2	766	38,9	404
RS	13,4	29,2	42,6	5,9	11,2	17,2	159	71,3	95
BD	12,5	39,3	51,8	1,8	7,1	8,9	56	(85,3)	34
Dob (u godinama)									
15-19	15,9	5,0	20,8	21,5	7,1	28,6	97	(42,1)	48
20-24	12,8	17,7	30,5	14,5	14,1	28,6	171	51,6	101
25-29	9,3	20,4	29,7	17,3	20,9	38,2	156	43,8	106
30-34	8,4	22,3	30,6	5,4	31,9	37,3	157	45,1	107
35-39	3,4	24,0	27,4	3,0	21,0	24,0	166	53,3	85
40-44	5,2	17,6	22,8	1,4	16,5	17,9	115	(56,0)	47
45-49	0,0	13,1	13,1	1,7	18,1	19,7	120	(39,8)	39
Nivo obrazovanja									
Bez formalnog obrazovanja	8,7	17,8	26,5	6,2	17,4	23,6	297	52,9	149
Osnovno	6,7	17,9	24,6	10,5	20,8	31,3	571	44,1	319
Srednje+	10,9	19,8	30,7	10,1	1 6,5	26,6	113	53,6	65
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	8,8	19,8	28,6	8,8	26,2	35,0	173	45,0	110
Drugi kvintil	6,7	23,2	29,9	12,2	23,1	35,3	188	45,9	123
Srednji kvintil	9,4	14,7	24,1	7,1	14,5	21,6	196	52,7	90
Četvrti kvintil	7,4	14,5	21,8	9,8	22,5	32,3	195	40,4	105
Najbogatiji	6,8	18,6	25,4	8,2	12,2	20,4	230	55,5	105
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	8,3	19,2	27,5	9,3	21,0	30,4	557	47,5	322
Najbogatijih 40 procenata	7,1	16,7	23,8	8,9	16,9	25,8	424	47,9	211
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	8,8	20,3	29,1	7,2	16,0	23,2	559	55,7	292
Drugi	6,5	15,2	21,7	11,8	23,4	35,2	422	38,1	240
Ukupno	7,8	18,1	25,9	9,1	19,3	28,4	981	47,7	533

[1] MICS pokazatelj 5.4; MDG pokazatelj 5.6
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Zadovoljena potreba za ograničenjem porođaja uključuje žene koje koriste (ili čiji partner koristi) neku metodu kontracepcije i koje ne žele više djece, koriste mušku ili žensku sterilizaciju ili izjavljuju da su neplodne. Zadovoljena potreba za vremenskim raspoređivanjem porođaja uključuje žene koje koriste (ili čiji partner koristi) neku metodu kontracepcije i koje žele još djece ili su, kada je o tome riječ, neodlučne. Zbir zadovoljene potrebe za ograničenjem porođaja i za vremenskim raspoređivanjem porođaja čini pokazatelj ukupne zadovoljene potrebe za kontracepcijom.

Zadovoljena potreba za kontracepcijom prisutna je kod 26 procenata žena u dobi od 15 do 49 godina, pri čemu više u BD (52 procenta) i RS (43 procenta), u odnosu na FBiH (21 procenat). Procenat zadovoljenih potreba u dobi od 15 godina do 34 godine kreće se od 21 do 31 procenta te, nadalje, s dobi opada pa za žene dobi od 45 do 49 godina iznosi 13 procenata.

Ukupna potražnja za kontracepcijom uključuje žene koje trenutno imaju nezadovoljenu potrebu (za vremenskim raspoređivanjem ili ograničenjem porođaja) i žene koje trenutno koriste kontracepciju. Ukupan procenat zadovoljene potražnje za kontracepcijom iznosi 48 procenata.

Prenatalna zaštita

Period trudnoće pruža značajne mogućnosti da se ženama pruže brojne intervencije koje mogu biti od vitalnog značaja za njihovo zdravlje i dobrobit, kao i za zdravlje i dobrobit njihovih beba. Bolje razumijevanje rasta i razvoja fetusa, kao i načina na koji se njegov razvoj odražava na majčino zdravlje, rezultiralo je povećanom pažnjom na mogućnosti koje prenatalna zaštita pruža. Na primjer, ako se prenatalni period koristi da bi se žene i porodice informirale o simptomima, rizicima i znacima opasnosti u vezi s porođajem, on može osigurati da se trudnice, u praksi, porađaju uz pomoć obučenih

zdravstvenih radnika. Prenatalni period je, također, prilika za pružanje informacija o vremenskom raspoređivanju porođaja, što se smatra važnim faktorom za povećanje procenta preživljavanja novorođenčadi. Kontrola anemije tokom trudnoće i liječenje spolno prenosivih infekcija mogu značajno poboljšati ishode trudnoće i poboljšati zdravlje majke. Neželjeni ishodi, kao što je mala porođajna težina, mogu se umanjiti kombinacijom intervencija za poboljšanje stanja uhranjenosti žena i prevenciju infekcija (na primjer, spolno prenosive infekcije) tokom trudnoće. Potencijal prenatalnog perioda, kao ulazne tačke za prevenciju HIV-a i zaštitu od HIV-a, naročito za prevenciju prenosa HIV-a s majke na dijete, u posljednje vrijeme je doveo do obnavljanja interesa za pristup prenatalnim uslugama i njihovom korištenju.

SZO preporučuje najmanje četiri prenatalna pregleda, koja su bazirana na efektivnosti različitih modela prenatalne zaštite. Uputstva SZO-a su specifična kada je riječ o sadržaju pregleda trudnica, a koji uključuju:

- mjerenje krvnog pritiska,
- testiranje urina na prisustvo bakterija i proteina,
- testiranje krvi u cilju otkrivanja sifilisa i teške anemije,
- mjerenje težine/visine (nije obavezno).

Tabela RH.7 prikazuje podatke prema tipu osoblja koje je pružilo prenatalnu zaštitu ženama u dobi od 15 do 49 godina, koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja.[35] Ako je ispitanica navela više od jednog pružatelja prenatalne zaštite, uključen je samo najkvalificiraniji. Rezultati pokazuju da čak petina žena (21 procenat) ne dobija prenatalnu zaštitu. Prenatalnu zaštitu su većinom pružali zdravstveni radnici, u većoj mjeri doktori medicine (76 procenata), nego medicinske sestre/babice (tri procenta).

Tabela RH.7: Pružatelj prenatalne zaštite

Procentualna raspodjela žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja, prema vrsti pružatelja prenatalne zaštite tokom posljednje trudnoće, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Osoba koja je pružala prenatalnu zaštitu		Bez prenatalne zaštite	Ukupno	Bilo koje stručno lice[1]	Broj žena koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja
	Doktor medicine	Medicinska sestra/ babica				
Administrativne jedinice						
FBiH	76,9	2,4	20,6	100,0	79,4	207
RS	75,5	1,6	22,9	100,0	77,1	41
BD	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	15
Dob majke pri porođaju (u godinama)						
manje od 20	75,9	3,9	20,2	100,0	79,8	69
20-34	75,1	3,4	21,4	100,0	78,6	174
35-49	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	19
Nivo obrazovanja						
Bez formalnog obrazovanja	69,9	3,0	27,1	100,0	72,9	89
Osnovno	77,5	2,7	19,8	100,0	80,2	148
Srednje+	(85,9)	(7,8)	(6,2)	100,0	(93,8)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	77,9	0,0	22,1	100,0	77,9	74
Drugi kvintil	73,7	0,0	26,3	100,0	73,7	69
Srednji kvintil	(70,9)	(2,6)	(26,5)	100,0	(73,5)	38
Četvrti kvintil	(79,1)	(9,4)	(11,5)	100,0	(88,5)	43
Najbogatiji	(76,3)	(9,5)	(14,2)	100,0	(85,8)	39
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	74,8	0,5	24,6	100,0	75,4	181
Najbogatijih 40 procenata	77,8	9,5	12,8	100,0	87,2	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva						
Romski	70,1	4,0	25,8	100,0	74,2	159
Drugi	84,3	2,3	13,5	100,0	86,5	104
Ukupno	75,7	3,3	20,9	100,0	79,1	263

[1] MICS pokazatelj 5.5a; MDG pokazatelj 5.5
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

35 Podaci se odnose samo na živorođenu djecu rođenu u periodu od dvije godine prije istraživanja.

UNICEF i SZO preporučuju minimalno četiri posjete tokom trudnoće u okviru prenatalne zaštite. Tabela RH.8 prikazuje broj prenatalnih posjeta tokom posljednje trudnoće, u periodu od dvije godine prije istraživanja, prema osnovnim karakteristikama, bez obzira na pružatelja prenatalne zaštite (uključujući kvalificirane i nekvalificirane pružatelje).

Blizu dvije trećine majki (62 procenta) imalo je četiri ili više posjeta koje su se ticale prenatalne zaštite, dok je manji procenat majki imao jednu (pet), dvije (sedam) ili tri posjete (pet).

Tabela RH.8: Broj posjeta za prenatalnu zaštitu

Procentualna raspodjela žena koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja, prema broju posjeta za prenatalnu zaštitu bilo kojem pružatelju zaštite, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procentualna raspodjela žena koje:					Ukupno	Broj žena koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
	nisu imale posjete za prenatalnu zaštitu	su imale jednu posjetu	su imale dvije posjete	su imale tri posjete	su imale četiri ili više posjeta[1]		
Administrativne jedinice							
FBiH	20,6	5,4	8,5	6,0	59,5	100	207
RS	22,9	3,8	3,5	1,6	68,2	100	41
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100	15
Dob majke pri porođaju (u godinama)							
manje od 20	20,2	1,0	9,7	8,1	60,9	100	69
20-34	21,4	6,5	5,9	3,5	62,7	100	174
35-49	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100	19
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	27,1	5,7	9,7	10,0	47,5	100	89
Osnovno	19,8	5,2	6,2	2,7	66,0	100	148
Srednje+	(6,2)	(0,0)	(4,2)	(0,0)	(89,6)	100	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	22,1	7,1	6,0	8,7	56,2	100	74
Drugi kvintil	26,3	6,5	13,3	2,6	51,3	100	69
Srednji kvintil	(26,5)	(0,0)	(4,6)	(5,1)	(63,8)	100	38
Četvrti kvintil	(11,5)	(4,5)	(6,1)	(1,5)	(76,4)	100	43
Najbogatiji	(14,2)	(2,9)	(2,6)	(5,7)	(74,6)	100	39
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	24,6	5,4	8,5	5,6	55,9	100	181
Najbogatijih 40 procenata	12,8	3,8	4,4	3,5	75,5	100	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva							
Romski	25,8	3,4	7,4	5,0	58,4	100	159
Drugi	13,5	7,1	6,9	4,9	67,6	100	104
Ukupno	20,9	4,9	7,2	5,0	62,0	100	263

[1] MICS pokazatelj 5.5b; MDG pokazatelj 5.5
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela RH.9 prikazuje vrste usluga koje su pružane trudnicama u okviru prenatalne zaštite. Sedamdeset i četiri procenta žena koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja, izjavilo je da im je, kao dio prenatalne zaštite, izmjeren krvni pritisak, uzorak mokraće je analiziran kod 72 procenta žena, a uzorak krvi u 71 procenat slučajeva. Manje od tri četvrtine ovih žena je izjavilo da su im, kao dio prenatalne zaštite, urađene sve tri preporučene pretrage (70 procenata).

Tabela RH.9: Sadržaj prenatalne zaštite

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina kojima je izmjeren krvni pritisak, uzet uzorak mokraće i uzet uzorak krvi kao dio prenatalne zaštite, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat trudnica kojima je:				Broj žena koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
	izmjeren krvni pritisak	uzet uzorak mokraće	uzet uzorak krvi	izmjeren krvni pritisak, uzet uzorak mokraće i krvi[1]	
Administrativne jedinice					
FBiH	73,6	71,7	70,1	69,3	207
RS	75,1	73,1	71,1	71,1	41
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	15
Dob majke pri porođaju (u godinama)					
manje od 20	75,5	75,5	78,0	75,5	69
20-34	74,1	71,4	68,6	68,6	174
35-49	(*)	(*)	(*)	(*)	19
Nivo obrazovanja					
Bez formalnog obrazovanja	67,3	62,9	62,6	60,7	89
Osnovno	75,5	74,9	72,3	72,3	148
Srednje+	(90,6)	(90,6)	(90,6)	(90,6)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	71,7	69,0	64,9	64,9	74
Drugi kvintil	70,7	68,0	65,6	65,6	69
Srednji kvintil	(73,5)	(71,4)	(71,4)	(71,4)	38
Četvrti kvintil	(81,9)	(81,9)	(83,2)	(79,3)	43
Najbogatiji	(77,0)	(77,0)	(77,0)	(77,0)	39
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	71,7	69,1	66,5	66,5	181
Najbogatijih 40 procenata	79,6	79,6	80,3	78,2	82
Maternji jezik nositelja domaćinstv					
Romski	69,8	67,4	67,2	66,1	159
Drugi	80,9	79,9	76,3	76,3	104
Ukupno	74,2	72,4	70,8	70,2	263

[1] MICS pokazatelj 5.6
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Pomoć pri porođaju

Tri četvrtine smrtnih slučajeva majki u svijetu dešava se tokom porođaja i u periodu odmah nakon porođaja. Ključna i najvažnija intervencija za sigurno materinstvo je obezbjeđivanje prisustva stručnog zdravstvenog radnika sa znanjem akušerstva pri svakom porođaju te da je, također, na raspolaganju prevoz do odgovarajuće akušerske ustanove u hitnim slučajevima. Cilj „Svijeta po mjeri djeteta" je da ženama, prilikom porođaja, bude osigurana pomoć stručnog lica. Pokazatelji su: procentualni udio porođaja obavljenih uz *pomoć stručnog lica*[36] i procentualni udio porođaja obavljenih u zdravstvenim ustanovama. Pokazatelj o broju porođaja obavljenih uz pomoć stručnog lica se, također, koristi za praćenje napretka u ostvarivanju Milenijumskog razvojnog cilja koji se odnosi na smanjenje smrtnosti porodilja za tri četvrtine u periodu između 1990. i 2015. godine.

MICS istraživanje obuhvatilo je niz pitanja za procjenu procentualnog udjela porođaja obavljenih uz pomoć stručnog lica.

Tabela RH.10 prikazuje da je oko 99 procenata porođaja, koji su se odvijali u periodu od dvije godine prije MICS istraživanja, obavljeno uz pomoć stručnog osoblja. Ljekari su prisustvovali porođaju u 79 procenata slučajeva, a medicinske sestre/babice u 20 procenata slučajeva, dok je u svega jedan procenat slučajeva tokom porođaja asistiralo drugo/pomoćno osoblje. Jedna od osam žena se porodila carskim rezom (15 procenata u FBiH i 8 procenata u RS).

36 *Stručna pomoć* podrazumijeva ljekara, medicinsku sestru ili babicu.

Tabela RH.10: Pomoć tokom porođaja

Procentualna raspodjela žena u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja u odnosu na osobu koja je asistirala tokom porođaja i procenat porođaja carskim rezom, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Osoba koja je asistirala tokom porođaja			Ukupno	Tokom porođaja asistiralo bilo koje stručno lice[1]	Procenat porođaja carskim rezom[2]	Broj žena koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
	Doktor medicine	Sestra/ babica	Drugo/ bez odgovora				
Administrativne jedinice							
FBiH	82,0	17,0	1,0	100,0	99,0	14,7	207
RS	66,5	30,1	3,4	100,0	96,6	7,8	41
BD	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	15
Dob majke pri porođaju (u godinama)							
manje od 20	77,7	22,3	0,0	100,0	100,0	13,5	69
20-34	80,6	17,9	1,5	100,0	98,5	11,8	174
35-49	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	19
Mjesto porođaja							
Javna zdravstvena ustanova	79,9	19,8	0,3	100,0	99,7	13,3	260
Bez odgovora/ne zna	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	3
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	75,6	22,3	2,1	100,0	97,9	13,4	89
Osnovno	79,7	19,3	1,0	100,0	99,0	13,9	148
Srednje+	(87,6)	(12,4)	(0,0)	100,0	(100,0)	(8,0)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	82,5	15,6	1,8	100,0	98,2	9,1	74
Drugi kvintil	78,2	21,8	0,0	100,0	100,0	13,7	69
Srednji kvintil	(70,4)	(27,5)	(2,1)	100,0	(97,9)	(15,2)	38
Četvrti kvintil	(70,5)	(26,7)	(2,9)	100,0	(97,1)	(14,0)	43
Najbogatiji	(92,1)	(7,9)	(0,0)	100,0	(100,0)	(17,2)	39
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	78,3	20,5	1,2	100,0	98,8	12,1	181
Najbogatijih 40 procenata	80,7	17,8	1,5	100,0	98,5	15,5	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva							
Romski	73,2	24,6	2,1	100,0	97,9	13,2	159
Drugi	88,0	12,0	0,0	100,0	100,0	13,0	104
Ukupno	79,1	19,6	1,3	100,0	98,7	13,2	263

[1] MICS pokazatelj 5.7; MDG pokazatelj 5.2
[2] MICS pokazatelj 5.9
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Mjesto porođaja

Povećanje udjela porođaja obavljenih u zdravstvenim ustanovama važan je faktor u smanjenju zdravstvenih rizika za majku i za bebu. Pravilna zdravstvena njega i higijenski uslovi tokom porođaja mogu smanjiti rizik od komplikacija i infekcija koje mogu izazvati morbiditet i smrtnost majki ili beba.

Tabela RH.11 predstavlja procentualnu raspodjelu žena u dobi od 15 do 49 koje su imale živorođeno dijete u dvije godine koje su prethodile istraživanju, prema mjestu porođaja, te procenat porođaja obavljenih u zdravstvenim institucijama, prema osnovnim karakteristikama. Rezultati ovog istraživanja su pokazali da se 99 procenata porođaja među pripadnicama romske populacije u BiH odvija u zdravstvenim institucijama javnog sektora.

Tabela RH.11: Mjesto porođaja

Procentualna raspodjela žena u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja, prema mjestu porođaja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Mjesto porođaja		Ukupno	Porođaji u zdravstvenoj ustanovi[1]	Broj žena koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
	Javna zdravstvena ustanova	Bez odgovora/ ne zna			
Administrativne jedinice					
FBiH	99,4	0,6	100,0	99,4	207
RS	96,6	3,4	100,0	96,6	41
BD	(*)	(*)	100,0	(*)	15
Dob majke pri porođaju (u godinama)					
manje od 20	100,0	0,0	100,0	100,0	69
20-34	98,5	1,5	100,0	98,5	174
35-49	(*)	(*)	100,0	(*)	19
Broj posjeta za prenatalnu zaštitu					
Niti jedna	95,3	4,7	100,0	95,3	55
1-3 posjete	(100,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	45
4+ posjeta	100,0	0,0	100,0	100,0	163
Nivo obrazovanja					
Bez formalnog obrazovanja	97,9	2,1	100,0	97,9	89
Osnovno	99,5	0,5	100,0	99,5	148
Srednje+	(100,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	98,2	1,8	100,0	98,2	74
Drugi kvintil	100,0	0,0	100,0	100,0	69
Srednji kvintil	(100,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	38
Četvrti kvintil	(97,1)	(2,9)	100,0	(97,1)	43
Najbogatiji	(100,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	39
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	99,2	0,8	100,0	99,2	181
Najbogatijih 40 procenata	98,5	1,5	100,0	98,5	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva					
Romski	98,4	1,6	100,0	98,4	159
Drugi	100,0	0,0	100,0	100,0	104
Ukupno	99,0	1,0	100,0	99,0	263

[1] MICS pokazatelj 5.8
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

IX Razvoj djeteta

Obrazovanje i učenje u ranom djetinjstvu

Spremnost djece za osnovnu školu može biti poboljšana kroz učestvovanje u programima obrazovanja u ranom djetinjstvu ili kroz predškolsko obrazovanje. Programi obrazovanja u ranom djetinjstvu uključuju programe za djecu koji sadrže organizirane komponente učenja, za razliku od čuvanja djece i dnevnog boravka koji obično ne obuhvataju organizirano obrazovanje i učenje.

Tabela CD.1 prikazuje da organizirane programe obrazovanja u ranom djetinjstvu pohađa svega dva procenta romske djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci, među kojima približno isti procenat dječaka i djevojčica.

Tabela CD.1: Obrazovanje u ranom djetinjstvu

Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja pohađaju neki organizirani program za obrazovanje u ranom djetinjstvu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja trenutno pohađaju program za obrazovanje u ranom djetinjstvu[1]	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci
Spol		
Muški	1,4	163
Ženski	1,6	142
Administrativne jedinice		
FBiH	1,6	229
RS	1,9	49
BD	(0,0)	27
Uzrast djeteta (u mjesecima)		
36-47	0,7	170
48-59	2,5	136
Nivo obrazovanja majke		
Bez formalnog obrazovanja	0,0	102
Osnovno	0,8	173
Srednje+	(10,3)	31
Kvintili indeksa imovinskog stanja		
Najsiromašniji	0,0	91
Drugi kvintil	3,3	68
Srednji kvintil	4,2	55
Četvrti kvintil	0,0	54
Najbogatiji	(0,0)	38
Indeks imovinskog stanja		
Najsiromašnijih 60 procenata	2,1	214
Najbogatijih 40 procenata	0,0	92
Maternji jezik nositelja domaćinstva*		
Romski	0,0	187
Drugi	3,9	118
Ukupno	1,5	306

[1] MICS pokazatelj 6.7
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Odavno je poznato da se u prve tri do četiri godine života odvija ubrzan razvoj mozga, tako da i učenje u tom periodu, uz odgovarajuću brigu odraslih, predstavlja odlučujući faktor za razvoj djeteta. U tom smislu, angažiranost odraslih u aktivnostima s djecom, prisutnost dječijih knjiga u kući i drugih preduslova neophodnih za pravilan rast i razvoj, važni su pokazatelji kvalitetne brige o djetetu u kući. Djeca trebaju biti fizički zdrava, mentalno aktivna, emotivno sigurna i spremna za učenje te trebaju imati razvijene društvene sposobnosti.

Tokom istraživanja prikupljene su informacije o nizu aktivnosti koje podržavaju rano učenje. To uključuje i angažiranost odraslih u sljedećim aktivnostima s djecom: čitanje knjiga ili razgledavanje slikovnica, pričanje priča, pjevanje, izvođenje djece van kuće ili dvorišta, igranje i provođenje vremena s djecom u brojanju i crtanju pojmova.

Tabela CD.2 prikazuje da je kod dvije trećine djece mlađe od pet godina (66 procenata) odrasla osoba bila uključena u četiri ili više aktivnosti koje promoviraju učenje i spremnost za školu u periodu od tri dana prije istraživanja. Odrasli su, u prosjeku, imali četiri aktivnosti s djecom, što podrazumijeva aktivnosti bilo kojeg odraslog člana domaćinstva s djetetom. Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, a čiji su odrasli članovi domaćinstva bili uključeni u četiri ili više aktivnosti, manji je u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik, a čiji su odrasli članovi domaćinstva bili uključeni u četiri ili više aktivnosti (54 procenta u odnosu na 87 procenata).

Tabela, također, prikazuje značajno učešće očeva u ovim aktivnostima. Tako je njihovo učešće u jednoj ili više aktivnosti zabilježeno u 60 procenata slučajeva. Kada je u pitanju angažiranost odraslih članova domaćinstva u aktivnostima s djecom, ne postoje velike razlike u odnosu na spol djeteta. Međutim, važno je spomenuti da je angažiranost očeva veća u aktivnostima s dječacima (66 procenata), nego s djevojčicama (53 procenta). Procenat djece koja ne žive u domaćinstvu sa svojim biološkim ocem iznosio je 15 procenata.

Tabela CD.2: Podrška porodice učenju

Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci u čijim aktivnostima, koje podstiču učenje i spremnost za školu (tokom posljednja tri dana), je odrasli član domaćinstva bio angažiran, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci		Prosječan broj aktivnosti		Procenat djece koja ne žive sa svojim biološkim ocem	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci
	Čiji su odrasli članovi domaćinstva bili angažirani u četiri ili više aktivnosti[1]	Čiji je otac angažiran u jednu ili više aktivnosti[2]	Bilo koji odrasli član domaćinstva angažiran u aktivnosti s djetetom	Otac angažiran u aktivnosti s djetetom		
Spol						
Muški	67,0	66,1	4,1	1,4	12,0	163
Ženski	65,2	52,5	4,2	1,2	17,4	142
Administrativne jedinice						
FBiH	76,8	55,2	4,6	1,3	16,0	229
RS	42,3	69,6	3,1	1,5	9,3	49
BD	(19,2)	(80,8)	(2,7)	(1,5)	(11,5)	27
Uzrast djeteta (u mjesecima)						
36-47	66,4	56,4	4,1	1,2	17,2	170
48-59	65,8	64,0	4,2	1,4	11,2	136
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	50,5	60,0	3,5	1,2	11,3	102
Osnovno	74,2	58,7	4,5	1,4	14,5	173
Srednje+	(72,6)	(65,0)	(4,6)	(1,4)	(25,2)	31
Nivo obrazovanja oca						
Bez formalnog obrazovanja	47,7	60,1	3,5	1,2	N/A	61
Osnovno	66,4	69,3	4,1	1,6	N/A	164
Srednje+	(77,5)	(73,0)	(4,7)	(1,8)	N/A	36
Otac ne živi u istom domaćinstvu	(81,2)	(13,4)	(4,6)	N/A	N/A	44
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	62,2	57,7	3,8	1,4	14,4	91
Drugi kvintil	57,1	49,5	3,8	1,0	19,3	68
Srednji kvintil	81,3	62,6	4,8	1,3	14,9	55
Četvrti kvintil	75,3	60,0	4,5	1,5	11,4	54
Najbogatiji	(57,1)	(78,8)	(4,0)	(1,6)	(10,4)	38
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	65,5	56,3	4,1	1,2	16,1	214
Najbogatijih 40 procenata	67,7	67,8	4,3	1,5	10,9	92
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	53,5	64,1	3,6	1,3	12,7	187
Drugi	86,6	53,4	5,0	1,3	17,6	118
Ukupno	66,1	59,8	4,1	1,3	14,5	306

[1] MICS pokazatelj 6.1
[2] MICS pokazatelj 6.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.
N/A: nije primjenjivo

Kontakt s knjigama u najranijim godinama ne samo da obezbjeđuje djetetu veće razumijevanje pročitanog, već djetetu može pružiti mogućnosti da vidi druge kako čitaju, kao, na primjer, stariju braću ili sestre koji rade zadaću. Korištenje knjiga koje postoje u domaćinstvu tokom ranog djetinjstva utiče pozitivno na uspjeh u školi. Majkama/starateljima djeteta mlađeg od pet godina je postavljeno pitanje o broju dječijih knjiga ili slikovnica koje imaju za dijete te da li se dijete kod kuće igra predmetima iz domaćinstva ili predmetima nađenim napolju, kao i igračkama izrađenim kod kuće ili igračkama kupljenim u radnji.

Tabela CD.3 prikazuje da 11 procenata romske djece mlađe od pet godina živi u domaćinstvima u kojima postoje najmanje tri knjige za djecu. Manji procenat djece živi u domaćinstvima s deset ili više knjiga (tri procenta).

Postoji pozitivna korelacija između postojanja dječijih knjiga i uzrasta djeteta; 15 procenata domaćinstava s djecom, uzrasta od 24 do 59 mjeseci, imaju tri ili više knjiga za djecu, dok taj procenat kod djece mlađe od dvije godine iznosi pet. Također, prisutna je pozitivna korelacija između prisustva knjiga u domaćinstvu i obrazovanja majke, kao i imovinskog stanja domaćinstva. Tako je rjeđi slučaj postojanja tri ili više knjige u domaćinstvima s djecom čije su majke bez formalnog obrazovanja (četiri procenta), u odnosu na domaćinstva s djecom čije majke imaju srednje ili visoko obrazovanje (28 procenata). Isti slučaj je i s onim iz najsiromašnijih 60 procenata populacije (osam procenata), u odnosu na one iz najbogatijih 40 procenata populacije (17 procenata). Postojanje tri ili više knjiga u domaćinstvu rjeđe je kod djece koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, u odnosu na onu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (pet procenata u odnosu na 19 procenata).

U domaćinstvima u kojima majke nisu obrazovane skoro da nema deset ili više dječijih knjiga ili slikovnica te ih u potpunosti nema u domaćinstvima iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja. S druge strane, najviše djece koja žive u domaćinstvima s deset ili više dječijih knjiga ili slikovnica su iz porodica u kojima majke imaju srednje ili visoko obrazovanje (sedam procenata).

Vrste igračaka u MICS-u obuhvataju igračke kućne izrade, kupovne igračke, predmete iz kuće (kao što su zdjele ili šerpe) te predmete i materijale pronađene van kuće (kao što su štapovi, kamenje ili šišarike). Podaci pokazuju da je gotovo polovina djece mlađe od pet godina (48 procenata) imalo dvije ili više vrsta igračaka kod kuće.

Interesantno je napomenuti da se najveći procenat djece igra igračkama kupljenim u prodavnici (85 procenata), oko polovina djece se igra predmetima iz domaćinstva i predmetima koje nađu napolju (48 procenata), dok se najmanje djece igra igračkama napravljenim kod kuće (17 procenata).

Igračkama kupljenim u radnji se igra najveći procenat djece čije majke imaju srednje ili više obrazovanje i djece koja pripadaju najbogatijim domaćinstvima (oko 90 procenata u oba slučaja).

Nisu uočene veće razlike u posjedovanju dva ili više predmeta za igru djece u odnosu na nivo obrazovanja majke i imovinski status domaćinstva.

Tabela CD.3: Materijali za učenje

Procenat djece mlađe od pet godina prema broju dječijih knjiga koje postoje u domaćinstvu i prema predmetima za igru kojima se dijete igra, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Domaćinstvo ima za dijete:		Dijete se igra:				
	tri ili više dječijih knjiga[1]	deset ili više dječijih knjiga	igračkama napravljenim kod kuće	igračkama iz radnje/fabrički izrađenim igračkama	predmetima iz domaćinstva/ predmetima koje nađe napolju	Dvije ili više vrsta predmeta za igru[2]	Broj djece mlađe od pet godina
Spol							
Muški	10,8	1,7	18,1	83,6	45,7	45,8	392
Ženski	10,9	3,4	15,8	86,5	50,0	49,7	356
Administrativne jedinice							
FBiH	11,7	2,5	13,1	85,8	47,4	46,7	570
RS	8,3	3,9	26,9	81,2	53,7	56,1	123
BD	7,4	0,0	35,2	85,2	38,9	38,9	56
Uzrast djeteta (u mjesecima)							
0-23	5,0	1,1	8,6	75,3	31,7	31,0	292
24-59	14,5	3,4	22,4	91,2	58,0	58,4	456
Nivo obrazovanja majke							
Bez formalnog obrazovanja	4,4	0,4	19,5	78,9	49,8	49,5	247
Osnovno	11,7	2,9	16,4	87,6	47,0	46,6	427
Srednje+	27,5	7,2	11,9	90,1	45,6	48,1	74
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	1,9	0,0	19,7	78,8	46,3	45,4	216
Drugi kvintil	7,0	2,3	16,0	82,4	48,7	48,2	181
Srednji kvintil	20,3	5,0	15,6	87,8	49,8	51,0	122
Četvrti kvintil	18,3	2,9	12,7	91,3	46,7	47,4	127
Najbogatiji	16,0	4,9	19,9	91,4	48,0	48,0	102
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	8,0	2,0	17,5	82,2	48,0	47,7	519
Najbogatijih 40 procenata	17,3	3,8	15,9	91,4	47,3	47,6	229
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	5,4	1,1	19,8	81,1	44,6	44,0	454
Drugi	19,3	4,7	12,6	91,3	52,5	53,5	293
Ukupno	10,8	2,5	17,0	85,0	47,8	47,7	748

[1] MICS pokazatelj 6.3
[2] MICS pokazatelj 6.4
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Poznato je da ostavljanje djece same ili samo u prisustvu druge mlađe djece povećava rizik od nesreća. U okviru MICS-a postavljena su dva pitanja, kako bi se saznalo da li su djeca mlađa od pet godina bila ostavljana sama i da li su ostavljana pod nadzorom druge djece koja su mlađa od deset godina, u sedmici koja je prethodila istraživanju.

Podaci u tabeli CD.4 pokazuju da je tokom sedmice koja je prethodila anketi ispod pet procenata djece mlađe od pet godina ostavljeno na čuvanje drugoj djeci mlađoj od deset godina (četiri procenta) ili su djeca ostavljena sama kod kuće (pet procenata). Kombiniranjem dva pokazatelja o nadzoru djece, utvrđeno je da je sedam procenata djece u istom periodu ostavljano pod neadekvatnim nadzorom.

Neadekvatan nadzor je bio češći kod djece čije majke nemaju nikakvo obrazovanje (sedam procenata), dok djeca majki sa srednjim ili visokim obrazovanjem nisu nikako ostavljana uz neadekvatnu brigu. Uz ovo, djeca u najsiromašnijim domaćinstvima (deset procenata) su češće ostavljana uz neadekvatnu brigu, nego djece iz najbogatijih domaćinstava (tri procenta).

Tabela CD.4: Neadekvatan nadzor djece

Procenat djece mlađe od pet godina koja su ostavljena kod kuće sama ili s drugim djetetom mlađim od deset godina na duže od jednog sata, bar jednom u prethodnih sedam dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece mlađe od pet godina			
	Ostavljeno samo u prethodnih sedam dana	Ostavljeno da se o njemu stara drugo dijete mlađe od deset godina u prethodnih sedam dana	Ostavljeno uz neadekvatnu brigu u prethodnih sedam dana[1]	Broj djece mlađe od pet godina
Spol				
Muški	3,1	3,5	5,3	392
Ženski	6,8	3,9	8,1	356
Administrativne jedinice				
FBiH	5,1	3,3	7,1	570
RS	5,2	6,5	6,5	123
BD	1,9	1,9	1,9	56
Uzrast djeteta (u mjesecima)				
0-23	4,5	2,3	6,0	292
24-59	5,1	4,6	7,1	456
Nivo obrazovanja majke				
Bez formalnog obrazovanja	5,1	5,6	7,4	247
Osnovno	5,5	3,2	7,3	427
Srednje+	0,0	0,0	0,0	74
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	7,3	5,8	9,5	216
Drugi kvintil	7,4	3,8	8,1	181
Srednji kvintil	4,1	3,4	7,5	122
Četvrti kvintil	0,7	1,7	1,7	127
Najbogatiji	1,1	2,1	3,2	102
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	6,6	4,5	8,5	519
Najbogatijih 40 procenata	0,9	1,8	2,4	229
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	4,6	4,4	6,8	454
Drugi	5,2	2,7	6,4	293
Ukupno	4,9	3,7	6,6	748

[1] MICS pokazatelj 6.5
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Rani rast i razvoj

U periodu ranog rasta i razvoja, djeca se uče nositi s kompleksnijim nivoima kretanja, razmišljanja, govora, osjećaja i razvoja odnosa s drugima. Fizički rast, pismenost i poznavanje brojeva, socijalni i emocionalni razvoj te spremnost za učenje su ključne domene ukupnog razvoja djeteta, što je osnova za cjelokupni razvoj osobe.

Modul sačinjen od deset stavki, koji je razvijen za MICS program, korišten je za izračunavanje Indeksa ranog rasta i razvoja djeteta (eng. Early Child Development Index, ECDI). Pokazatelj se temelji na nekim dostignućima koja se očekuju od djeteta, ako se razvija kao većina djece u toj dobnoj grupi.

Svaka od deset stavki se koristi u jednoj od četiri oblasti, kako bi se odredilo da li se djeca u toj oblasti razvijaju prema očekivanju. Oblasti su:

- **pismenost/poznavanje brojeva**: smatra se da su djeca dostigla adekvatan nivo razvoja ako mogu identificirati/imenovati najmanje deset slova abecede, pročitati najmanje četiri jednostavne, popularne riječi i mogu imenovati i prepoznati oznake svih brojeva od jedan do deset. Ako su ispunjene dvije do tri pomenute stavke, smatra se da je dijete dostiglo očekivani nivo razvoja iz oblasti pismenosti/poznavanja brojeva;
- **fizički razvoj:** ako dijete sa zemlje može podići mali predmet, kao što je štap ili kamen s dva prsta, i/ili ako majka/staratelj ne izjavi da je dijete ponekad toliko bolesno da se ne može igrati, smatra se da je dijete dostiglo očekivani nivo fizičkog razvoja;

- **socijalna i emocionalna domena**: za djecu se smatra da su dostigla očekivani nivo razvoja ako su dva od sljedeća četiri preduslova ispunjena: ako se dijete dobro slaže s drugom djecom, ako dijete ne udara ili ujeda drugu djecu ili ako dijete lako ne gubi pažnju;
- **učenje**: ako dijete može pratiti jednostavna uputstva o tome kako nešto pravilno uraditi i/ili kada se djetetu dâ da nešto uradi, da ono to može uraditi samostalno, onda se smatra da je dijete dostiglo očekivani nivo razvoja u ovoj domeni.

Indeks ranog rasta i razvoja djeteta predstavlja procenat djece s očekivanim nivoom razvoja u najmanje tri od navedenih četiri oblasti.

Indeks ranog rasta i razvoja djece je predstavljen u tabeli CD.5. Prema podacima istraživanja, očekivani nivo razvoja dostigao je 85 procenata romske djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci. Iako je uobičajeno da djeca razvijaju više vještina kako postaju starija, podaci pokazuju da je indeks ranog rasta i razvoja kod romske djece uzrasta od 48 do 59 mjeseci (85 procenata) isti kao kod djece uzrasta od 36 do 47 mjeseci (85 procenata).

Analiza četiri domene razvoja djeteta pokazuje da je 99 procenata djece dostiglo očekivani nivo razvoja u domeni učenja a 98 procenata očekivani nivo fizičkog razvoja. Adekvatan socio-emocionalni razvoj dostiglo je 86 procenata djece, dok je najmanji procenat djece dostigao očekivani razvoj u domeni pismenosti/poznavanja brojeva (osam procenata). Kao što je očekivano, viši nivo razvoja u domeni pismenosti/poznavanja brojeva su dostigla djeca uzrasta od 48 do 59 mjeseci (13 procenata), u odnosu na djecu uzrasta od 36 do 47 mjeseci (4 procenta). Djeca koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, u odnosu na onu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik, imala su niži nivo razvoja u domeni pismenosti/poznavanja brojeva (pet procenata u odnosu na 13 procenata).

Tabela CD.5: Indeks ranog rasta i razvoja djece

Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja su dostigla očekivani nivo razvoja u domeni pismenosti/poznavanja brojeva, fizičkoj domeni, socijalnoj i emocionalnoj te domeni učenja, i indeks ranog rasta i razvoja djece, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja su dostigla očekivani nivo razvoja u navedenim domenama				Indeks ranog rasta i razvoja djece[1]	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci
	Pismenost/ poznavanje brojeva	Fizički razvoj	Socijalno-emocionalni razvoj	Učenje		
Spol						
Muški	8,1	98,9	87,0	97,8	86,1	163
Ženski	8,0	97,7	85,6	99,4	83,5	142
Administrativne jedinice						
FBiH	9,1	98,3	86,2	99,3	85,2	229
RS	3,3	97,5	81,4	96,2	79,5	49
BD	(7,7)	(100,0)	(96,2)	(96,2)	(92,3)	27
Uzrast djeteta (u mjesecima)						
36-47	4,2	97,7	87,4	98,4	84,9	170
48-59	13,0	99,1	85,0	98,7	85,0	136
Pohađanje predškolskog obrazovanja						
Pohađa predškolsko obrazovanje	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	5
Ne pohađa predškolsko obrazovanje	8,2	98,3	86,1	98,8	85,0	301
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	4,9	97,9	85,1	99,0	83,8	102
Osnovno	9,3	98,9	88,5	99,1	87,3	173
Srednje+	(11,5)	(96,1)	(78,8)	(94,0)	(75,8)	31
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	4,2	98,7	86,7	100,0	85,4	91
Drugi kvintil	15,5	94,1	78,4	97,6	76,6	68
Srednji kvintil	8,2	100,0	94,1	96,7	92,5	55
Četvrti kvintil	7,6	100,0	88,7	100,0	88,7	54
Najbogatiji	(4,2)	(100,0)	(85,2)	(97,3)	(82,5)	38
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	8,9	97,6	85,9	98,4	84,4	214
Najbogatijih 40 procenata	6,2	100,0	87,3	98,9	86,1	92
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	4,7	97,9	86,6	99,1	85,2	187
Drugi	13,4	99,0	85,9	97,7	84,3	118
Ukupno	8,1	98,3	86,3	98,5	84,9	306

[1] MICS pokazatelj 6.6
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

X Pismenost i obrazovanje

Pismenost među osobama dobi od 15 do 24 godine

Jedan od ciljeva „Svijeta po mjeri djeteta" je opismenjavanje odraslih. Pismenost odraslih je, također, pokazatelj Milenijumskih razvojnih ciljeva koji se odnosi na muškarce i žene. MICS istraživanje omogućava da se izračunaju stope pismenosti žena i muškaraca u dobi od 15 do 24 godine. Pismenost se procjenjuje na osnovu podataka o pohađanju škole ili na osnovu mogućnosti ispitanika da pročitaju jednostavnu rečenicu.

Procenat pismenosti žena i muškaraca je predstavljen u tabelama ED.1 i ED.1M Podaci pokazuju da je preko 90 procenata muškaraca i iznad dvije trećine žena (69 procenata) pismeno. Samo 16 procenata žena koje su izjavile da nemaju formalno obrazovanje moglo je uspješno pročitati zadatu rečenicu, dok je ovaj procenat kod muškaraca bio veći i iznosio 64 procenta.

Procenat pismenosti je bio veći kod žena u dobi od 15 do 19 godina (76 procenata) nego kod onih u dobi od 20 do 24 godine (62 procenta). Kada je riječ o procentu pismenosti (za oba spola), najniži je među pripadnicama/pripadnicima najsiromašnijeg dijela populacije, a najviši među onima najbogatijeg dijela populacijie. Pismeno je 60 procenata žena i 87 procenata muškaraca iz najsiromašnijih 60 procenata populacije, dok je to slučaj s 83 procenta žena i 94 procenta muškaraca iz najbogatijih 40 procenata populacije.

Tabela ED.1: Pismenost među ženama u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su pismene, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat pismenosti[1]	Procenat žena za koje podatak nije poznat	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine
Administrativne jedinice			
FBiH	69,9	0,0	408
RS	65,0	0,0	77
BD	(64,0)	(0,0)	25
Nivo obrazovanja			
Bez formalnog obrazovanja	16,2	0,0	127
Osnovno	81,4	0,0	283
Srednje+	100,0	0,0	101
Dob (u godinama)			
15-19	75,8	0,0	253
20-24	62,0	0,0	258
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	49,9	0,0	116
Drugi kvintil	61,5	0,0	98
Srednji kvintil	69,5	0,0	97
Četvrti kvintil	79,2	0,0	83
Najbogatiji	85,9	0,0	117
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	59,7	0,0	310
Najbogatijih 40 procenata	83,1	0,0	200
Maternji jezik nostelja domaćinstva*			
Romski	59,2	0,0	296
Drugi	82,5	0,0	212
Ukupno	68,9	0,0	510

[1] MICS pokazatelj 7.1; MDG pokazatelj 2.3
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela ED.1M: Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koje su pismene, istraživanje o romskoj populaciju u BiH, 2011.–2012.

	Procenat pismenosti[1]	Procenat muškaraca za koje podatak nije poznat	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine
Administrativne jedinice			
FBiH	90,7	0,3	473
RS	87,9	1,9	91
BD	(*)	(*)	21
Nivo obrazovanja			
Bez formalnog obrazovanja	64,2	0,0	80
Osnovno	91,9	0,9	340
Srednje+	100,0	0,0	165
Dob (u godinama)			
15-19	91,9	0,3	299
20-24	88,8	0,7	286
Kvintili indeksa imovinskog stanja			
Najsiromašniji	84,9	0,0	96
Drugi kvintil	84,4	1,8	95
Srednji kvintil	91,6	0,0	129
Četvrti kvintil	93,2	0,0	140
Najbogatiji	94,9	1,0	125
Indeks imovinskog stanja			
Najsiromašnijih 60 procenata	87,4	0,5	320
Najbogatijih 40 procenata	94,0	0,5	266
Maternji jezik nositelja domaćinstva*			
Romski	89,8	0,0	347
Drugi	91,3	1,2	238
Ukupno	90,4	0,5	585

[1] MICS pokazatelj 7.1; MDG pokazatelj 2.3
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Spremnost za školu

Za adekvatnu pripremu djece za školu veoma je značajno pohađanje organiziranog predškolskog obrazovanja, prema važećem obrazovnom programu.

Tabela ED.2 prikazuje procenat djece u prvom razredu osnovne škole koja su tokom prethodne godine pohađala predškolsku ustanovu. Podaci pokazuju da je svega četiri procenta romske djece koja trenutno pohađaju prvi razred osnovne škole tokom prethodne godine pohađalo neki vid predškolskog obrazovanja, podjednako dječaci i djevojčice.

Tabela ED.2: Spremnost za školu

Procenat djece koja pohađaju prvi razred osnovne škole, a koja su pohađala predškolsko obrazovanje u prethodnoj godini, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece koja pohađaju prvi razred osnovne škole, a koja su prethodne godine pohađala predškolsko obrazovanje[1]	Broj djece koja pohađaju prvi razred osnovne škole
Spol		
Muški	4,4	67
Ženski	3,7	60
Administrativne jedinice		
FBiH	3,3	95
RS	(7,5)	28
BD	(*)	4
Nivo obrazovanja majke		
Bez formalnog obrazovanja	(5,3)	43
Osnovno	4,1	72
Srednje+	(*)	11
Majka ne živi u domaćinstvu	(*)	1
Kvintili indeksa imovinskog stanja		
Najsiromašniji	(4,1)	33
Drugi kvintil	(11,4)	26
Srednji kvintil	(2,6)	34
Četvrti kvintil	(*)	16
Najbogatiji	(*)	18
Indeks imovinskog stanja		
Najsiromašnijih 60 procenata	5,6	93
Najbogatijih 40 procenata	(0,0)	34
Maternji jezik nositelja domaćinstva		
Romski	4,3	70
Drugi	3,9	58
Ukupno	4,1	127

[1] MICS pokazatelj 7.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Pohađanje osnovne i srednje škole

Univerzalan pristup osnovnom obrazovanju i postizanje osnovnog obrazovanja djece u cijelom svijetu jedan je od najvažnijih ciljeva Programa „Svijet po mjeri djeteta" i Milenijumskih razvojnih ciljeva. Obrazovanje je suštinski preduslov za borbu protiv siromaštva, jačanje položaja žena, zaštitu djece od opasnog i eksploatatorskog rada i seksualnog iskorištavanja, promoviranje ljudskih prava i demokratije, zaštitu životne sredine i uticanje na rast stanovništva.

Pokazatelji za pohađanje osnovne i srednje škole su sljedeći:

- neto stopa djece odgovarajućeg uzrasta koja pohađaju prvi razred osnovne škole,
- neto stopa djece koja pohađaju osnovnu školu (prilagođena),
- neto stopa djece koja pohađaju srednju školu (prilagođena),
- odnos obrazovanja ženske i muške djece (Indeks rodnog pariteta – eng. Gender Parity Index (GPI)) u osnovnoj i srednjoj školi.

Pokazatelji napredovanja u školi su sljedeći:

- procenat djece koja dospiju do završnog razreda osnovne škole,
- stopa završetka osnovne škole,
- stopa prelaska u srednju školu.

U BiH se djeca upisuju u osnovnu školu sa šest godina, a u srednju školu polaze s 15 godina. Osnovna škola ima osam ili devet razreda u FBiH i devet razreda u RS i BD, a srednje škole imaju četiri razreda ili tri razreda (za strukovno obrazovanje). Školska godina traje od septembra do juna naredne godine. Devetogodišnja osnovna škola je uvedena u RS i BD u školskoj 2003./2004. godini, a u nekim kantonima u FBiH u školskoj 2004./2005. godini.

Tabela ED.3 prikazuje da od ukupnog procenta romske djece, koja su dovoljno stara da se upišu u osnovnu školu, u BiH prvi razred pohađa manje od polovine (47 procenata), pri čemu više djevojčica (55 procenata), nego dječaka (40 procenata).

Djeca odgovarajućeg uzrasta za školu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, u manjem procentu polaze u osnovnu školu u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (39 procenata u odnosu na 59 procenata).

Tabela ED.3: Djeca koja pohađaju prvi razred osnovne škole

Procenat djece odgovarajućeg uzrasta koja pohađaju prvi razred osnovne škole, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece odgovarajućeg uzrasta koja pohađaju prvi razred[1]	Broj djece koja su prispjela za osnovnu školu
Spol		
Muški	39,5	81
Ženski	54,7	77
Administrativne jedinice		
FBiH	47,5	123
RS	(57,2)	25
BD	(*)	9
Nivo obrazovanja majke		
Bez formalnog obrazovanja	42,4	55
Osnovno	45,4	90
Srednje+	(*)	13
Kvintili indeksa imovinskog stanja		
Najsiromašniji	(37,1)	48
Drugi kvintil	(52,5)	36
Srednji kvintil	(58,2)	29
Četvrti kvintil	(*)	25
Najbogatiji	(*)	21
Indeks imovinskog stanja		
Najsiromašnijih 60 procenata	47,5	112
Najbogatijih 40 procenata	(45,5)	46
Maternji jezik nositelja domaćinstva		
Romski	39,1	95
Drugi	58,5	63
Ukupno	46,9	158

[1] MICS pokazatelj 7.3
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela ED.4 prikazuje procenat djece uzrasta od šest do 14 godina, koja pohađaju osnovnu ili srednju školu.[37] Preko dvije trećine romske djece odgovarajućeg uzrasta pohađa osnovnu školu (69 procenata). Međutim, 31 procenat djece od kojih se očekuje da istu pohađaju školu, oni je ne pohađaju.

Najveći procenat djece uzrasta za osnovnu školu, koja pohađaju ovu školu, uzrasta je deset godina (80 procenata), dok je najmanje djece uzrasta šest godina (47 procenata). Ovo se može dovesti u vezu sa činjenicom da određeni procenat roditelja u BiH još uvijek ne upisuje djecu u prvi razred osnovne škole sa šest godina pa je već kod djece uzrasta sedam godina ovaj procenat veći (66 procenata).

Najviše romske djece odgovarajućeg uzrasta osnovnu školu pohađa u RS (74 procenta), nešto manje u FBiH (69 procenata), a najmanje u BD (57 procenata). Procenat djece odgovarajućeg uzrasta koja pohađaju osnovnu školu raste s nivoom obrazovanja majke te je veći kod porodica boljeg imovinskog stanja.

37 Proporcije prikazane u tabeli su „prilagođene“, s obzirom na to da u brojniku nije samo obuhvaćeno pohađanje osnovne škole, već i pohađanje srednje škole.

Tabela ED.4: Pohađanje osnovne škole

Procenat djece osnovnoškolskog uzrasta koja pohađaju osnovnu ili srednju školu (prilagođena neto stopa pohađanja), istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Muški		Ženski		Ukupno	
	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)[1]	Broj djece
Administrativne jedinice						
FBiH	70,8	484	66,9	459	68,9	943
RS	74,9	116	73,1	115	74,0	231
BD	(*)	24	(60,7)	29	56,9	53
Dob na početku školske godine (u godinama)						
6	39,5	81	54,7	77	46,9	158
7	62,1	70	70,3	59	65,9	129
8	77,4	55	66,5	62	71,7	117
9	80,6	71	74,8	61	77,9	132
10	85,6	75	73,9	68	80,0	143
11	77,5	70	78,5	74	78,0	143
12	(75,2)	51	75,3	69	75,3	120
13	70,0	80	57,8	68	64,4	147
14	76,4	72	59,2	65	68,2	138
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	59,5	243	55,8	209	57,8	452
Osnovno	77,6	337	70,8	337	74,2	674
Srednje+	(83,7)	41	96,7	54	91,1	95
Majka ne živi u domaćinstvu	(*)	3	(*)	3	(*)	5
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	57,8	146	48,3	142	53,1	287
Drugi kvintil	63,9	130	57,9	120	61,0	250
Srednji kvintil	71,9	122	75,9	127	74,0	249
Četvrti kvintil	81,2	124	82,8	111	82,0	234
Najbogatiji	84,7	103	79,6	105	82,2	207
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	64,1	398	60,3	388	62,2	786
Najbogatijih 40 procenata	82,8	226	81,3	215	82,1	442
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	66,3	361	59,6	353	63,0	713
Drugi	77,7	262	80,1	248	78,9	510
Ukupno	70,9	624	67,8	603	69,3	1.227

[1] MICS pokazatelj 7.4; MDG pokazatelj 2.1
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva“ nisu prikazani u tabeli.

Neto stopa pohađanja srednje škole prikazana je u tabeli ED.5.[38] Podaci pokazuju da je neto stopa pohađanja srednje škole manja nego neto stopa pohađanja osnovne škole. Tako, 23 procenta djece srednjoškolskog uzrasta pohađa srednju, a devet procenata djece ovog uzrasta pohađa osnovnu školu. Najveći procenat djece, koja pohađaju srednju školu, uzrasta je 16 godina (26 procenata), a najmanje djece uzrasta je 18 godina (18 procenata).

Srednju školu pohađa više dječaka (27 procenata), nego djevojčica (18 procenata) te najviše djece iz najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (33 procenta). Neto stopa pohađanja srednje škole raste s imovinskim stanjem domaćinstva: dok samo četiri procenta djece iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja pohađa srednju školu, 33 procenta djece iz najbogatijeg kvintila pohađa srednju školu.

38 Proporcije prikazane u tabeli su „prilagođene“, s obzirom na to da u brojniku nije samo obuhvaćeno pohađanje srednje škole, već i pohađanje viših nivoa obrazovanja.

Tabela ED.5: Pohađanje srednje škole

Procenat djece srednjoškolskog uzrasta koja pohađaju srednju školu ili viši nivo obrazovanja (prilagođena neto stopa pohađanja) i procenat djece koja pohađaju osnovnu školu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Muški			Ženski			Ukupno		
	Neto stopa pohađanja (prilagođena)[1]	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)[1]	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)[1]	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu	Broj djece
Administrativne jedinice									
FBiH	27,1	13,3	218	17,2	5,4	179	22,6	9,7	397
RS	(29,5)	(7,1)	36	24,9	3,4	45	27,0	5,1	81
BD	(*)	(*)	7	(*)	(*)	9	(*)	(*)	17
Dob na početku školske godine (u godinama)									
15	23,4	31,1	63	19,0	10,5	51	21,4	21,9	114
16	36,2	11,5	60	17,4	7,2	67	26,2	9,2	127
17	23,4	5,2	80	23,7	1,4	65	23,5	3,5	145
18	24,9	1,9	59	10,5	0,0	50	18,3	1,0	109
Nivo obrazovanja majke									
Bez formalnog obrazovanja	(18,8)	(12,7)	36	(16,0)	(13,7)	27	17,7	13,2	63
Osnovno	31,6	19,7	76	26,8	8,8	62	29,5	14,8	138
Srednje+	(*)	(*)	15	(*)	(*)	7	(*)	(*)	22
Ne živi u domaćinstvu	24,1	14,3	55	12,8	2,7	76	17,5	7,6	131
Nije moguće odrediti	19,5	2,6	80	8,5	0,0	62	14,7	1,5	141
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	(6,6)	(13,0)	38	(2,1)	(10,2)	39	4,3	11,6	77
Drugi kvintil	(12,7)	(11,1)	38	(13,8)	(5,0)	42	13,3	7,9	80
Srednji kvintil	17,2	15,0	56	24,8	2,4	57	21,0	8,6	113
Četvrti kvintil	38,8	12,2	74	(22,8)	(4,1)	45	32,7	9,1	120
Najbogatiji	43,5	9,1	55	21,7	3,8	50	33,1	6,6	105
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	12,8	13,3	133	15,1	5,3	138	14,0	9,2	270
Najbogatijih 40 procenata	40,8	10,9	129	22,2	4,0	95	32,9	7,9	225
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	14,2	12,2	151	8,6	4,2	133	11,6	8,4	283
Drugi	43,8	12,0	110	30,8	5,6	100	37,6	9,0	210
Ukupno	26,6	12,1	262	18,0	4,8	233	22,6	8,6	495

[1] MICS pokazatelj 7.5
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Procenat djece koja krenu u prvi razred i koja dostignu završni razred osnovne škole, prikazan je u tabeli ED.6.

Od ukupnog procenta djece koja krenu u prvi razred osnovne škole, tri četvrtine (75 procenata) dospije do završnog razreda.[39] Važno je napomenuti da ovaj procenat uključuje djecu koja ponavljaju razred i koja, naposljetku, dostignu završni razred osnovne škole. U odnosu na obrazovni status majki, do završnog razreda osnovne škole dospije manji procenat djece čije majke nemaju formalno obrazovanje (56 procenata), u odnosu na djecu čije majke imaju osnovno obrazovanje (89 procenata) te srednje i visoko obrazovanje (88 procenata).

Posmatrano prema imovinskom stanju domaćinstva, do završnog razreda osnovne škole dospije veći procenat djece iz najbogatijih 40 procenata populacije (82 procenta) i manji procenat djece iz najsiromašnijih 60 procenata populacije (70 procenata).

Procenat djece koja dospiju do osmog razreda, od onih koja su krenula u prvi razred, manji je kod djece koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, u odnosu na djecu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (68 u odnosu na 81 procenat).

39 Budući da je u RS i BD prva generacija učenika završila deveti razred u školskoj godini koja je prethodila istraživanju, što rezultira malim brojem učenika koji pohađaju deveti razred u trenutku istraživanja, za sve tri administrativne jedinice je korišten osmi razred osnovne škole kao završni u Tabeli ED.6.

Tabela ED.6: Djeca koja su dospjela do završnog razreda osnovne škole

Procenat djece koja su upisana u prvi razred osnovne škole, a koja dospiju do završnog razreda osnovne škole (stopa dospijeća do završnog razreda osnovne škole), istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece koja su pohađala 1. razred prošle godine, a koja pohađaju 2. razred ove godine	Procenat djece koja su pohađala 2. razred prošle godine, a koja pohađaju 3. razred ove godine	Procenat djece koja su pohađala 3. razred prošle godine, a koja pohađaju 4. razred ove godine	Procenat djece koja su pohađala 4. razred prošle godine, a koja pohađaju 5. razred ove godine	Procenat djece koja su pohađala 5. razred prošle godine, a koja pohađaju 6. razred ove godine	Procenat djece koja su pohađala 6. razred prošle godine, a koja pohađaju 7. razred ove godine	Procenat djece koja su pohađala 7. razred prošle godine, a koja pohađaju 8. razred ove godine	Procenat djece koja dospiju do 8. razreda od onih koja su krenula u 1. razred[1]
Spol								
Muški	93,4	100,0	97,2	98,5	93,7	87,7	98,4	72,4
Ženski	93,4	(97,8)	100,0	97,7	(100,0)	92,6	(92,9)	76,8
Administrativne jedinice								
FBiH	92,1	98,7	98,9	97,7	95,6	92,3	97,6	75,7
RS	(*)	(*)	(96,7)	(*)	(*)	(82,1)	(*)	70,9
BD	–	(*)	(*)	(*)	–	(*)	(*)	–
Nivo obrazovanja majke								
Bez formalnog obrazovanja	(79,1)	(97,5)	(95,6)	(94,0)	(*)	(87,9)	(*)	55,6
Osnovno	100,0	(100,0)	100,0	100,0	97,8	95,4	95,4	89,0
Srednje+	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	87,5
Majka ne živi u domaćinstvu	–	(*)	–	–	(*)	(*)	(*)	–
Kvintili indeksa imovinskog stanja								
Najsiromašniji	(86,8)	(95,9)	(100,0)	(*)	(*)	(*)	(*)	55,5
Drugi kvintil	(100,0)	(*)	(92,8)	(*)	(*)	(*)	(*)	65,7
Srednji kvintil	(94,7)	(*)	(*)	(100,0)	(*)	(*)	(*)	90,1
Četvrti kvintil	(91,3)	(*)	(*)	(100,0)	(*)	(*)	(90,6)	78,7
Najbogatiji	(*)	(*)	(*)	(100,0)	(*)	(94,4)	(*)	85,9
Indeks imovinskog stanja								
Najsiromašnijih 60 procenata	93,8	98,6	97,6	95,6	(98,0)	82,5	(100,0)	70,4
Najbogatijih 40 procenata	(95,7)	(100,0)	(100,0)	100,0	(94,8)	97,2	(93,5)	82,3
Maternji jezik nositelja domaćinstva								
Romski	95,6	98,4	98,8	96,4	(93,0)	82,7	(98,1)	67,6
Drugi	91,4	(100,0)	(97,8)	100,0	(100,0)	95,8	(94,8)	81,2
Ukupno	93,4	99,0	98,4	98,1	96,4	90,2	96,4	74,8

[1] MICS pokazatelj 7.6; MDG pokazatelj 2.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Bruto stopa završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu prikazane su u tabeli ED.7. Bruto stopa završavanja osnovne škole je omjer ukupnog broja učenika, **bez obzira na dob**, koji po prvi put kreću u završni razred osnovne škole, u odnosu na broj djece uzrasta za završavanje osnovne škole na početku tekuće (ili posljednje) školske godine. U vrijeme provođenja istraživanja, bruto stopa završavanja osnovne škole je iznosila 73 procenata i bila je veća kod dječaka (91 procenat), nego kod djevojčica (54 procenta). Sedamdeset i jedan procenat djece koja su uspješno savladala završni razred osnovne škole je u vrijeme provođenja istraživanja pohađalo prvi razred srednje škole.

Neto stopa završavanja osnovne škole je relevantniji pokazatelj za BiH. Neto stopa je omjer ukupnog broja učenika uzrasta za završavanje osnovne škole koji po prvi put kreću u završni razred osnovne škole, u odnosu na broj istog uzrasta na početku tekuće (ili posljednje) školske godine. Tabela ED.7 prikazuje da je neto stopa završavanja osnovne škole iznosila 40 procenata i bila je veća kod dječaka (46 procenata), nego kod djevojčica (34 procenta).

Tabela ED.7: Završavanje osnovne škole i prelazak u srednju školu

Stopa završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Stopa završavanja osnovne škole[1]	Neto stopa završavanja osnovne škole	Broj djece u uzrastu za završavanje osnovne škole	Stopa prelaska u srednu školu[2]	Broj djece koja su prošle godine pohađala završni razred osnovne škole
Spol					
Muški	90,8	45,5	72	(78,3)	34
Ženski	53,9	34,1	65	(61,5)	25
Administrativne jedinice					
FBiH	76,4	35,5	102	(64,9)	47
RS	(63,9)	(54,3)	29	(*)	12
BD	(*)	(*)	6	–	0
Nivo obrazovanja majke					
Bez formalnog obrazovanja	(53,8)	(30,1)	41	(*)	10
Osnovno	71,7	42,9	82	(61,6)	28
Srednje+	(*)	(*)	10	(*)	8
Majka ne živi u domaćinstvu	(*)	(*)	5	(*)	8
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	27,7	15,6	27	(*)	2
Drugi kvintil	(*)	(*)	22	(*)	5
Srednji kvintil	(85,9)	(50,8)	29	(*)	14
Četvrti kvintil	(102,0)	(62,4)	31	(*)	25
Najbogatiji	(90,5)	(50,1)	29	(*)	12
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	54,4	26,0	78	(*)	22
Najbogatijih 40 procenata	96,3	56,2	60	(71,6)	37
Maternji jezik nositelja domaćinstva					
Romski	58,7	28,2	77	(*)	24
Drugi	91,8	55,2	61	(78,5)	35
Ukupno	73,3	40,1	138	71,1	59

[1] MICS pokazatelj 7.7
[2] MICS pokazatelj 7.8
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Omjer broja djevojčica i dječaka koji pohađaju osnovnu i srednju školu (Indeks rodnog pariteta (GPI)) prikazan je u tabeli ED.8. Važno je napomenuti da su odnosi koji su ovdje uključeni dobijeni iz neto stope pohađanja škole, a ne iz bruto stope. Omjeri dobijeni na osnovu bruto stope bi dali pogrešnu sliku Indeksa rodnog pariteta zbog toga što su djeca koja su starija u odnosu na osnovnoškolski uzrast, a koja i dalje pohađaju osnovnu školu (u većini slučajeva muška djeca), kao što se vidi iz tabele ED.5.

Podaci u i ED.8 pokazuju da rodni paritet za osnovnu školu iznosi 0,96, što ukazuje na to da nešto manji procenat djevojčica pohađa osnovnu školu nego dječaka. Prilagođena neto stopa pohađanja osnovne škole je najniža kod djece oba spola iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja

Kada se radi o srednjoj školi, Indeks rodnog pariteta pada na 0,67. Lošiji položaj djevojčica, kada je riječ o pohađanja srednje škole, naročito je izražen među onim čija majka ne živi u domaćinstvu (GPI: 0,53), među najbogatijih 40 procenata populacije (GPI: 0,53) u odnosu na najsiromašnijih 60 procenata (GPI: 0,95) te među djecom koja žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik (GPI: 0,56) u odnosu na onu koja žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (GPI: 0,70).

Tabela ED.8: Rodni paritet u obrazovanju

Omjer prilagođene stope pohađanja za djevojčice i dječake koji pohađaju osnovnu školu i koji pohađaju srednju školu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Prilagođena neto stopa pohađanja osnovne škole, djevojčice	Prilagođena neto stopa pohađanja osnovne škole, dječaci	Indeks rodnog pariteta (GPI) za prilagođenu neto stopu pohađanja osnovne škole[1]	Prilagođena neto stopa pohađanja srednje škole, djevojčice	Prilagođena neto stopa pohađanja srednje škole, dječaci	Indeks rodnog pariteta (GPI) za prilagođenu neto stopu pohađanja srednje škole[1]
Administrativne jedinice						
FBiH	66,5	70,6	0,94	17,2	27,1	0,64
RS	73,1	74,9	0,98	23,4	(29,5)	(0,79)
BD	(60,7)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	55,2	59,4	0,93	(16,0)	(18,8)	(0,85)
Osnovno	70,8	77,3	0,92	26,8	31,6	0,85
Srednje+	96,7	(83,7)	(1,15)	(*)	(*)	(*)
Majka ne živi u domaćinstvu	(*)	(*)	(*)	12,8	24,1	0,53
Nije moguće odrediti	N/A	N/A	N/A	7,4	19,5	0,38
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	47,6	58,2	0,82	(2,1)	(6,6)	(0,32)
Drugi kvintil	58,6	63,1	0,93	(13,8)	(12,7)	(1,08)
Srednji kvintil	75,1	72,7	1,03	24,8	17,2	1,45
Četvrti kvintil	83,7	79,7	1,05	(22,8)	38,8	(0,59)
Najbogatiji	78,4	84,7	0,92	20,3	43,5	0,47
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	60,4	64,7	0,93	13,6	12,2	0,95
Najbogatijih 40 procenata	81,1	82,2	0,99	21,5	41,2	0,53
Maternji jezik nositelja domaćinstva						
Romski	59,8	65,9	0,91	8,0	14,2	0,56
Drugi	79,3	77,7	1,02	30,8	43,8	0,70
Ukupno	67,5	70,7	0,96	17,7	26,6	0,67

[1] MICS pokazatelj 7.9; MDG pokazatelj 3.1
[2] MICS pokazatelj 7.10; MDG pokazatelj 3.1
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
N/A: nije primjenjivo

XI Zaštita djeteta

Upis u matičnu knjigu rođenih

U Konvenciji o pravima djeteta navodi se da svako dijete ima pravo na ime i nacionalnost, kao i pravo na zaštitu od lišavanja identiteta. Upis u matičnu knjigu rođenih je osnovno sredstvo da se djeci obezbijede ova prava. U dokumentu „Svijet po mjeri djeteta" navodi se da je jedan od ciljeva kreiranje sistema kojima će se obezbijediti upis svakog djeteta odmah po rođenju ili ubrzo nakon toga u matičnu knjigu rođenih, a preko kojih će se ispuniti njegovo ili njeno pravo da dobije ime i nacionalnost, u skladu sa domaćim zakonima i relevantnim međunarodnim dokumentima. Stoga je u MICS istraživanje kao značajan pokazatelj uključen procenat djece mlađe od pet godina života čije je rođenje upisano u matičnu knjigu.

Tabela CP.1 pokazuje da je prema izjavama majki/staratelja 96 procenata romske djece mlađe od pet godina u BiH upisano u matičnu knjigu rođenih. Međutim, ovaj podatak treba uzeti s rezervom, s obzirom na to da u 20 procenata slučajeva anketarima nije pokazan rodni list.

U odnosu na uzrast djeteta, najmanji procenat djece upisane u matičnu knjigu rođenih je u najmlađem uzrastu, u dobi do godinu dana života (91 procenat), što ukazuje na činjenicu da određeni procenat roditelja još uvijek ne prijavljuje rođenje djeteta za upis u matičnu knjigu odmah po rođenju. Rezultati istraživanja ukazuju na to da 89 procenata majki/staratelja djece mlađe od pet godina čije rođenje nije upisano u matične knjige, znaju kako da prijave rođenje djeteta (podatak nije prikazan u tabeli CP.1).

Tabela CP.1: Prijava rođenja radi upisa u matičnu knjigu rođenih

Procenat djece mlađe od pet godina upisane u matičnu knjigu rođenih i procenat djece koja nisu upisana u knjige rođenih, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Djeca mlađa od pet godina čije je rođenje upisano u matičnu knjigu rođenih				
	Ima izvod iz matične knjige rođenih		Nema izvod iz matične knjige rođenih	Ukupan procenat upisanih[1]	Broj djece
	Pokazan	Nije pokazan			
Spol					
Muški	73,5	20,8	1,1	95,4	392
Ženski	75,9	18,0	2,4	96,2	356
Administrativne jedinice					
FBiH	74,2	19,5	1,9	95,6	570
RS	66,9	28,2	1,3	96,4	123
BD	96,3	0,0	0,0	96,3	56
Dob (u mjesecima)					
0-11	70,9	15,9	4,2	91,0	144
12-23	74,2	22,8	0,0	97,0	147
24-35	78,1	17,9	1,2	97,2	151
36-47	77,4	17,6	1,8	96,8	170
48-59	71,8	23,6	1,3	96,8	136
Nivo obrazovanja majke					
Bez formalnog obrazovanja	80,4	12,1	1,7	94,2	247
Osnovno	72,5	22,0	2,0	96,4	427
Srednje+	67,8	29,8	0,0	97,6	74
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	65,8	25,7	2,0	93,5	216
Drugi kvintil	67,6	26,1	2,8	96,5	181
Srednji kvintil	87,5	7,9	0,9	96,4	122
Četvrti kvintil	79,3	17,9	0,7	97,9	127
Najbogatiji	84,9	10,0	1,3	96,2	102
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	71,5	21,7	2,0	95,2	519
Najbogatijih 40 procenata	81,8	14,4	0,9	97,1	229
Maternji jezik nositelja domaćinstva*					
Romski	81,7	11,1	2,0	94,9	454
Drugi	63,6	32,4	1,3	97,3	293
Ukupno	74,7	19,5	1,7	95,8	748

[1] MICS pokazatelj 8.1
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Discipliniranje djece

Djeca moraju biti zaštićena od svakog čina nasilja, kao što je navedeno u programu „Svijet po mjeri djeteta". Također, Milenijumska deklaracija poziva na zaštitu djece od zloupotrebe, izrabljivanja i nasilja. U MICS istraživanju o romskoj populaciji u BiH je postavljen niz pitanja o metodama koje su odrasli članovi domaćinstva primijenili da bi disciplinirali djecu u periodu od mjesec dana prije istraživanja.[40]

Za modul discipliniranja djece korištena su dva pokazatelja:

1) broj djece uzrasta od dvije do 14 godina koja su izložena psihičkom nasilju kao kazni *ili* fizičkim kaznama,
2) broj ispitanika koji vjeruju da je, za pravilan odgoj, potrebno fizički kažnjavati djecu.

Preko polovine romske djece (58 procenata) uzrasta od dvije do 14 godina bilo je izloženo bar jednom obliku psihičkog ili fizičkog kažnjavanja od strane njihovih roditelja ili drugih odraslih članova domaćinstva u periodu od mjesec dana prije istraživanja.

Tabela CP.2 prikazuje da je psihičkom nasilju bilo izloženo 49 procenata djece, a fizičkom 45 procenata (sedam procenata kažnjeno je teškom fizičkom kaznom). U odnosu na procenat djece koja su doživjela fizičko kažnjavanje, manji procenat ispitanika (osam procenata) vjeruje da je potrebno fizički kažnjavati djecu.

Nije bilo razlika u fizičkom discipliniranju između procenta muške i ženske djece, bilo da se radilo o teškoj ili o bilo kojoj fizičkoj kazni. Kada je riječ o starosnoj dobi, djeca uzrasta od pet do devet godina su u većem procentu fizički (51 procenat) i psihički kažnjavana (54 procenta), nego djeca iz drugih dobnih grupa.

40 Pitanja u modulu o discipliniranju djece odnose se na jedno dijete uzrasta od dvije do 14 godina koje je, tokom terenskog rada, birano nasumice u domaćinstvu.

Tabela CP.2: Discipliniranje djece

Procenat djece uzrasta od dvije do 14 godina prema metodi discipliniranje djeteta, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat djece uzrasta od dvije do 14 godina koja doživi:					Broj djece uzrasta od dvije do 14 godina	Ispitanik/ca vjeruje da dijete treba fizički kažnjavati	Ispitanici u modulu o discipliniranju djece
	samo nenasilne metode discipliniranja	psihičko nasilje	fizičku kaznu		bilo koju nasilnu metodu discipliniranja[1]			
			bilo koju	tešku fizičku kaznu				
Spol								
Muški	25,2	51,1	45,6	6,9	58,0	957	10,2	444
Ženski	30,1	47,2	44,3	6,6	57,2	889	5,7	423
Administrativne jedinice								
FBiH	28,0	53,2	49,0	7,7	61,8	1.406	8,9	668
RS	27,3	35,3	34,8	3,1	43,5	334	6,0	151
BD	22,5	39,2	22,5	4,9	47,1	107	(2,2)	48
Dob (u godinama)								
2-4	29,2	38,3	39,7	4,4	49,2	455	6,4	238
5-9	25,7	54,2	51,1	9,9	62,6	671	11,1	284
10-14	28,3	51,4	42,5	5,2	58,4	720	6,7	345
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva								
Bez formalnog obrazovanja	21,4	51,7	48,8	7,0	58,9	501	N/A	N/A
Osnovno	30,7	47,8	43,9	6,5	56,9	1.119	N/A	N/A
Srednje+	25,7	50,8	41,5	7,4	58,3	227	N/A	N/A
Nivo obrazovanja ispitanika								
Bez formalnog obrazovanja	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	7,2	210
Osnovno	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	8,4	548
Srednje+	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	8,0	110
Kvintili indeksa imovinskog stanja								
Najsiromašniji	20,2	48,2	49,8	9,8	58,6	469	9,4	182
Drugi kvintil	29,8	46,1	44,9	7,0	56,3	392	8,1	176
Srednji kvintil	31,1	50,3	38,6	8,0	56,2	361	5,6	172
Četvrti kvintil	32,8	53,5	45,1	2,0	60,7	331	6,8	163
Najbogatiji	26,2	48,7	44,8	5,2	56,1	294	10,1	174
Indeks imovinskog stanja								
Najsiromašnijih 60 procenata	26,5	48,1	44,9	8,4	57,2	1.222	7,7	531
Najbogatijih 40 procenata	29,7	51,3	44,9	3,5	58,5	625	8,5	336
Maternji jezik nositelja domaćinstva*								
Romski	26,5	50,0	39,7	6,8	55,5	1.091	8,3	493
Drugi	29,3	48,4	52,2	6,7	60,4	750	7,6	373
Ukupno	27,6	49,2	44,9	6,7	57,6	1.846	8,0	867

[1] MICS pokazatelj 8.5

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

N/A: nije primjenjivo

Rano stupanje u brak i brak između muškarca i više žena (poliginija)

Brak prije 18. godine je realnost za mnoge mlade djevojke. Prema UNICEF-ovim globalnim procjenama, preko 60 miliona žena u dobi od 20 do 24 godine su se udale/počele živjeti u zajednici prije svoje 18. godine života. Faktori koji utiču na stopu stupanja u brak s djecom (to jest, smanjuju ili povećavaju istu) su:

1) obavezni upis djece u matičnu knjigu rođenih, čime se dokazuje dob djeteta,
2) postojanje adekvatnog zakonskog okvira s pratećim mehanizmom za provođenje zakona koji se bavi slučajevima brakova sklopljenih s djecom,
3) postojanje običajnih ili vjerskih zakona i praksi koje dozvoljavaju brak s djecom.

U mnogim dijelovima svijeta roditelji podržavaju udaju svojih kćerki dok su još uvijek djeca, nadajući se da će im taj brak donijeti finansijsku i društvenu korist te da će umanjiti finansijski teret porodici. Međutim, sklapanje braka s maloljetnicima predstavlja kršenje ljudskih prava, ugrožava razvoj djevojčica i često rezultira ranom trudnoćom i društvenom izolacijom te uz slabo obrazovanje i oskudno profesionalno osposobljavanje dodatno pospješuje rodno utemeljenu prirodu siromaštva.

Pravo na „slobodan i potpuni" pristanak na brak je priznato Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, u kojoj se navodi da pristanak ne može biti „slobodan i potpun" kada jedna od strana nije dovoljno zrela da može donijeti promišljenu odluku o životnom partneru. Ovo naglašavaju i brojni drugi međunarodni dokumenti i sporazumi, kao što su: Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, Konvencija o pristanku na brak i drugo.

Istraživanja sugeriraju da mnogi faktori utiču na rizik da maloljetne osobe završe u braku. Siromaštvo, zaštita djevojčica, čast porodice i obezbjeđivanje stabilnosti tokom perioda socijalnih previranja, smatraju se značajnim društvenim faktorima rizika koji dovode do udaje djevojčica. Žene koje su se udale u mlađoj dobi češće vjeruju da je ponekad prihvatljivo da muž tuče ženu te je veća vjerovatnoća da će doživjeti nasilje u porodici. Smatra se da razlika u godinama između partnera povećava rizik od prijevremenog gubitka partnera, ali i doprinosi zlostavljanju i dinamici moći.

Usko povezano s problematikom sklapanja braka s maloljetnicama je i uzrast u kojem djevojčice postaju seksualno aktivne. Žene koje su se udale prije 18. godine života imaju više djece, nego one koje su se udale kasnije u životu. Poznato je da su smrtni slučajevi uzrokovani komplikacijama u trudnoći vodeći uzrok smrtnosti među djevojčicama dobi od 15 do 19 godina koje su u braku i onima koje to nisu, naročito među najmlađima u ovoj dobnoj grupi. Stoga, značajne pokazatelje predstavljaju procenti žena udatih prije 15. godine života i procenti žena udatih prije 18. godine života.

Tabele CP.3 i CP.3M prikazuju procenat udatih žena i oženjenih muškaraca, prema dobi stupanja u brak, i procenat žena i muškaraca u braku u kojem muškarac ima više žena (poliginijske zajednice). Rezultati pokazuju da je preko trećine romskih žena u dobi od 15 do 19 godina trenutno u braku (38 procenata), dok je taj procenat među muškarcima iste dobi manji (13 procenata). Procenat žena i muškaraca ove dobi koji su u braku je veći među onima koji nemaju formalno obrazovanje (53 procenta žena i 20 procenata muškaraca), u odnosu na žene i muškarce sa srednjim i visokim obrazovanjem (20 procenata žena i deset procenata muškaraca).

Procenat žena u dobi od 15 do 19 godina koje su trenutno u braku je veći među ženama najlošijeg kvintila imovinskog statusa (48 procenata), u odnosu na žene najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (28 procenata).

Petnaest procenata žena u dobi od 20 do 49 godina se udalo prije svog 15. rođendana, a 48 procenata žena iste dobi se udalo prije 18. rođendana. Najveći procenat žena koje su se maloljetne udale je bez formalnog obrazovanja i pripadaju najsiromašnijem kvintilu imovinskog stanja. Približno četvrtina žena bez formalnog obrazovanja u dobi od 15 do 49 i od 20 do 49 godina udalo se prije navršene 15. godine života, a preko polovine žena bez formalnog obrazovanja u dobi od 20 do 49 godina udalo se prije svoje 18. godine. U obje dobne grupe, procenat žena udatih prije 15. rođendana je najveći u BD, potom u FBiH, a najmanji je u RS. Veoma mali procenat žena i muškaraca u dobi od 15 do 49 godina živi u braku u kojem muškarac ima više žena/partnerica.

Tabela CP.3: Rano stupanje u brak i brakovi između muškarca i više žena (poliginija): žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su prvi put stupile u brak/zajednicu prije 15. rođendana, procenat žena u dobi od 20 do 49 godina koje su prvi put stupile u brak/zajednicu prije njihovog 15. i 18. rođendana, procenat žena u dobi od 15 do 19 godina koje su trenutno u braku/zajednici i procenat žena trenutno u poliginijskom braku/zajednici, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat udatih prije 15. godine[1]	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina	Procenat udatih prije 15. godine	Procenat udatih prije 18. godine[2]	Broj žena u dobi od 20 do 49 godina	Procenat žena u dobi od 15 do 19 godina koje su trenutno u braku/ zajednici[3]	Broj žena u dobi od 15 do 19 godina	Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina u poliginijskom braku/zajednici[4]	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina trenutno u braku/zajednici
Administrativne jedinice									
FBiH	15,0	1085	16,0	48,2	887	39,4	198	0,9	766
RS	11,2	224	10,6	43,3	179	28,5	45	0,8	159
BD	19,7	71	21,3	63,9	61	(*)	10	3,6	56
Dob (u godinama)									
15-19	11,2	253	N/A	N/A	N/A	38,3	253	0,9	97
20-24	16,3	258	16,3	49,2	258	N/A	N/A	0,0	171
25-29	16,0	207	16,0	49,4	207	N/A	N/A	1,8	156
30-34	14,7	183	14,7	46,4	183	N/A	N/A	2,3	157
35-39	15,0	184	15,0	50,7	184	N/A	N/A	0,6	166
40-44	13,2	147	13,2	43,8	147	N/A	N/A	1,3	115
45-49	16,7	148	16,7	48,8	148	N/A	N/A	0,0	120
Nivo obrazovanja									
Bez formalnog obrazovanja	24,1	383	23,0	58,9	338	52,5	45	0,8	297
Osnovno	13,5	796	14,5	49,3	641	40,5	155	1,1	571
Srednje+	1,2	201	1,7	19,4	148	19,8	53	1,0	113
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	19,7	240	20,4	61,4	190	47,9	51	1,5	173
Drugi kvintil	16,4	254	16,4	48,0	216	(44,0)	39	0,9	188
Srednji kvintil	14,8	283	14,9	49,2	231	45,1	51	0,5	196
Četvrti kvintil	14,5	273	16,7	46,7	220	29,5	53	1,1	195
Najbogatiji	9,5	329	10,5	39,7	271	28,3	59	1,1	230
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	16,8	777	17,0	52,4	637	45,8	141	0,9	557
Najbogatijih 40 procenata	11,8	603	13,3	42,8	491	28,9	112	1,1	424
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	17,9	777	18,8	51,8	630	38,2	146	1,1	559
Drugi	10,5	601	11,2	44,0	495	38,8	105	0,9	422
Ukupno	14,6	1.380	15,4	48,3	1.127	38,3	253	1,0	981

[1] MICS pokazatelj 8.6
[2] MICS pokazatelj 8.7
[3] MICS pokazatelj 8.8
[4] MICS pokazatelj 8.9
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.
N/A: nije primjenjivo

Tabela CP.3M: Rano stupanje u brak i brakovi između muškarca i više žena (poliginija): muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su prvi put stupili u brak/zajednicu prije 15. rođendana, procenat muškaraca u dobi od 20 do 49 godina koji su prvi put stupili u brak/zajednicu prije njihovog 15. i 18. rođendana, procenat muškaraca u dobi od 15 do 19 godina koji su trenutno u braku/zajednici i procenat muškaraca trenutno u poliginijskom braku/zajednici, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat oženjenih prije 15. godine[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina	Procenat oženjenih prije 15. godine	Procenat oženjenih prije 18. godine[2]	Broj muškaraca u dobi od 20 do 49 godina	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 19 godina koji su trenutno u braku/zajednici[3]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 19 godina	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su u poliginijskom braku/zajednici[4]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su trenutno u braku/ zajednici
Administrativne jedinice									
FBiH	4,0	1151	4,6	20,2	908	13,5	243	0,5	707
RS	3,7	241	3,4	16,3	195	11,8	46	0,5	141
BD	4,7	64	5,6	40,7	54	(20,0)	10	0,0	53
Dob (u godinama)									
15-19	2,1	299	N/A	N/A	N/A	13,4	299	0,0	40
20-24	5,8	286	5,8	19,8	286	N/A	N/A	0,0	142
25-29	5,1	220	5,1	19,7	220	N/A	N/A	1,3	158
30-34	2,9	170	2,9	21,4	170	N/A	N/A	0,0	129
35-39	2,0	164	2,0	21,1	164	N/A	N/A	0,0	149
40-44	4,5	172	4,5	21,5	172	N/A	N/A	0,0	153
45-49	5,2	145	5,2	20,4	145	N/A	N/A	1,5	130
Nivo obrazovanja									
Bez formalnog obrazovanja	5,2	225	6,1	27,5	192	19,8	33	0,0	148
Osnovno	4,9	911	5,3	22,8	744	14,5	167	0,7	604
Srednje+	0,3	320	0,0	7,0	221	9,5	99	0,0	149
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	5,6	248	6,0	24,9	205	(21,0)	43	0,0	166
Drugi kvintil	4,8	264	5,5	20,5	216	(21,5)	47	0,7	174
Srednji kvintil	3,1	319	3,1	19,7	253	13,9	66	0,8	193
Četvrti kvintil	3,2	314	3,8	16,2	230	8,7	84	0,8	166
Najbogatiji	3,5	312	4,0	21,7	253	7,7	59	0,0	202
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	4,4	830	4,8	21,6	674	18,2	156	0,5	533
Najbogatijih 40 procenata	3,4	626	3,9	19,1	483	8,3	143	0,3	368
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	5,3	836	5,9	26,4	664	14,9	172	0,3	523
Drugi	2,1	618	2,4	12,7	492	11,5	126	0,7	377
Ukupno	3,9	1.456	4,4	20,5	1.157	13,4	299	0,4	901

[1] MICS pokazatelj 8.6
[2] MICS pokazatelj 8.7
[3] MICS pokazatelj 8.8
[4] MICS pokazatelj 8.9
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.
N/A: nije primjenjivo

Podaci o stupanju u brak prije 15. i 18. godine života omogućavaju prikaz trendova ranog stupanja u brak. Tabela CP.4 prikazuje procentualni udio žena koje su prvi put stupile u brak ili zajednicu prije 15. i 18. godine života, prema dobnim grupama.

Podaci, također, pokazuju da je 15 procenata žena, u dobi od 15 do 49 godina, stupilo u brak prije napunjenih 15 godina života. Praksa stupanja u brak se značajno ne razlikuje unutar ostalih dobnih grupa, što ukazuje na to da se nije mijenjala tokom godina.

Manje od polovine žena u dobi od 20 do 49 godina se udalo prije navršenih 18 godina (48 procenata), bez velikih razlika među dobnim grupama.

Tabela CP.4: Trendovi ranog stupanja u brak: žene

Procenat žena koje su prvi put sklopile brak ili stupile u zajednicu prije njihove 15. i 18. godine, prema dobnoj grupi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena udatih prije 15. godine	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina	Procenat žena udatih prije 18. godine	Broj žena u dobi od 20 do 49 godina
Dob (u godinama)				
15-19	11,2	253	N/A	N/A
20-24	16,3	258	49,2	258
25-29	16,0	207	49,4	207
30-34	14,7	183	46,4	183
35-39	15,0	184	50,7	184
40-44	13,2	147	43,8	147
45-49	16,7	148	48,8	148
Ukupno	14,6	1.380	48,3	1.127

N/A: nije primjenjivo

Tabela CP.4M prikazuje procentualni udio muškaraca koji su prvi put stupili u brak ili zajednicu prije 15. i 18. godine života, prema dobnim grupama.

Podaci pokazuju da je, u odnosu na žene, manji procenat muškaraca (četiri procenta) u dobi od 15 do 49 godina stupilo u brak prije napunjenih 15 godina života. Kao i kod žena, praksa ranog stupanja u brak ne pokazuje trend opadanja prema mlađim dobnim grupama.

Više od petine muškaraca u dobi od 20 do 49 godina se oženilo prije navršenih 18 godina (21 procenat), što je manje od polovine udjela žena koje su se udale prije svoje 18. godine.

Tabela CP.4M: Trendovi ranog stupanja u brak: muškarci

Procenat muškaraca koji su prvi put sklopili brak ili stupili u zajednicu prije njihove 15. i 18. godine, prema dobnoj grupi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca oženjenih prije 15. godine	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina	Procenat muškaraca oženjenih prije 18. godine	Broj muškaraca u dobi od 20 do 49 godina
Dob (u godinama)				
15-19	2,1	299	N/A	N/A
20-24	5,8	286	19,8	286
25-29	5,1	220	19,7	220
30-34	2,9	170	21,4	170
35-39	2,0	164	21,1	164
40-44	4,5	172	21,5	172
45-49	5,2	145	20,4	145
Ukupno	3,9	1.456	20,5	1.157

N/A: nije primjenjivo

Još jedna značajna komponenta ranog stupanja u brak je razlika u godinama među supružnicima, gdje je pokazatelj procenat udatih žena u zajednici koje su deset ili više godina mlađe nego njihov trenutni partner.

Tabela CP.5 prikazuje razliku u godinama između muževa i žena Za deset ili više godina starijeg muža udato je tri procenta žena u dobi od 15 do 19 godina i pet procenata žena u dobi od 20 do 24 godine. Međutim, veći procenat žena ovih dobnih grupa je udat/živi s mlađim mužem/partnerom, među kojima devet procenata žena u dobi od 15 do 19 godina i 19 procenata žena u dobi od 20 do 24 godine.

Tabela CP.5: Razlika u godinama između supružnika/partnera

Procentualna raspodjela žena trenutno u braku/zajednici, dobi od 15 do 19 godina i od 20 do 24 godine, prema razlici u godinama u odnosu na muža ili stalnog partnera, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 19 godina trenutno u braku/u zajednici čiji muž ili partner je:					Broj žena u dobi od 15 do 19 godina trenutno u braku/ zajednici	**Procenat žena u dobi od 20 do 24 godine trenutno u braku/u zajednici čiji muž ili partner je:**						Broj žena u dobi od 20 do 24 godine trenutno u braku/ zajednici
	mlađi	do četiri godine stariji	od pet do devet godina stariji	deset i više godina stariji[1]	ukupno		mlađi	do četiri godine stariji	od pet do devet godina stariji	deset i više godina stariji[2]	dob muža/ partnera nepoznata	ukupno	
Administrativne jedinice													
FBiH	7,5	62,5	28,5	1,5	100,0	78	20,2	47,8	28,1	3,9	0,0	100,0	140
RS	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	13	(13,4)	(67,7)	(0,0)	(13,8)	(5,0)	100,0	19
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	6	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	11
Dob (u godinama)													
15-19	8,6	61,6	27,3	2,5	100,0	97	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
20-24	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	18,7	50,5	25,4	4,8	0,6	100,0	171
Nivo obrazovanja													
Bez formalnog obrazovanja	(4,2)	(55,6)	(32,6)	(7,6)	100,0	24	19,0	51,8	24,1	3,6	1,5	100,0	67
Osnovno	7,9	64,1	27,0	1,0	100,0	63	15,6	51,6	26,9	6,0	0,0	100,0	81
Srednje+	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	10	28,9	43,0	24,2	3,9	0,0	100,0	23
Indeks imovinskog stanja													
Najsiromašnijih 60 procenata	8,4	53,1	35,7	2,8	100,0	64	17,7	49,7	26,5	5,2	0,8	100,0	119
Najbogatijih 40 procenata	(8,9)	(78,5)	(10,6)	(2,0)	100,0	32	21,1	52,4	22,9	3,6	0,0	100,0	51
Maternji jezik nositelja domaćinstva													
Romski	7,9	61,9	25,8	4,4	100,0	56	22,2	55,0	20,2	1,8	0,9	100,0	105
Drugi	(9,5)	(61,1)	(29,4)	(0,0)	100,0	41	13,2	43,3	33,9	9,6	0,0	100,0	65
Ukupno	8,6	61,6	27,3	2,5	100,0	97	18,7	50,5	25,4	4,8	0,6	100,0	171

[1] MICS pokazatelj 8.10a
[2] MICS pokazatelj 8.10b
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
N/A: nije primjenjivo

Stavovi prema nasilju u porodici

U BiH su istraživanjem MICS4 ispitivani stavovi žena i muškaraca u dobi od 15 do 49 godina o nasilju muža/partnera nad ženom/partnericom u slučajevima kada žena ne ispunjava očekivane rodne uloge i kada ima niži društveni status.

Odgovori na ova pitanja prikazani su u tabeli CP.6, za žene, i tabeli CP.6M, za muškarce. Rezultati pokazuju da žene u većem procentu nego muškarci, opravdavaju kada muž/partner udari ili tuče svoju ženu/partnericu.

Žene najviše opravdavaju nasilno ponašanje muževa u slučaju kada žena zanemaruje djecu (32 procenta) ili ako ispoljava svoju autonomiju (na primjer, ako izađe vani bez njegovog znanja – 27 procenata). Oko jedne petine žena vjeruje da muž ima pravo udariti ili tući svoju ženu/partnericu ako se prepire s njim (22 procenta) ili ako odbija seks s njim (20 procenata). Da muž ima pravo udariti ili tući svoju ženu/partnericu ako joj zagori jelo, smatra devet procenata žena. Opravdavanje nasilja muža nad ženom prisutnije je među manje obrazovanim ženama i onima koje žive u siromašnijim domaćinstvima.

Najviše pripadnika romske populacije smatra da muškarac ima pravo tući svoju ženu/partnericu ako zanemaruje djecu (14 procenata) te ako izađe vani bez njegovog znanja ili ako odbije spolni odnos s njim (po deset procenata).

Muškarci i žene imaju različite stavove po pitanju „prava“ muža/partnera da udari ili tuče svoju ženu/partnericu u odnosu na bračno stanje. Tako, žene koje nikada nisu bile u braku/zajednici u manjem procentu smatraju da muž/partner ima pravo udariti ili tući svoju ženu/partnericu u svim navedenim slučajevima, u odnosu na one koje su trenutno u braku/zajednici ili su nekada bile.

Da muž/partner ima pravo udariti ili tući svoju ženu/partnericu zbog najmanje jednog od prethodno navedenih razloga, smatra 44 procenta žena i 21 procenat muškaraca.

Muškarci i žene koji žive u porodicama iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja češće podržavaju najmanje jedan razlog kojim se opravdava nasilje nad ženama (25 procenata muškaraca i 48 procenata žena), nego muškarci i žene koji žive u najbogatijem kvintilu imovinskog statusa (15 procenata muškaraca i 38 procenata žena).

Tabela CP.6: Stavovi prema nasilju u porodici: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje vjeruju da muž ima pravo tući svoju ženu/partnericu u određenim okolnostima, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje vjeruju da muž ima pravo tući svoju ženu/partnericu:						Broj žena u dobi od 15 do 49 godina
	ako ona izađe vani, a da ga nije pitala	ako zanemaruje djecu	ako se prepire s njim	ako odbije spolni odnos s njim	ako joj zagori jelo	zbog bilo kojeg od ovih razloga[1]	
Administrativne jedinice							
FBiH	27,4	29,6	21,0	20,1	8,7	42,5	1.085
RS	24,6	40,3	17,9	18,0	9,8	46,8	224
BD	29,6	35,2	40,8	31,0	8,5	47,9	71
Dob (u godinama)							
15-19	23,6	27,9	22,1	16,5	7,9	41,2	253
20-24	24,9	28,8	21,3	21,3	6,2	40,5	258
25-29	23,5	30,7	19,5	20,2	5,2	42,8	207
30-34	30,2	29,8	20,9	21,4	9,1	44,8	183
35-39	24,4	33,6	21,3	19,7	10,8	43,2	184
40-44	34,4	40,5	23,5	24,5	14,4	51,4	147
45-49	34,2	35,1	22,7	20,5	12,3	44,6	148
Bračno stanje							
Trenutno u braku/u zajednici	28,5	32,9	22,9	21,2	9,2	44,2	981
Bila u braku/zajednici	27,7	33,5	23,1	22,0	12,5	45,8	139
Nikada nije bila u braku/zajednici	21,3	25,9	15,3	16,0	5,9	39,6	259
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	38,0	37,4	30,8	29,6	11,6	50,8	383
Osnovno	26,4	32,3	20,2	19,7	9,2	44,6	796
Srednje+	9,1	18,0	8,9	5,0	2,5	25,1	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	33,0	34,2	27,7	25,9	10,7	48,2	240
Drugi kvintil	29,7	38,4	20,9	21,7	11,2	46,9	254
Srednji kvintil	26,9	27,2	17,2	20,1	8,4	41,6	283
Četvrti kvintil	25,2	32,4	22,7	19,2	10,0	44,7	273
Najbogatiji	22,5	27,6	20,1	16,3	5,3	38,0	329
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	29,7	33,1	21,7	22,4	10,1	45,4	777
Najbogatijih 40 procenata	23,7	29,8	21,3	17,6	7,4	41,1	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	32,3	33,4	26,8	26,0	9,4	46,5	777
Drugi	20,0	29,0	14,7	13,0	8,3	39,4	601
Ukupno	27,1	31,6	21,5	20,3	8,9	43,5	1.380

[1] MICS pokazatelj 8.14
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela CP.6M: Stavovi prema nasilju u porodici: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji vjeruju da muž ima pravo tući svoju ženu/partnericu u određenim okolnostima, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji vjeruju da muž ima pravo tući svoju ženu/partnericu:						Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina
	ako ona izađe vani, a da ga nije pitala	ako zanemaruje djecu	ako se prepire s njim	ako odbije spolni odnos s njim	ako joj zagori jelo	zbog bilo kojeg od ovih razloga[1]	
Administrativne jedinice							
FBiH	10,5	12,2	7,9	8,7	4,3	19,4	1.151
RS	9,2	19,0	12,1	13,2	7,8	27,0	241
BD	10,9	18,8	12,5	28,1	7,8	28,1	64
Dob (u godinama)							
15-19	11,7	15,8	11,5	14,8	6,6	25,0	299
20-24	11,1	14,4	7,5	13,4	6,2	23,3	286
25-29	9,8	12,4	9,2	7,0	4,4	19,4	220
30-34	9,9	12,0	6,4	5,1	3,1	19,7	170
35-39	11,1	19,4	12,5	13,4	5,1	24,8	164
40-44	10,5	10,9	7,1	7,7	4,0	17,5	172
45-49	5,6	7,9	5,4	5,6	4,1	12,7	145
Bračno stanje							
Trenutno u braku/u zajednici	9,4	12,6	7,7	8,1	3,9	19,0	901
Bio u braku/zajednici	15,1	22,9	15,6	21,8	11,5	35,0	84
Nikada nije bio u braku/zajednici	11,1	13,8	9,6	12,4	6,0	22,6	471
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	10,1	14,0	13,0	10,7	6,0	22,3	225
Osnovno	11,5	14,4	8,8	11,6	5,4	22,3	911
Srednje+	7,0	11,2	5,7	6,3	3,3	16,7	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	13,5	14,6	8,5	12,0	5,5	24,6	248
Drugi kvintil	11,0	15,8	10,9	9,7	4,2	23,9	264
Srednji kvintil	11,3	12,5	8,3	9,9	4,9	21,6	319
Četvrti kvintil	10,6	15,5	11,2	11,5	6,9	21,8	314
Najbogatiji	5,8	10,2	5,2	8,6	3,8	14,6	312
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	11,9	14,2	9,2	10,5	4,9	23,2	830
Najbogatijih 40 procenata	8,2	12,9	8,2	10,1	5,3	18,2	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	11,0	14,1	10,1	12,6	5,7	22,4	836
Drugi	9,2	12,9	6,8	7,2	4,0	19,1	618
Ukupno	10,3	13,6	8,8	10,3	5,1	21,1	1.456

[1] MICS pokazatelj 8.14
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

XII HIV/AIDS i seksualno ponašanje koje povećava rizik od prenosa HIV-a

Poznavanje načina prenosa HIV-a i zablude o HIV/AIDS-u

Tačna informacija o načinima prenosa HIV-a je prvi korak ka podizanju svijesti stanovništva i omogućavanju, posebno mladim ljudima, da se za zaštite od infekcije. Zablude o HIV-u su česte i mogu otežati rad na prevenciji. Iako često variraju, ovisno o geografskim područjima, neke zablude su univerzalne, kao, na primjer, ona da se HIV može prenijeti ujedom komarca ili zajedničkim konzumiranjem hrane s osobom koja ima AIDS. Specijalna sjednica Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o HIV/AIDS-u (eng. UN General Assembly Special Session on HIV/AIDS – UNGASS) pozvala je države da unaprijede znanje i sposobnost mladih ljudi kako bi se zaštitili od HIV-a.

Ostvarenje Milenijumskog razvojnog cilja, da se infekcija HIV-om smanji za polovinu, uključuje unapređenje znanja o HIV-u i njegovoj prevenciji te promjenu ponašanja, posebno mladih.

Jedan pokazatelj, koji je, ujedno, i Milenijumski razvojni cilj i UNGASS-ov pokazatelj, jeste procenat mladih žena koje posjeduju sveobuhvatno znanje o prevenciji i prenosu HIV-a. Svim ženama i muškarcima, u dobi od 15 do 49 godina, koji su čuli za HIV/AIDS, postavljeno je pitanje – da li znaju dva glavna načina sprečavanja prenosa HIV-a: imati samo jednog vjernog i neinficiranog partnera i koristiti kondom prilikom svakog spolnog odnosa. Rezultati su prikazani u tabelama HA.1 i HA.1M.

Tabele HA.1, HA.2, HA.1M i HA.2M, također, prikazuju procenat žena i muškaraca sa sveobuhvatnim znanjem i procenat onih koji mogu tačno identificirati zablude u vezi s HIV-om. Pokazatelj se temelji na dvije najčešće zablude, a to su: da se HIV može prenijeti ujedom komarca te zajedničkim konzumiranjem hrane s osobom koja ima AIDS. Tabela, također, pruža informacije o tome da li žene i muškarci znaju da se HIV ne može prenijeti natprirodnim silama.

Žene i muškarci koji posjeduju sveobuhvatno znanje o prevenciji HIV-a su osobe koje znaju dva glavna načina prevencije HIV-a (imati samo jednog vjernog i neinficiranog partnera i koristiti kondom prilikom svakog spolnog odnosa), osobe koje znaju da naizgled zdrava osoba može biti zaražena HIV-om i osobe koje odbijaju dvije najčešće zablude o osobama s HIV/AIDS-om.

Podaci predstavljeni u tabelama HA.1 i HA.1M prikazuju da više od dvije trećine žena u dobi od 15 do 49 godina u BiH (67 procenata) i manje od tri četvrtine muškaraca iste dobi (73 procenta) čulo za HIV/AIDS. U FBiH i BD nešto veći procenat muškaraca, u odnosu na žene, čulo je za HIV/AIDS, dok je ovaj procenat u RS isti za muškarce i žene. Međutim, manji procenat žena (42 procenta) i muškaraca (58 procenata) zna oba, glavna načina sprečavanja prenosa HIV-a.

Nadalje, polovina žena i dvije trećine muškaraca u dobi od 15 do 49 godina zna da je potrebno imati samo jednog vjernog i neinficiranog partnera. Da je korištenje kondoma prilikom svakog spolnog odnosa jedan od glavnih načina da se spriječi prenos HIV-a zna 49 procenata žena i 62 procenta muškaraca. Više od trećine žena (39 procenata) i polovine muškaraca (53 procenta) zna da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om.

Oko trećine žena (30 procenata) i muškaraca (35 procenata) zna da se HIV ne može prenijeti ujedom komarca, dok više od četvrtine žena (27 procenata) i trećine muškaraca (37 procenata) zna da se ne može prenijeti ako se hrana dijeli s osobom koja ima AIDS. Dvije petine žena (40 procenata) i nešto više od polovine muškaraca (51 procenat) zna da se HIV ne može prenijeti natprirodnim silama.

Sveukupno znanje o sprečavanju HIV-a ima 18 procenata muškaraca i samo devet procenata žena u dobi od 15 do 49 godina. Izuzetak od navedenog su muškarci dobi od 15 do 24 godine, koji su u najvećem procentu znali da se HIV ne može prenijeti ujedom komarca (39 procenata).

O svim navedenim pitanjima bolje znanje su pokazale one žene i muškarci koji nikada nisu bili u braku/zajednici, nego oni koji su (bili) u braku/zajednici. Također, bolje znanje su pokazali žene i muškarci sa srednjim i visokim obrazovanjem, kao i oni iz najbogatijih 40 procenata populacije (Grafikoni HA.1 i HA.1M).

Grafikon HA.1: Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina sa sveobuhvatnim znanjem o načinima prenosa HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

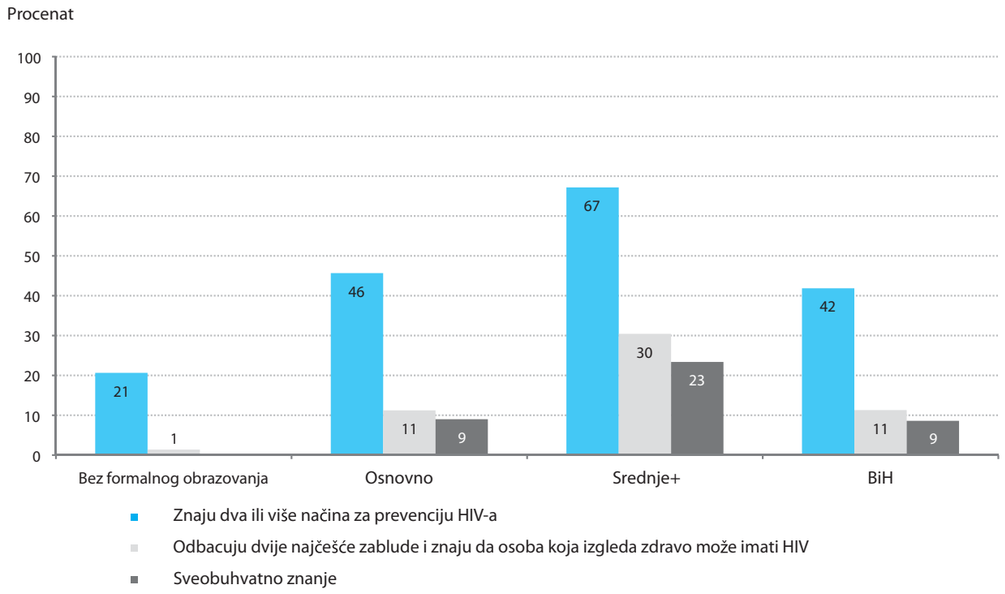

Grafikon HA.1M: Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina sa sveobuhvatnim znanjem o načinima prenosa HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

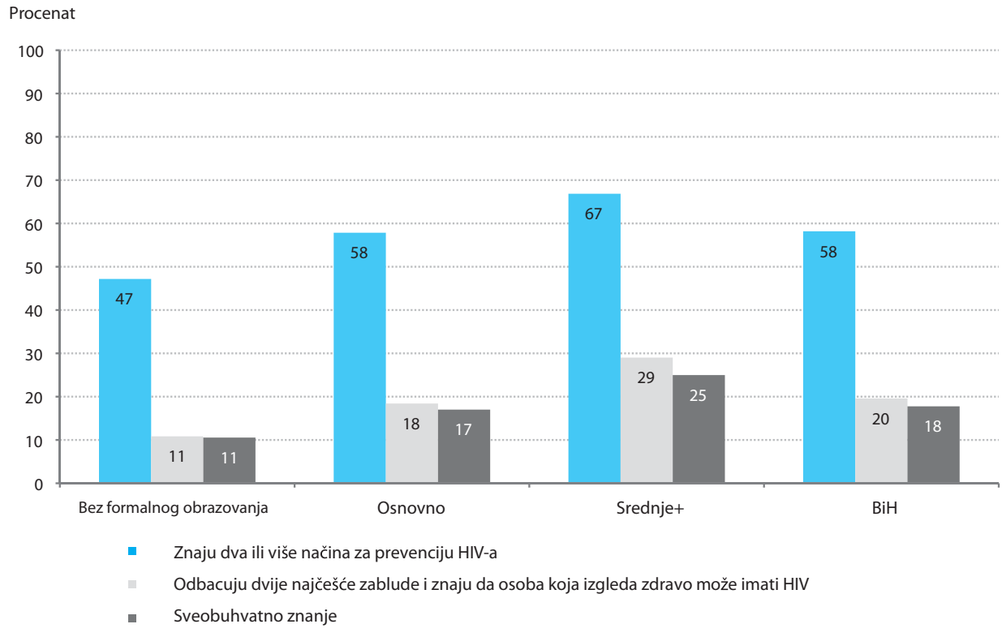

Tabela HA.1: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: žene u dobi od 15 do 49 godina

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje poznaju glavne načine za sprečavanje prenosa HIV-a, procenat žena koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati virus koji uzrokuje AIDS, procenat žena koje odbacuju najčešće zablude i procenat žena koje imaju sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su čule za HIV ili AIDS	Procenat žena koje znaju da se prenos može spriječiti:		Procenat žena koje znaju za oba načina	Procenat žena koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV	Procenat žena koje znaju da se HIV ne može prenijeti:			Procenat žena koje odbacuju dvije najčešće zablude i znaju da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena virusom koji uzrokuje AIDS	Procenat žena koje imaju sveobuhvatno znanje[1]	Broj žena
		spolnim odnosima sa samo jednim vjernim i nezaraženim partnerom	korištenjem kondoma svaki put			ujedom komarca	natprirodnim silama	ako se dijeli hrana s osobom koja ima AIDS			
Administrativne jedinice											
FBiH	63,8	48,4	47,2	40,4	37,5	27,9	37,1	26,6	11,2	8,4	1.085
RS	80,2	59,9	57,6	51,1	47,3	36,8	51,2	30,0	12,5	10,4	224
BD	73,2	35,2	52,1	35,2	31,0	47,9	49,3	26,8	8,5	5,6	71
Dob (u godinama)											
15-24	65,2	48,5	49,7	42,0	37,9	31,1	40,8	26,8	11,0	8,9	510
25-29	68,9	49,2	52,1	41,1	40,7	30,9	40,2	24,6	11,5	8,2	207
30-39	72,2	53,5	51,0	45,4	43,5	33,6	43,4	30,2	13,7	9,9	367
40-49	62,1	46,8	44,1	37,7	32,8	24,6	34,5	25,8	8,7	6,8	295
Bračno stanje											
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	65,2	48,8	47,5	41,0	37,7	28,9	38,2	26,0	10,2	7,7	1.121
Nikada nije bila u braku/zajednici	74,5	53,2	56,4	45,7	43,2	36,5	47,9	32,3	15,9	12,3	259
Nivo obrazovanja žene											
Bez formalnog obrazovanja	44,9	28,3	26,0	20,6	22,2	13,4	19,5	9,5	1,4	0,0	383
Osnovno	71,2	53,3	53,1	45,7	40,2	31,3	42,8	28,6	11,2	9,0	796
Srednje+	92,3	75,3	77,8	67,2	64,7	58,7	68,1	54,9	30,4	23,4	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja											
Najsiromašniji	50,0	32,2	27,9	23,5	22,6	15,1	23,6	14,0	2,9	1,0	240
Drugi kvintil	61,0	46,3	45,9	39,4	34,8	28,4	35,6	19,1	6,8	5,0	254
Srednji kvintil	68,0	52,7	53,3	45,5	39,0	30,0	39,1	26,8	11,7	9,8	283
Četvrti kvintil	69,6	56,1	52,9	46,3	42,3	34,4	41,2	31,0	14,3	10,2	273
Najbogatiji	80,9	56,8	60,6	50,3	50,5	39,9	55,2	40,0	18,1	14,6	329
Indeks imovinskog stanja											
Najsiromašnijih 60 procenata	60,1	44,3	43,0	36,7	32,6	24,9	33,2	20,4	7,4	5,5	777
Najbogatijih 40 procenata	75,8	56,5	57,1	48,5	46,7	37,4	48,9	35,9	16,3	12,6	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*											
Romski	59,2	40,0	39,9	33,1	30,7	23,7	33,6	19,1	5,6	3,3	777
Drugi	76,9	61,8	60,9	52,9	49,3	39,1	48,5	37,4	18,7	15,5	601
Ukupno	67,0	49,6	49,2	41,9	38,8	30,4	40,0	27,2	11,3	8,6	1.380

[1] MICS pokazatelj 9.1

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

[1] MICS pokazatelj 9.1

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Rezultati za žene i muškarce u dobi od 15 do 24 godine predstavljeni su odvojeno u tabelama HA.2 i HA.2M. Rezultati istraživanja pokazali su da je oko dvije trećine žena u dobi od 15 do 24 godine (65 procenata) i blizu tri četvrtine muškaraca iste dobi (72 procenta) čulo za HIV/AIDS, pri čemu manji procenat i žena (42 procenta) i muškaraca (58 procenata) zna oba, glavna načina sprečavanja prenosa HIV-a.

Rezultati pokazuju da su muškarci informiraniji o dva glavna načina sprečavanja HIV-a, nego žene. Da jedan od glavnih načina sprečavanja prenosa HIV-a predstavlja imati samo jednog vjernog i neinficiranog partnera/icu, zna oko dvije trećine muškaraca (67 procenata) i oko polovina žena (49 procenata). Veći procenat muškaraca (61 procenat), nego žena (50 procenata), zna da je korištenje kondoma prilikom svakog spolnog odnosa jedan od glavnih načina sprečavanja prenosa HIV-a.

Muškarci u dobi od 15 do 24 godine pokazuju znatno veći nivo znanja, u odnosu na žene iste dobi. Tako, veći procenat muškaraca zna da se HIV ne može prenijeti ujedom komarca (39 procenata muškaraca i 31 procenat žena) i zajedničkim konzumiranjem hrane (39 procenata muškaraca i 27 procenata žena) s osobom koja ima AIDS. Također, muškarci u većem procentu, nego žene, znaju da se HIV ne može prenijeti natprirodnim silama (54 procenta muškaraca i 41 procenat žena) te da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om (53 procenta muškaraca i 38 procenata žena).

Sveukupno znanje o sprečavanju prenosa HIV-a ima više od petine muškaraca u dobi od 15 do 24 godine (21 procenat) i manji procenat žena (devet procenata).

Žene i muškarci koji nikada nisu bili u braku/zajednici pokazali su bolje znanje o svim pitanjima, u odnosu na one koji su (bili) u braku/zajednici. Također, najbolje znanje su pokazali oni s najvišim nivoom obrazovanja, kao i oni koji pripadaju u onih najbogatijih 40 procenata populacije.

Tabela HA.2: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: žene u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje poznaju glavne načine sprečavanja prenosa HIV-a, procenat žena ove dobi koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati virus koji uzrokuje AIDS, procenat žena ove dobi koje odbacuju najčešće zablude i procenat žena ove dobi koje imaju sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su čule za HIV ili AIDS	Procenat žena koje znaju da se prenos može spriječiti:		Procenat žena koje znaju za oba načina	Procenat žena koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV	Procenat žena koje znaju da se HIV ne može prenijeti:			Procenat žena koje odbacuju dvije najčešće zablude i znaju da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena virusom koji uzrokuje AIDS	Procenat žena koje imaju sveobuhvatno znanje[1]	Broj žena u dobi od 15 do 24
		spolnim odnosima sa samo jednim vjernim i nezaraženim partnerom	korištenjem kondoma svaki put			ujedom komarca	natprirodnim silama	ako se dijeli hrana s osobom koja ima AIDS			
Administrativne jedinice											
FBiH	62,0	47,5	47,8	40,3	37,5	27,0	37,3	26,4	10,6	8,4	408
RS	78,9	58,3	58,5	52,8	42,4	44,7	56,7	28,7	14,3	13,1	77
BD	(76,0)	(36,0)	(52,0)	(36,0)	(32,0)	(56,0)	(48,0)	(28,0)	(8,0)	(4,0)	25
Dob (u godinama)											
15-19	67,2	49,5	50,6	42,6	37,8	33,9	40,8	30,6	12,1	10,0	253
20-24	63,4	47,6	48,7	41,4	38,1	28,3	40,7	23,1	10,0	7,7	258
Bračno stanje											
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	59,3	44,0	45,0	38,3	32,8	25,9	35,0	21,5	6,9	6,1	305
Nikada nije bila u braku/zajednici	74,2	55,2	56,6	47,6	45,6	38,8	49,4	34,7	17,1	12,9	205
Nivo obrazovanja žene											
Bez formalnog obrazovanja	40,4	25,8	26,0	21,2	17,2	12,5	17,5	7,2	0,0	0,0	127
Osnovno	66,2	47,0	48,2	40,1	36,5	28,8	40,9	25,1	8,4	6,8	283
Srednje+	93,9	81,5	83,6	73,6	68,2	61,0	69,7	56,3	32,1	25,7	101
Kvintili indeksa imovinskog stanja											
Najsiromašniji	46,0	26,8	27,3	19,8	18,9	15,1	23,1	14,3	2,2	2,2	116
Drugi kvintil	63,8	52,1	49,6	45,3	39,3	30,0	39,3	21,8	8,3	6,8	98
Srednji kvintil	69,5	51,5	55,9	45,9	39,3	35,8	41,3	25,1	10,4	8,1	97
Četvrti kvintil	73,0	57,9	60,0	51,1	43,6	37,3	46,6	36,2	18,3	14,9	83
Najbogatiji	76,5	58,0	59,3	51,6	50,4	39,5	54,9	37,9	17,3	13,6	117
Indeks imovinskog stanja											
Najsiromašnijih 60 procenata	58,9	42,5	43,2	36,0	31,7	26,2	33,9	20,0	6,7	5,5	310
Najbogatijih 40 procenata	75,1	57,9	59,6	51,4	47,6	38,6	51,5	37,2	17,7	14,1	200
Maternji jezik nositelja domaćinstva*											
Romski	56,6	39,3	40,0	33,7	29,3	26,0	35,6	19,5	5,1	3,5	296
Drugi	77,0	61,0	62,6	53,1	50,3	38,4	48,4	36,8	19,3	16,4	212
Ukupno	65,2	48,5	49,7	42,0	37,9	31,1	40,8	26,8	11,0	8,9	510

[1] MICS pokazatelj 9.2; MDG pokazatelj 6.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Žene i muškarci trebaju znati da se HIV može prenijeti na dijete tokom trudnoće, porođaja i preko majčinog mlijeka. Poznavanje načina prenosa HIV-a s majke na dijete omogućava ženama da zahtijevaju testiranje na HIV tokom trudnoće, kako bi se izbjeglo inficiranje bebe.

Nivo znanja među ženama i muškarcima u dobi od 15 do 49 godina u vezi s prenosom HIV-a s majke na dijete prikazan je u tabelama HA.3 i HA.3M. Rezultati istraživanja su pokazali da više od pola žena (55 procenata) i muškaraca (53 procenta) u dobi od 15 do 49 godina zna da se HIV može prenijeti s majke na dijete. Nešto manji procenat žena i muškaraca (oko 40 procenata) zna sva tri načina prenosa HIV-a s majke na dijete, dok petina muškaraca (20 procenata) i manji procenat žena (12 procenata) ne zna nijedan od mogućih načina prenosa.

Najveći procenat žena koje znaju o mogućim načinima prenosa HIV-a s majke na dijete je u RS, a najveći procenat muškaraca je u FBiH. Najbolje znanje o načinima prenosa HIV-a pokazale su osobe u dobi od 30 do 39 godina, dok je znanje osoba u dobi od 40 do 49 godina nešto lošije.

Procenat žena i muškaraca koji znaju o mogućim načinima prenosa HIV-a s majke na dijete je najviši kod onih sa srednjim i visokim obrazovanjem te kod onih u najbogatijih 40 procenata populacije.

Tabela HA.3: Znanje o prenosu HIV-a s majke na dijete: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje ispravno prepoznaju načine prenosa HIV-a s majke na dijete, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje znaju da se HIV može prenijeti s majke na dijete	Procenat žena koje znaju da se HIV može prenijeti:				Ne zna nijedan od načina	Broj žena
		tokom trudnoće	tokom porođaja	dojenjem	na sva tri načina[1]		
Administrativne jedinice							
FBiH	52,8	49,1	45,9	43,5	38,3	11,0	1.085
RS	64,2	61,4	59,3	60,0	55,3	16,0	224
BD	62,0	50,7	53,5	57,7	47,9	11,3	71
Dob (u godinama)							
15-24	51,2	45,6	41,4	43,4	35,2	14,0	510
15-19	50,1	43,2	38,6	43,0	33,4	17,0	253
20-24	52,3	48,0	44,1	43,7	37,0	11,1	258
25-29	58,0	52,8	54,0	52,3	46,3	10,9	207
30-39	61,0	59,0	55,0	52,9	49,0	11,2	367
40-49	52,5	50,1	48,6	41,9	39,9	9,6	295
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	55,0	51,6	48,9	46,7	41,9	10,2	1.121
Nikada nije bila u braku/zajednici	55,7	49,7	46,4	48,1	39,9	18,8	259
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	36,9	34,1	31,7	31,9	27,5	8,0	383
Osnovno	58,5	54,2	51,6	49,4	43,9	12,7	796
Srednje+	76,6	72,0	67,9	66,0	58,9	15,6	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	38,3	37,3	33,7	33,3	29,6	11,7	240
Drugi kvintil	52,4	45,6	44,8	45,5	38,6	8,7	254
Srednji kvintil	56,6	51,3	49,7	48,7	41,7	11,4	283
Četvrti kvintil	57,6	53,8	49,9	47,9	43,1	12,0	273
Najbogatiji	66,2	63,5	59,7	55,7	51,2	14,7	329
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	49,5	45,1	43,1	42,9	36,9	10,6	777
Najbogatijih 40 procenata	62,3	59,1	55,3	52,1	47,5	13,5	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	48,9	44,6	42,7	42,4	36,7	10,3	777
Drugi	63,1	59,7	56,1	52,8	48,0	13,7	601
Ukupno	55,1	51,2	48,4	46,9	41,5	11,8	1.380

[1] MICS pokazatelj 9.3

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.2M: Poznavanje načina sprečavanja prenosa HIV-a, zabluda o HIV-u/AIDS-u i sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a: muškarcima u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji poznaju glavne načine sprečavanja prenosa HIV-a, procenat muškaraca koji uzrokuje AIDS, procenat muškaraca ove dobi koji odbacuju najčešće zablude i procenat muškaraca ove dobi koji imaju sveobuhvatno znanje o prenosu HIV-a, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji su čuli za HIV ili AIDS	Procenat muškaraca koji znaju da se prenos može spriječiti:		Procenat muškaraca koji znaju za oba načina	Procenat muškaraca koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV	Procenat muškaraca koji znaju da se HIV ne može prenijeti:				Procenat muškaraca koji odbacuju dvije najčešće zablude	Procenat muškaraca koji imaju sveobuhvatno znanje[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24
		korištenjem kondoma svaki put	sa samo jednom vjernom i nezaraženom partnericom			ako se dijeli hrana s osobom koja ima AIDS	natprirodnim silama	ujedom komarca	i znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV			
Administrativne jedinice												
FBiH	70,8	66,4	62,5	60,0	53,8	38,8	56,2	40,3	24,1	22,8	473	
RS	79,3	67,8	53,6	49,0	46,0	40,8	47,0	37,9	18,7	12,3	91	
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	21	
Dob (u godinama)												
15-19	71,7	65,8	61,6	58,7	54,4	40,6	54,8	40,2	26,1	24,2	299	
20-24	72,6	67,1	61,2	58,0	51,3	37,6	52,6	38,5	19,6	17,4	286	
Bračno stanje												
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	63,0	58,1	56,5	53,7	47,3	31,3	43,4	27,7	15,5	14,7	200	
Nikada nije bio u braku/zajednici	76,9	70,8	63,9	60,8	55,8	43,2	59,1	45,4	26,7	24,1	385	
Nivo obrazovanja												
Bez formalnog obrazovanja	51,4	47,2	44,4	42,3	41,2	27,0	33,6	22,1	13,3	13,3	80	
Osnovno	69,3	64,6	60,5	57,9	49,1	36,2	49,6	33,2	19,3	18,1	340	
Srednje+	88,1	79,5	71,6	67,2	66,4	50,9	72,1	60,4	34,9	30,2	165	
Kvintili indeksa imovinskog stanja												
Najsiromašniji	52,7	49,7	45,7	43,5	34,7	31,4	33,6	23,6	14,6	12,4	96	
Drugi kvintil	73,0	67,5	60,7	58,8	42,9	37,0	50,2	32,3	15,2	15,2	95	
Srednji kvintil	70,0	63,5	59,3	55,5	54,5	31,9	51,9	35,8	20,0	16,8	129	
Četvrti kvintil	82,9	75,1	69,5	65,8	63,8	48,6	65,0	53,1	33,7	31,2	140	
Najbogatiji	76,7	72,0	67,2	64,3	60,5	43,4	61,2	45,1	26,2	24,3	125	
Indeks imovinskog stanja												
Najsiromašnijih 60 procenata	65,7	60,5	55,6	52,8	45,1	33,3	45,9	31,1	16,9	15,0	320	
Najbogatijih 40 procenata	80,0	73,6	68,4	65,1	62,2	46,2	63,2	49,4	30,1	28,0	266	
Maternji jezik nositelja domaćinstva*												
Romski	64,7	60,2	58,4	55,6	48,0	36,3	45,8	32,1	21,5	20,0	347	
Drugi	82,9	75,4	65,6	62,4	59,8	43,3	65,5	50,1	25,1	22,3	238	
Ukupno	72,2	66,5	61,4	58,4	52,9	39,1	53,8	39,4	22,9	20,9	585	

[1] MICS pokazatelj 9.2; MDG pokazatelj 6.3

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.3M: Znanje o prenosu HIV-a s majke na dijete: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji ispravno prepoznaju načine prenosa HIV-a s majke na dijete, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji znaju da se HIV može prenijeti s majke na dijete	Procenat muškaraca koji znaju da se HIV može prenijeti:				Ne zna nijedan od načina	Broj muškaraca
		tokom trudnoće	tokom porođaja	dojenjem	na sva tri načina[1]		
Administrativne jedinice							
FBiH	54,1	49,3	47,4	47,1	42,2	17,1	1.151
RS	50,5	45,4	43,8	42,2	35,7	29,2	241
BD	37,5	34,4	37,5	35,9	34,4	42,2	64
Dob (u godinama)							
15-24	52,4	46,0	45,8	44,8	38,9	19,7	585
15-19	52,0	45,5	46,1	45,3	39,5	19,7	299
20-24	52,8	46,4	45,4	44,3	38,3	19,8	286
25-29	50,9	48,0	43,4	44,8	40,5	21,3	220
30-39	58,7	55,0	52,4	52,5	47,8	18,6	334
40-49	48,5	44,1	43,2	41,4	36,9	21,8	317
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	51,1	47,3	45,3	44,4	40,5	19,7	985
Nikada nije bio u braku/zajednici	56,3	49,3	48,7	48,8	41,2	21,1	471
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	35,4	32,4	31,6	31,1	28,3	22,3	225
Osnovno	50,9	46,1	44,6	45,1	39,9	20,4	911
Srednje+	70,3	64,0	61,8	58,4	52,0	18,0	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	45,4	42,9	40,6	38,1	34,8	17,0	248
Drugi kvintil	49,4	44,2	40,1	42,2	35,4	20,4	264
Srednji kvintil	49,9	44,0	44,1	44,6	39,1	20,9	319
Četvrti kvintil	59,8	54,7	54,8	55,1	49,0	19,9	314
Najbogatiji	57,3	52,4	50,2	47,0	43,4	22,0	312
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	48,4	43,7	41,7	41,9	36,6	19,6	830
Najbogatijih 40 procenata	58,5	53,6	52,5	51,1	46,2	20,9	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	45,1	41,1	40,2	39,8	35,8	23,2	836
Drugi	63,0	57,1	54,6	53,9	47,4	16,2	618
Ukupno	52,8	48,0	46,4	45,8	40,8	20,2	1.456

[1] MICS pokazatelj 9.3

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om

Pokazatelji o stavovima prema osobama koji žive s HIV/AIDS-om ukazuju na pojavu stigme i diskriminacije u zajednici. Stigma i diskriminacija su niske ako ispitanici izraze pozitivan stav prilikom odgovaranja na sljedeća četiri pitanja:

1) brinuli bi o članu porodice oboljelom od AIDS-a,
2) kupili bi svježe povrće od osobe koja je HIV pozitivna,
3) smatraju da HIV pozitivnoj nastavnici treba dozvoliti da predaje u školi,
4) ***ne bi*** tajili HIV status člana porodice.

Tabele HA.4 i HA.4M prikazuju stavove žena i muškaraca prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om. Preko četiri petine žena i muškaraca koji su čuli za HIV/AIDS se slaže s najmanje jednim pozitivnim stavom prema ljudima koji žive s HIV-om (88 procenata). Najzastupljeniji pozitivni stavovi su: spremnosti da se o članu porodice koji živi s HIV-om brine u vlastitom domaćinstvu i stav o neskrivanju činjenice da je član porodice zaražen HIV-om. Tako su i žene i muškarci, u podjednako visokom procentu, iskazali spremnost za brigu o članu porodice koji živi s HIV-om u vlastitom domaćinstvu (70 procenata žena i 69 procenata muškaraca). Preko polovine muškaraca (60 procenata) i žena (54 procenta) ne bi krilo činjenicu da je član njihove porodice zaražen HIV-om. S druge strane, samo 18 procenata žena i 29 procenata muškaraca smatra da nastavnici/učiteljici koja je HIV pozitivna, ali nije bolesna, treba dozvoliti da nastavi predavati. Također, 21 procenat žena i 32 procenta muškaraca bi kupilo svježe povrće od osobe koja je HIV pozitivna.

Pozitivan stav za sva četiri navedena pokazatelja ima ukupno sedam procenata žena (devet procenata žena sa srednjim i visokim obrazovanjem te tri procenta žena bez formalnog obrazovanja). Četrnaest procenata muškaraca ima pozitivan stav za sva četiri navedena pokazatelja (19 procenata muškaraca sa srednjim i visokim obrazovanjem te svega tri procenta muškaraca bez formalnog obrazovanja).

Pozitivan stav za sva četiri navedena pokazatelja ima deset procenata žena i 18 procenata muškaraca koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja te samo tri procenta muškaraca i manje od jednog procenta žena iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja.

Žene i muškarci bez formalnog obrazovanja u većem procentu smatraju da nastavnici/učiteljici koja je HIV pozitivna, ali nije bolesna, treba dozvoliti da nastavi predavati (8 procenata žena i 21 procenat muškaraca), u odnosu na one sa srednjim i visokim obrazovanjem (30 procenata žena i 39 procenat muškaraca). Ovaj stav je izraženiji kod žena i muškaraca iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (11 procenata žena i 20 procenata muškaraca), u odnosu na one koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja (25 procenata žena i 37 procenta muškaraca).

Tabela HA.4: Stavovi prema ljudima koji žive s HIV-om: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su čule za HIV ili AIDS i koje ispoljavaju pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV/AIDS-om, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje:						
	su spremne brinuti se o članu porodice s HIV-om u vlastitom domaćinstvu	bi kupile svježe povrće od prodavača koji ima HIV	vjeruju da nastavnici/učiteljici koja je zaražena HIV-om, ali nije bolesna, treba dozvoliti da nastavi predavati	ne bi krile činjenicu da je član porodice zaražen HIV-om	se slažu s barem jednim pozitivnim stavom	ispoljavaju pozitivan stav za sva četiri pokazatelja[1]	Broj žena koje su čule za HIV ili AIDS
Administrativne jedinice							
FBiH	71,2	21,9	18,7	53,7	89,2	7,5	692
RS	73,3	16,1	17,3	58,1	87,2	3,1	180
BD	44,2	17,3	17,3	50,0	69,2	3,8	52
Dob (u godinama)							
15-24	70,1	19,0	20,9	48,1	86,4	6,1	333
15-19	70,1	16,9	17,4	41,2	85,9	4,6	170
20-24	70,1	21,2	24,5	55,3	86,9	7,7	163
25-29	73,6	27,6	18,3	50,9	89,9	6,2	143
30-39	66,5	19,2	16,9	60,3	86,5	7,4	265
40-49	72,4	19,6	15,9	59,9	90,2	6,1	184
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	69,4	19,6	16,4	58,3	88,9	6,2	731
Nikada nije bila u braku/zajednici	72,5	24,0	25,7	39,3	83,1	7,3	193
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	62,8	12,1	8,2	56,5	85,0	2,7	172
Osnovno	68,9	19,6	17,5	55,1	87,8	6,7	566
Srednje+	80,3	31,1	30,4	50,1	89,9	9,4	186
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	62,3	15,3	10,5	57,6	87,6	0,8	120
Drugi kvintil	63,5	15,5	13,3	61,4	86,6	3,2	155
Srednji kvintil	76,4	19,2	15,5	57,2	90,7	7,8	192
Četvrti kvintil	74,1	19,3	20,8	54,9	92,2	7,0	190
Najbogatiji	69,9	27,5	25,2	46,4	83,0	9,6	266
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	68,5	17,0	13,5	58,7	88,5	4,5	468
Najbogatijih 40 procenata	71,7	24,1	23,3	49,9	86,9	8,5	457
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	63,8	16,7	15,9	50,9	81,8	5,3	460
Drugi	76,4	24,4	20,9	58,0	93,7	7,7	462
Ukupno	70,1	20,5	18,4	54,4	87,7	6,5	924

[1] MICS pokazatelj 9.4

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.4M: Stavovi prema ljudima koji žive s HIV-om: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su čuli za HIV ili AIDS i koji ispoljavaju pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV/AIDS-om, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji:						
	su spremni brinuti se o članu porodice s HIV-om u vlastitom domaćinstvu	bi kupili svježe povrće od prodavača koji ima HIV	vjeruju da nastavnici/učiteljici koja je zaražena HIV-om, ali nije bolesna, treba dozvoliti da nastavi predavati	ne bi krili činjenicu da je član porodice zaražen HIV-om	se slažu s barem jednim pozitivnim stavom	ispoljavaju pozitivan stav za sva četiri pokazatelja[1]	Broj muškaraca koji su čuli za HIV ili AIDS
Administrativne jedinice							
FBiH	69,6	32,2	29,5	61,9	85,0	17,2	819
RS	71,8	28,0	26,2	52,8	97,4	3,2	192
BD	41,2	35,3	33,3	60,8	96,1	0,0	51
Dob (u godinama)							
15-24	77,3	40,8	35,6	62,6	93,2	19,7	422
15-19	81,7	44,4	41,7	62,9	94,6	23,9	214
20-24	72,8	37,1	29,3	62,3	91,7	15,2	208
25-29	67,5	27,1	28,7	63,0	89,2	10,2	159
30-39	63,9	27,0	24,4	58,5	83,9	10,5	258
40-49	58,6	22,6	22,4	55,6	81,0	9,0	223
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	62,5	26,6	23,9	59,7	85,7	9,4	697
Nikada nije bio u braku/ zajednici	80,4	41,2	38,9	61,2	91,8	22,2	365
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	42,1	20,6	21,3	47,7	76,2	3,2	130
Osnovno	66,3	28,3	26,3	62,0	86,8	13,5	649
Srednje+	86,1	44,3	39,1	61,7	95,4	19,4	283
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	52,6	22,4	19,7	51,9	79,2	3,3	155
Drugi kvintil	67,7	24,3	22,0	62,8	88,6	10,4	184
Srednji kvintil	69,4	27,7	29,3	56,5	87,5	14,2	226
Četvrti kvintil	73,4	36,0	31,9	62,2	88,5	18,1	250
Najbogatiji	73,8	41,9	37,0	64,7	92,1	18,2	247
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	64,3	25,1	24,3	57,3	85,6	10,0	565
Najbogatijih 40 procenata	73,6	38,9	34,5	63,5	90,3	18,2	497
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	59,9	29,2	29,1	60,1	86,8	10,5	571
Drugi	78,8	34,5	29,1	60,5	88,9	17,7	489
Ukupno	68,6	31,6	29,1	60,2	87,8	13,8	1.062

[1] MICS pokazatelj 9.4

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Poznavanje mjesta za testiranje na HIV, savjetovanje o HIV-u i testiranje tokom prenatalne zaštite

Još jedan važan pokazatelj je informiranost o tome na kojim mjestima se može izvršiti testiranje na HIV i korištenje usluga testiranja na HIV. Da bi zaštitili sebe i spriječili inficiranje drugih, važno je da pojedinci znaju svoj HIV status, što je, također, presudan faktor kod donošenja odluke o traženju zdravstvene zaštite. U tabelama HA.5 i HA.5M prikazani su podaci koji se odnose na posjedovanje informacija o ustanovi u kojoj se može obaviti testiranje na HIV, kao i o tome da li su žene i muškarci u dobi od 15 do 49 godina ikada bili testirani na HIV.

Više muškaraca (49 procenata), nego žena zna mjesto na kojem se mogu testirati na HIV (23 procenta), ali, jednako kao i žene, jako malo ih se ikada testiralo na HIV (četiri procenta žena i pet procenata muškaraca). Tokom 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju, na HIV se testirao isti procenat muškaraca i žena (dva procenta) te je skoro svim testiranim saopšten rezultat testa.

Veći procenat žena u RS (30 procenata) i BD (28 procenata) zna na kojem mjestu se može testirati na HIV, za razliku od žena u FBiH (21 procenat). Kada je riječ o muškarcima, veći procenat njih u BD (66 procenata) zna mjesto na kojem se mogu testirati na HIV, nego u RS (53 procenta) i FBiH (47 procenata).

Na kojem mjestu se mogu testirati na HIV više znaju žene (30 procenata) i muškarci (54 procenta) koji nikada nisu bili u braku/zajednici, u odnosu na one koje/koji su trenutno u braku/zajednici ili su nekada bili (21 procenat žena i 46 procenata muškaraca), zatim žene (55 procenata) i muškarci (69 procenata) sa srednjim i visokim obrazovanjem, u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (deset procenata žena i 34 procenta muškaraca) te žene (33 procenta) i muškarci (61 procenat) koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja, u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (osam procenata žena i 36 procenata muškaraca).

Na HIV se testiralo više žena (12 procenata) i muškaraca (osam procenata) sa srednjim i visokim obrazovanjem, u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (dva procenta žena i četiri procenta muškaraca) te više žena (šest procenata) i muškaraca (sedam procenata) koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja, u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (jedan procenat žena i dva procenta muškaraca).

Tabela HA.5: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 koje znaju na kojem mjestu se mogu testirati na HIV, procenat žena koje su se testirale bilo kada, procenat žena koje su se testirale u posljednjih 12 mjeseci i procenat žena koje su se testirale u posljednjih 12 mjeseci i kojima je saopšten rezultat, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje:				
	znaju mjesto na kojem se mogu testirati[1]	su se testirale bilo kada	su se testirale u posljednjih 12 mjeseci	su se testirale u posljednjih 12 mjeseci i saopšten im je rezultat[2]	Broj žena
Administrativne jedinice					
FBiH	20,6	4,4	2,0	2,0	1.085
RS	30,2	2,6	1,4	0,9	224
BD	28,2	0,0	0,0	0,0	71
Dob (u godinama)					
15-24	23,3	3,2	1,9	1,7	510
15-19	23,2	2,2	0,8	0,8	253
20-24	23,5	4,2	2,9	2,5	258
25-29	21,5	4,3	1,6	1,6	207
30-39	22,1	5,2	2,1	2,1	367
40-49	22,6	3,0	1,5	1,5	295
Bračno stanje					
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	20,9	3,9	1,7	1,6	1.121
Nikada nije bila u braku/zajednici	30,0	3,8	2,2	2,2	259
Nivo obrazovanja					
Bez formalnog obrazovanja	9,9	1,8	0,7	0,7	383
Osnovno	20,5	2,7	1,2	1,2	796
Srednje+	55,0	12,2	6,2	5,6	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	7,5	0,7	0,3	0,3	240
Drugi kvintil	21,2	4,8	3,5	3,0	254
Srednji kvintil	22,3	3,3	1,5	1,5	283
Četvrti kvintil	25,1	3,7	1,4	1,4	273
Najbogatiji	32,8	6,1	2,3	2,3	329
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	17,3	3,0	1,8	1,6	777
Najbogatijih 40 procenata	29,3	5,0	1,9	1,9	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*					
Romski	15,6	1,4	0,6	0,6	777
Drugi	31,7	7,1	3,4	3,3	601
Ukupno	22,6	3,9	1,8	1,7	1.380

[1] MICS pokazatelj 9.5

[2] MICS pokazatelj 9.6

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.5M: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji znaju na kojem mjestu se mogu testirati na HIV, procenat muškaraca koji su se testirali bilo kada, procenat muškaraca koji su se testirali u posljednjih 12 mjeseci i procenat muškaraca koji su se testirali u posljednjih 12 mjeseci i kojima je saopšten rezultat, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji:				
	znaju mjesto na kojem se mogu testirati[1]	su se testirali bilo kada	su se testirali u posljednjih 12 mjeseci	su se testirali u posljednjih 12 mjeseci i saopšten im je rezultat[2]	Broj muškaraca
Administrativne jedinice					
FBiH	46,8	4,6	1,7	1,6	1.151
RS	52,9	8,0	1,5	1,1	241
BD	65,6	0,0	0,0	0,0	64
Dob (u godinama)					
15-24	50,6	4,4	1,6	1,6	585
15-19	51,1	3,5	1,9	1,9	299
20-24	50,2	5,3	1,2	1,2	286
25-29	48,5	5,8	1,8	1,4	220
30-39	49,2	5,9	1,9	1,9	334
40-49	44,3	4,3	1,0	0,7	317
Bračno stanje					
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	45,9	4,6	1,5	1,3	985
Nikada nije bio u braku/zajednici	54,4	5,7	1,8	1,8	471
Nivo obrazovanja					
Bez formalnog obrazovanja	34,2	3,7	2,5	2,0	225
Osnovno	44,9	4,2	0,9	0,8	911
Srednje+	69,4	7,9	2,8	2,8	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	35,8	2,1	0,4	0,0	248
Drugi kvintil	42,8	6,4	1,2	0,8	264
Srednji kvintil	46,8	4,3	1,9	1,9	319
Četvrti kvintil	52,9	5,1	2,1	2,1	314
Najbogatiji	61,3	6,5	1,9	1,9	312
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	42,2	4,3	1,2	1,0	830
Najbogatijih 40 procenata	57,1	5,8	2,0	2,0	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*					
Romski	46,8	3,8	1,6	1,5	836
Drugi	51,2	6,6	1,5	1,4	618
Ukupno	48,6	5,0	1,6	1,4	1.456

[1] MICS pokazatelj 9.5
[2] MICS pokazatelj 9.6
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Udio mladih žena i muškaraca koji su testirani i koji su dobili rezultate tokom posljednjih 12 mjeseci pruža mjeru efektivnosti intervencija koje promoviraju savjetovanje i testiranje na HIV među mladim ljudima. Ove informacije su važne zato što mladi ljudi mogu osjećati da postoje barijere u pristupanju uslugama koje se odnose na osjetljiva pitanja, kao što je seksualno zdravlje.

Tabele HA.6 i HA.6M predstavljaju iste rezultate za žene i muškarce u dobi od 15 do 24 koji su seksualno aktivni.

Rezultati istraživanja su pokazali da više od polovine muškaraca u dobi od 15 do 24 godine (52 procenta) i manji procenat žena (19 procenata) zna za mjesto na kojem se mogu testirati na HIV. Nadalje, podaci pokazuju da se na HIV testiralo samo tri procenta žena i pet procenata muškaraca u dobi od 15 do 24 godine. Tokom 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju, na HIV se testiralo dva procenta žena i muškaraca ove dobi te je skoro svima saopšten rezultat testa.

Na kojim mjestima se može testirati na HIV znaju bolje žene s osnovnim obrazovanjem (20 procenata), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (pet procenata) te žene iz najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (25 procenata), u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (šest procenata).

Tabela HA.6: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV među spolno aktivnim ženama u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci, a koje znaju na kojim mjestima se mogu testirati na HIV, procenat žena koje su se testirale, procenat žena koje su se testirale u posljednjih 12 mjeseci i procenat žena koje su se testirale u posljednjih 12 mjeseci i kojima je saopšten rezultat, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine	Procenat žena koje:				Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci
			znaju mjesto na kojem se mogu testirati	testirale su se bilo kada	testirale su se u posljednjih 12 mjeseci	testirale su se u posljednjih 12 mjeseci i saopšten im je rezultat[1]	
Administrativne jedinice							
FBiH	62,1	408	17,3	3,1	2,0	2,0	254
RS	50,3	77	26,2	2,8	2,8	0,0	39
BD	(84,0)	25	(*)	(*)	(*)	(*)	21
Dob (u godinama)							
15-19	42,6	253	15,9	1,9	1,2	1,2	108
20-24	79,8	258	20,9	3,3	2,4	1,8	206
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	95,2	305	16,9	2,2	1,2	0,9	291
Nikada nije bila u braku/zajednici	11,0	205	(*)	(*)	(*)	(*)	23
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	80,1	127	4,9	0,0	0,0	0,0	102
Osnovno	59,9	283	20,0	1,9	0,7	0,7	169
Srednje+	42,1	101	(50,3)	(13,3)	(11,4)	(8,9)	42
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	75,4	116	5,9	0,0	0,0	0,0	87
Drugi kvintil	71,9	98	26,1	4,5	3,3	1,8	70
Srednji kvintil	59,2	97	21,4	5,6	2,2	2,2	57
Četvrti kvintil	50,3	83	(24,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	42
Najbogatiji	48,6	117	25,3	4,4	4,4	4,4	57
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	69,2	310	16,7	2,9	1,7	1,2	215
Najbogatijih 40 procenata	49,3	200	24,7	2,5	2,5	2,5	99
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	61,6	296	13,1	0,4	0,0	0,0	182
Drugi	61,3	212	27,8	6,2	4,7	3,9	130
Ukupno	61,4	510	19,2	2,8	1,9	1,6	313

[1] MICS pokazatelj 9.7
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Pedeset i osam procenata muškaraca u RS i 51 procenat muškaraca u FBiH zna mjesto na kojem se mogu testirati na HIV. Na kojem mjestu se može testirati na HIV bolje znaju muškarci koji nikada nisu bili u braku/zajednici (63 procenta), u odnosu na one koji su trenutno u braku/zajednici ili su nekada bili (42 procenta). Također, mjesto na kojem je moguće testirati se na HIV bolje znaju muškarci sa srednjim i visokim obrazovanjem (69 procenata), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (41 procenat), kao i muškarci koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja (66 procenata), u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (26 procenata).

Ukupno se, bilo kada, na HIV testiralo pet procenata muškaraca u dobi od 15 do 24 godine i tri procenta žena ove dobi. Veći procenat muškaraca se testirao na HIV u RS (11 procenata), nego u FBiH (četiri procenta). Na HIV se testiralo više muškaraca koji nikada nisu bili u braku/zajednici (osam procenata), u odnosu na one koji su ikada bili u braku/zajednici (tri procenta).

Tabela HA.6M: Znanje o ustanovi u kojoj se može vršiti testiranje na HIV među spolno aktivnim muškarcima u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci, a koji znaju na kojem mjestu se mogu testirati na HIV, procenat muškaraca koji su se testirali, procenat muškaraca koji su se testirali u posljednjih 12 mjeseci i procenat muškaraca koji su se testirali u posljednjih 12 mjeseci i kojima je saopšten rezultat, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

			Procenat muškaraca koji:				
	Procenat muškaraca koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine	znaju mjesto na kojem se mogu testirati	testirali su se bilo kada	testirali su se u posljednjih 12 mjeseci	testirali su se u posljednjih 12 mjeseci i saopšten im je rezultat[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci
Administrativne jedinice							
FBiH	65,7	473	51,2	4,3	2,0	2,0	311
RS	60,4	91	57,6	11,4	4,6	4,6	55
BD	(*)	21	(*)	(*)	(*)	(*)	18
Dob (u godinama)							
15-19	41,9	299	52,0	6,0	4,1	4,1	125
20-24	90,4	286	52,1	4,7	1,4	1,4	259
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	98,5	200	41,9	2,5	1,7	1,7	197
Nikada nije bio u braku/zajednici	48,6	385	62,8	7,8	2,9	2,9	187
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	72,6	80	40,8	5,7	4,1	4,1	58
Osnovno	66,5	340	47,4	2,8	0,5	0,5	226
Srednje+	60,5	165	69,1	9,8	5,1	5,1	100
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	74,1	96	25,7	1,1	0,0	0,0	71
Drugi kvintil	65,2	95	51,6	4,8	1,4	1,4	62
Srednji kvintil	67,1	129	49,7	2,8	2,8	2,8	86
Četvrti kvintil	55,3	140	64,1	8,7	2,6	2,6	77
Najbogatiji	69,5	125	65,5	7,6	3,9	3,9	87
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	68,6	320	42,5	2,8	1,5	1,5	220
Najbogatijih 40 procenata	62,0	266	64,8	8,1	3,3	3,3	165
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	69,8	347	46,0	3,6	2,5	2,5	242
Drugi	59,8	238	62,4	7,6	1,8	1,8	142
Ukupno	65,6	585	52,0	5,1	2,3	2,3	384

[1] MICS pokazatelj 9.7
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Procenat žena koje su išle na savjetovanje i koje su testirane na HIV tokom prenatalne zaštite, prikazan je u tabeli HA.7. Oko četiri petine žena u dobi od 15 do 49 godina, koje su rodile u periodu od posljednje dvije godine, imalo je prenatalnu zaštitu od strane zdravstvenog radnika (79 procenata), pri čemu manji procenat žena koje žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik (74 procenta), u odnosu na one koje žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik (87 procenata).

Savjetovanje o HIV-u tokom prenatalne zaštite imalo je svega tri procenta ovih žena. Tokom prenatalnog perioda malom procentu žena je ponuđen test na HIV, testirane su i saopšteni su im rezultati testa (manje od jednog procenta).

Tabela HA.7: Pokrivenost savjetovanjem i testiranje na HIV tokom prenatalne zaštite

Među ženama u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile u periodu od posljednje dvije godine, procenat žena koje su primile prenatalnu zaštitu od zdravstvenog stručnjaka tokom posljednje trudnoće, procenat žena koje su imale savjetovanje o HIV-u, procenat žena kojima je ponuđen i urađen test na HIV i dobile su rezultate, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena:					
	koje su primile prenatalnu zaštitu od zdravstvenog stručnjaka tokom posljednje trudnoće	koje su imale savjetovanje o HIV-u tokom prenatalne zaštite[1]	kojima je ponuđen test na HIV i testirane su na HIV tokom prenatalne zaštite	kojima je ponuđen test na HIV i testirane su na HIV tokom prenatalne zaštite te su dobile rezultate[2]	koje su imale savjetovanje o HIV-u, ponuđen im je i urađen test na HIV i dobile su rezultate	Broj žena koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja
Administrativne jedinice						
FBiH	79,4	2,2	0,0	0,0	0,0	207
RS	77,1	6,2	2,6	2,6	2,6	41
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	15
Dob (u godinama)						
15-24	80,2	1,7	0,0	0,0	0,0	135
15-19	80,1	0,0	0,0	0,0	0,0	51
20-24	80,3	2,8	0,0	0,0	0,0	84
25-29	74,8	5,6	1,8	1,8	1,8	58
30-39	78,8	2,3	0,0	0,0	0,0	65
40-49	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	5
Bračno stanje						
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	79,1	2,7	0,4	0,4	0,4	263
Nivo obrazovanja						
Bez formalnog obrazovanja	72,9	0,9	0,0	0,0	0,0	89
Osnovno	80,2	2,0	0,0	0,0	0,0	148
Srednje+	(93,8)	(12,6)	(4,2)	(4,2)	(4,2)	26
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	77,9	0,9	0,0	0,0	0,0	74
Drugi kvintil	73,7	2,4	0,0	0,0	0,0	69
Srednji kvintil	(73,5)	(6,1)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	38
Četvrti kvintil	(88,5)	(5,6)	(2,5)	(2,5)	(2,5)	43
Najbogatiji	(85,8)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	39
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	75,4	2,5	0,0	0,0	0,0	181
Najbogatijih 40 procenata	87,2	3,0	1,3	1,3	1,3	82
Maternji jezik nositelja domaćinstva						
Romski	74,2	1,9	0,0	0,0	0,0	159
Drugi	86,5	3,9	1,0	1,0	1,0	104
Ukupno	79,1	2,7	0,4	0,4	0,4	263

[1] MICS pokazatelj 9.8
[2] MICS pokazatelj 9.9
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Seksualno ponašanje i rizik od prenosa HIV-a

Za smanjenje prevalence HIV-a od presudne važnosti je promoviranje sigurnih seksualnih odnosa, pri čemu je naročito značajna obavezna upotreba kondoma prilikom svakog spolnog odnosa. U većini zemalja, više od polovine novih HIV infekcija se javlja među osobama u dobi od 15 do 24 godine te je, shodno tome, promjena u ponašanju ove dobne grupe od naročitog značaja za smanjenje novih infekcija. Rizični faktori za HIV uključuju spolne odnose u ranoj dobi, spolne odnose sa starijim muškarcima, spolne odnose s osobama koje nisu bračni partneri ili partneri s kojima žena živi u zajednici i, posebno, nekorištenje kondoma.

U MICS istraživanju o romskoj populaciji u BiH su svim ženama i muškarcima u dobi od 15 do 24 godine postavljana pitanja u vezi s njihovim spolnim životom, kako bi se procijenio rizik od infekcije HIV-om, što je prikazano u tabelama HA.8 i HA.8M.

Rezultati istraživanja su pokazali da 87 procenata žena u dobi od 15 do 24 godine koje se nikada nisu udavale i 46 procenata muškaraca ove dobi koji se nikada nisu ženili – nisu imali spolne odnose, dok je spolne odnose prije 15. godine imalo 12 procenata žena i 14 procenata muškaraca ove dobi.

Spolne odnose s muškarcem koji je od njih stariji deset i više godina tokom posljednjih 12 mjeseci imalo je četiri procenta žena u dobi od 15 do 24 godine, a u istom periodu je jedan procenat muškaraca ove dobi imalo spolne odnose sa ženom koja je od njih starija deset i više godina.

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolne odnose prije 15. godine veći je kod onih žena koje su trenutno u braku/zajednici ili su nekada bile (19 procenata), u odnosu na žene koje nikada nisu bile u braku/zajednici (jedan procenat). Također, procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolne odnose prije 15. godine veći je kod žena koje nemaju formalno obrazovanje (27 procenata), za razliku od žena sa srednjim i visokim obrazovanjem (među kojima nisu prijavljeni takvi slučajevi), baš kao i kod žena koje pripadaju najsiromašnijem kvintilu imovinskog stanja (18 procenata), u odnosu na one iz najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (šest procenata).

Tabela HA.8: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od infekcije HIV-om: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje se nikada nisu udavale i koje nikada nisu imale spolne odnose, procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolne odnose prije svoje 15. godine života i procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolne odnose s muškarcem koji je od njih stariji deset i više godina tokom posljednjih 12 mjeseci, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje se nikada nisu udavale i koje nikada nisu imale spolne odnose[1]	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje se nikada nisu udavale	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolne odnose prije 15. godine[2]	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su tokom posljednjih 12 mjeseci imale spolne odnose s muškarcem koji je od njih stariji deset i više godina[3]	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolne odnose u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja
Administrativne jedinice						
FBiH	88,3	159	11,9	408	3,3	254
RS	(89,4)	39	11,3	77	10,3	39
BD	(*)	7	(16,0)	25	(*)	21
Dob (u godinama)						
15-19	94,8	147	9,2	253	3,4	108
20-24	68,8	58	14,8	258	4,8	206
Bračno stanje						
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	N/A	N/A	19,3	305	4,6	291
Nikada nije bila u braku/zajednici	87,4	205	1,2	205	(*)	23
Nivo obrazovanja						
Bez formalnog obrazovanja	(85,5)	25	27,3	127	4,1	102
Osnovno	87,7	118	9,4	283	5,0	169
Srednje+	87,5	62	0,0	101	(2,1)	42
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	(85,3)	28	18,4	116	8,4	87
Drugi kvintil	(81,7)	30	16,9	98	2,7	70
Srednji kvintil	(91,8)	40	13,3	97	3,1	57
Četvrti kvintil	(97,5)	40	4,6	83	(3,4)	42
Najbogatiji	82,1	67	5,9	117	1,9	57
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	86,8	98	16,3	310	5,1	215
Najbogatijih 40 procenata	87,9	107	5,3	200	2,5	99
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	91,0	114	16,3	296	3,3	182
Drugi	82,7	89	6,1	212	5,8	130
Ukupno	87,4	205	12,0	510	4,3	313

[1] MICS pokazatelj 9.10
[2] MICS pokazatelj 9.11
[3] MICS pokazatelj 9.12
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.
N/A: nije primjenjivo

Tabela HA.8M: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od infekcije HIV-om: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji se nikada nisu ženili i koji nikada nisu imali spolne odnose, procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imale spolne odnose prije svoje 15. godine i procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolne odnose sa ženom koja je od njih starija deset i više godina tokom posljednjih 12 mjeseci, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji se nikada nisu ženili i koji nikada nisu imali spolne odnose[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji se nikada nisu ženili	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolne odnose prije 15. godine[2]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su tokom posljednjih 12 mjeseci imali spolne odnose sa ženom koja je od njih starija deset i više godina[3]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolne odnose u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja
Administrativne jedinice						
FBiH	46,6	307	12,5	473	1,0	311
RS	43,9	70	23,9	91	0,0	55
BD	(*)	9	(*)	21	(*)	18
Dob (u godinama)						
15-19	64,1	251	13,1	299	0,0	125
20-24	11,7	134	15,3	286	1,2	259
Bračno stanje						
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	N/A	N/A	17,2	200	1,6	197
Nikada nije bio u braku/zajednici	45,8	385	12,6	385	0,0	187
Nivo obrazovanja						
Bez formalnog obrazovanja	(*)	41	11,6	80	0,0	58
Osnovno	49,5	206	13,2	340	1,4	226
Srednje+	39,2	138	17,5	165	0,0	100
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	(51,2)	45	13,7	96	0,0	71
Drugi kvintil	54,1	54	11,6	95	1,5	62
Srednji kvintil	44,3	86	11,4	129	1,1	86
Četvrti kvintil	49,0	111	18,5	140	1,6	77
Najbogatiji	35,7	89	14,5	125	0,0	87
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	48,8	185	12,2	320	0,8	220
Najbogatijih 40 procenata	43,1	200	16,6	266	0,8	165
Maternji jezik nositeljca domaćinstva						
Romski	45,9	213	13,5	347	0,0	242
Drugi	45,4	172	15,3	238	2,2	142
Ukupno	45,8	385	14,2	585	0,8	384

[1] MICS pokazatelj 9.10
[2] MICS pokazatelj 9.11
[3] MICS pokazatelj 9.12
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.
N/A: nije primjenjivo

Učestalost seksualnog ponašanja koje povećava rizik od HIV infekcije među ženama i muškarcima prikazana je u tabelama HA.9 i HA.9M. Ovo se posebno odnosi na seksualno ponašanje i upotrebu kondoma tokom spolnog odnosa među ženama i muškarcima u dobi od 15 do 49 godina i među ženama i muškarcima u dobi od 15 do 24 godine, posebno među onima koji su imali spolne odnose s više partnera/ica u prethodnoj godini.

Rezultati istraživanja pokazali su da je spolne odnose nekada imalo 85 procenata žena i 87 procenata muškaraca u dobi od 15 do 49 godina, od kojih je spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci imalo 78 procenata žena i 84 procenta muškaraca. Spolne odnose s više partnera tokom posljednjih 12 mjeseci imalo je jedan procenat žena i pet procenata muškaraca u BiH, pri čemu su muškarci naveli da je tokom posljednjeg spolnog odnosa u 28 procenata slučajeva korišten kondom (MICS pokazatelj 9.14: procenti za osnovne karakteristike bazirani su na manje od 25 neponderisanih slučajeva, stoga podaci za ovaj pokazatelj nisu prikazani u tabeli HA.9M).

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su imali spolne odnose s više partnerica je bio veći kod onih u dobnoj grupi od 15 do 24 godine (osam procenata), u odnosu na one u dobnoj grupi od 40 do 49 godina (dva procenta), zatim kod muškaraca koji nikada nisu bili u braku/zajednici (devet procenata), u odnosu na one koji su u braku/zajednici ili su bili u braku/zajednici (četiri procenta), kod muškaraca sa srednjim i visokim obrazovanjem (11 procenata), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (četiri procenta) te kod muškaraca iz najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (osam procenata), u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (tri procenta).

Tabela HA.9: Spolni odnos s više partnerica: žene

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su imali spolni odnos, procenat muškaraca koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci i procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s više od jedne partnerice u posljednjih 12 mjeseci, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su:			
	imale spolni odnos	imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	imali spolni odnos s više od jedne partnerice u posljednjih 12 mjeseci[1]	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina
Administrativne jedinice				
FBiH	84,3	77,5	1,2	1.085
RS	84,1	75,5	0,8	224
BD	91,5	88,7	2,8	71
Dob (u godinama)				
15-24	64,9	61,4	2,1	510
15-19	44,9	42,6	0,9	253
20-24	84,5	79,8	3,2	258
25-29	94,5	89,8	0,5	207
30-39	96,7	92,3	0,9	367
40-49	96,8	79,5	0,8	295
Bračno stanje				
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	100,0	92,3	1,3	1.121
Nikada nije bila u braku/zajednici	18,2	15,0	1,0	259
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	90,9	81,4	1,4	383
Osnovno	85,2	78,8	1,2	796
Srednje+	70,5	66,6	1,2	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	88,2	81,8	2,4	240
Drugi kvintil	89,0	83,0	1,7	254
Srednji kvintil	82,6	74,5	0,0	283
Četvrti kvintil	83,0	74,7	0,6	273
Najbogatiji	81,7	76,1	1,7	329
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	86,4	79,5	1,3	777
Najbogatijih 40 procenata	82,3	75,5	1,2	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	83,5	77,0	1,0	777
Drugi	86,2	78,8	1,4	601
Ukupno	84,6	77,8	1,2	1.380

[1] MICS pokazatelj 9.13

MICS pokazatelj 9.14: procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su imali više od jednog spolnog partnera u posljednjih 12 mjeseci i koji su naveli da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa nije prikazan u tabeli.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.9M: Spolni odnos s više partner: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su imali spolni odnos, procenat muškaraca koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci, procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s više od jednim partnerom u posljednjih 12 mjeseci i procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s više partnera, a koji su koristili kondom tokom posljednjeg spolnog odnosa, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji su:			
	imali spolni odnos	imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	imali spolni odnos s više od jednim partnerom u posljednjih 12 mjeseci[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina
Administrativne jedinice				
FBiH	87,2	84,0	4,9	1.151
RS	86,5	79,9	8,6	241
BD	95,3	95,3	1,6	64
Dob (u godinama)				
15-24	69,8	65,6	8,2	585
15-19	46,2	41,9	5,2	299
20-24	94,5	90,4	11,3	286
25-29	97,8	95,0	4,3	220
30-39	99,4	97,6	4,0	334
40-49	100,0	95,1	2,3	317
Bračno stanje				
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	99,9	97,4	3,7	985
Nikada nije bio u braku/zajednici	61,2	55,3	8,8	471
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	90,0	88,5	4,2	225
Osnovno	88,5	85,1	3,7	911
Srednje+	82,4	76,8	10,9	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	90,7	86,1	2,7	248
Drugi kvintil	87,1	84,5	4,0	264
Srednji kvintil	87,5	83,8	3,8	319
Četvrti kvintil	82,7	78,4	7,7	314
Najbogatiji	89,8	86,8	7,9	312
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	88,3	84,7	3,5	830
Najbogatijih 40 procenata	86,2	82,6	7,8	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	88,1	85,3	3,7	836
Drugi	86,6	81,9	7,7	618
Ukupno	87,4	83,8	5,4	1.456

[1] MICS pokazatelj 9.13

MICS pokazatelj 9.14: procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koji su imali više od jedne spolne partnerice u posljednjih 12 mjeseci i koje su navele da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa nije prikazan u tabeli.

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Podaci prikazani u tabelama HA.10 i HA.10M pokazuju da je spolne odnose ikada imalo oko dvije trećine žena (65 procenata) i muškaraca (70 procenata) u dobi od 15 do 24 godine. Spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci imalo je 61 procenat žena i 66 procenata muškaraca, dok je spolne odnose s više partnera/ica tokom posljednjih 12 mjeseci imalo dva procenta žena i osam procenata muškaraca ove dobi. Procenat muškaraca u dobnoj grupi od 20 do 24 godine koji su imali spolne odnose s više partnerica (11 procenata) je bio veći u odnosu na žene koje su imale spolne odnose s više partnera (tri procenta). Najveći procenat muškaraca koji su imali spolne odnose s više partnerica u posljednjih 12 mjeseci je među onim sa srednjim ili visokim obrazovanjem (17 procenata). Trideset i pet procenata muškaraca koji su imali više partnerica u posljednjih 12 mjeseci izjavilo je da je kondom korišten prilikom posljednjeg spolnog odnosa (podaci nisu prikazani u tabeli HA.10M; navedeni procenat je baziran na 25–49 neponderisanih slučajeva te ga je potrebno tumačiti s oprezom).

Tabela HA.10: Spolni odnos u dobi od 15 do 24 godine s više partnera: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos, procenat žena koje su imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci i procenat žena koje su imale spolni odnos s više od jednog partnera u posljednjih 12 mjeseci, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su:			Broj žena u dobi od 15 do 24 godine
	imale spolni odnos	imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	imale spolni odnos s više od jednog partnera u posljednjih 12 mjeseci	
Administrativne jedinice				
FBiH	65,6	62,1	2,0	408
RS	55,2	50,3	0,8	77
BD	84,0	84,0	8,0	25
Dob (u godinama)				
15-19	44,9	42,6	0,9	253
20-24	84,5	79,8	3,2	258
Bračno stanje				
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	100,0	95,2	3,0	305
Nikada nije bila u braku/zajednici	12,6	11,0	0,8	205
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	83,5	80,1	3,1	127
Osnovno	63,4	59,9	1,9	283
Srednje+	45,7	42,1	1,2	101
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	79,0	75,4	3,4	116
Drugi kvintil	75,2	71,9	3,1	98
Srednji kvintil	62,3	59,2	0,0	97
Četvrti kvintil	52,3	50,3	1,8	83
Najbogatiji	53,5	48,6	1,9	117
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	72,6	69,2	2,2	310
Najbogatijih 40 procenata	53,0	49,3	1,9	200
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	64,8	61,6	1,6	296
Drugi	65,2	61,3	2,4	212
Ukupno	64,9	61,4	2,1	510

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale više od jednog spolnog partnera u posljednjih 12 mjeseci i koje su navele da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa je baziran na manje od 25 neponderisanih slučajeva te nije prikazan u tabeli.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.10M: Spolni odnos u dobi od 15 do 24 godine s više partnerica: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos, procenat muškaraca koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci i procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s više od jedne partnerice u posljednjih 12 mjeseci, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su:			Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine
	imali spolni odnos	imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	imali spolni odnos s više od jedne partnerice u posljednjih 12 mjeseci	
Administrativne jedinice				
FBiH	69,8	65,7	7,4	473
RS	66,3	60,4	14,1	91
BD	(*)	(*)	(*)	21
Dob (u godinama)				
15-19	46,2	41,9	5,2	299
20-24	94,5	90,4	11,3	286
Bračno stanje				
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	100,0	98,5	4,9	200
Nikada nije bio u braku/zajednici	54,2	48,6	9,9	385
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	74,6	72,6	6,9	80
Osnovno	70,0	66,5	4,2	340
Srednje+	67,2	60,5	17,0	165
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	76,0	74,1	5,0	96
Drugi kvintil	69,4	65,2	3,8	95
Srednji kvintil	70,5	67,1	4,7	129
Četvrti kvintil	61,1	55,3	11,9	140
Najbogatiji	74,5	69,5	13,4	125
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	71,8	68,6	4,6	320
Najbogatijih 40 procenata	67,5	62,0	12,6	266
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	71,8	69,8	5,0	347
Drugi	67,2	59,8	12,9	238
Ukupno	69,8	65,6	8,2	585

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali više od jedne spolne partnerice u posljednjih 12 mjeseci i koji su naveli da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa je baziran na manje od 25 neponderisanih slučajeva te nije prikazan u tabeli.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela HA.11 prikazuje procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos, procenat onih koje su imale spolne odnose tokom posljednjih 12 mjeseci, zatim procenat žena koje su imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni/stalni partner tokom posljednjih 12 mjeseci.

Spolni odnos s osobom koja im nije bračni/stalni partner tokom posljednjih 12 mjeseci imalo je 13 procenata žena u dobi od 15 do 24 godine. S druge strane, preko polovine muškaraca u dobi od 15 do 24 godine tokom posljednjih 12 mjeseci imalo je spolni odnos s osobom koja im nije bračna/stalna partnerica (56 procenata), pri čemu je tokom posljednjeg spolnog odnosa s takvom osobom u 49 procenata slučajeva korišten kondom.

Tabela HA.11M prikazuje da je procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s osobom koja im nije bračna/stalna partnerica bio veći kod onih u dobnoj grupi od 15 do 19 godina (69 procenata), u odnosu na one u dobnoj grupi od 20 do 24 godine (49 procenata).

Procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s osobom koja im nije bračna/stalna partnerica je veći kod muškaraca sa srednjim i visokim obrazovanjem (79 procenata), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (43 procenta). Također, taj procenat je veći i kod muškaraca iz najbogatijeg kvintila imovinskog stanja (63 procenata), u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila (41 procenat).

Trideset i dva procenta[41] žena u dobi od 15 do 24 godine koje su, u posljednjih 12 mjeseci, imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni/stalni partner izjavilo da je prilikom posljednjeg spolnog odnosa s takvim partnerom kondom korišten (podaci nisu prikazani u tabeli HA.11; navedeni procenat je baziran na 25–49 neponderisanih slučajeva te ga je potrebno tumačiti s oprezom).

Tabela HA.11: Spolni odnos s osobama koje nisu stalni partneri: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos, procenat žena koje su imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci i procenat žena koje su imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni, stalni partner u posljednjih 12 mjeseci, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su:		Broj žena u dobi od 15 do 24 godine	Procenat žena koje su imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni, stalni partner u posljednjih 12 mjeseci[1]	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci
	imale spolni odnos	imale spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci			
Administrativne jedinice					
FBiH	65,6	62,1	408	12,4	254
RS	55,2	50,3	77	13,4	39
BD	(84,0)	(84,0)	25	(*)	21
Dob (u godinama)					
15-19	44,9	42,6	253	9,7	108
20-24	84,5	79,8	258	14,6	206
Bračno stanje					
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	100,0	95,2	305	6,2	291
Nikada nije bila u braku/zajednici	12,6	11,0	205	(*)	23
Nivo obrazovanja					
Bez formalnog obrazovanja	83,5	80,1	127	7,5	102
Osnovno	63,4	59,9	283	13,4	169
Srednje+	45,7	42,1	101	(24,0)	42
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	79,0	75,4	116	12,8	87
Drugi kvintil	75,2	71,9	98	13,8	70
Srednji kvintil	62,3	59,2	97	9,1	57
Četvrti kvintil	52,3	50,3	83	(9,0)	42
Najbogatiji	53,5	48,6	117	18,8	57
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	72,6	69,2	310	12,2	215
Najbogatijih 40 procenata	53,0	49,3	200	14,7	99
Maternji jezik nositelja domaćinstva*					
Romski	64,8	61,6	296	9,0	182
Drugi	65,2	61,3	212	17,9	130
Ukupno	64,9	61,4	510	12,9	313

[1] MICS pokazatelj 9.15

MICS pokazatelj 9.16; MDG pokazatelj 6.2: Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni, stalni partner u posljednjih 12 mjeseci, i koje su navele da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa s takvim partnerom je baziran na 25–49 neponderisanih slučajeva te nije prikazan u tabeli.

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

41 MICS pokazatelj 9.16; MDG pokazatelj 6.2

Tabela HA.11M: Spolni odnos s osobama koje nisu stalni partnerice: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos, procenat muškaraca koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci, procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s osobom koja im nije bračna, stalna partnerica u posljednjih 12 mjeseci i procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s osobom koja im nije bračna, stalna partnerica, a koji su koristili kondom tokom posljednjeg spolnog odnosa s takvom partnericom, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su:		Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine	Procenat muškaraca koji su imali spolni odnos s osobom koja im nije bračna, stalna partnerica u posljednjih 12 mjeseci[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos s osobom koja im nije bračna, stalna partnerica u posljednjih 12 mjeseci, i koji su naveli da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa s takvom partnericom[2]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci s osobom koja im nije bračni, bračna, stalna partnerica
	imali spolni odnos	imali spolni odnos u posljednjih 12 mjeseci					
Administrativne jedinice							
FBiH	69,8	65,7	473	53,9	311	47,6	168
RS	66,3	60,4	91	72,4	55	(54,6)	40
BD	(*)	(*)	21	(*)	18	(*)	6
Dob (u godinama)							
15-19	46,2	41,9	299	69,2	125	56,3	87
20-24	94,5	90,4	286	49,0	259	44,0	127
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bio u braku/zajednici	100,0	98,5	200	13,4	197	(37,7)	26
Nikada nije bio u braku/ zajednici	54,2	48,6	385	100,0	187	50,6	187
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	74,6	72,6	80	42,9	58	(31,4)	25
Osnovno	70,0	66,5	340	48,5	226	36,9	109
Srednje+	67,2	60,5	165	79,1	100	71,2	79
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	76,0	74,1	96	41,3	71	(27,8)	29
Drugi kvintil	69,4	65,2	95	40,4	62	(44,6)	25
Srednji kvintil	70,5	67,1	129	59,7	86	47,1	52
Četvrti kvintil	61,1	55,3	140	68,1	77	53,7	53
Najbogatiji	74,5	69,5	125	62,8	87	59,5	55
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	71,8	68,6	320	48,3	220	41,2	106
Najbogatijih 40 procenata	67,5	62,0	266	65,3	165	56,7	108
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	71,8	69,8	347	53,1	242	41,7	129
Drugi	67,2	59,8	238	59,9	142	60,0	85
Ukupno	69,8	65,6	585	55,6	384	49,0	214

[1] MICS pokazatelj 9.15

[2] MICS pokazatelj 9.16; MDG pokazatelj 6.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

XIII Pristup masovnim medijima i korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija

U okviru MICS istraživanja za romsku populaciju u BiH za 2011.–2012. godinu, prikupljene su i informacije o pristupu masovnim medijima, korištenju računara i interneta.

Podaci koji se prikupljaju odnose se na:

- pristup novinama/časopisima, radiju i televiziji za žene i muškarce u dobi od 15 do 49 godina,
- korištenje računara među osobama u dobi od 15 do 24 godine,
- korištenje interneta među osobama u dobi od 15 do 24 godine.

Pristup masovnim medijima

U tabelama MT.1 i MT.1M prikazan je udio žena i muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji najmanje jednom sedmično čitaju novine, slušaju radio i gledaju televiziju.

Podaci MICS istraživanja za romsku populaciju pokazali su da muškarci više čitaju novine i slušaju radio, nego žene. Tako, najmanje jednom sedmično novine čita 44 procenta muškaraca i blizu dva puta manje žena (20 procenata), dok radio sluša četiri petine muškaraca (80 procenata) i preko polovine žena (57 procenata). Skoro svi muškarci (97 procenata) i žene (96 procenata) najmanje jednom sedmično gledaju televiziju.

Bilo kojem od tri medija (novine, radio ili televizija) nijednom sedmično nije izložen zanemarljivo mali, isti procenat žena i muškaraca (jedan procenat), dok je svim navedenim vrstama medija na sedmičnoj osnovi izloženo čak 39 procenata muškaraca i 16 procenata žena.

Tabela MT.1: Izloženost masovnim medijima: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su izložene specifičnim oblicima masovnih medija na sedmičnoj osnovi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje:					
	čitaju novine najmanje jednom sedmično	slušaju radio najmanje jednom sedmično	gledaju TV najmanje jednom sedmično	Sva tri medija najmanje jednom sedmično[1]	Ne prate nijedan medij niti jednom sedmično	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina
Dob (u godinama)						
15-19	25,3	70,3	97,5	21,9	0,9	253
20-24	19,1	60,1	93,5	16,7	1,2	258
25-29	16,9	58,5	98,0	12,4	1,4	207
30-34	19,4	54,2	96,2	15,0	1,6	183
35-39	19,5	51,7	95,7	15,3	1,0	184
40-44	18,2	56,8	94,9	12,1	0,8	147
45-49	16,1	37,7	92,6	10,9	2,9	148
Administrativne jedinice						
FBiH	21,2	61,6	95,3	17,0	1,6	1.085
RS	16,6	42,1	97,0	12,1	0,0	224
BD	4,2	35,2	95,8	2,8	1,4	71
Nivo obrazovanja						
Bez formalnog obrazovanja	1,6	39,2	92,1	1,1	0,3	383
Osnovno	20,3	62,1	96,8	16,4	2,2	796
Srednje+	51,0	71,2	97,9	39,2	0,0	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	5,7	38,6	86,6	4,1	5,1	240
Drugi kvintil	12,7	57,5	95,8	9,2	1,1	254
Srednji kvintil	18,8	63,1	98,1	15,1	0,0	283
Četvrti kvintil	26,2	60,0	97,5	20,2	1,4	273
Najbogatiji	30,3	62,6	98,3	25,0	0,0	329
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	12,8	53,7	93,8	9,8	1,9	777
Najbogatijih 40 procenata	28,4	61,4	97,9	22,8	0,6	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	10,3	49,6	94,1	8,4	1,6	777
Drugi	31,7	66,8	97,6	24,7	1,0	601
Ukupno	19,6	57,1	95,6	15,5	1,4	1.380

[1] MICS pokazatelj MT.1

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Nadalje, rezultati pokazuju da je izloženost muškaraca i žena trima vrstama medija najmanje jednom sedmično veća u FBiH (42 procenta muškaraca i 17 procenata žena) i RS (27 procenata muškaraca i 12 procenata žena), nego u BD (22 procenta muškaraca i tri procenta žena).

Izloženost trima vrstama medija, najmanje jednom sedmično, kod žena je najveća u dobnoj grupi od 15 do 19 godina (22 procenta), a najmanja kod žena dobi od 45 do 49 godina (11 procenata). Dok je izloženost žena svim navedenim vrstama medija u negativnoj korelaciji s dobi, kod muškaraca to nije slučaj. Tako je najveći procenat izloženosti svim navedenim vrstama medija, najmanje jednom sedmično, bio među muškarcima u dobi od 40 do 44 godine (44 procenta), a najmanji među onim u dobi od 25 do 29 godina (32 procenta), dok je kod muškaraca u dobi od 15 do 19 godina procenat izloženosti sličan kao i kod onih u starijim dobnim grupama (41 procenat).

Kod žena i kod muškaraca izloženost trima vrstama medija najmanje jednom sedmično je u pozitivnoj korelaciji s nivoom obrazovanja i imovinskim stanjem domaćinstva. Tako je 60 procenata muškaraca i 39 procenata žena sa srednjim i visokim obrazovanjem izloženo svim navedenim vrstama medija najmanje jednom sedmično, u odnosu na 18 procenata muškaraca i jednog procenta žena bez formalnog obrazovanja. Također, 51 procenat muškaraca i 25 procenata žena koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja izloženo je svim navedenim vrstama medija, u odnosu na 26 procenata muškaraca i četiri procenta žena koji pripadaju najsiromašnijem kvintilu.

Muškarci (34 procenta) i žene (osam procenata) koji žive u domaćinstvima čiji nositelj govori romski kao maternji jezik, manje su izloženi svim navedenim vrstama medija, u odnosu na muškarce (45 procenata) i žene (25 procenata) koji žive u domaćinstvima čiji nositelj ne govori romski kao maternji jezik.

Tabela MT.1M: Izloženost masovnim medijima: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su izloženi specifičnim oblicima masovnih medija na sedmičnoj osnovi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji:			Sva tri medija najmanje jednom sedmično[1]	Ne prate nijedan medij niti jednom sedmično	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina
	čitaju novine najmanje jednom sedmično	slušaju radio najmanje jednom sedmično	gledaju TV najmanje jednom sedmično			
Dob (u godinama)						
15-19	45,0	83,4	98,2	41,0	0,6	299
20-24	39,8	81,1	95,6	35,0	2,3	286
25-29	39,5	76,7	98,6	32,4	0,0	220
30-34	45,5	76,2	98,7	36,8	0,7	170
35-39	47,0	78,9	97,1	41,7	0,0	164
40-44	49,5	79,1	95,5	44,0	1,8	172
45-49	49,4	79,3	97,8	42,2	0,0	145
Administrativne jedinice						
FBiH	47,9	78,9	97,1	41,9	1,1	1.151
RS	33,7	81,7	97,8	27,0	0,0	241
BD	21,9	85,9	100,0	21,9	0,0	64
Nivo obrazovanja						
Bez formalnog obrazovanja	19,6	71,9	94,1	17,6	2,5	225
Osnovno	41,3	81,7	97,6	36,4	0,5	911
Srednje+	70,5	79,3	98,8	59,5	0,6	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	30,5	68,7	89,8	25,7	3,8	248
Drugi kvintil	36,7	78,6	97,9	32,6	0,7	264
Srednji kvintil	43,6	81,0	98,4	38,3	0,4	319
Četvrti kvintil	47,7	81,5	100,0	41,8	0,0	314
Najbogatiji	59,5	86,2	99,0	51,0	0,0	312
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	37,5	76,5	95,7	32,7	1,5	830
Najbogatijih 40 procenata	53,6	83,8	99,5	46,4	0,0	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	39,3	81,5	96,5	34,3	1,4	836
Drugi	51,4	77,2	98,4	44,5	0,2	618
Ukupno	44,4	79,7	97,3	38,6	0,9	1.456

[1] MICS pokazatelj MT.1
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija

Pitanja o korištenju računara i interneta postavljena su samo ženama i muškarcima u dobi od 15 do 24 godine, što je prikazano u tabelama MT.2 i MT.2M. Rezultati su pokazali da je veći procenat muškaraca koristio računar i Internet, nego žena.

Bilo kada tokom života računar je koristilo 69 procenata muškaraca i 43 procenta žena. U godini dana koja je prethodila istraživanju računar je koristilo 60 procenata muškaraca i 36 procenata žena, dok je 57 procenata muškaraca i 29 procenata žena koristilo računar najmanje jednom sedmično tokom prethodnih mjesec dana.

Internet je tokom života, bilo kada, koristilo 64 procenta muškaraca i 37 procenata žena u dobi od 15 do 24 godine, dok je približan udio muškaraca (61 procenat) i žena (33 procenta) koristio internet u periodu od godine dana koja je prethodila istraživanju. Rezultati također pokazuju da je 59 procenata muškaraca i 26 procenata žena u dobi od 15 do 24 godine koristilo internet najmanje jednom sedmično tokom proteklih mjesec dana.

Kao što je i očekivano, korištenje računara i interneta tokom posljednjih 12 mjeseci raširenije je među muškarcima i ženama u dobi od 15 do 19 godina, u odnosu na one u dobi od 20 do 24 godine.

Korištenje računara i interneta tokom posljednjih 12 mjeseci je u pozitivnoj korelaciji s nivoom obrazovanja žena i muškaraca te imovinskim stanjem domaćinstva. Tokom protekle godine računar je koristilo 80 procenata muškaraca i 81 procenat žena sa srednjim i visokim obrazovanjem, u odnosu na 29 procenata muškaraca i osam procenata žena bez formalnog obrazovanja. Internet je tokom proteklih 12 mjeseci koristilo 88 procenata muškaraca i 75 procenata žene sa srednjim i visokim obrazovanjem te 26 procenata muškaraca i osam procenata žena bez formalnog obrazovanja.

Slično ovome, korištenje interneta tokom posljednjih 12 mjeseci zabilježeno je među 86 procenata muškaraca i 61 procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koji žive u najbogatijem kvintilu imovinskog stanja, kao i među 30 procenata muškaraca i devet procenata žena u najsiromašnijem kvintilu. Ove razlike postaju još izraženije, za žene i muškarce, kada se uzme u obzir korištenje računara i interneta tokom proteklog mjeseca.

Tabela MT.2: Korištenje računara i interneta: žene u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su koristile računar, procenat onih koje su koristile računar tokom posljednjih 12 mjeseci i učestalost korištenja tokom posljednjih mjeseca dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su:			Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su:			Broj žena u dobi od 15 do 24 godine
	nekada koristile računar	koristile računar u posljednjih 12 mjeseci[1]	koristile računar najmanje jednom sedmično u posljednjih mjesec dana	nekada koristile internet	koristile internet u posljednjih 12 mjeseci[2]	koristile internet najmanje jednom sedmično u posljednjih mjesec dana	
Dob (u godinama)							
15-19	49,8	43,8	34,4	42,7	39,3	30,7	253
20-24	36,1	28,6	23,9	30,5	27,0	21,0	258
Administrativne jedinice							
FBiH	42,6	36,1	28,0	35,9	33,1	24,5	408
RS	46,3	38,9	36,4	41,2	34,8	33,5	77
BD	(36,0)	(28,0)	(24,0)	(32,0)	(28,0)	(24,0)	25
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	11,4	8,3	5,6	8,3	7,5	4,7	127
Osnovno	42,1	32,9	25,1	34,2	29,6	21,0	283
Srednje+	84,8	80,1	69,9	78,7	75,2	65,9	101
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	19,4	11,5	7,1	12,3	9,1	6,2	116
Drugi kvintil	31,0	20,4	13,8	25,8	20,6	13,4	98
Srednji kvintil	42,7	33,8	26,5	34,9	29,3	22,0	97
Četvrti kvintil	53,2	51,5	40,2	48,2	46,4	32,1	83
Najbogatiji	68,7	64,4	57,7	62,5	61,0	54,1	117
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	30,3	21,2	15,3	23,6	19,0	13,4	310
Najbogatijih 40 procenata	62,3	59,1	50,5	56,6	55,0	45,0	200
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	37,0	29,5	22,9	29,5	26,1	19,3	296
Drugi	51,4	45,6	37,9	46,6	43,2	35,1	212
Ukupno	42,9	36,1	29,1	36,5	33,1	25,8	510

[1] MICS pokazatelj MT.2
[2] MICS pokazatelj MT.3
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela MT.2M: Korištenje računara i interneta: muškarci u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su koristili računar, procenat onih koji su koristili računar tokom posljednjih 12 mjeseci i učestalost korištenja tokom posljednjih mjeseca dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su:			Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su:			Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine
	nekada koristili računar	koristili računar u posljednjih 12 mjeseci[1]	koristili računar najmanje jednom sedmično u posljednjih mjesec dana	nekada koristili internet	koristili internet u posljednjih 12 mjeseci[2]	koristili internet najmanje jednom sedmično u posljednjih mjesec dana	
Dob (u godinama)							
15-19	78,5	66,2	63,2	72,1	68,1	65,9	299
20-24	59,4	53,0	50,8	55,0	52,8	51,5	286
Administrativne jedinice							
FBiH	69,7	61,9	59,7	65,2	62,7	60,7	473
RS	64,7	44,4	40,6	52,9	46,4	45,4	91
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	21
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	31,9	28,9	27,6	27,7	26,1	26,1	80
Osnovno	65,3	56,9	53,7	58,6	55,3	52,3	340
Srednje+	95,2	80,5	78,5	91,6	88,3	88,3	165
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	38,1	33,4	31,4	32,5	29,8	26,8	96
Drugi kvintil	56,5	46,1	40,8	48,0	44,2	42,1	95
Srednji kvintil	69,2	55,7	53,4	61,8	57,1	55,6	129
Četvrti kvintil	81,3	73,4	71,0	76,1	74,1	73,4	140
Najbogatiji	89,0	79,1	77,5	87,6	85,5	83,2	125
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	56,1	46,2	43,1	48,9	45,0	42,9	320
Najbogatijih 40 procenata	84,9	76,1	74,1	81,5	79,5	78,0	266
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	64,7	57,1	52,9	59,1	56,2	53,7	347
Drugi	76,0	63,8	63,5	70,8	67,3	66,6	238
Ukupno	69,2	59,7	57,1	63,7	60,6	58,9	585

[1] MICS pokazatelj MT.2
[2] MICS pokazatelj MT.3
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

XIV Konzumiranje duhana i alkohola

Brojna istraživanja su dokazala da pušenje cigareta, lula ili cigara značajno povećava rizik obolijevanja i smrti od kardiovaskularnih i respiratornih bolesti, karcinoma pluća i drugih malignih oboljenja. Također, dokazan je štetan uticaj izloženosti duhanskom dimu, što može dovesti do nastanka ozbiljnih oboljenja kod nepušača, posebno djece.

Prekomjerno konzumiranje alkohola, također, povećava rizik nastanka oboljenja te može dovesti do kardiovaskularnih problema, neuroloških poteškoća, bolesti jetre, ali i društvenih problema. Zloupotreba alkohola, također, ima veze s povredama i nasiljem, uključujući i nasilje u porodici.[42]

Prikupljene su informacije o konzumiranju duhana i alkohola među ženama i muškarcima u dobi od 15 do 49 godina koje se odnose na:

- konzumiranje cigareta (trenutno, ikada) i rani početak pušenja (prije 15. godine),
- konzumiranje duhanskih proizvoda (trenutno, ikada) i proizvoda koji nisu za pušenje,
- intenzitet konzumiranja cigareta i drugih duhanskih proizvoda za pušenje i proizvoda, kao i proizvoda koji nisu za pušenje,
- konzumiranje alkohola (trenutno, ikada).

Tabela TA.1 prikazuje trenutno stanje kada je riječ o konzumiranju duhanskih proizvoda i konzumiranje istih bilo kada tokom života od strane žena u dobi od 15 do 49 godina, dok tabela TA.1M prikazuje iste podatke za muškarce.

Konzumiranje duhanskih proizvoda

MICS istraživanje o romskoj populaciji u BiH za 2011.–2012. godinu je pokazalo da je prevalenca konzumiranja duhanskih proizvoda među muškarcima i ženama veoma slična. Tako je 65 procenata muškaraca i 66 procenata žena izjavilo da su nekada tokom života koristili neki duhanski proizvod (tabele TA.1 i TA.1M). Među muškarcima i ženama, koji trenutno koriste duhanske proizvode, nema velikih razlika u korištenju duhanskih proizvoda u odnosu na vrstu ili kombinaciju korištenih proizvoda.

Preko polovine muškaraca (56 procenata) i žena (55 procenata) je tokom jednog ili više dana u proteklom mjesecu konzumiralo bilo koje duhanske proizvode. Konzumiranje bilo kojeg duhanskog proizvoda u navedenom periodu kod žena bilo je najizraženije u FBiH (56 procenata), potom u RS (49 procenata), a najmanje u BD (45 procenata).

42 Centri za kontrolu i prevenciju bolesti u SAD (US Centers for Disease Control and Prevention (CDC)), http://www.cdc.gov/

Tabela TA.1: Sadašnje i dosadašnje konzumiranje duhana: žene

Procentualna raspodjela žena u dobi od 15 do 49 godina prema konzumiranju duhana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Nikada nisu konzumirale cigarete ili druge duhanske proizvode	Žene koje su nekada konzumirale				Konzumirale duhanske proizvode tokom jednog ili više dana u posljednjih mjesec dana				Broj žena u dobi od 15 do 49 godina
		Samo cigarete	Cigarete i druge duhanske proizvode	Bilo koje druge duhanske proizvode	Bilo koje duhanske proizvode	Samo cigarete	Cigarete i druge duhanske proizvode	Bilo koje druge duhanske proizvode	Bilo koje duhanske proizvode[1]	
Dob (u godinama)										
15-19	62,3	33,6	3,6	0,5	37,7	25,4	0,6	0,0	26,0	253
20-24	36,4	58,9	4,2	0,5	63,6	48,1	0,0	0,0	48,1	258
25-29	27,0	66,8	4,9	0,7	72,4	62,2	0,4	0,0	62,7	207
30-34	26,8	68,4	4,2	0,5	73,2	61,3	0,0	0,0	61,3	183
35-39	30,4	67,8	1,3	0,0	69,1	57,3	0,0	0,0	57,3	184
40-44	22,5	76,4	1,0	0,0	77,5	72,0	0,0	0,0	72,0	147
45-49	19,5	78,2	2,3	0,0	80,5	74,6	0,4	0,0	75,0	148
Administrativne jedinice										
FBiH	31,8	64,2	3,6	0,4	68,2	56,2	0,2	0,0	56,4	1.085
RS	40,7	55,4	2,6	0,4	58,4	48,8	0,6	0,0	49,4	224
BD	53,5	46,5	0,0	0,0	46,5	45,1	0,0	0,0	45,1	71
Nivo obrazovanja										
Bez formalnog obrazovanja	36,9	61,9	1,0	0,0	62,9	56,0	0,2	0,0	56,1	383
Osnovno	32,4	63,6	3,6	0,4	67,6	56,1	0,3	0,0	56,4	796
Srednje+	37,3	54,9	6,5	0,8	62,2	44,9	0,0	0,0	44,9	201
Status majčinstva										
Noseća	34,1	60,2	4,3	1,4	65,9	49,0	0,0	0,0	49,0	84
Dojilja (nije noseća)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	4
Ni jedno ni drugo	34,4	62,0	3,2	0,3	65,5	54,8	0,2	0,0	55,0	1.292
Kvintili indeksa imovinskog stanja										
Najsiromašniji	34,9	63,0	1,6	0,5	65,1	57,9	0,0	0,0	57,9	240
Drugi kvintil	34,7	61,6	2,8	0,5	64,9	50,9	0,6	0,0	51,5	254
Srednji kvintil	30,4	66,6	2,9	0,0	69,6	62,1	0,3	0,0	62,4	283
Četvrti kvintil	32,5	62,2	4,6	0,4	67,1	51,4	0,0	0,0	51,4	273
Najbogatiji	38,7	56,8	4,1	0,5	61,3	50,6	0,2	0,0	50,8	329
Indeks imovinskog stanja										
Najsiromašnijih 60 procenata	33,2	63,9	2,5	0,3	66,7	57,1	0,3	0,0	57,5	777
Najbogatijih 40 procenata	35,8	59,3	4,3	0,4	64,0	51,0	0,1	0,0	51,1	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*										
Romski	39,7	57,9	1,7	0,4	60,1	51,5	0,3	0,0	51,8	777
Drugi	27,3	67,0	5,3	0,3	72,6	58,4	0,2	0,0	58,6	601
Ukupno	34,4	61,9	3,3	0,4	65,5	54,4	0,2	0,0	54,7	1.380

[1] MICS pokazatelj TA.1

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela TA.1M: Sadašnje i dosadašnje konzumiranje duhana: muškarci

Procentualna raspodjela muškaraca u dobi od 15 do 49 godina prema konzumiranju duhana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Nikada nisu konzumirali cigarete ili druge duhanske proizvode	Muškarci koji su nekada konzumirali				Konzumirali duhanske proizvode tokom jednog ili više dana u posljednjih mjesec dana				Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina
		Samo cigarete	Cigarete i druge duhanske proizvode	Bilo koje druge duhanske proizvode	Bilo koje duhanske proizvode	Samo cigarete	Cigarete i druge duhanske proizvode	Bilo koje druge duhanske proizvode	Bilo koje duhanske proizvode[1]	
Dob (u godinama)										
15-19	68,3	27,2	3,3	0,0	30,5	24,9	1,0	0,4	26,3	299
20-24	33,5	62,3	4,2	0,0	66,5	53,4	1,4	0,0	54,8	286
25-29	34,9	59,6	5,6	0,0	65,1	52,3	2,9	0,0	55,2	220
30-34	17,2	79,5	2,5	0,0	82,0	70,8	0,5	0,0	71,3	170
35-39	20,0	74,8	5,2	0,0	80,0	70,6	2,3	0,0	73,0	164
40-44	23,0	76,3	0,7	0,0	77,0	69,4	0,0	0,0	69,4	172
45-49	19,6	75,8	4,6	0,0	80,4	68,2	1,6	0,0	69,8	145
Administrativne jedinice										
FBiH	34,8	61,7	3,1	0,0	64,8	54,7	1,4	0,1	56,2	1.151
RS	35,5	57,4	7,1	0,0	64,5	52,3	1,8	0,0	54,1	241
BD	32,8	64,1	3,1	0,0	67,2	64,1	0,0	0,0	64,1	64
Nivo obrazovanja										
Bez formalnog obrazovanja	31,5	67,9	0,7	0,0	68,5	60,5	0,4	0,0	60,9	225
Osnovno	32,3	63,6	3,7	0,0	67,2	57,1	1,2	0,0	58,2	911
Srednje+	44,2	49,2	6,3	0,0	55,5	44,0	2,8	0,4	47,1	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja										
Najsiromašniji	24,0	71,7	4,0	0,0	75,7	65,1	2,1	0,0	67,2	248
Drugi kvintil	35,3	60,6	4,1	0,0	64,7	53,4	1,8	0,0	55,2	264
Srednji kvintil	35,9	60,3	3,3	0,0	63,6	54,2	0,5	0,0	54,7	319
Četvrti kvintil	38,3	56,1	4,8	0,0	60,9	52,6	1,8	0,0	54,5	314
Najbogatiji	38,4	58,8	2,8	0,0	61,6	50,2	0,9	0,4	51,5	312
Indeks imovinskog stanja										
Najsiromašnijih 60 procenata	32,1	63,8	3,8	0,0	67,5	57,2	1,4	0,0	58,6	830
Najbogatijih 40 procenata	38,4	57,5	3,8	0,0	61,3	51,4	1,4	0,2	53,0	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*										
Romski	34,6	62,2	3,2	0,0	65,3	56,2	1,2	0,0	57,5	836
Drugi	35,2	59,5	4,6	0,0	64,1	52,7	1,6	0,2	54,5	618
Ukupno	34,8	61,1	3,8	0,0	64,9	54,7	1,4	0,1	56,2	1.456

[1] MICS pokazatelj TA.1

* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Iz tabela TA.2 i TA.2M se vidi da je čitavu cigaretu prije svoje 15. godine po prvi put ispušilo oko petine žena (22 procenta) i muškaraca (19 procenata) u dobi od 15 do 49 godina. Ovaj procenat je sličan kod žena i muškaraca u FBiH (23 procenta žena i 20 procenata muškaraca), kao i u RS (21 procenat za obje grupe), a niži je kod oba spola u BD (11 procenata žena i šest procenata muškaraca). Također, postoje određene razlike između dobnih grupa.

Više osoba oba spola bez formalnog obrazovanja (po 25 procenata) je prvi put ispušilo čitavu cigaretu prije svoje 15. godine, u odnosu na one sa srednjim i visokim obrazovanjem (11 procenata žena i 14 procenata muškaraca). Također, u većem procentu su čitavu cigaretu prije svoje 15. godine ispušile žene i muškarci iz najsiromašnijih 60 procenata populacije (25 procenata žena i 23 procenta muškaraca), u odnosu na one iz najbogatijih 40 procenata populacije (18 procenata žena i 15 procenata muškaraca).

Kao što je prikazano u tabelama TA.2 i TA.2M, najveći udio muškaraca i žena koji trenutno puše cigarete u posljednja 24 sata ispušio je više od 20 cigareta, pri čemu više muškarci (87 procenata) nego žene (63 procenta).

Tabela TA.2: Dob prilikom prvog konzumiranja cigareta i učestalost konzumiranja cigareta: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 godina koje su ispušile čitavu cigaretu prije svoje 15. godine i procentualna raspodjela sadašnjih pušača prema broju cigareta konzumiranih u posljednja 24 sata, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su ispušile čitavu cigaretu prije 15. godine[1]	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina	Broj cigareta u posljednja 24 sata					Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje trenutno konzumiraju cigarete
			Manje od pet	5-9	10-19	20+	Ukupno	
Dob (u godinama)								
15-19	16,9	253	13,1	14,9	24,1	48,0	100,0	67
20-24	22,3	258	6,5	4,4	37,3	51,8	100,0	124
25-29	20,6	207	4,6	7,1	31,7	56,5	100,0	130
30-34	22,9	183	6,8	3,9	21,8	67,5	100,0	113
35-39	22,4	184	7,2	2,4	26,4	64,0	100,0	105
40-44	26,8	147	0,9	6,8	14,7	77,6	100,0	106
45-49	23,9	148	4,3	6,6	16,9	72,2	100,0	111
Administrativne jedinice								
FBiH	22,6	1.085	5,8	6,8	25,2	62,2	100,0	613
RS	21,3	224	7,3	4,2	23,9	64,6	100,0	111
BD	11,3	71	0,0	0,0	28,1	71,9	100,0	32
Nivo obrazovanja								
Bez formalnog obrazovanja	25,3	383	4,8	4,7	25,8	64,6	100,0	216
Osnovno	22,8	796	5,4	6,6	24,7	63,3	100,0	450
Srednje+	11,2	201	10,1	7,0	26,0	56,9	100,0	90
Status majčinstva								
Noseća	28,2	84	(6,7)	(12,6)	(27,5)	(53,2)	100,0	41
Dojilja (nije noseća)	(*)	4	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Ni jedno ni drugo	21,4	1.292	5,6	5,7	25,0	63,7	100,0	713
Kvintili indeksa imovinskog stanja								
Najsiromašniji	28,8	240	5,5	3,8	23,8	66,9	100,0	139
Drugi kvintil	22,9	254	8,8	9,0	26,6	55,7	100,0	132
Srednji kvintil	23,5	283	6,3	5,0	29,1	59,5	100,0	176
Četvrti kvintil	20,6	273	5,0	7,7	28,0	59,3	100,0	141
Najbogatiji	15,4	329	3,8	5,5	18,6	72,0	100,0	167
Indeks imovinskog stanja								
Najsiromašnijih 60 procenata	24,9	777	6,8	5,8	26,7	60,7	100,0	448
Najbogatijih 40 procenata	17,8	603	4,3	6,5	22,9	66,2	100,0	309
Maternji jezik nositelja domaćinstva*								
Romski	22,2	777	4,8	6,2	23,4	65,5	100,0	404
Drugi	21,4	601	6,9	6,0	27,2	60,0	100,0	353
Ukupno	21,8	1.380	5,8	6,1	25,2	62,9	100,0	756

[1] MICS pokazatelj TA.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela TA.2M: Dob prilikom prvog konzumiranja cigareta i učestalost konzumiranja cigareta: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji su ispušili čitavu cigaretu prije svoje 15. godine i procentualna raspodjela sadašnjih pušača prema broju cigareta konzumiranih u posljednja 24 sata, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji su ispušili čitavu cigaretu prije 15. godine[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina	Broj cigareta u posljednja 24 sata						Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina koji trenutno konzumiraju cigarete
			Manje od pet	5-9	10-19	20+	Bez odgovora/ ne zna	Ukupno	
Dob (u godinama)									
15-19	12,4	299	3,5	2,2	18,2	76,1	0,0	100,0	77
20-24	19,4	286	0,0	3,4	11,2	85,4	0,0	100,0	159
25-29	19,8	220	0,0	2,4	7,2	90,4	0,0	100,0	122
30-34	24,8	170	0,9	0,0	12,7	86,4	0,0	100,0	121
35-39	18,7	164	0,0	0,8	8,7	90,6	0,0	100,0	120
40-44	25,5	172	0,7	1,0	8,2	88,3	1,9	100,0	121
45-49	19,3	145	0,0	2,0	11,5	86,5	0,0	100,0	102
Administrativne jedinice									
FBiH	19,7	1.151	0,6	1,5	10,2	87,4	0,3	100,0	651
RS	20,7	241	0,6	3,5	15,9	79,9	0,0	100,0	130
BD	6,3	64	(0,0)	(0,0)	(2,4)	(97,6)	(0,0)	100,0	41
Nivo obrazovanja									
Bez formalnog obrazovanja	25,3	225	0,5	0,7	6,0	92,1	0,7	100,0	137
Osnovno	19,5	911	0,5	1,9	9,6	87,7	0,2	100,0	536
Srednje+	14,3	320	0,8	2,0	18,8	78,3	0,0	100,0	150
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	28,6	248	0,5	0,0	8,5	91,0	0,0	100,0	169
Drugi kvintil	20,0	264	0,0	2,8	10,9	85,6	0,7	100,0	146
Srednji kvintil	19,7	319	0,0	1,7	10,6	87,7	0,0	100,0	175
Četvrti kvintil	13,8	314	1,1	1,7	16,4	80,1	0,7	100,0	173
Najbogatiji	16,3	312	1,2	2,7	6,8	89,4	0,0	100,0	159
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	22,5	830	0,2	1,4	10,0	88,2	0,2	100,0	490
Najbogatijih 40 procenata	15,1	626	1,2	2,2	11,8	84,5	0,4	100,0	333
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	19,4	836	0,4	1,7	6,4	91,5	0,0	100,0	484
Drugi	18,9	618	0,8	1,8	17,0	79,8	0,7	100,0	338
Ukupno	19,3	1.456	0,6	1,7	10,7	86,7	0,3	100,0	823

[1] MICS pokazatelj TA.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Konzumiranje alkohola

Tabele TA.3 i TA.3M prikazuju konzumaciju alkohola među ženama i muškarcima u dobi od 15 do 49 godina. Najmanje jedno alkoholno piće tokom jednog ili više dana u prethodnom mjesecu konzumiralo je više muškaraca (48 procenata), nego žena (14 procenata). Posmatrano prema dobi, alkohol su tokom prethodnog mjeseca najviše konzumirali muškarci najstarije dobi, od 45 do 49 (59 procenata), dok su tokom prethodnog mjeseca alkohol najviše konzumirale žene u dobi od 15 do 19 godina (20 procenata).

Među muškarcima koji su tokom prethodnog mjeseca konzumirali najmanje jedno alkoholno piće najviše je onih iz RS (92 procenta), dok je najviše žena iz FBiH (16 procenata). Tokom prethodnog mjeseca alkohol je konzumiralo dva puta više žena sa srednjim i visokim obrazovanjem (22 procenta) u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (deset procenata). Što se tiče muškaraca, kod njih je prisutan suprotni obrazac: veći procenat muškaraca bez formalnog obrazovanja (56 procenata), u odnosu na one sa srednjim i visokim obrazovanjem (37 procenata), konzumirao je alkohol.

Najmanje jedno alkoholno piće prije svoje 15. godine konzumirao je veći procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 godina (19 procenata), u odnosu na žene (pet procenata).

Posmatrano prema životnoj dobi, alkohol su prije svoje 15. godine najviše konzumirali muškarci u dobi od 20 do 29 godina (21 procenat), dok je najveći procenat žena koje su konzumirale alkohol prije svoje 15. godine bio iz dobne grupe od 15 do 19 godina (11 procenata). Nije bilo velikih razlika u odnosu na obrazovni status žena koje su konzumirale alkohol prije svoje 15. godine. Za razliku od ovoga, alkohol je prije svoje 15. godine konzumirao veći procenat muškaraca bez formalnog obrazovanja (25 procenata), u odnosu na muškarce s osnovnim (18 procenata) te srednjim i visokim obrazovanjem (17 procenata). Alkohol je prije svoje 15. godine pilo najviše muškaraca iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja, pri čemu muškarci (29 procenata) više nego žene (sedam procenata).

Preko polovine žena (55 procenata) i oko trećine muškaraca (31 procenat) nikada nisu konzumirali nijedno alkoholno piće. Najveći udio žena koje nikada nisu konzumirale alkohol je među ženama dobi od 45 do 49 godina (64 procenta), dok je kod muškaraca ovaj procenat najveći kod najmlađe dobne grupe, od 15 do 19 godina (57 procenata).

Tabela TA.3: Konzumiranje alkohola: žene

Procenat žena u dobi od 15 do 49 koje nisu nikada konzumirale nijedno alkoholno piće, procenat onih koje su prvo alkoholno piće konzumirale prije 15. godine i procenat žena koje su konzumirale najmanje jedno alkoholno piće tokom jednog ili više dana u posljednjih mjesec dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje:			
	nisu nikada konzumirale nijedno alkoholno piće	su konzumirale najmanje jedno alkoholno piće prije 15. godine[2]	su konzumirale najmanje jedno alkoholno piće tokom jednog ili više dana u posljednjih mjesec dana[1]	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina
Dob (u godinama)				
15-19	55,6	10,7	19,8	253
20-24	52,4	7,6	15,1	258
25-29	52,2	2,3	11,9	207
30-34	52,8	5,7	16,4	183
35-39	56,8	3,5	11,8	184
40-44	56,6	1,6	12,7	147
45-49	63,6	2,3	8,9	148
Administrativne jedinice				
FBiH	52,2	5,6	15,8	1.085
RS	58,4	5,7	10,8	224
BD	91,5	0,0	1,4	71
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	69,3	6,6	10,1	383
Osnovno	53,4	4,9	14,4	796
Srednje+	35,9	4,8	21,7	201
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	67,0	7,1	9,7	240
Drugi kvintil	57,8	6,4	13,6	254
Srednji kvintil	53,4	3,0	17,3	283
Četvrti kvintil	45,9	5,7	16,9	273
Najbogatiji	54,0	5,0	13,4	329
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	59,1	5,4	13,7	777
Najbogatijih 40 procenata	50,3	5,3	15,0	603
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	64,9	5,4	13,6	777
Drugi	42,8	5,2	15,2	601
Ukupno	55,2	5,3	14,3	1.380

[1] MICS pokazatelj TA.3
[2] MICS pokazatelj TA.4
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela TA.3M: Konzumiranje alkohola: muškarci

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 49 koji nisu nikada konzumirali nijedno alkoholno piće, procenat muškaraca koji su prvo alkoholno piće konzumirali prije 15. godine i procenat muškaraca koji su konzumirali najmanje jedno alkoholno piće tokom jednog ili više dana u posljednjih mjesec dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji:			
	nisu nikada konzumirali nijedno alkoholno piće	su konzumirali najmanje jedno alkoholno piće prije 15. godine[2]	su konzumirali najmanje jedno alkoholno piće tokom jednog ili više dana u posljednjih mjesec dana[1]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 49 godina
Dob (u godinama)				
15-19	57,0	17,9	24,9	299
20-24	32,0	21,2	50,7	286
25-29	28,7	20,7	50,9	220
30-34	20,5	18,3	55,5	170
35-39	20,7	15,9	55,3	164
40-44	18,0	17,5	57,0	172
45-49	16,1	19,2	59,2	145
Administrativne jedinice				
FBiH	33,5	17,9	43,4	1.151
RS	23,8	24,0	58,8	241
BD	7,8	17,2	92,2	64
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	28,3	25,1	56,2	225
Osnovno	28,6	18,1	50,2	911
Srednje+	38,8	16,9	36,5	320
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	28,7	29,3	53,9	248
Drugi kvintil	30,4	14,5	45,9	264
Srednji kvintil	33,7	17,8	45,8	319
Četvrti kvintil	31,6	15,4	45,2	314
Najbogatiji	28,9	18,9	50,6	312
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	31,1	20,2	48,2	830
Najbogatijih 40 procenata	30,3	17,2	47,9	626
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	28,6	19,7	54,3	836
Drugi	33,7	17,6	39,6	618
Ukupno	30,8	18,9	48,1	1.456

[1] MICS pokazatelj TA.3
[2] MICS pokazatelj TA.4
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

XV Subjektivno blagostanje

Dobro je poznato da subjektivna percepcija pojedinaca o vlastitim prihodima, zdravlju, životnom okruženju, sreći i slično, igra veliku ulogu u njihovim životima te utiče na njihovu percepciju o blagostanju, bez obzira na objektivne uslove, kao što su stvarni prihod i fizičko zdravlje.

Zadovoljstvo životom mjeri se na osnovu subjektivne percepcije nivoa blagostanja pojedinca. Razumijevanje zadovoljstva mladih različitim oblastima ili aspektima njihovog života može pomoći u dobijanju sveobuhvatne slike njihovih životnih uslova.

Moguće je napraviti razliku između zadovoljstva životom i sreće. Sreća je kratkotrajna emocija na koju utiču razni faktori, uključujući i svakodnevne faktore, kao što su vremenski uslovi ili, na primjer, nedavna smrt u porodici. Osoba može biti zadovoljna svojim poslom, prihodom, porodičnim životom, prijateljima i drugim aspektima života, a da je i dalje nesretna.

Pokazatelji u vezi sa subjektivnim blagostanjem su sljedeći:

- zadovoljstvo životom: udio žena i muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma zadovoljni* ili *zadovoljni* svojim porodičnim životom, prijateljima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, okruženjem u kojem žive, načinom na koji se drugi ophode prema njima i svojim izgledom,
- sreća: udio žena i muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma sretni* ili *sretni*,
- percepcija o boljem životu: udio žena i muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji smatraju da im se život poboljšao u posljednjih godinu dana i koji očekuju da će im se život poboljšati za godinu dana.

U MICS istraživanju o romskoj populaciji u BiH za 2011.–2012. godinu ženama i muškarcima u dobi od 15 do 24 godine postavljen je niz pitanja, kako bi se prikupile informacije o zadovoljstvu ove grupe mladih u vezi s različitim aspektima njihovog života. Uz pitanja o zadovoljstvu životom, postavljena su i pitanja o sreći i percepciji ispitanika o boljem životu.[43]

Tabele SW.1 i SW.1M prikazuju udio žena i muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma zadovoljni* ili *zadovoljni* svakom od sljedećih stavki: porodičnim životom, prijateljstvima, školom/fakultetom, trenutnim poslom, zdravljem, mjestom u kojem žive, načinom na koji se drugi ophode prema njima, izgledom i trenutnim prihodima.

Rezultati ovog istraživanja su pokazali da su žene i muškarci u dobi od 15 do 24 godine u najvećem procentu *veoma zadovoljni* i *zadovoljni* svojim izgledom (89 procenata žena i 88 procenata muškaraca), školom/fakultetom (88 procenata žena i 83 procenata muškaraca)[44] i porodičnim životom (84 procenta žena i 80 procenata muškaraca).

43 Kako bi se pomoglo ispitanicima da odgovore na niz pitanja o sreći i zadovoljstvu životom: pokazana im je skica nasmiješenih lica koja odgovaraju kategorijama odgovora (vidjeti upitnike u Dodatku F).

44 Podatak se odnosi na žene koje trenutno pohađaju školu ili fakultet (13 procenata) i muškarce koji trenutno pohađaju školu ili fakultet (20 procenata).

Tabela SW.1: Domene zadovoljstva životom: žene u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su *veoma zadovoljne* ili *zadovoljne* određenim domenama života, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su *veoma zadovoljne* ili *zadovoljne* određenim domenama života:									Procenat žena u dobi od 15 do 24 koje:		Broj žena u dobi od 15 do 24 godine
	porodični život	prijateljstva	škola/ fakultet	trenutni posao	zdravlje	mjesto u kojem žive	način na koji se ljudi ophode prema njima	izgled	trenutni prihod	trenutno ne pohađaju školu/fakultet	nisu zaposlene	nemaju prihoda	
Dob (u godinama)													
15-19	87,8	76,1	85,6	(75,5)	86,9	69,9	73,3	91,8	53,9	78,6	89,4	69,9	253
20-24	79,4	65,6	(*)	(57,2)	79,5	60,7	69,7	85,6	40,6	94,6	85,1	62,6	258
Administrativne jedinice													
FBiH	85,5	71,5	88,0	66,5	83,3	65,2	72,5	88,4	43,9	86,1	87,1	64,8	408
RS	78,4	71,9	(*)	(*)	82,1	66,2	68,6	90,1	(60,1)	85,1	83,9	65,5	77
BD	(68,0)	(56,0)	–	–	(84,0)	(64,0)	(64,0)	(88,0)	(*)	(100,0)	(100,0)	(92,0)	25
Bračno stanje													
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	81,5	67,1	(*)	(58,0)	79,1	61,8	69,2	84,9	42,9	95,7	86,3	62,6	305
Nikada nije bila u braku/zajednici	86,6	76,3	93,7	(*)	89,2	70,5	74,8	94,2	53,5	73,1	88,7	71,6	205
Nivo obrazovanja													
Bez formalnog obrazovanja	75,8	60,4	–	(*)	74,4	60,7	66,2	82,9	(43,3)	100,0	86,6	69,7	127
Osnovno	85,6	71,8	(*)	(64,7)	83,8	65,5	70,9	90,0	42,6	92,9	87,7	63,4	283
Srednje+	87,8	81,0	(93,7)	(*)	92,5	70,4	79,9	92,4	(63,8)	52,2	86,7	69,9	101
Kvintili indeksa imovinskog stanja													
Najsiromašniji	73,9	57,4	(*)	(*)	74,7	51,0	50,9	82,4	(25,1)	93,8	83,1	60,8	116
Drugi kvintil	86,2	75,4	(*)	(*)	81,1	59,7	73,4	87,1	(42,2)	93,1	90,2	67,1	98
Srednji kvintil	85,5	74,9	(*)	(*)	85,7	68,6	75,1	92,8	(*)	83,3	90,2	73,1	97
Četvrti kvintil	90,6	71,4	(*)	(*)	85,1	65,1	74,7	87,3	(*)	78,7	89,8	70,2	83
Najbogatiji	84,4	76,3	(*)	(*)	89,8	81,3	84,9	93,7	(70,8)	82,6	84,6	62,4	117
Indeks imovinskog stanja													
Najsiromašnijih 60 procenata	81,4	68,5	(77,5)	(51,4)	80,1	59,2	65,5	87,1	37,1	90,3	87,6	66,6	310
Najbogatijih 40 procenata	87,0	74,3	(95,9)	(83,9)	87,9	74,6	80,7	91,0	60,6	81,0	86,7	65,6	200
Maternji jezik nositelja domaćinstva*													
Romski	81,3	70,0	(81,4)	(71,1)	81,5	64,1	71,3	86,5	45,7	91,0	90,2	71,8	296
Drugi	87,1	71,6	(92,3)	(61,1)	85,3	67,4	71,4	91,6	47,7	80,4	83,5	58,6	212
Ukupno	83,6	70,8	88,2	64,7	83,2	65,3	71,5	88,7	46,5	86,7	87,3	66,2	510

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela SW.1M: Domene zadovoljstva životom: muškarci u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma zadovoljni* ili *zadovoljni* određenim domenama života, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma zadovoljni* ili *zadovoljni* određenim domenama života:							Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 koji:			Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine
	porodični život	prijateljstva	škola/ fakultet	trenutni posao	zdravlje	mjesto u kojem žive	način na koji se ljudi ophode prema njima	izgled	trenutni prihod	trenutno ne pohađaju školu/fakultet	nisu zaposleni	nemaju prihoda	
Dob (u godinama)													
15-19	82,6	83,4	83,3	83,7	89,1	70,1	77,7	87,6	79,0	64,7	74,1	68,3	299
20-24	76,8	74,7	(*)	74,8	87,0	61,1	71,1	88,4	70,7	95,7	70,1	61,9	286
Administrativne jedinice													
FBiH	81,9	80,1	84,4	78,7	88,8	67,2	74,9	88,6	75,3	78,2	74,8	67,1	473
RS	73,8	76,9	(*)	(74,0)	85,7	52,3	69,5	85,5	(67,3)	86,0	62,7	58,2	91
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	21
Bračno stanje													
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	77,9	74,9	(*)	76,1	87,7	62,7	74,7	88,4	71,3	95,8	68,8	65,4	200
Nikada nije bila u braku/zajednici	80,7	81,3	83,1	80,9	88,2	67,3	74,3	87,8	76,2	71,6	73,9	65,1	385
Nivo obrazovanja													
Bez formalnog obrazovanja	64,7	66,9	–	(*)	81,6	54,6	63,7	79,8	(74,4)	100,0	73,2	66,0	80
Osnovno	79,1	78,2	(71,3)	78,7	87,8	63,3	73,2	87,9	75,3	88,1	71,8	65,2	340
Srednje+	88,5	87,0	88,8	(77,9)	91,7	76,1	82,1	92,3	73,1	53,1	72,3	64,7	165
Kvintili indeksa imovinskog stanja													
Najsiromašniji	66,6	70,6	(*)	(77,3)	84,6	45,0	66,3	87,4	(76,9)	90,7	71,7	67,5	96
Drugi kvintil	65,9	70,8	(*)	(83,5)	82,8	51,9	62,2	84,0	(71,0)	89,5	74,3	65,1	95
Srednji kvintil	86,5	82,2	(73,6)	(73,8)	89,2	66,7	76,2	85,3	71,2	79,5	71,0	60,4	129
Četvrti kvintil	84,7	83,7	(78,0)	(75,3)	89,7	74,7	84,9	93,5	72,6	70,3	71,5	63,9	140
Najbogatiji	87,8	83,6	(94,3)	(87,5)	91,6	80,9	76,4	88,1	(82,9)	75,2	72,7	69,8	125
Indeks imovinskog stanja													
Najsiromašnijih 60 procenata	74,4	75,4	(79,7)	77,5	85,9	55,8	69,1	85,5	72,7	85,9	72,2	63,9	320
Najbogatijih 40 procenata	86,2	83,7	85,0	80,9	90,6	77,6	80,9	91,0	77,0	72,6	72,0	66,7	266
Maternji jezik nositelja domaćinstva*													
Romski	77,1	78,3	80,1	81,3	86,6	66,6	73,7	86,6	80,2	85,7	70,2	63,3	347
Drugi	83,6	80,2	85,2	75,2	90,1	64,6	75,8	90,4	65,1	71,3	74,9	67,8	238
Ukupno	79,8	79,1	83,0	79,0	88,0	65,7	74,4	88,0	74,6	79,9	72,1	65,2	585

( ) Podaci su bazirani na 25–49 nepondertisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 nepondertisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela SW.2 prikazuje udio žena u dobi od 15 do 24 godine prema njihovom zadovoljstvu životom i osjećaju sreće, dok su u tabeli SW.2M prikazani isti pokazatelji za muškarce. U ovom istraživanju „zadovoljstvo životom" je, kao zbirni pokazatelj, definirano kao oni koji su *veoma zadovoljni* ili *zadovoljni* svim sljedećim aspektima života: porodičnim životom, prijateljstvima, školom/fakultetom, trenutnim poslom, zdravljem, mjestom u kojem žive, načinom na koji se drugi ophode prema njima i izgledom.

Prema rezultatima istraživanja, svojim životom je zadovoljan veći procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine (48 procenata), nego žena (39 procenata). Kod oba spola su životom zadovoljniji mladi u dobnoj grupi od 15 do 19 godina (45 procenata žena i 54 procenta muškaraca), nego oni u dobnoj grupi od 20 do 24 godine (32 procenta žena i 41 procenat muškaraca).

Također, životom su zadovoljniji muškarci sa srednjim ili visokim obrazovanjem (56 procenata), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (37 procenata), kao i pripadnici oba spola životne dobi od 15 do 24 godine iz najbogatijih 40 procenata populacije (48 procenata žena i 58 procenata muškaraca), u odnosu na one iz najsiromašnijih 60 procenata populacije (33 procenta žena i 39 procenata muškaraca).

Ovim istraživanjem dobijena je skoro ista prosječna vrijednost ocjene zadovoljstva životom kod žena (2,1) i muškaraca (2,0).[45]

Istraživanjem su, također, dobijeni podaci o procentu žena i muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji osjećaju da su *veoma sretni* ili *sretni*, prema kojima se tako osjeća nešto veći procenat muškaraca (77 procenata), nego žena (71 procenat).

Kod oba spola su sretnije osobe u dobnoj grupi od 15 do 19 godina (76 procenata žene i 80 procenata muškarci), nego oni u dobnoj grupi od 20 do 24 godine (66 procenata žena i 75 procenata muškaraca), zatim osobe u dobi od 15 do 24 godine koji imaju srednje i visoko obrazovanje (81 procenat žena i 85 procenata muškaraca), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (60 procenata žena i 66 procenata muškaraca), kao i osobe u dobi od 15 do 24 godine koji pripadaju najbogatijem kvintilu imovinskog stanja (76 procenata žena i 87 procenata muškaraca), u odnosu na one iz najsiromašnijeg kvintila imovinskog stanja (57 procenata žena i 67 procenata muškaraca).

45 Prosječna ocjena zadovoljstva životom je prosječna vrijednost odgovora na pitanja o zadovoljstvu životom (na skali od 1 do 5). Niže vrijednosti ukazuju na veći nivo zadovoljstva životom.

Tabela SW.2: Zadovoljstvo životom i sreća: žene u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su *veoma zadovoljne* ili *zadovoljne* porodičnim životom, prijateljstvima, školom/fakultetom, trenutnim poslom, zdravljem, mjestom u kojem živi, načinom na koji se drugi ophode prema njima i svojim izgledom, prosječna ocjena zadovoljstva životom, procenat žena koje su zadovoljne životom, a koje su *veoma zadovoljne* ili *zadovoljne* svojim prihodom i procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje su *veoma sretne* ili *sretne*, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje su zadovoljne životom[1]	Prosječna ocjena zadovoljstva života	Nedostaje/ ne može se izračunati	Žene koje su zadovoljne životom i koje su veoma zadovoljne ili zadovoljne prihodima	Nema prihoda/ ne može se izračunati	Procenat onih koje su veoma sretne ili sretne[2]	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine
Dob (u godinama)							
15-19	44,9	2,0	0,4	32,4	70,3	76,1	253
20-24	32,4	2,2	0,4	15,3	63,0	65,6	258
Administrativne jedinice							
FBiH	37,7	2,1	0,5	19,3	65,3	71,5	408
RS	43,9	2,2	0,0	(39,6)	65,5	71,9	77
BD	(36,0)	(2,2)	(0,0)	(*)	(92,0)	(56,0)	25
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	35,4	2,2	0,6	20,3	63,2	67,1	305
Nikada nije bila u braku/zajednici	43,4	2,0	0,0	27,7	71,6	76,3	205
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	35,5	2,3	0,0	(32,6)	69,7	60,4	127
Osnovno	39,1	2,1	0,7	16,8	64,1	71,8	283
Srednje+	41,0	1,9	0,0	(30,6)	69,9	81,0	101
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	23,3	2,4	1,7	(8,6)	62,5	57,4	116
Drugi kvintil	38,3	2,1	0,0	(22,1)	67,1	75,4	98
Srednji kvintil	37,3	2,0	0,0	(*)	73,1	74,9	97
Četvrti kvintil	46,2	2,0	0,0	(*)	70,2	71,4	83
Najbogatiji	49,4	2,0	0,0	(40,0)	62,4	76,3	117
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	32,5	2,2	0,6	16,2	67,3	68,5	310
Najbogatijih 40 procenata	48,1	2,0	0,0	32,5	65,6	74,3	200
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	40,4	2,2	0,3	26,0	72,1	70,0	296
Drugi	36,4	2,0	0,5	20,1	59,1	71,6	212
Ukupno	38,6	2,1	0,4	22,8	66,6	70,8	510

[1] MICS pokazatelj SW.1
[2] MICS pokazatelj SW.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela SW.2M: Zadovoljstvo životom i sreća: muškarci u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma zadovoljni* ili *zadovoljni* porodičnim životom, prijateljstvima, školom/fakultetom, trenutnim poslom, zdravljem, mjestom u kojem živi, načinom na koji se drugi ophode prema njima i svojim izgledom, prosječna ocjena zadovoljstva životom, procenat muškaraca koji su zadovoljni životom, a koji su veoma zadovoljni ili zadovoljni svojim prihodom i procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji su *veoma sretni* ili *sretni*, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji su zadovoljni životom[1]	Prosječna ocjena zadovoljstva životom	Nedostaje/ ne može se izračunati	Muškarci koji su zadovoljni životom i koji su veoma zadovoljni ili zadovoljni prihodima	Nema prihoda/ ne može se izračunati	Procenat onih koji su veoma sretni ili sretni[2]	Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine
Dob (u godinama)							
15-19	53,7	1,9	0,0	60,6	68,3	80,1	299
20-24	41,1	2,1	0,4	50,7	62,2	74,5	286
Administrativne jedinice							
FBiH	51,4	2,0	0,2	56,0	67,3	79,3	473
RS	26,7	2,1	0,0	(46,0)	58,2	68,4	91
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	21
Bračno stanje							
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	43,9	2,1	0,5	56,3	65,9	79,4	200
Nikada nije bila u braku/zajednici	49,4	1,9	0,0	54,8	65,1	76,2	385
Nivo obrazovanja							
Bez formalnog obrazovanja	37,5	2,2	0,0	(53,3)	66,0	65,6	80
Osnovno	46,0	2,0	0,3	56,4	65,5	76,3	340
Srednje+	55,7	1,9	0,0	54,0	64,7	85,1	165
Kvintili indeksa imovinskog stanja							
Najsiromašniji	31,3	2,2	1,1	(46,9)	68,6	66,8	96
Drugi kvintil	35,3	2,2	0,0	(47,9)	65,1	68,7	95
Srednji kvintil	47,3	2,0	0,0	53,6	60,4	80,2	129
Četvrti kvintil	58,8	1,9	0,0	57,2	63,9	78,7	140
Najbogatiji	56,9	1,8	0,0	(68,2)	69,8	87,4	125
Indeks imovinskog stanja							
Najsiromašnijih 60 procenata	38,9	2,1	0,3	50,2	64,2	72,8	320
Najbogatijih 40 procenata	57,9	1,9	0,0	61,9	66,7	82,8	266
Maternji jezik nositelja domaćinstva*							
Romski	48,2	2,0	0,0	61,7	63,3	75,1	347
Drugi	46,8	2,0	0,4	44,5	68,2	80,8	238
Ukupno	47,6	2,0	0,2	55,3	65,4	77,3	585

[1] MICS pokazatelj SW.1
[2] MICS pokazatelj SW.2
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela SW.3 prikazuje percepciju žena o boljem životu, a tabela SW.3M percepciju muškaraca o istom pokazatelju.

Rezultati istraživanja pokazuju da žene u dobi od 15 do 24 godine u većem procentu smatraju da im se život poboljšao u posljednjih godinu dana (29 procenata), u odnosu na muškarce (21 procenat), te, također, više misle da će im život biti bolji za godinu dana (77 procenata), nego muškarci (61 procenat).

Veći procenat žena (25 procenata), nego muškaraca (19 procenata), ima pozitivan stav u obje prethodno navedene tvrdnje, odnosno smatraju da im je život bolji u poređenju sa situacijom prije godinu dana ***i*** očekuju da će im se život poboljšati za godinu dana. Ovako smatra veći procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji imaju srednje ili visoko obrazovanje (23 procenta), u odnosu na one bez formalnog obrazovanja (12 procenata).

Tabela SW.3: Percepcija boljeg života: žene u dobi od 15 do 24 godine

Procenat žena u dobi od 15 do 24 godine koje smatraju da im se život poboljšao u posljednjih godina dana i procenat žena koje očekuju da će im se život poboljšati za godinu dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat žena koje smatraju:			Broj žena u dobi od 15 do 24 godine
	da im se život poboljšao u posljednjih godinu dana	da će im život biti bolji za godinu dana	oboje[1]	
Dob (u godinama)				
15-19	33,6	80,0	29,5	253
20-24	25,1	73,2	21,1	258
Administrativne jedinice				
FBiH	28,0	76,5	24,7	408
RS	37,9	73,1	30,2	77
BD	(24,0)	(88,0)	(20,0)	25
Bračno stanje				
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	30,6	72,7	26,2	305
Nikada nije bila u braku/zajednici	27,4	82,2	23,8	205
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	27,0	70,0	24,1	127
Osnovno	29,4	78,5	25,2	283
Srednje+	32,1	79,3	26,8	101
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	23,8	63,9	18,8	116
Drugi kvintil	17,9	79,8	16,7	98
Srednji kvintil	36,1	78,5	31,4	97
Četvrti kvintil	31,4	77,7	23,9	83
Najbogatiji	37,1	83,8	34,7	117
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	25,8	73,5	22,1	310
Najbogatijih 40 procenata	34,8	81,3	30,2	200
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	28,5	76,2	25,2	296
Drugi	30,7	77,3	25,6	212
Ukupno	29,3	76,5	25,3	510

[1] MICS pokazatelj SW.3
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Tabela SW.3M: Percepcija boljeg života: muškarci u dobi od 15 do 24 godine

Procenat muškaraca u dobi od 15 do 24 godine koji smatraju da im se život poboljšao u posljednjih godina dana i procenat muškaraca koji očekuju da će im se život poboljšati za godinu dana, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat muškaraca koji smatraju:			Broj muškaraca u dobi od 15 do 24 godine
	da im se život poboljšao u posljednjih godinu dana	da će im život biti bolji za godinu dana	oboje[1]	
Dob (u godinama)				
15-19	22,2	65,2	21,2	299
20-24	18,8	55,7	17,4	286
Administrativne jedinice				
FBiH	20,8	62,4	20,0	473
RS	17,0	58,4	13,9	91
BD	(*)	(*)	(*)	21
Bračno stanje				
U braku/zajednici ili je bila u braku/zajednici	17,4	53,6	17,4	200
Nikada nije bila u braku/zajednici	22,1	64,2	20,4	385
Nivo obrazovanja				
Bez formalnog obrazovanja	14,0	35,7	11,6	80
Osnovno	20,4	58,9	19,5	340
Srednje+	24,0	76,0	22,8	165
Kvintili indeksa imovinskog stanja				
Najsiromašniji	22,4	50,9	21,4	96
Drugi kvintil	16,4	60,7	14,6	95
Srednji kvintil	20,8	56,7	19,9	129
Četvrti kvintil	22,1	63,8	20,0	140
Najbogatiji	20,1	68,2	20,1	125
Indeks imovinskog stanja				
Najsiromašnijih 60 procenata	20,0	56,1	18,8	320
Najbogatijih 40 procenata	21,2	65,9	20,1	266
Maternji jezik nositelja domaćinstva*				
Romski	22,2	55,8	21,9	347
Drugi	18,1	67,3	15,7	238
Ukupno	20,5	60,5	19,4	585

[1] MICS pokazatelj SW.3
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci koji nedostaju za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" nisu prikazani u tabeli.

Dodatak A. Dizajn uzorka

U ovom dodatku opisane su osnovne karakteristike dizajna uzorka. Parametri dizajna uzorka uključuju ciljnu veličinu uzorka, raspodjelu uzorka, pripremu okvira uzorka i popisivanje, izbor domena, etape uzorkovanja, stratifikaciju i izračunavanje pondera.

Osnovni cilj dizajna uzorka za MICS4 o romskoj populaciji u BiH je postići reprezentativnost i efikasnost uzorka koja omogućava pripremu statistički pouzdanih procjena za većinu pokazatelja na nivou BiH, FBiH i RS.

Za izbor uzorka ovog istraživanja, korišten je stratificirani jednoetapni dizajn uzorka.

Veličina i raspodjela uzorka

Ciljna veličina uzorka za MICS4 o romskoj populaciji u BiH definirana je kao 1.800 domaćinstava u 62 opštine. Za procjenu veličine uzorka za pojedine pokazatelje, korišteni su podaci iz MICS3 istraživanja o romskoj populaciji u Srbiji (2005. godina). MICS3 za Srbiju je u trenutku pripreme uzorka bio jedini jedinstven izvor podataka o romskom stanovništvu u zemljama u regionu (BiH, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija i Srbija). Za procjenu potrebne veličine uzorka, kao ključni pokazatelj korišten je pokazatelj pokrivenosti vakcinom protiv tuberkuloze za djecu uzrasta od 18 do 29 mjeseca. Od 30 pokazatelja, 17 zahtijeva manji, a 13 pokazatelja zahtijeva veći uzorak od 1.800 domaćinstava. Za 13 pokazatelja koji zahtijevaju uzorak veći od 1.800 domaćinstava, prosječna veličina intervala povjerenja za uzorak od 1.800 domaćinstava izračunat je kao 7,4 procenta.

Za procjenu tražene veličine uzorka za ove pokazatelje, korištena je sljedeća formula:

$$n = \frac{[4(r)(1-r)(f)(1.1)]}{[(0.12r)^2(p)(\bar{n})]}$$

u kojoj:

- n predstavlja potrebnu veličinu uzorka, izraženu brojem domaćinstava, za KLJUČNI pokazatelj,
- 4 predstavlja faktor potreban da se postigne nivo pouzdanosti od 95 procenata,
- r predstavlja predviđeni nivo prevalence (pokrivenosti) za ključni pokazatelj,
- $1,1$ predstavlja faktor koji povećava veličinu uzorka za deset procenata, zbog potencijalnog neodziva,
- f predstavlja skraćenicu za efekat dizajna (*deff*),
- $0,12r$ predstavlja dozvoljenu veličinu greške definiranu kao 12 procenata od r (12 procenata predstavlja relevantnu uzoračku grešku od r),
- p predstavlja proporciju najmanje pokrivene grupe u ukupnoj populaciji,
- $\bar{n}$ predstavlja prosječnu veličinu domaćinstva.

Za procjenu, pretpostavlja se da r (pokrivenost vakcinom protiv tuberkuloze) iznosi 75,8 procenata. Vrijednost *deff* (faktor efekta dizajna uzorka) je uzet kao 1,3, na osnovu procjene iz MICS3 istraživanja za Srbiju, p (procenat djece mlađe od pet godina u ukupnoj populaciji domaćinstava s djecom mlađom od pet godina) je uzet kao 2,6 procenata, a za $\bar{n}$ (prosječnu veličinu domaćinstva s djecom ovog uzrasta) je korištena procjena od 3,9 članova, dok je stopa odgovora procijenjena na 90 procenata.

Domaćinstva su izabrana s jednakom vjerovatnoćom u svakom straumu (opštini) u prvoj etapi uzorkovanja, a na osnovu popisa Roma provedenog 2009. godine od strane MLJPI BiH. Raspodjela je izvršena primjenom uzoračke proporcije od 1.800/4.307. Od ukupno 67 opština u okviru uzorka, izabrane su 62. Tabela SD.1 prikazuje raspodjelu domaćinstava u opštinama u uzorku i raspodjelu domaćinstava po opštinama (stratumima) i raspodjelu populacije domaćinstava po stratumima u odnosu na domaćinstva popisana tokom terenskog rada MICS istraživanja.

Tabela SD.1: Raspodjela domaćinstava (primarnih jedinica uzorka) po opštinama (stratumima)

Šifra opštine (stratuma)	Opština (stratum)	Populacija domaćinstava (procjena iz 2009. godine)	Broj domaćinstava izabranih u uzorku	Populacija domaćinstava (2012. godina MICS terenski rad)
		Ukupno	Ukupno	Ukupno
501	Bihać	72	30	50
502	Bosanska Krupa	46	19	42
503	Cazin	4	2	3
504	Ključ	39	16	31
505	Sanski Most	11	5	5
506	Odžak	11	5	2
507	Banovići	87	36	77
508	Čelić	19	8	20
509	Gračanica	57	24	57
510	Gradačac	35	15	31
511	Kalesija	55	23	55
512	Kladanj	12	5	14
513	Lukavac	136	57	137
514	Srebrenik	25	10	25
515	Tuzla	316	132	232
516	Teočak	6	3	7
517	Živinice	200	84	203
518	Sapna	13	5	14
519	Breza	25	10	25
520	Kakanj	299	125	223
521	Maglaj	12	5	14
522	Visoko	244	102	245
523	Zavidovići	105	44	83
524	Zenica	239	100	208
525	Donji Vakuf	58	24	58
526	Fojnica	11	5	12
527	Jajce	56	23	49
528	Kiseljak	100	42	100
529	Novi Travnik	9	4	9
530	Travnik	114	48	114
531	Vitez	138	58	88
532	Čapljina	13	5	13
533	Jablanica	22	9	22
534	Konjic	28	12	28
535	Stolac	6	3	6
536	Sarajevo-Centar	104	43	104
537	Sarajevo-Hadžići	27	11	21
538	Sarajevo-Ilidža	85	36	85
539	Sarajevo-Ilijaš	37	15	37
540	Sarajevo-Novi Grad	143	60	143
541	Sarajevo-Novo Sarajevo	141	59	141
542	Sarajevo-Stari Grad	9	4	9
543	Sarajevo-Vogošća	34	14	34
544	Grad Banja Luka	40	17	28
545	Kozarska Dubica	18	8	18
546	Gradiška	130	54	113
547	Laktaši	14	6	0
548	Prijedor	70	29	61
549	Prnjavor	27	11	28
550	Bijeljina	269	112	184
551	Derventa	35	15	30
552	Doboj	65	27	55
553	Modriča	79	33	59

Šifra opštine (stratuma)	Opština (stratum)	Populacija domaćinstava (procjena iz 2009. godine)	Broj domaćinstava izabranih u uzorku	Populacija domaćinstava (2012. godina MICS terenski rad)
		Ukupno	Ukupno	Ukupno
554	Vukosavlje	59	25	37
555	Teslić	28	12	20
556	Ugljevik	6	3	6
557	Bratunac	8	3	9
558	Srebrenica	3	1	7
559	Gacko	2	1	0
560	Trebinje	7	3	7
561	Brčko distrikt BiH	172	72	179
562	Grad Mostar	67	28	67
	Ukupno	4.302	1.800	3.784

Okvir uzorka

Relevantni okvir uzorka za romsko stanovništvo nije postojao do 2009. godine,[46] kada je MLJPI BiH provelo popis romskog stanovništva u BiH kao dio aktivnosti u okviru Dekade za inkluziju Roma 2005.-2015.

Glavni okvir uzorka je pripremljen na osnovu podataka iz 2009. godine. Tokom popisivanja, prikupljeni su podaci za 4.307 romskih domaćinstava u 67 opština. Ukupan broj opština u BiH je 142. Podaci iz preostalih 75 opština nisu prikupljeni zbog nedostatka informacija o prisutnosti Roma u tim opštinama. Pet opština u kojima živi po jedno romsko domaćinstvo je isključeno iz glavnog okvira uzorka.

Opštine u FBiH, RS i BD su identificirane kao stratumi uzorka te je uzorak odabran na osnovu jednoetapnog stratificiranog dizajna uzorka, u kojem je primarna jedinica uzorka bila – domaćinstvo.

Domaćinstva su odabrana sistematski u svakom stratumu s vjerovatnoćom proporcionalnom veličini, na osnovu procjene veličine stratuma iz popisa romskog stanovništva u BiH iz 2009. godine.

Popisivanje domaćinstava

Budući da okvir uzorka (popisivanje romskog stanovništva u BiH iz 2009. godine) nije bio ažuran, tokom terenskog rada MICS-a u svakoj uzorkovanoj opštini proveden je popis romskih domaćinstava.[47] Za ovu svrhu terenski timovi, koji su posjetili svaku opštinu, popisali su prisutna domaćinstva. Mjerač u timu bio je zadužen za održavanje liste domaćinstava. Romska domaćinstva su popisana na osnovu potvrde pripadnosti romskom narodu od strane nositelja domaćinstva. Za vrijeme popisivanja provedenog u MICS istraživanju, ukupno je popisano manje domaćinstava u odnosu na popis Roma iz 2009. godine. Terenski timovi su, za vrijeme popisivanja, informirani da su mnoga domaćinstva napustila BiH od 2009. godine do perioda kada je proveden terenski rad MICS istraživanja. Tako je tokom registracije Roma u 2009. godini popisano 4.302 domaćinstva, a u MICS istraživanju 3.784 domaćinstava.

Odabir domaćinstava

Sva domaćinstva u kojima je nositelj/ica izjavio/la da je romske nacionalnosti, smatrana su romskim domaćinstvima.

U svakom stratumu domaćinstva za anketiranje odabrana su na osnovu datuma rođenja nositelja domaćinstva. Ukoliko je datum rođenja bio nepoznat, korišten je datum rođenja najstarijeg člana domaćinstva za kojeg je poznat datum rođenja. Ukoliko datum rođenja nijednog člana nije poznat, kao referentni datum korišten je datum rođenja anketara.

U svakom stratumu u uzorku nasumice je odabrana „polazna tačka“ (dan i mjesec) i završna tačka (dan i mjesec), koja je izračunata na osnovu uzorka koristeći dostupne informacije iz okvira uzroka. Sva domaćinstva u kojima datum rođenja nositelja pada između početne i završne tačke, izabrana su za anketiranje. Ova metoda je osigurala primjenu randomiziranog vremenskog segmenta.

46 Zadnji popis stanovništva u BiH proveden je 1991. godine.

47 Ova lista korištena je za ispravku pondera romskih domaćinstava u stratumima.

Zbog potencijalnih demografskih promjena u romskim naseljima, moglo je doći do povećanja ili smanjenja broja romskih domaćinstava unutar randomiziranog vremenskog segmenta, u odnosu na prvobitno planirani broj. Kako bi se dostigao ukupan broj domaćinstava s kojima je potrebno uspostaviti kontakt za anketiranje u svakom stratumu, timovi su primijenili sljedeće strategije:

1. Ako je broj romskih domaćinstava *veći* u randomiziranom vremenskom segmentu od očekivanog broja domaćinstava koje je potrebno anketirati u stratumu, anketari bi zaustavljali anketiranje čim bi postigli očekivani broj intervjua. Nakon toga, tim je nastavljao popisivati domaćinstva dok sva romska domaćinstva u stratumu nisu popisana.
2. Ako je broj romskih domaćinstava *manji* u randomiziranom vremenskom segmentu od očekivanog broja domaćinstava koje je potrebno anketirati u stratumu, anketari bi prolongirali datum završetka randomiziranog vremenskog segmenta za jedan mjesec i provodili dodatno anketiranje, počevši od početka liste romskih domaćinstava, anketirajući ona koja zadovoljavaju nove kriterije. Nakon što bi anketari kontaktirali očekivani broj domaćinstava koje je potrebno anketirati, prestali bi s intervjuima. Ako je broj anketiranih romskih domaćinstava još uvijek bio niži nego što se očekivalo, anketari su dodali dodatni mjesec na kraju randomiziranog vremenskog segmenta i ponovili postupak. Dodavanje mjeseci je završeno nakon što je kontaktiran očekivani broj domaćinstava koji se treba anketirati u stratumu, ili kada su sva domaćinstva u stratumu anketirana, a broj je bio manji od očekivanog broja kojeg je bilo potrebno odabrati u stratumu.

Za odabir slučajnog uzorka, za svaki stratum (opštinu) pripremljena je lista naselja u kojima se nalaze romska domaćinstva. Također, naselja na ovoj listi poredana su prema slučajnom redoslijedu (pomoću generatora slučajnih brojeva). Anketari su dobili instrukciju da posjete naseljima vrše prema unaprijed definiranom (slučajnom) redoslijedu. Na ovaj način je svako domaćinstvo, unutar stratuma, imalo istu vjerovatnoću odabira.

Izračunavanje pondera uzorka

Uzorak za MICS4 o romskoj populaciji u BiH nije samoponderisan. Da bi se dobili reprezentativni podaci za romsku populaciju, izračunati su ponderi, koji su korišteni u daljnjim analizama podataka dobijenih istraživanjem. Za računanja pondera, prvobitni broj domaćinstava u opštinama (iz popisa 2009. godine) je zamijenjen ažuriranim podacima prikupljenim za vrijeme popisivanja provedenog tokom terenskog rada.

Stoga je za svaki stratum pripremljen različiti ponder primjenom sljedeće formule:

$$W_{hi} = \frac{N'_h}{n'_h} \times \frac{n'_h}{n''_h} = \frac{N'_h}{n''_h}$$

u kojoj:

- W_{hi} predstavlja ponder
- N'_h je ukupan broj romskih domaćinstava u opštini (stratumu) h iz ažuriranog popisa za MICS 2011.–2012.
- n'_h je broj domaćinstava pronađenih u stratumu (broj romskih domaćinstava koja su u opsegu, a koja su izabrana u stratumu h)
- n''_h je ukupan broj završenih intervjua romskih domaćinstava u opštini h

Budući da je izvorna raspodjela uzorka bazirana na okvir uzorka iz 2009. godine, bilo je slučajeva kada je broj domaćinstava izabranih u opštini veći od N'_h. U tom slučaju, umjesto formule korištena je vrijednost 1 za vjerovatnoću izbora prve etape.

Druga komponenta koja treba da se uzme u obzir za izračunavanje pondera je stopa neodgovora za domaćinstva, kao i pojedinačne intervjue. Korekcija za neodgovor domaćinstva je jednaka inverznoj vrijednosti:

$$RR_h = \frac{\textit{Broj anketiranih domaćinstava u stratumu h}}{\textit{Ukupan broj pronađenih domaćinstava u stratumu h}}$$

Nakon završetka terenskog rada, određene su stope odgovora za svaki stratum uzorka. Ove stope su korištene da bi se prilagodili ponderi za svaki klaster. Stope odgovora za MICS4 o romskoj populaciji u BiH prikazane su u tabeli HH.1 ovog Izvještaja.

Slično tome, prilagođavanje za neodgovor na pojedinačnom nivou (žene, muškarci i djeca mlađa od pet godina) odgovara inverznoj vrijednosti:

$$RR_h = \frac{\textit{Broj popunjenih upitnika za žene (ili djecu mlađu od pet godina ili muškaraca) u stratumu h}}{\textit{Ukupan broj podobnih žena u uzorku (ili djece mlađe od pet godina ili muškaraca) u stratumu h}}$$

Faktori prilagođavanja za neodgovor za Upitnike za žene, muškarce i djecu mlađu od pet godina su aplicirani na prilagođene pondere za domaćinstva. Broj žena, muškaraca i djece podobnih za anketiranje dobijen je na osnovu liste članova domaćinstava iz Upitnika za domaćinstvo, za domaćinstva u kojima su obavljene ankete.

Prilagođeni ponderi za domaćinstva su dobijeni množenjem navedenih faktora u okviru svakog stratuma. Ovi ponderi su nakon toga standardizirani (ili normalizirani) u cilju dobijanja uzorka iste veličine kao i na nivou države.

Normalizacija je postignuta dijeljenjem pondera za ukupni uzorak (prilagođenih za neodgovor) s prosjekom ovih pondera za sva domaćinstva na nivou BiH. Ovo se postiže množenjem pondera uzorka s konstantnim faktorom koji je jednak neponderisanom broju domaćinstava na nivou BiH podijeljenom s ponderisanim ukupnim brojem domaćinstava (primjenom kompletnih pondera uzorka prilagođenih za neodgovor). Slična procedura standardizacije izvršena je kod upitnika za žene, muškarce i djecu mlađu od pet godina. Podešeni (normalizirani) ponderi variraju između 0,483875 i 2,859160 u 62 opštine (Tabela SD.2).

Tabela SD.2: Prilagođeni (normalizirani) ponderi prema stratumima u uzorku

Šifra opštine (stratuma)[48]	Opština (stratum)	Ponderi za:			
		domaćinstva	žene	muškarce	djecu mlađu od pet godina
501	Bihać	0,680752	0,682033	0,700221	0,675400
502	Bosanska Krupa	1,160862	1,344663	1,202353	1,151735
503	Cazin	0,612677	1,161300	0,571118	N/A
504	Ključ	0,847901	0,843757	0,836880	0,841235
505	Sanski Most	0,510564	0,483875	0,634575	0,506550
506	Odžak	0,816903	0,774200	0,761490	0,810480
507	Banovići	1,048359	0,993557	0,977246	1,040116
508	Čelić	1,021129	0,967750	1,903726	1,013100
509	Gračanica	0,970072	0,919362	0,904270	0,962445
510	Gradačac	0,844133	0,800007	0,786873	0,837496
511	Kalesija	1,021129	0,967750	0,951863	1,013100
512	Kladanj	1,429580	1,693562	1,332608	1,418340
513	Lukavac	0,981717	0,930398	0,930376	0,973998
514	Srebrenik	1,021129	0,967750	0,951863	1,013100
515	Tuzla	0,817764	0,798741	0,864386	0,869287
516	Teočak	0,953053	0,903233	0,888405	0,945560
517	Živinice	1,036445	0,997378	1,039333	1,028297
518	Sapna	1,143664	1,393560	1,184541	1,134672
519	Breza	1,134587	1,075278	1,057626	1,125667
520	Kakanj	1,247735	1,253109	1,179714	1,263715
521	Maglaj	1,429580	1,354850	1,332608	1,418340
522	Visoko	1,352305	1,511158	1,276946	1,420595
523	Zavidovići	0,892144	0,922372	0,896853	0,885130
524	Zenica	0,933603	0,924124	0,931706	0,926263
525	DonjiVakuf	1,030008	0,976165	0,960140	1,021910
526	Fojnica	1,633806	1,548400	1,522981	1,620960
527	Jajce	0,909733	0,905286	1,009552	0,902580
528	Kiseljak	1,317585	1,248710	1,228210	1,307226
529	Novi Travnik	1,225354	1,741950	1,142236	N/A
530	Travnik	0,970072	0,985031	0,904270	0,962445
531	Vitez	0,816903	0,774200	0,803795	0,810480
532	Čapljina	1,769956	1,677433	2,474844	1,756040
533	Jablanica	1,123241	1,064525	1,177930	1,114410
534	Konjic	1,143664	1,354850	1,066087	1,134672
535	Stolac	0,816903	0,774200	0,761490	N/A
536	Sarajevo-Centar	1,287241	1,253839	1,257064	1,277120
537	Sarajevo-Hadžići	0,857748	0,812910	0,799565	0,851004
538	Sarajevo-Ilidža	1,239942	1,228540	1,155834	1,230193
539	Sarajevo-Ilijaš	1,162516	1,101746	1,173964	1,153376
540	Sarajevo-Novi Grad	1,168171	1,126194	1,106495	1,158987
541	Sarajevo-Novo Sarajevo	1,175340	1,140421	1,121093	1,166099
542	Sarajevo-Stari Grad	0,919016	0,870975	0,856677	0,911790
543	Sarajevo-Vogošća	1,157279	1,096783	1,078778	1,148180
544	Grad Banja Luka	0,762443	0,889337	1,184541	0,756448
545	KozarskaDubica	1,050304	0,995400	1,468589	1,042046
546	Gradiška	0,923100	1,087646	1,164184	0,915843
548	Prijedor	0,859156	0,983879	1,105974	0,852402
549	Prnjavor	1,143664	1,083880	1,421449	1,134672
550	Bijeljina	0,683228	0,653679	0,643449	0,677856
551	Derventa	0,942580	0,893308	0,878643	0,935169
552	Doboj	1,012907	1,066620	1,124046	1,228264
553	Modriča	0,777375	0,818599	0,841522	0,832964
554	Vukosavlje	0,719652	0,714511	0,754691	0,793327
555	Teslić	0,907670	1,204311	1,184541	N/A
556	Ugljevik	0,816903	0,774200	0,761490	0,810480
557	Bratunac	1,225354	1,161300	1,142236	1,215720
558	Srebrenica	2,859160	N/A	N/A	N/A
560	Trebinje	1,429580	N/A	1,332608	N/A
561	Brčko distrikt BiH	1,044469	1,003812	1,004045	1,036257
562	Grad Mostar	1,189837	1,193971	1,109127	1,180482

N/A: nije primjenjivo

Ponderi su uvršteni u svaku bazu podataka i analiza je izvršena ponderisanjem svakog domaćinstva, žene, muškarca i djeteta mlađeg od pet godina s odgovarajućim ponderom uzorka.

48 Nijedno domaćinstvo u opštini Laktaši (547) se nije izjasnilo kao – romsko domaćinstvo, dok je u opštini Gacko (559) terenski tim obaviješten da su romska domaćinstva preselila u periodu između provedbe popisa Roma 2009. godine i provedbe MICS4 istraživanja.

Dodatak B. Spisak osoblja uključenog u istraživanje[49]

Upravni odbor

Danijela Alijagić, UNFPA BiH
Ferid Huseinbegović, FMZ
Gordana Stojnić, UNHCR BiH
Hedina Sijeričić, MLJPI BiH
Saliha Đuderija, MLJPI BiH
Selma Kazić, UNICEF BiH
Tatjana Gajić, MZSZ RS
Zdenko Milinović, BHAS

Koordinacija istraživanja

Dajana Mitrović, podrška koordinaciji istraživanja, BHAS
Mirza Puzić, koordinator istraživanja, MLJPI BIH
Zoran Husanović, koordinator za obradu podataka, MLJPI BiH

Dizajn uzorka

Fahrudin Memić , stručnjak za uzorkovanje, konsultant MLJPI BiH

Supervizori terenskog rada

Ivana Grgić
Jasmina Hakić
Srđan Čegar

Kontrolori terenskog rada

Adnan Šubert
Haris Mirojević
Kenan Hadžiomerović

Anketari

Adem Fehratović
Admir Osmanović
Alen Mirković
Aldijana Dedić
Arif Beganović
Dragiša Radić
Ismeta Beganović
Jasmina Softić
Merima Mulaosmanović
Mujo Musić
Nena Halilović
Snježana Mirković

49 Imena su navedena abecednim redom.

Mjerači

Denis Musić
Pašana Halilović
Snježana Mirković

Unos podataka

Supervizor
Zoran Husanović, koordinator za obradu podataka, MLJPI BiH

Kontrola i editovanje
Damir Karahasanović, MLJPI BiH
Dragi Popović, MLJPI BiH

Operateri
Danijela Skakavac
Emir Tucaković
Suzana Obrenović
Vedran Jovančić

Podrška organizaciji terenskog rada

Alena Tahirović, Ključ
Edin Sejdić, Kakanj
Husein Softić, Zenica
Melisa Demirović, Bihać
Mirzet Husić, Travnik
Muhamed Beganović, Bijeljina
Mujo Fafulić, predsjednik centra „Eur Romalen Kakanj“, Centar za podršku, informiranje i zajedničko djelovanje
Pero Martinović, Teslić
Raif Alimanović, predsjednik udruženja “Romi i prijatelji” Ilijaš
Rajka Zdjelar, Opština Prijedor
Redžo Seferović, Zavidovići
Sabahudin Tahirović, Jajce
Sead Džemaili, Bihać
Stanko Marković, Opština Prijedor
Željko Kantar, Centar za socijalni rad Prijedor

Podrška realizaciji istraživanja

Alen Gavranović, regionalni koordinator za romska pitanja, Sarajevo, MLJPI BiH
Hedina Sijerčić, regionalna koordinatorica za romska pitanja u BiH, MLJPI BiH
Dnevni centar za djecu koja obavljaju rad na ulici Kantona Sarajevo

Treneri

Glavni treneri
Elmedin Muratbegović, stručnjak za metodologiju istraživanja, konsultant MLJPI BiH (Univerzitet u Sarajevo/Centar za istraživanje politika suprotstavljanja kriminalitetu)
Fahrudin Memić, stručnjak za uzorkovanje, konsultant MLJPI BiH

Podrška
Aida Filipović-Hadžiomeragić, stručnjak za ishranu, ZZJZ FBiH
Ana Abdelbasit, koordinator istraživanja, konsultant UNICEF-a BiH
Dajana Mitrović, stručnjak za anketna istraživanja, BHAS
Mirza Puzić, koordinator istraživanja, MLJPI BiH

Finansijska obrada, MLJPI BiH

Aida Džihanić
Danka Cvijetić
Elma Duran
Salih Karčić
Sead Muminovć
Suada Hadžimehmedagić
Tamara Ilić

UNICEF Ženeva i Njujork

Attila Hancioglu, savjetnik, globalni koordinator za MICS, UNICEF, Njujork
Ivana Bjelić, stručnjak za statistiku, UNICEF, Njujork
Siraj Mahmudlu, stručnjak za monitoring i evaluaciju/regionalni koordinator za MICS, UNICEF-ov regionalni ured za Srednju i Istočnu Evropu i Zajednicu nezavisnih država, Ženeva
Turgay Unalan, stručnjak za statistiku i istraživanja, UNICEF, Njujork
Yadigar Coşkun, stručnjak za statistiku i monitoring, UNICEF, Njujork

Konsultanti

Aleksandar Zorić, stručnjak za obradu podataka, regionalni MICS konsultant, UNICEF
Ana Abdelbasit, koordinator istraživanja, konsultant UNICEF-a BiH
Bo Pedersen, stručnjak za anketna istraživanja, globalni MICS konsultant, UNICEF
David Megill, stručnjak za uzorkovanje, globalni MICS konsultant, UNICEF
Džejlana Šutković, prevoditeljica
Emma Holmberg, stručnjak za anketna istraživanja, regionalni MICS konsultant, UNICEF
Fahrudin Memić, stručnjak za uzorkovanje, konsultant UNICEF-a BiH
Pierre Martel, stručnjak za anketna istraživanja, regionalni MICS konsultant, UNICEF
Shane M. Khan, stručnjak za anketna istraživanja, globalni MICS konsultant, UNICEF
Sinan Turkyilmaz, stručnjak za uzorkovanje, regionalni MICS konsultant, UNICEF

Dodatak C. Procjena nivoa uzoračkih grešaka

Uzorak ispitanika izabran za MICS istraživanje o romskoj populaciji u BiH je samo jedan od uzoraka koji su mogli biti izabrani iz iste populacije, primjenom istog dizajna uzorka i veličine. Svaki od ovih uzoraka dao bi rezultate koji se donekle razlikuju od rezultata izabranog uzorka. Uzoračke greške predstavljaju mjeru varijabilnosti između procjena iz svih mogućih uzoraka. Veličina varijabilnosti nije tačno poznata, ali se može statistički procijeniti na osnovu podataka istraživanja.

Prost jednoetapni startificirani uzorak, korišten u MICS istraživanju o romskoj populaciji, uzet je u obzir pri računanju uzoračkih grešaka: gdje je stratum – opština, a primarna jedinica uzorka (PJU) – domaćinstvo (klaster osoba).

S obzirom na veliku uzoračku proporciju (1.800/3.784), korišteno je uzorkovanje bez zamjene, kako bi se primijenio faktor korekcije za konačnu populaciju. Tokom procedure za računanje uzoračkih grešaka, specificirana je vjerovatnoća izbora prve etape za svaki stratum (opštinu). Za stratume kod kojih je vjerovatnoća izbora jednaka 1, faktor korekcije za konačnu populaciju je nula (što rezultira varijansom jednakom nula za taj stratum).

U ovom dodatku, za svaki od odabranih pokazatelja, prikazane su sljedeće mjere uzoračke greške:

- standardna greška (*se*): uzoračke greške se obično mjere standardnom greškom za određene pokazatelje (srednja vrijednost, proporcija i sl.). Standardna greška je kvadratni korijen varijance statističke procjene. Za procjenu standardnih grešaka korištena je Taylor-ova metoda linearizacije,
- koeficijent varijacije (*se/r*) kao relativna mjera greške uzorka predstavlja količnik standardne greške i vrijednosti pokazatelja,
- efekat dizajna (*deff*) je količnik aktuelne varijanse pokazatelja, za dizajn uzorka primijenjen u istraživanju i varijanse hipotetičkog prostog slučajnog uzorka. Kvadratni korijen efekta dizajna (*deft*) korišten je da pokaže efikasnost primijenjenog dizajna uzorka u odnosu na preciznost. Vrijednost *deft* od 1,0 ukazuje na to da je primijenjeni dizajn uzorka efikasan kao i prost slučajan uzorak, dok vrijednost *deft*-a veća od 1,0 ukazuje na povećanje standardne greške zbog primijene kompleksnijeg dizajna uzorka,
- granice intervala povjerenja izračunate su da bi se prikazao interval u okviru kojeg se može pretpostaviti da se nalazi prava vrijednosti za populaciju, s izabranim nivoom povjerenja. Za bilo koju statističku procjenu izračunatu na osnovu istraživanja, statistička vrijednost će se nalaziti u okviru, plus ili minus dva puta standardne greške ($r + 2.se$ ili $r - 2.se$) statističke vrijednosti u 95 procenata svih mogućih uzoraka iste veličine i dizajna.

Za izračunavanje uzoračkih grešaka, na osnovu podataka MICS-a, korišten je programski paket SPSS verzija 18, modul *Complex Samples*. Rezultati su prikazani u narednim tabelama. Na osnovu uzoračkih grešaka koje su prethodno opisane, tabele sadrže i ponderisane i neponderisane vrijednosti nazivnika za svaki pokazatelj.

Uzoračke greške izračunate su za pokazatelje od primarnog interesa, na nivou BiH, FBiH, RS, te BD. Među izabranim pokazateljima, pet se odnosi na članove domaćinstva, 19 na žene, deset na muškarce, a 17 na djecu mlađu od pet godina. Svi pokazatelji su predstavljeni u formi proporcija. Tabela SE.1 prikazuje listu pokazatelja za koje su izračunate uzoračke greške, uključujući osnovnu populaciju (nazivnik) za svaki pokazatelj. Tabele od SE.2 do SE.5 prikazuju uzoračke greške po domenama.

Tabela SE.1: Izabrani pokazatelji za koje su izračunate uzoračke greške, istraživanje o romskoj populaciji u BiH

Spisak izabranih pokazatelja za koje su izračunate uzoračke greške i osnovna populacija (nazivnik) za svaki pokazatelj, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

MICS4 Pokazatelj		Osnovna populacija
	ČLANOVI DOMAĆINSTVA	
4.1	Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	Svi članovi domaćinstva
4.3	Korištenje poboljšane sanitacije	Svi članovi domaćinstva
7.5	Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	Djeca srednjoškolskog uzrasta
9.18	Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	Djeca mlađa od 18 godina
8.5	Nasilno disciplíniranje	Djeca od dvije do 14 godina
	ŽENE	
–	Trudnice	Žene u dobi od 15 do 49 godina
5.2	Rađanje djece u ranoj životnoj dobi	Žene u dobi od 20 do 24 godine
5.3	Stopa prevalence kontracepcije	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno udate/žive u zajednici
5.4	Nezadovoljene potrebe	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno udate/žive u zajednici
5.5a	Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje jednom od strane stručnog osoblja	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
5.5b	Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje četiri puta od strane bilo koga	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
5.7	Pomoć stručne osobe pri porođaju	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
5.8	Porođaji u zdravstvenim ustanovama	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
5.9	Porođaji carskim rezom	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su imale živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja
7.1	Pismenost među ženama u dobi od 15 do 24 godine	Žene u dobi od 15 do 24 godine
8.7	Brak prije 18. godine života	Žene u dobi od 20 do 49 godina
8.9	Brak između muškarca i više žena (poliginija)	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku/zajednici
9.2	Sveobuhvatno znanje žena u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	Žene u dobi od 15 do 24 godine
9.3	Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	Žene u dobi od 15 do 49 godina
9.4	Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	Žene u dobi od 15 do 49 godina koje su čule za HIV
9.6	Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	Žene u dobi od 15 do 49 godina
9.7	Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	Žene u dobi od 15 do 24 godine koje su i male spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja
9.11	Spolni odnos žena dobi 15 do 24 godine prije 15. godine života	Žene u dobi od 15 do 24 godine
9.16	Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri	Žene u dobi od 15 do 24 godine koje su imale partnera s kojim nisu u braku/ne žive zajedno u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja
	MUŠKARCI	
7.1	Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine	Muškarci u dobi od 15 do 24 godine
8.7	Brak prije 18. godine života	Muškarci u dobi od 20 do 49 godina
8.9	Brak između muškarca i više žena (poliginija)	Muškarci u dobi od 15 do 49 godina koji su trenutno u braku/zajednici
9.2	Sveobuhvatno znanje muškaraca u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	Muškarci u dobi od 15 do 24 godine
9.3	Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	Muškarci u dobi od 15 do 49 godina
9.4	Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	Muškarci u dobi od 15 do 49 godina koji su čuli za HIV
9.6	Muškarci koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	Muškarci u dobi od 15 do 49 godina
9.7	Seksualno aktivni muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	Muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja
9.11	Spolni odnos muškaraca dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	Muškarci u dobi od 15 do 24 godine
9.16	Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalne partnerice	Muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su imali partnericu s kojom nisu u braku/ne žive zajedno u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja

MICS4 Pokazatelj		Osnovna populacija
	DJECA MLAĐA OD PET GODINA	
2.1a	Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast)	Djeca mlađa od pet godina
2.2a	Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast)	Djeca mlađa od pet godina
2.3a	Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu)	Djeca mlađa od pet godina
2.6	Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	Ukupan broj djece do šest mjeseci
2.14	Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	Djeca mlađa od dvije godine
–	Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	Djeca uzrasta od 18 do 29 mjeseci
–	Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	Djeca uzrasta od 18 do 29 mjeseci
–	Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	Djeca uzrasta od 18 do 29 mjeseci
–	Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)	Djeca uzrasta od 18 do 29 mjeseci
–	Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	Djeca uzrasta od 18 do 29 mjeseci
–	Dijareja tokom prethodne dvije sedmice	Djeca mlađa od pet godina
–	Bolest praćena kašljem tokom prethodne dvije sedmice	Djeca mlađa od pet godina
3.8	Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	Djeca mlađa od pet godina koja su imala dijareju u protekle dvije sedmice
3.10	Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	Djeca mlađa od pet godina koja su imala suspektnu upalu pluća u protekle dvije sedmice
6.1	Podrška učenju	Djeca uzrasta od 36 do 59 mjeseci
6.7	Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	Djeca uzrasta od 36 do 59 mjeseci
8.1	Upis u matičnu knjigu rođenih	Djeca mlađa od pet godina

Tabela SE.2: Uzoračke greške: ukupni uzorak, istraživanje o romskoj populaciji

Standardne greške, koeficijenti varijacije, efekti dizajna (*deff*), kvadratni korijeni efekta dizajna (*deft*) i granice intervala povjerenja za izabrane pokazatelje

	MICS pokazatelj	Vrijednost (*r*)	Standardna greška (*se*)	Koeficijent varijacije (*se/r*)	Efekat dizajna (*deff*)	Kvadratni korijen efekta dizajna (*deft*)	Ponderisani broj	Neponderisani broj	Granice intervala povjerenja	
									r - 2se	*r + 2se*
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	4.1	0,9741	0,00291	0,003	0,517	0,719	5.852	1.544	0,968	0,980
Korištenje poboljšane sanitacije	4.3	0,7311	0,00886	0,012	0,616	0,785	5.852	1.544	0,714	0,748
Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	7.5	0,2258	0,01350	0,060	0,518	0,720	495	498	0,199	0,252
Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	9.18	0,0427	0,00468	0,110	1,358	1,165	2.521	2.538	0,033	0,052
Nasilno discipliniranje	8.5	0,5764	0,01337	0,023	0,632	0,795	1.846	864	0,550	0,603
ŽENE										
Trudnice	–	0,0611	0,00497	0,081	0,595	0,771	1.380	1.380	0,051	0,071
Rađanje djece u ranoj životnoj dobi	5.2	0,3102	0,02136	0,069	0,544	0,737	258	256	0,268	0,352
Stopa prevalence kontracepcije	5.3	0,2481	0,00924	0,037	0,449	0,670	981	982	0,230	0,266
Nezadovoljene potrebe	5.4	0,2841	0,01064	0,037	0,546	0,739	981	982	0,263	0,305
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje jednom od strane stručnog osoblja	5.5a	0,7906	0,01712	0,022	0,471	0,686	263	267	0,757	0,824
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje četiri puta od strane bilo koga	5.5b	0,6202	0,02118	0,034	0,507	0,712	263	267	0,578	0,662
Pomoć stručne osobe pri porođaju	5.7	0,9871	0,00463	0,005	0,447	0,668	263	267	0,978	0,996
Porođaji u zdravstvenim ustanovama	5.8	0,9901	0,00418	0,004	0,474	0,689	263	267	0,982	0,998
Porođaji carskim rezom	5.9	0,1316	0,01509	0,115	0,530	0,728	263	267	0,102	0,161
Pismenost žena u dobi od 15 do 24 godine	7.1	0,6886	0,01500	0,022	0,538	0,734	510	514	0,659	0,718
Brak prije 18. godine života	8.7	0,4826	0,01102	0,023	0,545	0,739	1.127	1.122	0,461	0,504
Brak između muškarca i više žena (poliginija)	8.9	0,0100	0,00247	0,246	0,601	0,776	981	982	0,005	0,015
Sveobuhvatno znanje žena u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	0,0886	0,00877	0,099	0,489	0,699	510	514	0,071	0,106
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,4154	0,00994	0,024	0,561	0,749	1.380	1.380	0,396	0,435
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,0647	0,00654	0,101	0,657	0,810	924	930	0,052	0,078
Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.6	0,0173	0,00304	0,176	0,750	0,866	1.380	1.380	0,011	0,023
Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.7	0,0195	0,00530	0,273	0,463	0,680	313	315	0,009	0,030
Spolni odnos žena dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	0,1201	0,01024	0,085	0,509	0,713	510	514	0,100	0,140
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri	9.16	*	*	*	*	*	41	39	*	*
MUŠKARCI										
Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine	7.1	0,9041	0,00909	0,010	0,556	0,746	585	584	0,886	0,922
Brak prije 18. godine života	8.7	0,2053	0,00866	0,042	0,530	0,728	1.157	1.155	0,188	0,222
Brak s više žena (poliginija)	8.9	0,0045	0,00168	0,376	0,574	0,757	901	906	0,001	0,008
Sveobuhvatno znanje muškaraca u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	0,2087	0,01274	0,061	0,573	0,757	585	584	0,184	0,234
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,4076	0,00992	0,024	0,593	0,770	1.456	1.456	0,388	0,427
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,1380	0,00830	0,060	0,620	0,787	1.062	1.070	0,122	0,154
Muškarci koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.6	0,0142	0,00228	0,161	0,542	0,736	1.456	1.456	0,010	0,019
Seksualno aktivni muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.7	0,0226	0,00596	0,264	0,614	0,784	384	383	0,011	0,034
Spolni odnos muškaraca dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	0,1419	0,01007	0,071	0,485	0,697	585	584	0,122	0,162
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalne partnerice	9.16	0,4896	0,02282	0,047	0,442	0,665	214	213	0,445	0,535
DJECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast)	2.1a	0,0880	0,00862	0,098	0,665	0,816	718	719	0,071	0,105
Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast)	2.2a	0,2106	0,01222	0,058	0,621	0,788	689	692	0,187	0,235
Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu)	2.3a	0,0833	0,00771	0,093	0,533	0,730	682	686	0,068	0,098
Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	2.6	0,2234	0,02989	0,134	0,376	0,613	74	74	0,163	0,284
Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	2.14	0,3985	0,02112	0,053	0,544	0,737	292	293	0,357	0,440
Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	–	0,8565	0,02142	0,025	0,538	0,733	145	145	0,814	0,899
Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	–	0,1518	0,01931	0,127	0,405	0,637	141	141	0,114	0,190
Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	–	0,1368	0,01813	0,133	0,376	0,613	138	136	0,101	0,173
Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)	–	0,2489	0,02574	0,103	0,475	0,689	137	135	0,198	0,300
Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	–	0,1614	0,01986	0,123	0,411	0,641	142	142	0,122	0,201
Dijareja tokom prethodne dvije sedmice	–	0,1501	0,00992	0,066	0,576	0,759	748	748	0,131	0,170
Bolest praćena kašljem tokom prethodne dvije sedmice	–	0,0958	0,00851	0,089	0,624	0,790	748	748	0,079	0,113
Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	3.8	0,5207	0,03285	0,063	0,445	0,667	112	104	0,455	0,586
Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	3.10	0,7486	0,03870	0,052	0,525	0,725	72	67	0,670	0,827
Podrška učenju	6.1	0,6615	0,01689	0,026	0,387	0,622	306	305	0,628	0,695
Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	6.7	0,0149	0,00698	0,469	1,009	1,005	306	305	0,001	0,029
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	0,9581	0,00613	0,006	0,699	0,836	748	748	0,946	0,970

(*) Broj neponderisanih slučajeva je manji od 50.

Tabela SE.3: Uzoračke greške: FBiH, istraživanje o romskoj populaciji

Standardne greške, koeficijenti varijacije, efekti dizajna (*deff*), kvadratni korijeni efekta dizajna (*deft*) i granice intervala povjerenja za izabrane pokazatelje

	MICS pokazatelj	Vrijednost (*r*)	Standardna greška (*se*)	Koeficijent varijacije (*se/r*)	Efekat dizajna (*deff*)	Kvadratni korijen efekta dizajna (*deft*)	Ponderisani broj	Neponderisani broj	Granice intervala povjerenja	
									r-2se	*r+2se*
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	4.1	0,9678	0,00369	0,004	0,502	0,709	4.543	1.147	0,961	0,975
Korištenje poboljšane sanitacije	4.3	0,7135	0,01059	0,015	0,629	0,793	4.543	1.147	0,693	0,734
Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	7.5	0,2263	0,01570	0,069	0,536	0,732	397	382	0,195	0,257
Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	9.18	0,0349	0,00442	0,127	1,069	1,034	1.937	1.846	0,026	0,044
Nasilno discipliniranje	8.5	0,6180	0,01521	0,025	0,621	0,788	1.406	634	0,588	0,648
ŽENE										
Trudnice	–	0,0662	0,00593	0,090	0,592	0,770	1.085	1.041	0,055	0,078
Rađanje djece u ranoj životnoj dobi	5.2	0,3029	0,02432	0,080	0,563	0,750	211	202	0,255	0,351
Stopa prevalence kontracepcije	5.3	0,1915	0,01009	0,053	0,482	0,694	766	734	0,172	0,211
Nezadovoljene potrebe	5.4	0,3217	0,01294	0,040	0,562	0,750	766	734	0,296	0,347
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje jednom od strane stručnog osoblja	5.5a	0,7937	0,01993	0,025	0,480	0,693	207	199	0,754	0,833
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje četiri puta od strane bilo koga	5.5b	0,5948	0,02526	0,042	0,524	0,724	207	199	0,545	0,645
Pomoć stručne osobe pri porođaju	5.7	0,9902	0,00518	0,005	0,546	0,739	207	199	0,980	1,000
Porođaji u zdravstvenim ustanovama	5.8	0,9941	0,00451	0,005	0,682	0,826	207	199	0,985	1,003
Porođaji carskim rezom	5.9	0,1469	0,01823	0,124	0,525	0,725	207	199	0,111	0,183
Pismenost žena u dobi od 15 do 24 godine	7.1	0,6988	0,01702	0,024	0,540	0,735	408	393	0,665	0,732
Brak prije 18. godine života	8.7	0,4819	0,01286	0,027	0,562	0,750	887	850	0,457	0,507
Brak između muškarca i više žena (poliginija)	8.9	0,0085	0,00272	0,320	0,643	0,802	766	734	0,003	0,014
Sveobuhvatno znanje žena u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	0,0835	0,01011	0,121	0,523	0,723	408	393	0,064	0,103
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,3828	0,01142	0,030	0,574	0,758	1.085	1.041	0,360	0,405
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,0754	0,00832	0,110	0,659	0,812	692	665	0,059	0,092
Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.6	0,0201	0,00375	0,186	0,740	0,860	1.085	1.041	0,013	0,027
Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.7	0,0198	0,00655	0,331	0,539	0,734	254	244	0,007	0,033
Spolni odnos žena dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	0,1190	0,01166	0,098	0,508	0,713	408	393	0,096	0,142
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri	9.16	*	*	*	*	*	31	29	*	*
MUŠKARCI										
Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine	7.1	0,9067	0,01021	0,011	0,572	0,756	473	465	0,887	0,927
Brak prije 18. godine života	8.7	0,2023	0,01003	0,050	0,552	0,743	908	886	0,183	0,222
Brak s više žena (poliginija)	8.9	0,0048	0,00206	0,432	0,614	0,784	707	688	0,001	0,009
Sveobuhvatno znanje muškaraca u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	0,2280	0,01515	0,066	0,605	0,778	473	465	0,198	0,258
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,4217	0,01138	0,027	0,597	0,773	1.151	1.126	0,399	0,444
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,1716	0,01032	0,060	0,601	0,775	819	803	0,151	0,192
Muškarci koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.6	0,0157	0,00264	0,168	0,508	0,712	1.151	1.126	0,011	0,021
Seksualno aktivni muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.7	0,0197	0,00591	0,299	0,547	0,740	311	304	0,008	0,031
Spolni odnos muškaraca dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	0,1255	0,01103	0,088	0,514	0,717	473	465	0,104	0,147
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalne partnerice	9.16	0,4759	0,02563	0,054	0,434	0,659	168	166	0,425	0,527
DJECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast)	2.1a	0,0876	0,00997	0,114	0,645	0,803	547	520	0,068	0,107
Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast)	2.2a	0,2290	0,01424	0,062	0,570	0,755	521	497	0,201	0,257
Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu)	2.3a	0,0807	0,00915	0,113	0,554	0,744	515	492	0,063	0,099
Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	2.6	0,2127	0,03219	0,151	0,316	0,562	55	52	0,147	0,279
Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	2.14	0,4135	0,02452	0,059	0,533	0,730	227	216	0,365	0,462
Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	–	0,9003	0,02407	0,027	0,626	0,791	105	98	0,852	0,948
Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	–	0,1275	0,02015	0,158	0,347	0,589	102	96	0,087	0,168
Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	–	0,1151	0,01916	0,166	0,335	0,579	101	94	0,077	0,153
Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)	–	0,2569	0,03133	0,122	0,478	0,691	101	94	0,194	0,320
Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	–	0,1382	0,02238	0,162	0,395	0,629	101	95	0,093	0,183
Dijareja tokom prethodne dvije sedmice	–	0,1779	0,01239	0,070	0,566	0,752	570	540	0,154	0,202
Bolest praćena kašljem tokom prethodne dvije sedmice	–	0,1106	0,01043	0,094	0,596	0,772	570	540	0,090	0,131
Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	3.8	0,5289	0,03574	0,068	0,466	0,683	101	92	0,457	0,600
Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	3.10	0,7681	0,04248	0,055	0,567	0,753	63	57	0,682	0,854
Podrška učenju	6.1	0,7679	0,01896	0,025	0,436	0,660	229	217	0,730	0,805
Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	6.7	0,0158	0,00883	0,561	1,087	1,043	229	217	-0,002	0,033
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	0,9563	0,00718	0,008	0,666	0,816	570	540	0,942	0,970

(*) Broj neponderisanih slučajeva je manji od 50.

Tabela SE.4: Uzoračke greške: RS, istraživanje o romskoj populaciji

Standardne greške, koeficijenti varijacije, efekti dizajna (*deff*), kvadratni korijeni efekta dizajna (*deft*) i granice intervala povjerenja za izabrane pokazatelje

	MICS pokazatelj	Vrijednost (*r*)	Standardna greška (*se*)	Koeficijent varijacije (*se/r*)	Efekat dizajna (*deff*)	Kvadratni korijen efekta dizajna (*deft*)	Ponderisani broj	Neponderisani broj	Granice intervala povjerenja	
									r - 2se	*r + 2se*
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	4.1	0,9945	0,00272	0,003	0,437	0,661	1.027	327	0,989	1,000
Korištenje poboljšane sanitacije	4.3	0,7382	0,01835	0,025	0,568	0,754	1.027	327	0,702	0,774
Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	7.5	0,2697	0,02937	0,109	0,434	0,659	81	100	0,211	0,328
Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	9.18	0,0731	0,01325	0,181	1,451	1,205	447	561	0,047	0,099
Nasilno discipliniranje	8.5	0,4348	0,02963	0,068	0,654	0,809	334	184	0,376	0,493
ŽENE										
Trudnice	–	0,0470	0,00950	0,202	0,538	0,734	224	268	0,028	0,066
Rađanje djece u ranoj životnoj dobi	5.2	*	*	*	*	*	32	39	*	*
Stopa prevalence kontracepcije	5.3	0,4256	0,02331	0,055	0,424	0,652	159	192	0,380	0,472
Nezadovoljene potrebe	5.4	0,1716	0,01817	0,106	0,444	0,666	159	192	0,136	0,207
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje jednom od strane stručnog osoblja	5.5a	0,7712	0,03162	0,041	0,295	0,543	41	53	0,708	0,835
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje četiri puta od strane bilo koga	5.5b	0,6824	0,03561	0,052	0,304	0,552	41	53	0,611	0,754
Pomoć stručne osobe pri porođaju	5.7	0,9664	0,01418	0,015	0,322	0,567	41	53	0,938	0,995
Porođaji u zdravstvenim ustanovama	5.8	0,9664	0,01418	0,015	0,322	0,567	41	53	0,938	0,995
Porođaji carskim rezom	5.9	0,0779	0,02298	0,295	0,382	0,618	41	53	0,032	0,124
Pismenost žena u dobi od 15 do 24 godine	7.1	0,6501	0,03356	0,052	0,470	0,686	77	96	0,583	0,717
Brak prije 18. godine života	8.7	0,4325	0,02311	0,053	0,457	0,676	179	211	0,387	0,478
Brak između muškarca i više žena (poliginija)	8.9	0,0082	0,00362	0,439	0,306	0,553	159	192	0,001	0,015
Sveobuhvatno znanje žena u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	0,1313	0,02023	0,154	0,341	0,584	77	96	0,091	0,172
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,5527	0,02099	0,038	0,476	0,690	224	268	0,511	0,594
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,0311	0,00858	0,276	0,517	0,719	180	213	0,014	0,048
Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.6	0,0091	0,00466	0,510	0,641	0,800	224	268	0,000	0,018
Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.7	0,0280	0,00029	0,010	0,000	0,012	39	50	0,027	0,029
Spolni odnos žena dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	0,1130	0,02053	0,182	0,400	0,632	77	96	0,072	0,154
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri	9.16	*	*	*	*	*	5	6	*	*
MUŠKARCI										
Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine	7.1	0,8794	0,02264	0,026	0,469	0,685	91	98	0,834	0,925
Brak prije 18. godine života	8.7	0,1629	0,01596	0,098	0,400	0,632	195	215	0,131	0,194
Brak s više žena (poliginija)	8.9	0,0046	0,00286	0,626	0,294	0,543	141	165	-0,001	0,010
Sveobuhvatno znanje muškaraca u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	0,1232	0,01604	0,130	0,231	0,481	91	98	0,091	0,155
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,3574	0,02079	0,058	0,499	0,706	241	266	0,316	0,398
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,0316	0,01013	0,321	0,722	0,849	192	216	0,012	0,052
Muškarci koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.6	0,0106	0,00558	0,528	0,789	0,888	241	266	0,000	0,022
Seksualno aktivni muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.7	0,0465	0,02481	0,534	0,833	0,913	55	61	-0,004	0,097
Spolni odnos muškaraca dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	0,2387	0,02764	0,116	0,408	0,639	91	98	0,183	0,294
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalne partnerice	9.16	*	*	*	*	*	40	41	*	*
DJECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast)	2.1a	0,0684	0,01706	0,249	0,667	0,817	117	147	0,034	0,102
Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast)	2.2a	0,1429	0,02505	0,175	0,733	0,856	115	144	0,093	0,193
Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu)	2.3a	0,0598	0,01108	0,185	0,315	0,561	116	145	0,038	0,082
Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	2.6	*	*	*	*	*	12	16	*	*
Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	2.14	0,3499	0,04453	0,127	0,532	0,729	49	62	0,260	0,439
Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	–	*	*	*	*	*	26	33	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	–	*	*	*	*	*	25	31	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	–	*	*	*	*	*	23	28	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)	–	*	*	*	*	*	23	28	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	–	*	*	*	*	*	26	33	*	*
Dijareja tokom prethodne dvije sedmice	–	0,0727	0,01554	0,214	0,548	0,740	123	154	0,042	0,104
Bolest praćena kašljem tokom prethodne dvije sedmice	–	0,0626	0,01732	0,277	0,782	0,884	123	154	0,028	0,097
Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	3.8	*	*	*	*	*	9	10	*	*
Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	3.10	*	*	*	*	*	8	9	*	*
Podrška učenju	6.1	0,4231	0,03472	0,082	0,301	0,549	49	62	0,353	0,493
Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	6.7	0,0189	0,01339	0,707	0,589	0,768	49	62	-0,008	0,046
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	0,9641	0,01072	0,011	0,509	0,713	123	154	0,943	0,985

(*) Broj neponderisanih slučajeva je manji od 50.

Tabela SE.5: Uzoračke greške: BD, istraživanje o romskoj populaciji

Standardne greške, koeficijenti varijacije, efekti dizajna (*deff*), kvadratni korijeni efekta dizajna (*deft*) i granice intervala povjerenja za izabrane pokazatelje

	MICS pokazatelj	Vrijednost (*r*)	Standardna greška (*se*)	Koeficijent varijacije (*se/r*)	Efekat dizajna (*deff*)	Kvadratni korijen efekta dizajna (*deft*)	Ponderisani broj	Neponderisani broj	Granice intervala povjerenja	
									r - 2se	*r + 2se*
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	4.1	1,0000	0,00000	0,000	N/A	N/A	282	70	1,000	1,000
Korištenje poboljšane sanitacije	4.3	0,9889	0,00863	0,009	0,468	0,684	282	70	0,972	1,006
Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	7.5	*	*	*	*	*	17	16	*	*
Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	9.18	0,0534	0,03997	0,748	4,107	2,026	137	131	-0,027	0,134
Nasilno discipliniranje	8.5	*	*	*	*	*	107	46	*	*
ŽENE										
Trudnice	–	0,0282	0,01538	0,546	0,605	0,778	71	71	-0,003	0,059
Rađanje djece u ranoj životnoj dobi	5.2	*	*	*	*	*	15	15	*	*
Stopa prevalence kontracepcije	5.3	0,5179	0,05209	0,101	0,598	0,773	56	56	0,413	0,622
Nezadovoljene potrebe	5.4	0,0893	0,02973	0,333	0,598	0,773	56	56	0,030	0,149
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje jednom od strane stručnog osoblja	5.5a	*	*	*	*	*	15	15	*	*
Pokrivenost prenatalnom zaštitom – najmanje četiri puta od strane bilo koga	5.5b	*	*	*	*	*	15	15	*	*
Pomoć stručne osobe pri porođaju	5.7	*	*	*	*	*	15	15	*	*
Porođaji u zdravstvenim ustanovama	5.8	*	*	*	*	*	15	15	*	*
Porođaji carskim rezom	5.9	*	*	*	*	*	15	15	*	*
Pismenost žena u dobi od 15 do 24 godine	7.1	*	*	*	*	*	25	25	*	*
Brak prije 18. godine života	8.7	0,6393	0,04452	0,070	0,516	0,718	61	61	0,550	0,729
Brak između muškarca i više žena (poliginija)	8.9	0,0357	0,01935	0,542	0,598	0,773	56	56	-0,003	0,074
Sveobuhvatno znanje žena u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	*	*	*	*	*	25	25	*	*
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,4789	0,04634	0,097	0,602	0,776	71	71	0,386	0,572
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,0385	0,02016	0,524	0,560	0,748	52	52	-0,002	0,079
Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.6	0,0000	0,00000	0,000	N/A	N/A	71	71	0,000	0,000
Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja	9.7	*	*	*	*	*	21	21	*	*
Spolni odnos žena dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	*	*	*	*	*	25	25	*	*
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri	9.16	*	*	*	*	*	4	4	*	*
MUŠKARCI										
Pismenost među muškarcima u dobi od 15 do 24 godine	7.1	*	*	*	*	*	21	21	*	*
Brak prije 18. godine života	8.7	0,4074	0,05023	0,123	0,554	0,744	54	54	0,307	0,508
Brak s više žena (poliginija)	8.9	0,0000	0,00000	0,000	N/A	N/A	53	53	0,000	0,000
Sveobuhvatno znanje muškaraca u dobi od 15 do 24 godine o prevenciji HIV-a	9.2	*	*	*	*	*	21	21	*	*
Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete	9.3	0,3438	0,05146	0,150	0,740	0,860	64	64	0,241	0,447
Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om	9.4	0,0000	0,00000	0,000	N/A	N/A	51	51	0,000	0,000
Muškarci koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.6	0,0000	0,00000	0,000	N/A	N/A	64	64	0,000	0,000
Seksualno aktivni muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su testirani na HIV i koji su upoznati s rezultatom testiranja	9.7	*	*	*	*	*	18	18	*	*
Spolni odnos muškaraca dobi od 15 do 24 godine prije 15. godine života	9.11	*	*	*	*	*	21	21	*	*
Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalne partnerice	9.16	*	*	*	*	*	6	6	*	*
DJECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast)	2.1a	0,1346	0,03995	0,297	0,699	0,836	54	52	0,053	0,216
Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast)	2.2a	0,1765	0,05133	0,291	0,907	0,952	53	51	0,072	0,281
Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu)	2.3a	*	*	*	*	*	51	49	*	*
Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	2.6	*	*	*	*	*	6	6	*	*
Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	2.14	*	*	*	*	*	16	15	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	–	*	*	*	*	*	15	14	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	–	*	*	*	*	*	15	14	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	–	*	*	*	*	*	15	14	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)	–	*	*	*	*	*	13	13	*	*
Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	–	*	*	*	*	*	15	14	*	*
Dijareja tokom prethodne dvije sedmice	–	0,0370	0,01974	0,533	0,579	0,761	56	54	-0,003	0,077
Bolest praćena kašljem tokom prethodne dvije sedmice	–	0,0185	0,01452	0,784	0,615	0,784	56	54	-0,011	0,048
Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	3.8	*	*	*	*	*	2	2	*	*
Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	3.10	*	*	*	*	*	1	1	*	*
Podrška učenju	6.1	*	*	*	*	*	27	26	*	*
Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	6.7	*	*	*	*	*	27	26	*	*
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	0,9630	0,02849	0,030	1,206	1,098	56	54	0,905	1,021

(*) Broj neponderisanih slučajeva je manji od 50.
N/A: nije primjenjivo

Dodatak D.
Tabele o kvaliteti podataka

Tabela DQ.1: Raspodjela članova domaćinstava prema dobi

Raspodjela članova domaćinstava za svako godište prema spolu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Muškarci		Žene			Muškarci		Žene	
	Broj	Procenat	Broj	Procenat		Broj	Procenat	Broj	Procenat
0	81	2,7	61	2,1	45	36	1,2	37	1,3
1	81	2,7	68	2,4	46	34	1,1	40	1,4
2	70	2,3	83	2,9	47	25	0,9	29	1,0
3	97	3,2	75	2,6	48	24	0,8	27	0,9
4	69	2,3	68	2,4	49	33	1,1	21	0,7
5	82	2,7	75	2,6	50	38	1,3	38	1,3
6	72	2,4	74	2,6	51	29	1,0	28	1,0
7	74	2,5	59	2,1	52	22	0,7	36	1,3
8	63	2,1	68	2,4	53	23	0,8	16	0,6
9	56	1,9	54	1,9	54	23	0,8	23	0,8
10	78	2,6	65	2,3	55	21	0,7	25	0,9
11	76	2,5	76	2,7	56	15	0,5	13	0,5
12	56	1,9	73	2,6	57	18	0,6	25	0,9
13	67	2,2	67	2,3	58	13	0,4	16	0,6
14	76	2,6	71	2,5	59	13	0,4	16	0,6
15	67	2,2	43	1,5	60	14	0,5	11	0,4
16	62	2,1	65	2,3	61	13	0,4	14	0,5
17	74	2,5	73	2,5	62	10	0,3	12	0,4
18	59	2,0	42	1,5	63	11	0,4	9	0,3
19	61	2,0	59	2,1	64	7	0,2	8	0,3
20	75	2,5	63	2,2	65	9	0,3	7	0,2
21	74	2,5	61	2,1	66	3	0,1	2	0,1
22	55	1,8	58	2,0	67	5	0,2	8	0,3
23	57	1,9	45	1,6	68	5	0,2	10	0,4
24	52	1,7	42	1,5	69	2	0,1	7	0,2
25	57	1,9	55	1,9	70	4	0,1	6	0,2
26	55	1,8	45	1,6	71	5	0,2	4	0,1
27	40	1,3	32	1,1	72	7	0,2	6	0,2
28	42	1,4	42	1,5	73	2	0,1	2	0,1
29	43	1,4	44	1,5	74	0	0,0	1	0,0
30	53	1,8	36	1,3	75	4	0,1	2	0,1
31	36	1,2	41	1,4	76	4	0,1	1	0,1
32	39	1,3	34	1,2	77	2	0,1	6	0,2
33	27	0,9	38	1,3	78	1	0,0	2	0,1
34	32	1,1	39	1,4	79	4	0,1	3	0,1
35	39	1,3	35	1,2	80	1	0,0	2	0,1
36	40	1,3	32	1,1	81	1	0,0	3	0,1
37	40	1,3	30	1,1	82	0	0,0	2	0,1
38	23	0,8	51	1,8	83	0	0,0	1	0,0
39	29	1,0	39	1,4	84	1	0,0	0	0,0
40	30	1,0	36	1,3	85+	0	0,0	1	0,0
41	36	1,2	33	1,1					
42	45	1,5	28	1,0	NZ/nedostaje	1	0,0	0	0,0
43	26	0,9	28	1,0					
44	40	1,4	32	1,1	**Ukupno**	2.992	100,0	2.860	100,0

Tabela DQ.2: Raspodjela podobnih i anketiranih žena prema dobi

Ženski članovi domaćinstva u dobi od deset do 54 godine, anketirane žene u dobi od 15 do 49 godina i procenat podobnih anketiranih žena, prema petogodišnjim dobnim grupama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ženski članovi domaćinstva u dobi od deset do 54 godine	Anketirane žene u dobi od 15 do 49 godina		Procenat podobnih anketiranih žena (Stopa anketiranja)
	Broj	Broj	Procenat	
Dob (u godinama)				
10-14	351	N/A	N/A	N/A
15-19	282	253	18,3	89,5
20-24	270	259	18,8	96,0
25-29	218	206	15,0	94,7
30-34	188	185	13,4	98,4
35-39	188	181	13,2	96,7
40-44	157	146	10,6	92,9
45-49	154	147	10,7	95,8
50-54	140	N/A	N/A	N/A
Ukupno (15-49)	1.456	1.377	100,0	94,6
Omjer 50-54 : 45-49				0,91

N/A: nije primjenjivo

Tabela DQ.2M: Raspodjela podobnih i anketiranih muškaraca prema dobi

Muški članovi domaćinstva u dobi od deset do 54 godine, anketirani muškarci u dobi od 15 do 49 godina i procenat podobnih anketiranih muškaraca, prema petogodišnjim dobnim grupama, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Muški članovi domaćinstva u dobi od deset do 54 godine	Anketirani muškarci u dobi od 15 do 49 godina		Procenat podobnih anketiranih muškaraca (Stopa anketiranja)
	Broj	Broj	Procenat	
Dob (u godinama)				
10-14	353	N/A	N/A	N/A
15-19	323	302	20,6	93,4
20-24	313	288	19,7	92,2
25-29	238	224	15,3	94,0
30-34	187	174	11,9	93,1
35-39	171	165	11,2	96,2
40-44	177	173	11,8	97,5
45-49	153	142	9,6	92,5
50-54	134	N/A	N/A	N/A
Ukupno (15-49)	1.562	1.467	100,0	93,9
Omjer 50-54 : 45-49				0,88

N/A: nije primjenjivo

Tabela DQ.3: Raspodjela djece mlađe od pet godina u domaćinstvu i upitnika za djecu mlađu od pet godina prema dobi

Djeca-članovi domaćinstva mlađa od osam godina, djeca mlađa od pet godina čije su majke/staratelji anketirani i procenat djece mlađe od pet godina čije su majke/staratelji anketirani, prema dobi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Djeca-članovi domaćinstava mlađa od osam godina	Anketirana djeca mlađa od pet godina		Procenat podobne anketirane djece mlađe od pet godina (Stopa anketiranja)
	Broj	Broj	Procenat	
Dob (u godinama)				
0	142	141	19,0	98,9
1	149	147	19,8	98,5
2	153	151	20,3	98,6
3	172	169	22,8	98,2
4	137	135	18,2	98,1
5	157	N/A	N/A	N/A
6	147	N/A	N/A	N/A
7	134	N/A	N/A	N/A
Ukupno (0-4)	754	742	100,0	98,5
Omjer 5:4				1,14

N/A: nije primjenjivo

Tabela DQ.4: Stope anketiranja žena prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstava

Ženski članovi domaćinstva u dobi od 15 do 49 godina, anketirane žene u dobi od 15 do 49 godina i procenat podobnih anketiranih žena, prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstva, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Ženski članovi domaćinstva u dobi od 15 do 49 godina		Anketirane žene u dobi od 15 do 49 godina		Procenat podobnih žena koje su anketirane (Stopa anketiranja)
	Broj	Procenat	Broj	Procenat	
Administrativne jedinice					
FBiH	1.144	78,6	1.089	79,1	95,2
RS	237	16,2	214	15,5	90,5
BD	75	5,2	74	5,4	98,6
Veličina domaćinstva					
1-3 članova	407	28,0	388	28,2	95,3
4-6 članova	800	55,0	758	55,0	94,7
7+ članova	249	17,1	231	16,8	93,1
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva					
Bez formalnog obrazovanja	337	23,2	320	23,2	94,8
Osnovno	902	62,0	857	62,2	95,0
Srednje+	217	14,9	201	14,6	92,5
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	254	17,4	242	17,6	95,3
Drugi kvintil	275	18,9	254	18,4	92,2
Srednji kvintil	301	20,7	280	20,3	93,2
Četvrti kvintil	283	19,4	270	19,6	95,7
Najbogatiji	344	23,6	331	24,0	96,2
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	830	57,0	776	56,3	93,6
Najbogatijih 40 procenata	626	43,0	601	43,7	96,0
Maternji jezik nositelja domaćinstva					
Romski	824	56,6	786	57,1	95,4
Drugi	629	43,2	588	42,7	93,5
Bez odgovora/ne zna	3	0,2	3	0,2	100,0
Ukupno	1.456	100,0	1.377	100,0	94,6

Tabela DQ.4M: Stope anketiranja muškaraca prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstava

Muški članovi domaćinstva u dobi od 15 do 49 godina, anketirani muškarci u dobi od 15 do 49 godina i procenat podobnih anketiranih muškaraca, prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstva, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Muški članovi domaćinstva u dobi od 15 do 49 godina		Anketirani muškarci u dobi od 15 do 49 godina		Procenat podobnih muškaraca koji su anketirani (Stopa anketiranja)
	Broj	Procenat	Broj	Procenat	
Administrativne jedinice					
FBiH	1.235	79,0	1.182	80,6	95,8
RS	258	16,5	218	14,8	84,3
BD	69	4,4	67	4,6	97,0
Veličina domaćinstva					
1-3 članova	451	28,9	431	29,4	95,6
4-6 članova	828	53,0	769	52,5	93,0
7+ članova	284	18,2	266	18,2	94,0
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva					
Bez formalnog obrazovanja	340	21,7	320	21,8	94,4
Osnovno	985	63,0	930	63,4	94,5
Srednje+	238	15,2	216	14,8	91,0
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	264	16,9	252	17,2	95,6
Drugi kvintil	285	18,3	262	17,9	92,0
Srednji kvintil	338	21,6	320	21,8	94,9
Četvrti kvintil	336	21,5	316	21,6	94,2
Najbogatiji	339	21,7	315	21,5	92,9
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	887	56,8	835	56,9	94,2
Najbogatijih 40 procenata	675	43,2	632	43,1	93,6
Maternji jezik nositelja domaćinstva					
Romski	889	56,9	850	57,9	95,6
Drugi	671	43,0	615	42,0	91,7
Bez odgovora/ne zna	2	0,1	2	0,1	100,0
Ukupno	1.562	100,0	1.467	100,0	93,9

Tabela DQ.5: Stope anketiranja djece mlađe od pet godina prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstava

Djeca-članovi domaćinstva koja su mlađa od pet godina, popunjeni upitnici za djecu i procenat djece mlađe od pet godina za koju je popunjen upitnik, prema socioekonomskim karakteristikama domaćinstva, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Djeca-članovi domaćinstva mlađa od pet godina		Djeca mlađa od pet godina za koju je popunjen upitnik		Procenat podobne anketirane djece mlađe od pet godina (Stopa anketiranja)
	Broj	Procenat	Broj	Procenat	
Administrativne jedinice					
FBiH	574	76,1	567	76,3	98,7
RS	123	16,4	119	16,1	96,5
BD	56	7,5	56	7,6	100,0
Veličina domaćinstva					
1-3 članova	136	18,1	136	18,4	100,0
4-6 članova	444	58,8	436	58,7	98,2
7+ članova	174	23,1	170	23,0	98,0
Nivo obrazovanja nositelja domaćinstva					
Bez formalnog obrazovanja	209	27,8	209	28,2	100,0
Osnovno	442	58,6	432	58,2	97,7
Srednje+	103	13,6	101	13,6	98,5
Kvintili indeksa imovinskog stanja					
Najsiromašniji	222	29,5	215	28,9	96,6
Drugi kvintil	180	23,9	179	24,2	99,6
Srednji kvintil	124	16,5	121	16,3	97,4
Četvrti kvintil	125	16,6	125	16,9	100,0
Najbogatiji	102	13,5	102	13,7	100,0
Indeks imovinskog stanja					
Najsiromašnijih 60 procenata	527	69,8	515	69,4	97,9
Najbogatijih 40 procenata	227	30,2	227	30,6	100,0
Maternji jezik nositelja domaćinstva					
Romski	457	60,7	452	60,9	98,8
Drugi	296	39,2	290	39,0	98,0
Bez odgovora/ne zna	1	0,1	1	0,1	100,0
Ukupno	754	100,0	742	100,0	98,5

Tabela DQ.6: Cjelovitost izvještavanja

Procenat opservacija kojima nedostaju podaci za odabrana pitanja i pokazatelje, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

Upitnik i vrsta podataka koji nedostaju	Referentna grupa	Procent s odgovorima koji nedostaju/ koji su nepotpuni*	Broj slučajeva
Domaćinstvo			
Dob	Svi članovi domaćinstva	0,0	5.864
Vrijeme početka intervjua	Sva anketirana domaćinstva	0,0	1.544
Vrijeme kraja intervjua	Sva anketirana domaćinstva	0,0	1.544
Žene			
Datum rođenja žene	Sve žene u dobi od 15 do 49 godina		
Samo mjesec		0,6	1.380
Mjesec i godina		0,3	1.380
Datum prvog porođaja	Sve žene u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile najmanje jedno živorođeno dijete		
Samo mjesec		2,5	1.003
Mjesec i godina		1,0	1.003
Pune godine od prvog porođaja	Sve žene u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile najmanje jedno živorođeno dijete, a kod kojih nije poznata godina prvog porođaja	12,2	10
Datum posljednjeg porođaja	Sve žene u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u protekle dvije godine		
Samo mjesec		0,5	1.003
Mjesec i godina		0,3	1.003
Datum prvog stupanja u brak/zajednicu	Sve žene u dobi od 15 do 49 godina koje su se udavale		
Samo mjesec		15,8	1.121
Mjesec i godina		8,0	1.121
Dob prilikom prvog stupanja u brak/zajednicu	Sve žene u dobi od 15 do 49 godina koje su se udavale, a kod kojih nije poznata godina prvog vjenčanja/stupanja u zajednicu	0,5	1.121
Dob prilikom prvog spolnog odnosa	Sve žene u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos	0,3	331
Vrijeme proteklo od posljednjeg spolnog odnosa	Sve žene u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos	0,3	331
Vrijeme početka intervjua	Sve anketirane žene	0,1	1.380
Vrijeme kraja intervjua	Sve anketirane žene	0,2	1.380
Muškarci			
Datum rođenja muškarca	Svi muškarci u dobi od 15 do 49 godina		
Samo mjesec		0,1	1.456
Mjesec i godina		0,0	1.456
Datum prvog stupanja u brak/zajednicu	Svi muškarci u dobi od 15 do 49 godina koji su se ženili		
Samo mjesec		11,5	985
Mjesec i godina		1,9	985
Dob prilikom prvog stupanja u brak/zajednicu	Svi muškarci u dobi od 15 do 49 godina koji su se ženili, a kod kojih nije poznata godina prvog vjenčanja/stupanja u zajednicu	1,3	985
Dob prilikom prvog spolnog odnosa	Svi muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos	0,2	409
Vrijeme proteklo od posljednjeg spolnog odnosa	Svi muškarci u dobi od 15 do 24 godine koji su imali spolni odnos	0,5	409
Vrijeme početka intervjua	Svi anketirani muškarci	0,1	1.456
Vrijeme kraja intervjua	Svi anketirani muškarci	0,1	1.456
Djeca mlađa od pet godina			
Datum rođenja djeteta	Sva djeca mlađa od pet godina		
Samo mjesec		0,4	748
Mjesec i godina		0,0	748
Antropometrija	Sva djeca mlađa od pet godina		
Težina		3,4	748
Visina		5,9	748
Težina i visina		3,4	748
Vrijeme početka intervjua	Sva djeca mlađa od pet godina	0,1	748
Vrijeme kraja intervjua	Sva djeca mlađa od pet godina	0,1	748

* Uključujući i odgovor „Ne znam"

Tabela DQ.7: Cjelovitost podataka za antropometrijske pokazatelje

Raspodjela djece mlađe od pet godina prema cjelovitosti podataka potrebnih za pripremu antropometrijskih pokazatelja, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Validna težina i datum rođenja	Razlog za isključenje iz analize				Validna visina i datum rođenja	Razlog za isključenje iz analize				Validna težina i visina	Razlog za isključenje iz analize				Ukupno	Broj djece mlađe od pet godina
		Težina nije izmjerena	Nepotpun datum rođenja	Označeni slučajevi (ekstremi)	Ukupno		Visina nije izmjerena	Nepotpun datum rođenja	Označeni slučajevi (ekstremi)	Ukupno		Težina nije izmjerena	Visina nije izmjerena	Označeni slučajevi (ekstremi)	Ukupno		
Težina prema uzrastu																	
<6 mjeseci	98,6	1,4	0,0	0,0	100,0	96,1	3,2	0,5	0,1	100,0	92,5	5,3	0,5	1,6	100,0	6,8	74
6-11 mjeseci	94,4	5,6	0,0	0,0	100,0	94,0	4,5	0,8	0,8	100,0	89,2	9,5	0,7	0,0	100,0	14,1	71
12-23 mjeseca	94,6	4,7	0,7	0,0	100,0	95,3	3,5	1,2	0,0	100,0	89,2	9,5	0,7	0,0	100,0	10,8	148
24-35 mjeseci	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	97,3	0,7	0,0	2,0	100,0	97,3	0,7	0,0	2,0	100,0	2,7	150
36-47 mjeseci	95,3	3,5	1,2	0,0	100,0	91,9	5,8	1,2	1,2	100,0	91,9	5,8	1,2	1,2	100,0	8,1	172
48-59 mjeseci	94,0	4,5	0,8	0,8	100,0	94,7	4,5	0,8	0,0	100,0	94,7	4,5	0,8	0,0	100,0	5,3	133
Ukupno	96,1	3,2	0,5	0,1	100,0	92,5	5,3	0,5	1,6	100,0	92,5	5,3	0,5	1,6	100,0	7,5	748
Visina prema uzrastu																	
<6 mjeseci	93,2	2,7	0,0	4,1	100,0												
6-11 mjeseci	85,9	9,9	0,0	4,2	100,0												
12-23 mjeseca	89,2	9,5	0,7	0,7	100,0												
24-35 mjeseci	97,3	0,7	0,0	2,0	100,0												
36-47 mjeseci	91,9	5,8	1,2	1,2	100,0												
48-59 mjeseci	94,7	4,5	0,8	0,0	100,0												
Ukupno	92,5	5,3	0,5	1,6	100,0												
Težina u odnosu na visinu																	
<6 mjeseci	93,2	0,0	1,4	4,1	100,0												
6-11 mjeseci	85,9	0,0	4,2	4,2	100,0												
12-23 mjeseca	88,5	0,0	4,7	1,4	100,0												
24-35 mjeseci	96,7	0,0	0,7	2,7	100,0												
36-47 mjeseci	91,3	0,0	2,3	1,7	100,0												
48-59 mjeseci	89,5	0,0	0,0	5,3	100,0												
Ukupno	91,2	0,0	2,1	2,9	100,0												

Tabela DQ.9: Opservacija mjesta za pranje ruku

Procenat mjesta za pranje ruku koje su anketara pregledali u svim anketiranim domaćinstvima, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Mjesto za pranje ruku				Ukupno	Broj anketiranih domaćinstava
	Opservirano	Nije opservirano				
		Ne nalazi se u stambenoj jedinici ili na imanju	Nije data dozvola da se vidi mjesto	Drugo		
Administrativne jedinice						
FBiH	94,1	4,1	0,0	1,7	100,0	1.147
RS	95,7	3,4	0,0	0,9	100,0	327
BD	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	70
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	80,2	14,1	0,0	5,7	100,0	298
Drugi kvintil	95,3	3,1	0,0	1,6	100,0	318
Srednji kvintil	97,8	1,6	0,0	0,3	100,0	315
Četvrti kvintil	99,7	0,3	0,0	0,0	100,0	301
Najbogatiji	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	312
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	91,3	6,1	0,0	2,5	100,0	931
Najbogatijih 40 procenata	99,8	0,2	0,0	0,0	100,0	613
Ukupno	94,7	3,8	0,0	1,5	100,0	1.544

Tabela DQ.10: Opservacija rodnih listova djece mlađe od pet godina

Procentualna raspodjela djece mlađe od pet godina prema prisustvu rodnog lista i procenat rodnih listova koji su viđeni, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Dijete nema rodni list	Dijete ima rodni list		Ne zna/ bez odgovora	Ukupno	Procenat rodnih listova koje su anketari vidjeli (1)/ (1+2)*100	Broj djece mlađe od pet godina
		Anketari vidjeli (1)	Anketari nisu vidjeli (2)				
Administrativne jedinice							
FBiH	6,9	74,4	18,7	0,0	100,0	79,9	540
RS	5,2	70,1	24,7	0,0	100,0	74,0	154
BD	3,7	96,3	0,0	0,0	100,0	100,0	54
Dob djeteta (u godinama)							
0	14,0	71,3	14,7	0,0	100,0	82,9	143
1	3,4	74,5	22,1	0,0	100,0	77,1	149
2	4,0	79,5	16,6	0,0	100,0	82,8	151
3	5,2	77,9	16,9	0,0	100,0	82,2	172
4	5,3	71,4	23,3	0,0	100,0	75,4	133
Ukupno	6,3	75,1	18,6	0,0	100,0	80,2	748

Tabela DQ.11: Opservacija kartona za vakcinaciju

Procentualna raspodjela djece mlađe od pet godina prema prisustvu kartona za vakcinaciju i procenat kartona za vakcinaciju koji su viđeni, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Dijete nema karton za vakcinaciju		Dijete ima karton za vakcinaciju		Ne zna/ nedostaje	Ukupno	Procenat kartona za vakcinaciju koje su anketari vidjeli (1)/(1+2)*100	Broj djece mlađe od pet godina
	Dijete je prije imalo karton za vakcinaciju	Nikada nije imalo karton za vakcinaciju	Anketari vidjeli (1)	Anketari nisu vidjeli (2)				
Administrativne jedinice								
FBiH	5,0	18,0	33,7	20,2	0,4	100,0	62,5	540
RS	4,5	13,0	42,2	13,6	0,0	100,0	75,6	154
BD	0,0	1,9	61,1	1,9	0,0	100,0	97,1	54
Dob djeteta (u godinama)								
0	2,1	16,1	39,2	16,8	0,7	100,0	70,0	143
1	5,4	16,1	42,3	14,8	0,7	100,0	74,1	149
2	3,3	16,6	36,4	20,5	0,0	100,0	64,0	151
3	5,8	14,5	32,0	20,3	0,0	100,0	61,1	172
4	6,0	15,8	38,3	14,3	0,0	100,0	72,9	133
Ukupno	4,5	15,8	37,4	17,5	0,3	100,0	68,1	748

Tabela DQ.12: Prisustvo majke u domaćinstvu i osoba s kojom je popunjavan Upitnik za djecu mlađu od pet godina

Raspodjela djece mlađe od pet godina prema tome da li im majka živi u istom domaćinstvu i osoba s kojom je popunjavan Upitnik za djecu mlađu od pet godina, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Majka živi u domaćinstvu	Majka ne živi u domaćinstvu			Ukupno	Broj djece mlađe od pet godina
	Anketirana majka	Anketiran otac	Anketirana druga odrasla ženska osoba	Anketirana druga odrasla muška osoba		
Dob (u godinama)						
0	97,6	0,7	0,8	0,8	100,0	142
1	98,2	0,5	1,2	0,0	100,0	149
2	93,2	0,6	4,6	1,6	100,0	153
3	93,8	2,8	2,7	0,7	100,0	172
4	94,5	3,5	0,6	1,4	100,0	137
Ukupno	95,4	1,7	2,1	0,9	100,0	754

Tabela DQ.13: Izbor djece uzrasta od dvije do 14 godina za modul o discipliniranju djece

Procenat domaćinstava s najmanje dvoje djece uzrasta od dvije do 14 godina u kojima je izvršen tačan izbor jednog djeteta za modul o discipliniranju djece, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Procenat domaćinstava u kojima je izvršen tačan izbor djeteta	Broj domaćinstava s dva ili više djece uzrasta od dvije do 14 godina
Administrativne jedinice		
FBiH	95,8	384
RS	92,0	112
BD	93,9	33
Broj djece uzrasta od dvije do 14 godina		
2	96,2	263
3	96,6	145
4	91,4	70
5+	88,2	51
Ukupno	94,9	529

Tabela DQ.14: Pohađanje škole prema dobi

Raspodjela populacije članova domaćinstava u dobi od pet do 24 godine prema nivou obrazovanja i razreda koji pohađaju u sadašnjoj (ili najskorijoj) školskoj godini, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Trenutno pohađa																			Ne pohađa školu	Ukupno	Broj članova domaćinstva
	Predškolsko obrazovanje	Osnovna škola Razred									Srednja škola Razred				Bez odgovora	Više od srednje škole	Bez odgovora/ ne zna					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4								
Dob na početku školske godine (u godinama)																						
5	2,4	4,8	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										91,2	100,0	132
6	2,6	41,4	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										50,0	100,0	158
7	0,8	20,1	42,5	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										33,3	100,0	129
8	0,0	8,9	20,5	37,9	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										28,3	100,0	117
9	0,0	5,3	8,6	19,5	38,4	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0										21,6	100,0	132
10	0,0	1,9	,7	9,5	28,4	36,4	3,6	0,0	0,0	0,0										19,4	100,0	143
11	0,0	1,5	2,5	4,7	10,1	27,5	26,7	6,2	0,0	0,0										20,9	100,0	143
12	0,0	1,0	1,6	4,9	7,5	7,1	18,6	31,3	3,8	0,0										24,2	100,0	120
13	0,0	0,5	0,0	2,4	1,2	6,3	5,2	23,4	23,1	0,0										34,6	100,0	147
14	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,9	7,1	8,9	23,9	0,0										36,3	100,0	138
15	0,0	2,6	1,6	0,0	0,0	0,0	1,0	7,8	8,8	0,0										56,7	100,0	114
16	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2	3,4	3,6	0,0										64,6	100,0	127
17	0,0	0,7	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,0										72,3	100,0	145
18	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										81,3	100,0	109
19	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										89,7	100,0	110
20	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0										96,6	100,0	146
21	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										93,6	100,0	123
22	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0										96,4	100,0	110
23	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										98,1	100,0	99
24	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										98,2	100,0	105

Tabela DQ.15: Odnos spolova na rođenju kod rođene djece i žive djece

Odnos spolova (broj muške djece na 100 ženske dece) kod rođene djece (na rođenju), žive djece i preminule djece, a prema dobi žena, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

	Rođena djeca			Živa djeca			Preminula djeca			
	Broj rođenih sinova	Broj rođenih kćerki	Odnos spolova na rođenju	Broj rođenih sinova	Broj rođenih kćerki	Odnos spolova	Broj rođenih sinova	Broj rođenih kćerki	Odnos spolova	Broj žena
Dob (u godinama)										
15-19	50	40	1,25	49	40	1,23	1	0	–	258
20-24	179	151	1,19	175	150	1,17	4	1	4,00	256
25-29	243	209	1,16	233	206	1,13	10	3	3,33	205
30-34	301	273	1,10	295	265	1,11	6	8	0,75	185
35-39	334	311	1,07	322	303	1,06	12	8	1,50	181
40-44	258	222	1,16	246	216	1,14	12	6	2,00	148
45-49	287	245	1,17	277	237	1,17	10	8	1,25	147
Ukupno	1.652	1.451	1,16	1.597	1.417	1,14	55	34	2,14	1.380

Grafikon DQ.1: Ukupan broj ženske i muške populacije u domaćinstvima prema dobi, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.–2012.

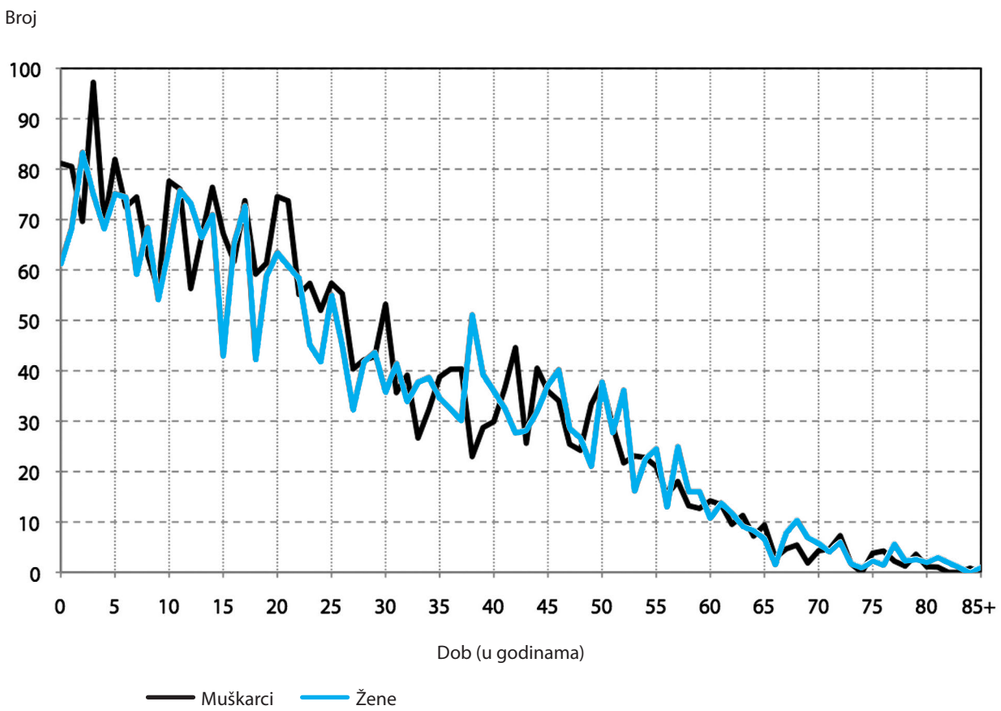

Dodatak E. Pokazatelji MICS4 o romskoj populaciji u BiH: brojnici i nazivnici

MICS4 POKAZATELJ [M]		Modul[50]	Brojnik	Nazivnik	MDG[51]
1. SMRTNOST DJECE					
1.1	Stopa smrtnosti djece do pet godina	CM	Vjerovatnoća smrtnosti do navršene 5. godine		MDG 4.1
1.2	Stopa smrtnosti dojenčadi	CM	Vjerovatnoća smrtnosti do navršene 1. godine		MDG 4.2
2. ISHRANA					
2.1a 2.1b	Prevalenca pothranjenosti (manja težina u odnosu na uzrast)	AN	Broj djece mlađe od pet godina čija je težina: (a) za dvije standardne devijacije (umjereno i ozbiljno), (b) za više od tri standardne devijacije (ozbiljno) ispod medijane težine za uzrast prema standardu SZO-a.	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	MDG 1.8
2.2a 2.2b	Prevalenca niskog rasta (manja visina u odnosu na uzrast)	AN	Broj djece mlađe od pet godina čija je visina: (a) za dvije standardne devijacije (umjereno i ozbiljno), (b) za više od tri standardne devijacije (ozbiljno) ispod medijane visine za uzrast prema standardu SZO-a.	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	
2.3a 2.3b	Prevalenca mršavosti (manja težina u odnosu na visinu)	AN	Broj djece mlađe od pet godina čija je težina u odnosu na visinu (a) za dvije standardne devijacije (umjereno i ozbiljno), (b) za više od tri standardne devijacije (ozbiljno) ispod medijane težine u odnosu na visinu za uzrast prema standardu SZO-a.	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	
2.4.	Djeca ikada dojena	MN	Broj žena sa živorođenom djecom u periodu od dvije godine prije istraživanja koje su dojile dijete bilo kada u tom periodu	Ukupan broj žena sa živorođenom djecom u periodu od dvije godine prije istraživanja	
2.5	Rani početak dojenja	MN	Broj žena sa živorođenom djecom u periodu od dvije godine prije istraživanja, koje su stavile novorođenu bebu na prsa u roku od sat vremena nakon porođaja	Ukupan broj žena sa živorođenom djecom u periodu od dvije godine prije istraživanja	
2.6	Isključivo dojenje do šestog mjeseca života	BF	Broj dojenčadi mlađe od šest mjeseci koja su isključivo dojena[52]	Ukupan broj dojenčadi mlađe od šest mjeseci	
2.7	Nastavljeno dojenje nakon navršene prve godine života	BF	Broj djece uzrasta od 12 do 15 mjeseci koja doje	Ukupan broj djece uzrasta od 12 do 15 mjeseci	
2.8	Nastavljeno dojenje do druge godine života	BF	Broj djece uzrasta od 20 do 23 mjeseca koja doje	Ukupan broj djece uzrasta od 20 do 23 mjeseca	

[M] Pokazatelj je izračunat i za muškarce iste dobne grupe. Računanje je izvedeno korištenjem modula iz „Upitnika za muškarce".

50 Neki pokazatelji su kreirani korištenjem pitanja iz nekoliko modula. U takvim slučajevima, prikazan je samo modul (moduli) koji posjeduje najviše potrebnih informacija.

51 MDG pokazatelji, od februara 2010. godine

52 Djeca koja doje i ne uzimaju neku drugu tečnost ili hranu, s izuzetkom rastvora za oralnu rehidraciju, vitamina, suplemenata vitamina minerala i lijekova.

MICS4 POKAZATELJ		Modul	Brojnik	Nazivnik	MDG
2.9	Pretežno dojenje do šestog mjeseca života	BF	Broj dojenčadi mlađe od šest mjeseci kojima je dojenje bilo glavni izvor ishrane[53] tokom prethodnog dana	Ukupan broj dojenčadi mlađe od šest mjeseci	
2.10	Period trajanja dojenja	BF	Dob u mjesecima kada 50 procenata djece u uzrastu od 0 do 35 mjeseci nije dobilo majčino mlijeko tokom prethodnog dana		
2.11	Hranjenje na flašicu s cuclom	BF	Broj djece mlađe od dvije godine koja su hranjena na flašicu tokom prethodnog dana	Ukupan broj djece mlađe od dvije godine	
2.12	Uvođenje čvrste, polučvrste ili meke/kašaste hrane	BF	Broj dojenčadi uzrasta od šest do osam mjeseci koja su dobila čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu hranu tokom prethodnog dana	Ukupan broj dojenčadi uzrasta od šest do osam mjeseci	
2.13	Minimalna učestalost hranjenja	BF	Broj djece uzrasta od šest do 23 mjeseca koja dobijaju čvrstu, polučvrstu i meku/kašastu hranu (i mliječnu ishranu za djecu koja ne doje) minimalan broj puta[54] ili više, u skladu s tim da li doje ili ne, tokom prethodnog dana	Ukupan broj djece uzrasta od šest do 23 mjeseca	
2.14	Dojenje u skladu s uzrastom djeteta	BF	Broj djece mlađe od dvije godine koja su dojena u skladu s uzrastom[55] tokom prethodnog dana	Ukupan broj djece mlađe od dvije godine	
2.15	Učestalost hranjenja mlijekom djece koja ne doje	BF	Broj djece koja ne doje uzrasta od šest do 23 mjeseca koja su dobila najmanje dva obroka na bazi mlijeka tokom prethodnog dana	Ukupan broj djece koja ne doje uzrasta od šest do 23 mjeseca	
2.18	Niska porođajna težina novorođenčadi	MN	Broj posljednje živorođene djece u periodu od dvije godine prije istraživanja koja su težila manje od 2.500 grama po rođenju	Ukupan broj posljednje živorođene djece u periodu od dvije godine prije istraživanja	
2.19	Novorođenčad vagana nakon porođaja	MN	Broj posljednje živorođene djece u periodu od dvije godine prije istraživanja koja su vagana nakon rođenja	Ukupan broj posljednje živorođene djece u periodu od dvije godine prije istraživanja	
3. ZDRAVLJE DJECE					
3.1	Pokrivenost imunizacijom protiv tuberkuloze	IM	Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci[56] koja su dobila BCG vakcinu do navršene godine dana života	Ukupan broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseca	
3.2	Pokrivenost imunizacijom protiv dječije paralize (poliomijelitis)	IM	Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci koja su dobila IPV3/OPV3 vakcinu do navršene godine dana života	Ukupan broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseca	
3.3	Pokrivenost imunizacijom protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja (DTP)	IM	Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci koja su dobila DTP3 vakcinu do navršene godine dana života	Ukupan broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseca	
3.4	Pokrivenost imunizacijom protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP)[56]	IM	Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci koja su dobila vakcinu protiv morbila, rubeole i parotitisa (MRP) do navršenih 18 mjeseci	Ukupan broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseca	MDG 4.3
3.5	Pokrivenost imunizacijom protiv hepatitisa B	IM	Broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseci koja su primila treću dozu vakcine protiv hepatitisa do navršene godine dana života	Ukupan broj djece uzrasta od 18 do 29 mjeseca	

53 Djeca koja doje i uzimaju određene tečnosti (vodu i tečnosti na bazi vode, obredne tečnosti, rastvor za oralnu rehidraciju, kapi, vitamine, minerale i lijekove), ali ne uzimaju ništa drugo (a posebno ne mlijeko koje nije ljudskog porijekla i tečnosti na bazi hrane).

54 Djeca koja doje: čvrsta, polučvrsta ili meka/kašasta hrana, dva puta za djecu uzrasta od šest do osam mjeseci, tri puta za djecu uzrasta od devet do 23 mjeseca; Djeca koja ne doje: čvrsta, polučvrsta ili meka/kašasta hrana, mliječna ishrana, četiri puta za djecu uzrasta od šest do 23 mjeseca.

55 Djeca mlađa od šest mjeseci koja su isključivo dojena i djeca uzrasta od šest do 23 mjeseca koja su dojena i koja su jela čvrstu, polučvrstu ili meku/kašastu hranu.

56 Pokazatelji 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 i 3.5 su u MICS4 za BiH izračunati za djecu uzrasta 18 do 29 mjeseci, a mogu biti izračunati i za drugu grupu djece, kao što je uzrast od 12 do 23 mjeseca ili 15 do 26 mjeseci, ovisno o rasporedu imunizacije.

57 U MICS4 BiH se ovaj pokazatelj računa na osnovu MRP vakcine protiv morbila, rubeole i parotitisa.

MICS4 POKAZATELJ		Modul	Brojnik	Nazivnik	MDG
3.8	Primjena oralne rehidracijske terapije uz nastavljeno hranjenje	CA	Broj djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u prethodne dvije sedmice koja su primila tretman za oralnu rehidraciju (rastvor za oralnu rehidraciju ili više tekućine) i nastavila jesti tokom perioda dijareje	Ukupan broj djece mlađe od pet godina koja su imala dijareju u prethodne dvije sedmice	
3.9	Traženje pomoći u slučaju sumnje na upalu pluća	CA	Broj djece mlađe od pet godina kod koje je postojala sumnja na upalu pluća u prethodne dvije sedmice, a koja su odvedena kod odgovarajućeg zdravstvenog radnika	Ukupan broj djece mlađe od pet godina kod koje je postojala sumnja na upalu pluća u prethodne dvije sedmice	
3.10	Antibiotsko liječenje u slučaju sumnje na upalu pluća	CA	Broj djece mlađe od pet godina kod koje je postojala sumnja na upalu pluća u prethodne dvije sedmice, a koja su primila antibiotike	Ukupan broj djece mlađe od pet godina kod koje je postojala sumnja na upalu pluća u prethodne dvije sedmice	
3.11	Čvrsto gorivo	HC	Broj članova u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva kao glavne energente za pripremanje hrane	Ukupan broj članova u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva kao glavne energente za pripremanje hrane	
4. VODA I SANITACIJA					
4.1	Korištenje poboljšanih izvora vode za piće	WS	Broj članova u domaćinstvima u kojima se koriste poboljšani izvori vode za piće	Ukupan broj članova u domaćinstvima	MDG 7.8
4.2	Pročišćavanje (kondicioniranje) vode za piće	WS	Broj članova domaćinstava u domaćinstvima koja koriste nepoboljšanu vodu za piće i koja na adekvatan način pročišćavaju vodu	Ukupan broj članova u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore vode za piće	
4.3	Korištenje poboljšane sanitacije	WS	Broj članova domaćinstava koji koriste poboljšane toalete koje ne dijele s drugima	Ukupan broj članova domaćinstava	MDG 7.9
4.4	Sigurno uklanjanje dječijih fekalija	CA	Broj djece mlađe od tri godine čija je posljednja stolica uklonjena na bezbjedan način	Ukupan broj djece tri od dvije godine	
4.5	Mjesto za pranje ruku	HW	Broj domaćinstava koja imaju posebno mjesto za pranje ruku s dostupnim sapunom i vodom	Ukupan broj domaćinstava	
4.6	Dostupnost sapuna	HW	Broj domaćinstava sa sapunom bilo gdje u domaćinstvu	Ukupan broj domaćinstava	
5. REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE					
5.1	Stopa rađanja među adolescenticama	CM	Dobno-specifična stopa fertiliteta kod žena u dobi od 15 do 19 godina u periodu od jedne godine prije istraživanja		MDG 5.4
5.2	Rađanje u ranoj životnoj dobi	CM	Broj žena u dobi od 20 do 24 godine koje su imale barem jedno živorođeno dijete prije svoje 18. godine	Ukupan broj žena u dobi od 20 do 24 godine	
5.3	Stopa prevalence kontracepcije	CP	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili zajednici i koje koriste (ili čiji partner koristi) neku metodu kontracepcije (bilo modernu ili tradicionalnu)	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili zajednici	MDG 5.3
5.4	Nezadovoljene potrebe[58]	UN	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili zajednici i koje su plodne te žele veći razmak između porođaja ili žele ograničiti broj djece i koje trenutno ne koriste kontracepciju	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su trenutno u braku ili zajednici	MDG 5.6
5.5a 5.5b	Pokrivenost prenatalnom zaštitom	MN	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina kojima je pružena prenatalna zaštita u periodu od dvije godine prije istraživanja: (a) najmanje jednom od strane stručnog osoblja, (b) najmanje četiri puta od strane bilo koga.	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja	MDG 5.5

58 Vidjeti priručnik za MICS4 za detaljnije objašnjenje.

MICS4	POKAZATELJ	Modul	Brojnik	Nazivnik	MDG
5.6	Sadržaj prenatalne zaštite	MN	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja, a kojima je izmjeren pritisak, uzet uzorak urina i krvi tokom posljednje trudnoće	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja	
5.7	Prisustvo stručne osobe pri porođaju	MN	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja, a kojima je na porođaju pomagalo stručno medicinsko osoblje	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja	MDG 5.2
5.8	Porođaji u zdravstvenim ustanovama	MN	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja, a koje su se porodile u zdravstvenoj ustanovi	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dijete u periodu od dvije godine prije istraživanja	
5.9	Porođaji carskim rezom	MN	Broj živorođene djece koja su rođena carskim rezom u periodu od dvije godine prije istraživanja (odnosi se na posljednje rođeno dijete)	Ukupan broj porođaja živorođene djece u periodu od dvije godine prije istraživanja (odnosi se na posljednji porođaj)	
6. RAZVOJ DJETETA					
6.1	Podrška učenju	EC	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci s kojima je neka odrasla osoba u posljednja tri dana bila uključena u četiri ili više aktivnosti koje podupiru učenje i spremnost za školu	Ukupan broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci	
6.2	Očeva podrška učenju	EC	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci čiji je otac u posljednja tri dana bio uključen u jednu ili više aktivnosti koje podupiru učenje i spremnost za školu	Ukupan broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci	
6.3	Podrška učenju: knjige za djecu	EC	Broj djece mlađe od pet godina koja imaju tri ili više dječijih knjiga	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	
6.4	Podrška učenju: predmeti za igru	EC	Broj djece mlađe od pet godina koja imaju dva ili više predmeta za igru	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	
6.5	Neadekvatan nadzor djece	EC	Broj djece mlađe od pet godina koja su ostavljena sama kod kuće ili ostavljena da se o njima brine drugo dijete mlađe od deset godina, duže od jednog sata, barem jednom u proteklih sedam dana	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	
6.6	Indeks ranog rasta i razvoja djece	EC	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja su dostigla očekivani nivo razvoja u domeni pismenosti/ poznavanja brojeva, fizičkoj domeni, socijalnoj i emocionalnoj domeni i domeni učenja	Ukupan broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci	
6.7	Pohađanje programa obrazovanja u ranom djetinjstvu	EC	Broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci koja pohađaju program obrazovanja u ranom djetinjstvu	Ukupan broj djece uzrasta od 36 do 59 mjeseci	
7. PISMENOST I OBRAZOVANJE					
7.1	Stopa pismenosti među ženama u dobi od 15 do 24 godine [M]	WB	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su mogle pročitati kratku jednostavnu rečenicu o svakodnevnom životu ili koje su pohađale srednju školu ili viši nivo obrazovanja	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	MDG 2.3
7.2	Spremnost za školu	ED	Broj djece koja pohađaju prvi razred osnovne škole, a koja su pohađala predškolsko obrazovanje u prethodnoj školskoj godini	Ukupan broj djece koja pohađaju prvi razred osnovne škole	

MICS4	POKAZATELJ	Modul	Brojnik	Nazivnik	MDG
7.3	Neto stopa prijema u osnovne škole	ED	Broj djece uzrasta za upis u osnovnu školu koja su krenula u prvi razred osnovne škole	Ukupan broj djece uzrasta za upis u osnovnu školu	
7.4	Neto stopa pohađanja osnovne škole (prilagođena)	ED	Broj djece osnovnoškolskog uzrasta koja trenutno pohađaju osnovnu ili srednju školu	Ukupan broj djece osnovnoškolskog uzrasta	MDG 2.1
7.5	Neto stopa pohađanja srednje škole (prilagođena)	ED	Broj djece srednjoškolskog uzrasta koja trenutno pohađaju srednju školu ili viši nivo obrazovanja	Ukupan broj djece srednjoškolskog uzrasta	
7.6	Djeca koja dospiju u završni razred osnovne škole	ED	Procenat djece koja upišu prvi razred osnovne škole, a koja dospiju do završnog razreda		MDG 2.2
7.7	Stopa završavanja osnovne škole	ED	Broj djece koja pohađaju završni razred osnovne škole (isključujući ponavljače)	Ukupan broj djece uzrasta za završetak osnovne škole (uzrast koji odgovara završnom razredu osnovne škole)	
7.8	Stopa prelaska u srednju školu	ED	Broj djece koja su tokom prethodne školske godine pohađala završni razred osnovne škole, a koja su u prvom razredu srednje škole u tekućoj školskoj godini	Ukupan broj djece koja su tokom prethodne školske godine pohađala završni razred osnovne škole	
7.9	Indeks rodnog pariteta (osnovna škola)	ED	Neto stopa pohađanja osnovne škole za djevojčice (prilagođena)	Neto stopa pohađanja osnovne škole za dječake (prilagođena)	MDG 3.1
7.10	Indeks rodnog pariteta (srednja škola)	ED	Neto stopa pohađanja srednje škole za djevojčice (prilagođena)	Neto stopa pohađanja srednje škole za dječake(prilagođena)	MDG 3.1
8. ZAŠTITA DJETETA					
8.1	Upis u matičnu knjigu rođenih	BR	Broj djece mlađe od pet godina čije je rođenje upisano u matične knjige	Ukupan broj djece mlađe od pet godina	
8.5	Nasilno disciplniranje	CD	Broj djece u dobi od dvije do 14 godina koja su doživjela psihičku agresiju ili fizičku kaznu tokom proteklog mjeseca	Ukupan broj djece u dobi od dvije do 14 godina	
8.6	Brak prije 15. godine života [M]	MA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su prvi put stupile u brak ili zajednicu prije navršene 15. godine života	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
8.7	Brak prije 18. godine života [M]	MA	Broj žena u dobi od 20 do 49 godina koje su prvi put stupile u brak ili zajednicu prije navršene 18. godine života	Ukupan broj žena u dobi od 20 do 49 godina	
8.8	Žene u dobi od 15 do 19 godina trenutno u braku/zajednici [M]	MA	Broj žena u dobi od 15 do 19 godina koje su trenutno u braku ili zajednici	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 19 godina	
8.9	Brak između muškarca i više žena (poliginija) [M]	MA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su u poliginijskoj zajednici	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 koje su trenutno u braku ili zajednici	
8.10a 8.10b	Razlika u godinama između supružnika/ partnera	MA	Broj žena koje su trenutno u braku ili zajednici čiji je supružnik/partner deset ili više godina stariji: (a) za žene u dobi od 15 do 19 godina, (b) za žene u dobi od 20 do 24 godine.	Ukupan broj žena koje su trenutno u braku ili zajednici: (a) u dobi od 15 do 19 godina, (b) u dobi od 20 do 24 godine.	
8.14	Stavovi prema nasilju u porodici [M]	DV	Broj žena koje smatraju da muž/ partner ima opravdan razlog da udara ili tuče svoju ženu u barem jednoj od sljedećih situacija: (1) ako izađe bez pitanja, (2) ako zanemari djecu, (3) ako se prepire s njim, (4) ako odbije da ima spolni odnos s njim, (5) ako joj zagori jelo.	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	

MICS4 POKAZATELJ		Modul	Brojnik	Nazivnik	MDG
9. HIV/AIDS. SEKSUALNO PONAŠANJE I DJECA BEZ RODITELJA					
9.1	Sveobuhvatno znanje o prevenciji HIV-a [M]	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje ispravno prepoznaju dva načina izbjegavanja infekcije HIV-om,[59] koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati virus koji uzrokuje AIDS, koje odbacuju dvije najčešće zablude o prenošenju HIV-a	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
9.2	Sveobuhvatno znanje o prevenciji HIV-a među osobama od 15 do 24 godine [M]	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje ispravno prepoznaju dva načina izbjegavanja infekcije HIV-om,[59] koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV, koje odbacuju dvije najčešće zablude o prenošenju HIV-a	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	MDG 6.3
9.3	Znanje o prenošenju HIV-a s majke na dijete [M]	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje ispravno prepoznaju sva tri načina[60] prenošenja HIV-a s majke na dijete	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godine	
9.4	Pozitivni stavovi prema osobama koje žive s HIV-om [M]	HA	Broj žena koje su izrazile pozitivne stavove u odgovorima na sva četiri pitanja[61] o ljudima koji žive s HIV-om	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godine koje su čule za HIV	
9.5	Žene koje znaju gdje se mogu testirati na HIV [M]	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su navele da znaju mjesto gdje se mogu testirati na HIV	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
9.6	Žene koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja [M]	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su se testirale na HIV u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja i koje su upoznate s rezultatom testiranja	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
9.7	Seksualno aktivne žene u dobi od 15 do 24 godine koje su testirane na HIV i koje su upoznate s rezultatom testiranja [M]	HA	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja, koje su se testirale na HIV u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja i koje su upoznate s rezultatom	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	
9.8	Savjetovanje o HIV-u tokom prenatalne zaštite	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja i koje su primile prenatalnu zaštitu, a koje izjavljuju da su imale savjetovanje o HIV-u tokom prenatalne zaštite	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja	
9.9	Testiranje na HIV tokom prenatalne zaštite	HA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja i koje su primile prenatalnu zaštitu, kojima je ponuđen i urađen test na HIV tokom prenatalne zaštite i koje su upoznate s rezultatom	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su rodile u periodu od dvije godine prije istraživanja	
9.10	Žene u dobi od 15 do 24 godine koje nikada nisu imale spolni odnos [M]	SB	Broj žena koje se nikada nisu udavale u dobi od 15 do 24 godine i koje nikada nisu imale spolne odnose	Broj žena koje se nikada nisu udavale u dobi od 15 do 24 godine	
9.11	Spolni odnos osoba dobi 15 do 24 godine, prije 15. godine života [M]	SB	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos prije 15. godine	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	
9.12	Dobna razlika među seksualnim partnerima [M]	SB	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja s partnerom koji je deset ili više godina stariji od njih	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	
9.13	Spolni odnosi osoba koje imaju više partnera [M]	SB	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su imale više od jednog spolnog partnera u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
9.14	Korištenje kondoma prilikom spolnog odnosa za osobe koje imaju više partnera [M]	SB	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su imale više od jednog spolnog partnera u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja i koje su izjavile da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su izjavile da su imale više od jednog spolnog partnera u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	
9.15	Spolni odnosi s osobama koje nisu stalni partneri [M]	SB	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni, stalni partner, u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	
9.16	Korištenje kondoma tokom spolnih odnosa s osobama koje nisu stalni partneri [M]	SB	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale spolni odnos s osobom koja im nije bračni, stalni partner, u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja, i koje su navele da je korišten kondom tokom njihovog posljednjeg spolnog odnosa s takvim partnerom	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su imale partnera koji im nije bračni, stalni partner, u periodu od 12 mjeseci prije istraživanja	MDG 6.2
9.17	Porodično okruženje u kojem žive djeca	HL	Broj djece mlađe od 18 godina koja ne žive s biološkim roditeljem	Ukupan broj djece mlađe od 18 godina	
9.18	Prevalenca djece bez jednog ili oba roditelja	HL	Broj djece mlađe od 18 godina kojima su jedan ili oba roditelja nisu živa	Ukupan broj djece mlađe od 18 godina	
10. PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKIM TEHNOLOGIJAMA					
MT.1	Izloženost masovnim medijima [M]	MT	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje barem jednom sedmično čitaju novine ili časopise, slušaju radio i gledaju televiziju	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
MT.2	Korištenje računara [M]	MT	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su koristile računar tokom posljednjih 12 mjeseci	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	
MT.3	Korištenje interneta [M]	MT	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su koristile internet tokom posljednjih 12 mjeseci	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	
11. SUBJEKTIVNO BLAGOSTANJE					
SW.1	Zadovoljstvo životom [M]	LS	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su veoma zadovoljne ili zadovoljne njihovim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, mjestom stanovanja, načinom na koji se drugi odnose prema njima i izgledom	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	
SW.2	Sreća [M]	LS	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine koje su sretne ili veoma sretne	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	
SW.3	Percepcija boljeg života [M]	LS	Broj žena u dobi od 15 do 24 godine čiji se život poboljšao u posljednjih godinu dana i koje očekuju da će im se život poboljšati za godinu dana	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 24 godine	
12. KONZUMIRANJE DUHANA I ALKOHOLA					
TA.1	Konzumiranje duhana [M]	TA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su pušile cigarete, ili koristile druge duhanske proizvode koji se konzumiraju pušenjem ili na druge načine, tokom jednog ili više dana u posljednjem mjesecu	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
TA.2	Pušenje prije 15. godine života [M]	TA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su ispušile čitavu cigaretu prije 15. godine	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
TA.3	Konzumiranje alkohola [M]	TA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su konzumirale najmanje jedno alkoholno piće tokom jednog ili više dana u posljednjem mjesecu	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	
TA.4	Konzumiranje alkohola prije 15. godine života [M]	TA	Broj žena u dobi od 15 do 49 godina koje su konzumirale najmanje jedno alkoholno piće prije 15. godine	Ukupan broj žena u dobi od 15 do 49 godina	

59 Korištenje kondoma i ograničavanje spolnih odnosa na odnose sa jednim vjernim, nezaraženim partnerom

60 Prenošenje tokom trudnoće, tokom porođaja i putem dojenja

61 Žene (1) smatraju da nastavnici/učiteljici koja je zaražena virusom koji uzrokuje AIDS treba dozvoliti da nastavi predavati, (2) koje bi kupile svježe povrće od prodavača ili vlasnika trgovine koji ima virus koji uzrokuje AIDS, (3) ne bi krile činjenicu da je član porodice zaražen virusom koji uzrokuje AIDS i (4) spremne su brinuti se o članu porodice s virusom koji uzrokuje AIDS u vlastitom domaćinstvu

Dodatak F. Upitnici za MICS4 o romskoj populaciji u BiH

U Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH primijenjen je istovjetan metodološki pristup provedbi MICS4. Prilikom terenskog rada su korišteni jezički prilagođeni upitnici u FBiH, RS i BD.

MICS

UPITNIK ZA DOMAĆINSTVO
[BiH]

INFORMACIONI PANEL ZA DOMAĆINSTVO		**HH**
HH1. Šifra klastera: ___ ___ ___	**HH2.** Šifra domaćinstva: ___ ___ ___	
HH3. Ime i šifra anketara/ke: Ime _____ ___ ___ ___	**HH4.** Ime i šifra supervizora/ice: Ime_____ ___ ___ ___	
HH5. Dan / mjesec / godina anketiranja:	___ ___ / ___ ___ / ___ ___ ___ ___	
HH6. Tip naselja: Gradsko ..... 1 Ostalo 2	**HH7.** Regija Kanton FBiH: Unsko-sanski kanton ..... 01 Posavski kanton ..... 02 Tuzlanski kanton ..... 03 Zeničko-dobojski kanton ..... 04 Bosansko-podrinjski kanton ..... 05 Srednjobosanski kanton ..... 06 Hercegovačko-neretvanski kanton ..... 07 Zapadnohercegovački kanton ..... 08 Kanton Sarajevo ..... 09 Kanton 10 10	Republika Srpska ..... 11 Brčko distrikt BiH 15

Mi dolazimo u ime **Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.** Provodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice, o čemu bih željela/io razgovarati sa Vama. Intervju će trajati do **20** minuta. Sve informacije koje dobijemo će ostati strogo povjerljive.

Možemo li da počnemo?

☐ *Da, dobijen je pristanak ⇨ Pređite na HH18 i upišite vrijeme, a zatim počnite s anketiranjem.*
☐ *Ne, nije dobijen pristanak ⇨ Popunite HH9. O ishodu informišite supervizora.*

Nakon popunjavanja svih upitnika za ovo domaćinstvo, unesite sljedeće informacije:	
HH8. Ime i prezime nosioca (glave) domaćinstva:	_____
HH9. Rezultat anketiranja domaćinstva: Upitnik za domaćinstvo popunjen ..... 01 Nijedan član domaćinstva koji može da dâ informacije nije kod kuće u vrijeme posjete ..... 02 Kompletno domaćinstvo je odsutno na duže vrijeme ..... 03 Domaćinstvo odbilo anketiranje ..... 04 Stambena jedinica prazna / Na toj adresi se ne nalazi stambena jedinica ..... 05 Stambena jedinica uništena ..... 06 Stambena jedinica nije pronađena ..... 07 Drugo (navesti) 96	**HH10.** Ime osobe koja je odgovarala na Upitnik za domaćinstvo: Ime: _____ Redni broj lica iz Modula HL: ___ ___ **HH11.** Ukupan broj članova domaćinstva: ___ ___
HH12. Broj žena u dobi od 15-49 godina: ___ ___	**HH13.** Broj popunjenih Upitnika za žene od 15-49 godina: ___ ___
HH13A. Broj muškaraca u dobi od 15-49 godina: ___ ___	**HH13B.** Broj popunjenih Upitnika za muškarce od 15-49 godina: ___ ___
HH14. Broj djece mlađe od 5 godina: ___ ___	**HH15.** Broj popunjenih Upitnika za dijete mlađe od 5 godina: ___ ___

HH16. Kontrolu upitnika izvršio/la (Ime i šifra): Ime _____ ___ ___ ___	**HH17.** Operater/ka za unos podataka (Ime i šifra): Ime _____ ___ ___ ___

HH18.
Upišite vrijeme početka anketiranja.

Sat __ __

Minute __ __

OBRAZAC ZA POPISIVANJE ČLANOVA DOMAĆINSTVA HL

PRVO VAS MOLIM DA MI KAŽETE IMENA SVIH ČLANOVA DOMAĆINSTVA KOJI OBIČNO ŽIVE OVDJE, POČEVŠI OD NOSIOCA (GLAVE) DOMAĆINSTVA.

Podatke za nosioca (glavu) domaćinstva upišite u red 01. Navedite sve članove domaćinstva (HL2), njihovo srodstvo sa nosiocem (glavom) domaćinstva (HL3) i njihov spol (HL4).

Zatim pitajte: DA LI OVDJE ŽIVI JOŠ OSOBA, ČAK I AKO SADA NISU KOD KUĆE?

Ako "da", popunite polja za pitanja HL2-HL4.
Zatim postavljajte pitanje za svaku osobu posebno, počevši od HL5.
Koristite dodatni upitnik ako se popune svi redovi u obrascu za popisivanje članova domaćinstva.

								Za žene starosti **15-49** *godina*	*Za muškarce starosti* **15-49** *godina*	*Za djecu starosti* **5-14** *godina*	*Za djecu mlađu od* **5** *godina*	Za djecu starosti od **0-17** godina			
HL1. Red. broj Redni broj	**HL2.** *Ime*	**HL3.** U KAKVOM JE SRODSTVU (*ime*) SA NOSIOCEM (*glavom*) DOMAĆINSTVA?	**HL4.** DA LI JE (*ime*) MUŠKOG ILI ŽENSKOG SPOLA? 1 Muško 2 Žensko		**HL5.** KOJI JE (*ime*) DATUM ROĐENJA?		**HL6.** KOLIKO (*ime*) IMA GODINA? *Upisati navršene godine. Ako osoba ima 95 ili više godina, upisati '95'*	**HL7.** *Zaokružiti redni broj ako je žena starosti od 15-49 godina*	**HL7A.** *Zaokružiti redni broj ako je muškarac starosti od 15-49 godina*	**HL8.** KO JE MAJKA ILI STARATELJ OVOG DJETETA? *Upisati redni broj majke/ staratelja*	**HL9.** KO JE MAJKA ILI STARATELJ OVOG DJETETA? *Upisati redni broj majke/ staratelja*	**HL11.** DA LI (*ime*) BIOLOŠKA MAJKA ŽIVA? 1 Da 2 Ne⇘ HL13 8 NZ⇘ HL13	**HL12.** DA LI (*ime*) BIOLOŠKA MAJKA ŽIVI U OVOM DOMAĆINSTVU? *Upisati redni broj oca ili '00' za "Ne"*	**HL13.** DA LI JE (*ime*) BIOLOŠKI OTAC ŽIV? 1 Da 2 Ne⇘ Sljedeći red 8 NZ⇘ Sljedeći red	**HL14.** DA LI (*ime*) BIOLOŠKI OTAC ŽIVI U OVOM DOMAĆINSTVU? *Upisati redni broj oca ili '00' za "Ne"*
					98 NZ	9998 NZ									
Red	Ime	Srodstvo*	M	Ž	Mjesec	Godina	Starost	15-49	15-49	Majka	Majka	d n nz	Majka	d n nz	Otac
01		0 1	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	01	01	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
02		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	02	02	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
03		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	03	03	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
04		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	04	04	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
05		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	05	05	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
06		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	06	06	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
07		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	07	07	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
08		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	08	08	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
09		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	09	09	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __
10		__ __	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	10	10	__ __	__ __	1 2 8	__ __	1 2 8	__ __

Označiti ovdje ako se koristi dodatni upitnik ☐

Opet postavite pitanje da li ima još članova domaćinstva.
Posebno provjerite da li ima još beba ili male djece koja nisu upisana u spisak, kao i da li ima osoba koje nisu u srodstvu sa članovima domaćinstva (kao što su posluga, prijatelji), ali koji obično žive u ovom domaćinstvu.
Unesite imena dodatnih članova u spisak članova domaćinstva i popunite obrazac prema uputstvu.

Sada za svaku ženu starosti od 15-49 godina, upišite njeno ime, redni broj i druge potrebne informacije u informacioni panel ***Upitnika za žene od 15 do 49 godina starosti.***
Za svakog muškarca od 15 do 49 godina starosti, upišite njegovo ime, redni broj i druge potrebne informacije u informacioni panel ***Upitnika za muškarce od 15 do 49 godina starosti****.*
Za svako dijete mlađe od 5 godina, upišite njegovo/njeno ime, redni broj i redni broj njegove/njene majke ili staratelja u informacioni panel ***Upitnika za dijete mlađe od 5 godina*** *.*
Sada bi trebalo da imate poseban upitnik za svaku ženu i muškarca koji ispunjavaju uslove za anketiranje i za svako dijete mlađe od pet godina u domaćinstvu.

** Šifre za HL3: Srodstvo sa nosiocem (glavom) domaćinstva*:

01 Nosilac (glava) domaćinstva	06 Roditelj	11 Nećak / Nećakinja
02 Suprug / Supruga	07 Roditelj supružnika	12 Drugi srodnici
03 Sin / Kćerka	08 Brat / Sestra	13 Usvojeno dijete / Udomljeno dijete / Pastorče
04 Zet / Snaha	09 Brat / Sestra supružnika	14 Nije u srodstvu
05 Unuk / Unuka	10 Tetak, ujak, stric / Tetka, ujna, strina	98 Ne zna

OBRAZOVANJE — ED

*Za članove domaćinstva starosti **5 i više godina***

*Za članove domaćinstva starosti **5-24 godine***

ED1. Redni broj

ED2. *Ime i starost*

Prepisati iz Obrasca za popisivanje članova domaćinstva, HL2 i HL6

ED3. Da li je (*ime*) ikada pohađao/la školu ili predškolsku ustanovu?

1 Da
2 Ne ↘
Sljedeći red

ED4A. Koji je najviši nivo školovanja koji je (*ime*) pohađao/la?

Nivo:
0 Predškolski
1 Osnovna škola
2 Srednja škola
3 Visokoškolska ustanova
8 NZ

Ako je nivo = 0, preći na ED5

ED4B. Koji je najviši razred / najviša godina koju je (*ime*) završio/la na tom nivou?

Razred /godina:
98 NZ

Ako je manje od jednog razreda/godine, upisati '00'.

ED5. Tokom ove školske / akademske godine (), da li je (**2011-2012**) ikako pohađao/la školu ili predškol-sku ustanovu?

1 Da
2 Ne ↘
ED7

ED6. Tokom ove školske/akademske godine, koji nivo i razred/ godinu (*ime*) pohađa?

Nivo:
0 Predškolski
1 Osnovna škola
2 Srednja škola
3 Visokoškolska ustanova
8 NZ

Ako je nivo = 0, preći na ED7

Razred/ godina:
98 NZ

ED7. Tokom prethodne školske / akademske godine, (2010-2011), da li je (*ime*) ikako pohađao/la školu ili predškolsku ustanovu?

1 Da
2 Ne ↘
Sljedeći red
8 NZ ↘
Sljedeći red

ED8. Tokom prethodne školske godine, koji nivo i razred/godinu nivo je (*ime*) pohađao/la?

Nivo:
0 Predškolski
1 Osnovna škola
2 Srednja škola
3 Visokoškolska ustanova
8 NZ

Ako je nivo = 0, preći na sljedeću osobu

Razred/ godina:
98 NZ

R.br.	Ime	Starost	Da	Ne	Nivo	Razred/ godina	Da	Ne	Nivo	Razred / godina	D	N	NZ	Nivo	Razred / godina
01		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
02		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
03		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
04		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
05		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
06		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
07		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
08		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
09		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___
10		___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 8	___ ___

VODA I SANITACIJA		WS
WS1. Koji je glavni izvor pijaće vode za članove Vašeg domaćinstva?	Tekuća voda (vodovod) Tekuća voda u stanu/kući ..... 11 Tekuća voda na imanju ..... 12 Tekuća voda kod komšije ..... 13 Javna česma / pipa ..... 14 Bušeni bunar, bušotina ..... 21 Kopani bunar Pokriveni (zaštićeni) bunar ..... 31 Nepokriveni (nezaštićeni) bunar ..... 32 Voda sa izvora Zaštićeni/uređeni izvor ..... 41 Nezaštićeni/neuređeni izvor ..... 42 Sakupljanje kišnice ..... 51 Cisterna ..... 61 Površinska voda (rijeka, potok, brana, jezero, bara, kanal, kanal za navodnjavanje) ..... 81 Flaširana voda ..... 91 Drugo (*navesti*) 96	11⇨WS6 12⇨WS6 13⇨WS6 14⇨WS3 21⇨WS3 31⇨WS3 32⇨WS3 41⇨WS3 42⇨WS3 51⇨WS3 61⇨WS3 81⇨WS3 96⇨WS3
WS2. Koji je glavni izvor vode koji se u Vašem domaćinstvu koristi u druge svrhe kao što su kuhanje i pranje ruku?	Tekuća voda Tekuća voda u stanu/kući ..... 11 Tekuća voda na imanju ..... 12 Tekuća voda kod komšije ..... 13 Javna česma / pipa ..... 14 Bušeni bunar, bušotina ..... 21 Kopani bunar Pokriveni (zaštićeni) bunar ..... 31 Nepokriveni (nezaštićeni) bunar ..... 32 Voda sa izvora Zaštićeni/uređeni izvor ..... 41 Nezaštićeni/neuređeni izvor ..... 42 Sakupljanje kišnice ..... 51 Cisterna ..... 61 Površinska voda (rijeka, potok, brana, jezero, bara, kanal, kanal za navodnjavanje) ..... 81 Drugo (*navesti*) 96	11⇨WS6 12⇨WS6 13⇨WS6
WS3. Gdje se nalazi taj izvor?	U stanu/kući ..... 1 Na imanju ..... 2 Negdje drugdje 3	1⇨WS6 2⇨WS6
WS4. Koliko je potrebno vremena da se stigne do tog izvora vode, uzme voda i da se vrati natrag?	Broj minuta ..... __ __ __ NZ 998	
WS5. Ko obično ide na taj izvor po vodu za Vaše domaćinstvo? *Dodatna pitanja:* Da li je ta osoba mlađa od 15 godina? Kojeg je spola?	Odrasla žena (starosti 15 i više godina) ..... 1 Odrasli muškarac (starosti 15 i više godina) ..... 2 Djevojčica (mlađa od 15 godina) ..... 3 Dječak (mlađi od 15 godina) ..... 4 NZ 8	
WS6. Da li nešto radite sa vodom kako bi je učinili sigurnijom za piće?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	2⇨WS8 8⇨WS8
WS7. Šta obično radite kako biste vodu učinili sigurnijom za piće? *Dodatno pitanje:* Još nešto? *Zaokružite sve navedene odgovore.*	Prokuhavanje ..... A Dodavanje hlora ..... B Procjeđivanje kroz krpu ..... C Korištenje filtera za vodu (keramički, sa pijeskom, višeslojni, itd.) ..... D Zagrijavanje vode na suncu ..... E Pustimo da odstoji i da se istaloži ..... F Drugo (*navesti*) ..... X NZ ..... Z	

WS8. Kakvu vrstu nužnika/toaleta obično koriste članovi Vašeg domaćinstva? *Ako je "vodokotlić" ili "zalijevanje vodom", postavite dodatno pitanje:* Gdje otiče? *Ako je neophodno, tražite dozvolu da vidite sanitarne prostorije.*	Vodokotlić / Zalijevanje vodom Otiče u kanalizacione cijevi ..... 11 Otiče u septičku jamu ..... 12 Otiče u jamu poljskog WC-a ..... 13 Otiče negdje drugdje ..... 14 Odlazi na nepoznato mjesto / nisam siguran/a / NZ gdje ..... 15 Poljski WC (čučavac) Ventilisani poboljšani poljski WC (čučavac) ..... 21 Poljski WC (čučavac) sa jamom koja je pokrivena ..... 22 Poljski WC (čučavac) sa jamom / otvorena jama ..... 23 Ekološki toalet (sa kompostiranjem) ..... 31 Kanta ..... 41 Nema nužnika/toaleta, žbunje, polje ..... 95 Drugo (*navesti*) 96	95⇨ Sljedeći modul
WS9. Da li dijelite nužnik/toalet sa drugim osobama koje nisu članovi Vašeg domaćinstva?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ Sljedeći modul
WS10. Da li dijelite nužnik/toalet samo sa članovima drugih domaćinstava koje poznajete ili je to nužnik/toalet za javnu upotrebu?	Samo druga domaćinstva (nije javni) ..... 1 Nužnik/toalet za javnu upotrebu 2	2⇨ Sljedeći modul
WS11. Koliko ukupno domaćinstava koristi taj nužnik/toalet, uključujući i Vaše domaćinstvo?	Broj domaćinstava (ako je manje od 10) ..... 0 __ Deset ili više domaćinstava ..... 10 NZ 98	

KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTVA		HC
HC1в. Koji je materinji jezik nosioca (glave) domaćinstva?	Bosanski ..... 1 Hrvatski ..... 2 Srpski ..... 3 Romski ..... 4 Drugi jezik (*navesti*) 6	
HC2. Koliko se soba u ovom domaćinstvu koristi za spavanje?	Broj soba ..... __ __	
HC3. Preovladavajući materijal poda u stambenoj jedinici. Zabilježite Vašu opservaciju.	Prirodni pod Zemlja / Pijesak ..... 11 Slama ..... 13 Neobrađeni pod Drvene daske ..... 21 Obrađeni pod Parket ili polirano drvo ..... 31 Vinil / Linoleum ili asfaltne trake ..... 32 Keramičke pločice ..... 33 Beton ..... 34 Tepih ..... 35 Laminat ..... 36 Drugo (*navesti*) 96	
HC4. Preovladavajući materijal krova. Zabilježite Vašu opservaciju.	Prirodni krov Bez krova ..... 11 Slama ..... 12 Neobrađeni krov Drvene daske (šindra) ..... 23 Karton ..... 24 Obrađeni krov Metal / Lim ..... 31 Drvo ..... 32 Krovno pokrivanje od cinka / Cementna vlakna ..... 33 Crijep ..... 34 Beton (ploča) ..... 35 Krovna šindra - TEGOLA ..... 36 Drugo (*navesti*) 96	
HC5. Preovladavajući materijal vanjskih zidova. Zabilježite Vašu opservaciju.	Prirodni zidovi Brvno ..... 12 Blato ..... 13 Neobrađeni zidovi Naboj ..... 21 Kamen sa blatom ..... 22 Otkriveni čerpić (nepečena opeka/cigla) ..... 23 Šperploča / Iverica ..... 24 Karton ..... 25 Polovna drvna građa ..... 26 Obrađeni zidovi Beton ..... 31 Kamen sa krečom / cementom ..... 32 Cigle ..... 33 Betonski blokovi ..... 34 Pokriveni čerpić ..... 35 Drvene daske / šindra ..... 36 Fasada (na primjer, cementno krečni malter) ..... 37 Drugo (*navesti*) 96	
HC6. Koju vrstu energenta Vaše domaćinstvo uglavnom koristi za kuhanje?	Električnu energiju ..... 01 Tečni propan gas (LPG, plin iz boce) ..... 02 Prirodni gas (iz gasovoda) ..... 03 Ugalj / Lignit ..... 06 Drveni ugalj (ćumur) ..... 07 Drvo ..... 08 Slamu / Šiblje / Travu ..... 09 Ostatke od poljoprivrednih kultura ..... 11 U domaćinstvu se ne kuha hrana ..... 95 Drugo (*navesti*) 96	01⇨HC8 02⇨HC8 03⇨HC8 95⇨HC8

HC7. Da li se obično kuha u kući, u posebnoj zgradi ili napolju? *Ako je odgovor "u kući", postavite dodatno pitanje*: Da li se kuha u posebnoj prostoriji koja se koristi kao kuhinja?	U stanu/kući U posebnoj prostoriji koja se koristi kao kuhinja ..... 1 U nekoj drugoj prostoriji ..... 2 U posebnoj zgradi ..... 3 Napolju ..... 4 Drugo (*navesti*) 6	
HC8. Da li Vaše domaćinstvo ima:	Da Ne	
[A] Električnu energiju?	Električnu energiju 1 2	
[B] Radio aparat?	Radio aparat 1 2	
[C] Televizor?	Televizor 1 2	
[D] Fiksni telefon?	Fiksni telefon 1 2	
[E] Frižider?	Frižider 1 2	
[F] Krevet?	Krevet 1 2	
[G] Električni šporet?	Električni šporet 1 2	
[H] Kompjuter / Laptop?	Kompjuter / Laptop 1 2	
[I] Internet priključak?	Internet priključak 1 2	
[J] Klima uređaj?	Klima uređaj 1 2	
[K] Digitalni foto aparat?	Digitalni foto aparat 1 2	
[L] Mašinu za veš?	Mašinu za veš 1 2	
[M] Mašinu za sušenje veša?	Mašinu za sušenje veša 1 2	
[N] Mašinu za suđe?	Mašinu za suđe 1 2	
[O] Usisavač?	Usisavač 1 2	
[P] DVD?	DVD 1 2	
[Q] Đakuzi kadu?	Đakuzi kadu 1 2	
[R] Sistem za video nadzor?	Sistem za video nadzor 1 2	
HC9. Da li neko od članova Vašeg domaćinstva posjeduje:	Da Ne	
[A] Sat?	Sat 1 2	
[B] Mobilni telefon?	Mobilni telefon 1 2	
[C] Bicikl?	Bicikl 1 2	
[D] Motor ili skuter?	Motor ili skuter 1 2	
[E] Zaprežna kola?	Zaprežna kola 1 2	
[F] Automobil ili kamion?	Automobil ili kamion 1 2	
[G] Traktor?	Traktor 1 2	
HC10. Da li ste Vi ili neko ko živi u ovom domaćinstvu vlasnik/ca ovog stana? *Ako je odgovor "Ne", pitajte:* Da li iznajmljujte ovaj stan/kuću od nekoga ko ne živi u ovom domaćinstvu? *Ako je odgovor "Iznajmljuje se od nekog drugog", zaokružite '2'.* *Za druge odgovore, zaokružite '6'.*	U vlasništvu ..... 1 Iznajmljuje ..... 2 Drugo (ni u vlasništvu, ni iznajmljeno) 6	
HC11. Da li neko od članova Vašeg domaćinstva posjeduje obradivu zemlju?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨HC13
HC12. Koliko dunuma obradive zemlje zajedno posjeduju članovi ovog domaćinstva? *Ako je odgovor manje od 1, upišite '00'. Ako je 95 ili više, upišite '95'. Ako ne znaju, upišite '98'.*	Broj dunuma ..... ___ ___	
HC13. Da li Vaše domaćinstvo posjeduje stoku, stada ili druge domaće životinje ili živinu?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨HC15
HC14. Koliko navedenih životinja ima Vaše domaćinstvo?		
[A] Junica, mliječnih krava, telad ili bikova?	Junice, mliječne krave, telad ili bikovi ..... ___ ___	
[B] Konja, magaraca ili mazgi?	Konji, magarci ili mazge ..... ___ ___	
[C] Koza?	Koze ..... ___ ___	
[D] Ovaca?	Ovce ..... ___ ___	
[E] Kokoši, pilića ili pijetlova?	Kokoške, pilići ili pijetlovi ..... ___ ___	
[H] Drugu perad?	Druga perad ..... ___ ___	
[F] Svinja?	Svinje ..... ___ ___	
[G] Košnica pčela?	Košnice pčela ..... ___ ___	
Ako je odgovor "nijednu", upišite '00'. *Ako je odgovor 95 ili više, upišite '95'.* *Ako ne znaju, upišite '98'.*		
HC15. Da li neko od članova Vašeg domaćinstva ima bankovni račun?	Da ..... 1 Ne 2	

DISCIPLINOVANJE DJECE CD

TABELA 1: DJECA STAROSTI 2-14 GODINA KOJA ISPUNJAVAJU USLOVE ZA PITANJA U VEZI SA DISCIPLINOVANJEM DJECE

- *Navedite svako dijete starosti 2-14 godina redom kako su upisani u Obrazac za popisivanje članova domaćinstva (modul HL). Nemojte dodavati druge članove domaćinstva koji su van starosnog okvira od 2-14 godina.*
- *Upišite redni broj, ime, spol i starost svakog djeteta.*
- *Zatim upišite ukupan broj djece starosti 2-14 godina u predviđeno polje (CD6).*
- *Ako u domaćinstvu nema djece starosti 2-14 godina, pređite na sljedeći modul.*

CD1. *Redoslijed*	**CD2.** *Redni broj iz HL1*	**CD3.** *Ime iz HL2*	**CD4.** *Spol iz HL4*		**CD5.** *Starost iz HL6*
Redoslijed	Redni broj	Ime	M	Ž	Starost
1	__ __		1	2	___ ___
2	__ __		1	2	___ ___
3	__ __		1	2	___ ___
4	__ __		1	2	___ ___
5	__ __		1	2	___ ___
6	__ __		1	2	___ ___
7	__ __		1	2	___ ___
8	__ __		1	2	___ ___
CD6.	Ukupan broj djece starosti 2-14 godina				___ ___

- *Ako u domaćinstvu živi samo jedno dijete starosti 2-14 godina, onda preskočite tabelu 2 i u polju CD8 upišite '1' i pređite na polje CD9.*

TABELA 2: SLUČAJNI IZBOR DJETETA ZA PITANJA O DISCIPLINOVANJU DJECE

- *Ako u domaćinstvu živi više od jednog djeteta starosti 2-14 godina, onda koristite Tabelu 2 za izbor jednog djeteta te starosne dobi.*
- *Provjerite posljednju cifru Šifre domaćinstva (HH2) sa prve strane upitnika. To je broj reda na koji treba da pređete u Tabeli 2 (CD7).*
- *Provjerite ukupan broj djece koja ispunjavaju starosni uslov (2-14 godina) u polju CD6 u Tabeli 1. To je broj kolone na koju treba da pređete.*
- *Pronađite polje u kojem se red i kolona ukrštaju i zaokružite taj broj. To je redoslijed djeteta iz Tabele 1 (kolona CD1) i za to dijete će postavljati sljedeća pitanja.*

CD7.	**Ukupan broj djece koja ispunjavaju uslove u domaćinstvu (CD6)**							
Posljednja cifra Šifre domaćinstva (HH2)	1	2	3	4	5	6	7	8+
0	1	2	2	4	3	6	5	4
1	1	1	3	1	4	1	6	5
2	1	2	1	2	5	2	7	6
3	1	1	2	3	1	3	1	7
4	1	2	3	4	2	4	2	8
5	1	1	1	1	3	5	3	1
6	1	2	2	2	4	6	4	2
7	1	1	3	3	5	1	5	3
8	1	2	1	4	1	2	6	4
9	1	1	2	1	2	3	7	5

CD8. *Upišite broj izabranog djeteta iz tabele 1 (CD1)* .....___

CD9. *Upišite ime (CD3) i redni broj (CD2) djeteta koje je izabrano za ovaj modul iz polja CD8.*	Ime _____ Redni broj ..... __ __	
CD10. Odrasli koriste određene metode kako bi djecu naučili pravilnom ponašanju ili da riješe neki problem u ponašanju. Pročitaću Vam neke metode koje se koriste i želim da mi kažete da li ste Vi ili neko drugi u Vašem domaćinstvu primjenili ovu metodu na (*ime*) tokom prošlog mjeseca. **CD11.** Oduzeli privilegije, zabranili nešto što (*ime*) voli ili ste njemu/njoj zabranili izlazak iz kuće.	Da ..... 1 Ne 2	
CD12. Objasnili zašto je (*ime*) ponašanje bilo pogrešno.	Da ..... 1 Ne 2	
CD13. Protresli njega/nju.	Da ..... 1 Ne 2	
CD14. vikali, derali se ili vrištali na njega/nju.	Da ..... 1 Ne 2	
CD15. dali njemu/njoj nešto drugo da radi.	Da ..... 1 Ne 2	
CD16. Ćuškali, udarili ili pljusnuli njega/nju rukom po stražnjici.	Da ..... 1 Ne 2	
CD17. Udarili njega/nju nečim po stražnjici ili drugdje po tijelu, na primjer kaišem, četkom za kosu, štapom ili drugim čvrstim predmetom.	Da ..... 1 Ne 2	
CD18. Nazivali njega/nju glupim/om, lijenim/om ili nekim sličnim imenom.	Da ..... 1 Ne 2	
CD19. Udarili ili pljusnuli njega/nju po licu, glavi ili ušima.	Da ..... 1 Ne 2	
CD20. Udarili ili pljusnuli njega/nju po šaci, ruci ili nozi.	Da ..... 1 Ne 2	
CD21. Svojski njega/nju istukli, odnosno zadavali udarce iznova svom snagom.	Da ..... 1 Ne 2	
CD22. Da li smatrate da je za pravilno odgajanje ili vaspitavanje djeteta neophodno fizički kažnjavati dijete?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nema mišljenje 8	

PRANJE RUKU		HW
HW1. Molim Vas da mi pokažete gdje članovi Vašeg domaćinstva najčešće peru ruke.	Pokazano ..... 1 Nije pokazano Nije u stanu/kući / na imanju ..... 2 Nije data dozvola da se vidi mjesto ..... 3 Drugi razlog 6	 2 ⇨HW4 3 ⇨HW4 6 ⇨HW4
HW2. *Provjerite da li ima vode na mjestu predviđenom za pranje ruku.* *Provjerite da li u česmi/pumpi, umivaoniku, kanti, spremniku za vodu ili sl. ima vode.*	Ima vode ..... 1 Nema vode 2	
HW3. *Upišite da li ima sapuna ili deterdženta na mjestu predviđenom za pranje ruku.* *Zaokružite sve primjenjive stavke.* *Pređite na HH19 ako je zaokružena bilo koja šifra koja se odnosi na sapun ili deterdžent (A, B, C ili D).* *Ako je zaokružen odgovor "Nema ničega" (Y), nastavite sa HW4.*	Tvrdi sapun ..... A Deterdžent (u prahu / tečni / u pasti) ..... B Tečni sapun ..... C Pepeo / pijesak ..... D Nema ničega ..... Y	A⇨HH19 B⇨HH19 C⇨HH19 D⇨HH19
HW4. Da li imate sapun, deterdžent ili neko drugo sredstvo za pranje ruku u Vašem domaćinstvu?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨HH19
HW5. Možete li mi ga molim Vas pokazati? *Zabilježite zapažanje. Zaokružite sve primjenjive stavke.*	Tvrdi sapun ..... A Deterdžent (u prahu / tečni / u pasti) ..... B Tečni sapun ..... C Pepeo / pijesak ..... D Nije u mogućnosti / Ne želi da pokaže ..... Y	

HH19. *Upišite vrijeme završetka anketiranja.*	Sat i minute ..... __ __ : __ __	

HH20. *Zahvalite se ispitaniku/ci na njegovoj/njenoj saradnji i provjerite Obrazac za popisivanje članova domaćinstva:*
☐ *Poseban upitnik za žene je izdat za svaku ženu starosti od 15-49 godina koja se nalazi na listi članova domaćinstva (HL7)*
☐ *Poseban upitnik za djecu mlađu od 5 godina je izdat za svako dijete do 5 godina starosti koje se nalazi na listi članova domaćinstva (HL9)*
☐ *Poseban upitnik za muškarce je izdat za svakog muškarca starosti od 15-49 godina koji se nalazi na listi članova domaćinstva (HL7A)*
Vratite se na naslovnu stranu i provjerite da su sve informacije popunjene, uključujući broj žena koje ispunjavaju starosne uslove za anketiranje (HH12), djece mlađe od 5 godina (HH14) i muškaraca koji ispunjavaju starosne uslove za anketiranje (HH13A)
Dogovorite primjenu preostalih upitnika u domaćinstvu.

Zapažanja anketara

Zapažanja kontrolora

Zapažanja supervizora

MICS

UPITNIK ZA ŽENU OD 15-49 GODINA
[BiH]

INFORMACIONI PANEL ZA ŽENU	WM

Ovaj upitnik se popunjava za sve žene starosti od 15-49 godina (vidjeti Obrazac za popisivanje članova domaćinstva, kolona HL7 u Upitniku za domaćinstvo). Za svaku ženu navedene starosti treba popuniti poseban upitnik.

WM1. Šifra klastera: ___ ___ ___	**WM2.** Šifra domaćinstva: ___ ___ ___
WM3. Ime žene: Ime _____	**WM4.** Redni broj žene: ___ ___
WM5. Ime i šifra anketarke: Ime _____ ___ ___ ___	**WM6.** Dan / mjesec / godina anketiranja: ___ ___ / ___ ___ / ___ ___ ___ ___

Ponovite pozdrav ako nije već pročitan dotičnoj ženi:

Mi dolazimo u ime **Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine**. Provodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice, o čemu bih željela da razgovaram sa Vama. Ova anketa će trajati oko **20** minuta. Sve informacije koje dobijemo će ostati strogo povjerljive.

Ukoliko je pozdrav već pročitan dotičnoj ženi na početku Upitnika za domaćinstvo, onda treba pročitati sljedeći tekst:

Sada želim još malo da porazgovaram sa Vama o Vašem zdravlju i još nekim temama. Ova anketa će trajati oko **20** minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date će ostati strogo povjerljive.

Možemo li da počnemo?

☐ *Da, dobijen je pristanak ⇨ Pređite na WM10 i upišite vrijeme, a zatim počnite anketiranje.*

☐ *Ne, nije dobijen pristanak ⇨ Popunite WM7. O ishodu informišite supervizora.*

WM7. Rezultat anketiranja žene	Upitnik je popunjen ..... 01 Ispitanica nije kod kuće ..... 02 Odbila je anketiranje ..... 03 Upitnik je djelimično popunjen ..... 04 Ispitanica nije u stanju da odgovara ..... 05 Drugo (*navesti*) _____ 96

WM8. Kontrolu upitnika izvršio/la (Ime i šifra): Ime _____ ___ ___ ___	**WM9.** Operater/ka za unos podataka (Ime i šifra): Ime _____ ___ ___ ___

WM10. Upišite vrijeme početka anketiranja.	Sat i minute.....__ __ : __ __	

PODACI ZA ŽENU		**WB**
WB1. Kojeg mjeseca i koje godine ste rođeni?	Datum rođenja Mjesec.....__ __ NZ mjesec.....98 Godina .....__ __ __ __ NZ godinu.....9998	
WB2. Koliko imate godina? *Dodatno pitanje:* Koliko ste godina napunili na svoj posljednji rođendan? *Uporedite WB1 i/ili WB2 i ispravite ukoliko se ne slažu*	Dob (navršene godine).....__ __	
WB3. Da li ste ikada pohađali školu ili predškolsku ustanovu?	Da.....1 Ne.....2	2⇨WB7
WB4. Koji je najviši nivo obrazovanja koji ste pohađali?	Predškolsko obrazovanje.....0 Osnovna škola .....1 Srednja .....2 Visokoškolska ustanova 3	0⇨WB7
WB5. Koji je najviši razred/godina koju ste završili na tom nivou? *Ukoliko je u pitanju manje od 1 razreda/godine, upišite '00'*	Razred/godina.....__ __	
WB6. *Provjerite WB4:* ☐ *Srednja škola ili visokoškolska ustanova.* ⇨ *Pređite na sljedeći modul* ☐ *Osnovna škola* ⇨ *Nastavite sa WB7*		
WB7. Sada Vas molim da mi pročitate ovu rečenicu. *Ispitanici pokažite rečenicu na kartici.* *Ukoliko ispitanica ne može da pročita cijelu rečenicu, pitajte:* Možete li da mi pročitate dio ove rečenice?	Uopšte ne može da pročita.....1 Može da pročita samo dijelove rečenice.....2 Može da pročita cijelu rečenicu .....3 Rečenica nije napisana na jeziku koji ispitanica razumije _____4 (*navesti jezik*) Slijepa / nijema, slabovida / ima teškoće sa govorom ... 5	

PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠTENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA		**MT**
MT1. Provjerite WB7: ☐ *Pitanje nije popunjeno (Ispitanica ima srednje obrazovanje ili više)* ⇨ *Nastavite sa MT2* ☐ *Zna da čita ili rečenica nije napisana na odgovarajućem jeziku (šifre 2, 3 ili 4)* ⇨ *Nastavite sa MT2* ☐ *Uopšte ne zna da čita ili je slijepa/nijema i sl. (šifre 1 do 5)* ⇨ *Pređite na MT3*		
MT2. Koliko često čitate novine ili časopise: Skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ih uopšte ne čitate?	Skoro svaki dan .....1 Najmanje jednom sedmično.....2 Manje od jednom sedmično .....3 Uopšte ne čitam novine ili časopise 4	
MT3. Da li slušate radio skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ga uopšte ne slušate?	Skoro svaki dan .....1 Najmanje jednom sedmično.....2 Manje od jednom sedmično .....3 Uopšte ne slušam radio.....4	
MT4. Koliko često gledate televiziju: Da li gledate TV skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili uopšte ne gledate TV?	Skoro svaki dan .....1 Najmanje jednom sedmično.....2 Manje od jednom sedmično .....3 Uopšte ne gledam TV.....4	
MT5. *Provjerite WB2: Da li ispitanica ima 15-24 godine?* ☐ *Da, starost 15-24* ⇨ *Nastavite sa MT6* ☐ *Ne, starost 25-49* ⇨ *Pređite na sljedeći modul*		
MT6. Da li ste ikada koristili kompjuter?	Da.....1 Ne.....2	2⇨MT9
MT7. Da li ste kompjuter koristili bilo gdje tokom posljednjih 12 mjeseci?	Da.....1 Ne.....2	2⇨MT9
MT8. Tokom posljednjih mjesec dana, koliko često ste koristili kompjuter: skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan .....1 Najmanje jednom sedmično.....2 Manje od jednom sedmično .....3 Ne koristim kompjuter 4	
MT9. Da li ste ikada koristili internet?	Da.....1 Ne.....2	2⇨ Sljedeći modul
MT10. Da li ste koristili internet tokom posljednjih 12 mjeseci? *Ako je neophodno, postavite dodatno pitajte: da li je Internet korišten na bilo kojoj lokaciji, sa bilo kojeg uređaja i sl.*	Da.....1 Ne.....2	2⇨ Sljedeći modul
MT11. Tokom posljednjih mjesec dana, koliko često ste koristili internet: skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan .....1 Najmanje jednom sedmično.....2 Manje od jednom sedmično .....3 Nisam koristila Internet.....4	

SMRTNOST DJECE — CM

Ovaj modul se odnosi na sve žene u dobi od 15-49 godina.
Pitanja CM0-CM12 se odnose samo na ŽIVOROĐENU djecu.

CM0. *Provjerite broj klastera u WM1:*
☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva). ⇨ Nastavite sa CM0A.*
☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva). ⇨ Pređite na CM1*

CM0A. Sada želim da Vas pitam o svim porođajima koje ste imali tokom života. Koliko ste živorođene djece imali tokom života? *Postavite dodatno pitanje da utvrdite da li je ispitanica upoznata sa terminom "živorođeno dijete".* Pod ovim mislim na rođenje bebe koja je disala ili plakala ili pokazivala druge znakove života – čak i ako je živjela samo par minuta ili sati? *Ako "Nijedno", zaokružite '00'.*	Nijedno ..... 00 Broj živorođene djece ..... __ __	⇨CM12A
CM0B. Koji je datum Vašeg posljednjeg porođaja (čak i ako je beba umrla)? *Mjesec i godina moraju biti upisani.*	Datum posljednjeg porođaja Dan ..... __ __ NZ dan ..... 98 Mjesec ..... __ __ Godina ..... __ __ __ __	⇨CM12A
CM1. Sada želim da Vas pitam o svim porođajima koje ste imali tokom života. Da li ste se ikada porađali?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ CM8
CM2. Možete li mi reći datum Vašeg prvog porođaja? Mislim na prvi put kada ste rodili dijete, čak ako dijete više nije živo ili ako njegov otac nije Vaš sadašnji partner. *Pređite na CM4 samo ukoliko je data godina prvog porođaja. U suprotnom, nastavite sa CM3.*	Datum prvog porođaja Dan ..... __ __ NZ dan ..... 98 Mjesec ..... __ __ NZ mjesec ..... 98 Godina ..... __ __ __ __ NZ godinu 9998	⇨CM4
CM3. Prije koliko godina ste se prvi put porodili?	Broj punih godina od prvog porođaja ..... __ __	
CM4. Imate li sinove i kćerke koje ste rodili koji sada žive sa Vama?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨CM6
CM5. Koliko sinova živi sa Vama? Koliko kćerki živi sa Vama? *Ukoliko nijedno, upišite '00'.*	Broj sinova ..... __ __ Broj kćerki ..... __ __	
CM6. Imate li sinove i kćerke koje ste rodili i koji su živi ali koji ne žive sa Vama?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨CM8
CM7. Koliko sinova je živo ali ne živi sa Vama? Koliko kćerki je živo ali ne živi sa Vama? *Ukoliko nijedan/na, upišite '00'.*	Sinovi žive negdje drugdje ..... __ __ Kćerke žive negdje drugdje ..... __ _	
CM8. Da li ste ikada rodili dječaka ili djevojčicu koji su rođeni živi, ali su kasnije umrli? *Ako je odgovor "Ne" dodatno pitajte:* Hoću da kažem: Da li ste ikada rodili dijete koje je disalo ili plakalo ili pokazivalo druge znakove života – čak i ako je živjelo samo par minuta ili sati?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨CM10
CM9. Koliko dječaka je umrlo? Koliko djevojčica je umrlo? *Ukoliko nijedan/na, upišite '00'.*	Broj umrlih dječaka ..... __ __ Broj umrlih djevojčica ..... __ __	
CM10. *Saberite odgovore na pitanja CM5, CM7 i CM9.*	Zbir ..... __ __	

CM11. Samo da provjerim da li sam tačno zabilježila, ukupno ste imali (*ukupan broj djece naveden u CM10)* živorođene djece u svom životu. Da li je to tačno?
☐ *Da. Provjerite i zabilježite u nastavku:*
☐ *Bez živorođene djece (tj. zbir u CM10 je jednak 0) ⇨ Pređite na CM12A*
☐ *Jedno ili više živorođene djece ⇨ Nastavite sa CM12*
☐ *Ne ⇨ Provjerite odgovore na CM1-10 i ispravite gdje je potrebno prije nego što nastavite sa CM12*

CM12. Od ovih (*ukupan broj djece naveden u CM10)* porođaja, kada je bio posljednji (čak i ako je beba umrla)? *Mjesec i godina moraju biti upisani.*	Datum posljednjeg rođenja Dan ..... __ __ NZ dan ..... 98 Mjesec ..... __ __ Godina ..... __ __ __ __	
CM12A. Ponekad žene imaju trudnoću koja ne rezultira rođenjem živog djeteta. Da li ste ikada imali trudnoću koja je rezultirala spontanim pobačajem, ili je dijete mrtvorođeno ili je trudnoća prekinuta namjerno (tj. izvršen je abortus)?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨CM13
CM12B. Koliko ste spontanih pobačaja imali tokom života? Pod spontanim pobačajem mislim na prijevremeni i nenamjerni prekid trudnoće tokom prvih 5 mjeseci trudnoće.	Nijedan ..... 00 Broj spontanih pobačaja ..... __ __	
CM12C. U koliko slučajeva Vaših trudnoća je dijete bilo mrtvorođeno? Pod mrtvorođenim djetetom mislim na porođaj koji se odvijao nakon 5. mjeseca trudnoće, ali dijete nije pokazivalo znakove života.	Nijedan ..... 00 Broj mrtvorođene djece ..... __ __	
CM12D. I koliko namjernih prekida trudnoće (abortusa) ste imali tokom života? Pod namjernim prekidom trudnoće (abortusom) mislim na namjerni prekid tokom prvih 5 mjeseci trudnoće.	Nijedan ..... 00 Broj (abortusa) ..... __ __	00⇨CM13
CM12E. Koji je datum Vašeg (posljednjeg) namjernog prekida trudnoće (abortusa)? *Mjesec i godina moraju biti upisani.*	Datum (posljednjeg) namjernog prekida trudnoće (abortusa) Mjesec ..... __ __ Godina ..... __ __ __ __	

CM12F. *Provjerite kada je datum posljednjeg namjernog prekida trudnoće (abortusa) u CM12E i ako:*
☐ *nije bilo namjernog prekida trudnoće (abortusa) tokom posljednje 2 godine ⇨ Pređite na CM12J*
☐ *je posljednji namjerni prekid trudnoće (abortus) bio tokom posljednje 2 godine, tj. od (mjeseca intervjua) ⇨ Nastavite sa CM12G*

CM12G. *Ako je ispitanica spomenula više od jednog namjernog prekida trudnoće (abortusa), tj. odgovor u CM12D je veći od 1, onda je pitajte za tačan mjesec i godinu svakog pomenutog abortusa koji je imala tokom posljednje 2 godine, tj. nakon (mjeseca intervjua) 2009. godine. U CM12H upišite mjesec i godinu svakog abortusa, počevši sa posljednjim i za svaki zabilježeni abortus zamolite ispitanicu da Vam kaže u kojoj sedmici / kojem mjesecu trudnoće je bila kad je izvršen abortus i isto upišite na adekvatno mjesto.*

	Posljednji namjerni prekid trudnoće (abortus)	Pretposljednji namjerni prekid trudnoće (abortus)	Drugi namjerni prekid trudnoće (abortus) prije posljednjeg	Treći namjerni prekid trudnoće (abortus) prije posljednjeg
CM12H. Kojeg mjeseca i godine ste imali Vaš (posljednji) namjerni prekid trudnoće (abortus)?	*Ne postavljajte pitanje, odgovor je dat u CM12E*	Mjesec __ __ Godina __ __ __ __	Mjesec __ __ Godina __ __ __ __	Mjesec __ __ Godina __ __ __ __
CM12I. U kojem mjesecu (sedmici) trudnoće ste bili kada ste imali namjerni prekid trudnoće (abortus)? *Ako ispitanica odgovori u sedmicama, upišite odgovor u odgovarajućem redu. U suprotnom samo zabilježite mjesec/e.*	Sedmica 1 __ __ Mjeseci 2 __ __	Sedmica 1 __ __ Mjeseci 2 __ __	Sedmica 1 __ __ Mjeseci 2 __ __	Sedmica 1 __ __ Mjeseci 2 __ __

CM12J. *Provjerite broj ukupnih namjernih prekida trudnoće (abortusa) u CM12D i ako je ukupan broj:*
☐ *od 01 do 04 ⇨ Pređite na CM13*
☐ *veći od 04 ⇨ Pređite na CM12K*

CM12K. KOJEG MJESECA I GODINE STE IMALI SVOJ PRVI NAMJERNI PREKID TRUDNOĆE (ABORTUS)?	Datum prvog abortusa Mjesec ..... __ __ NZ mjesec ..... 98 Godina ..... __ __ __ __ NZ godinu 9998	⇨CM13
CM12L. KOLIKO STE GODINA IMALI KADA STE IMALI PRVI NAMJERNI PREKID TRUDNOĆE (ABORTUS)?	Navršene godine ..... __ __	

CM13. *Provjerite CM0B ili CM12: Posljednji porođaj je bio tokom posljednje 2 godine, tj. (dan i mjesec intervjua)* ***2009. godine:***

☐ *Ne, nije bilo živorođene djece u posljednje 2 godine i nikada prije. ⇨ Pređite na modul SIMPTOMI BOLESTI.*

☐ *Da, jedno ili više živorođene djece u posljednje 2 godine. ⇨ Pitajte za ime posljednjeg rođenog djeteta*

*Ime posljednjeg rođenog djeteta*_____

Ukoliko je dijete umrlo, budite posebno pažljivi kada to dijete spominjete po imenu u modulima koji slijede.
Pređite na sljedeći modul.

DA LI JE POSLJEDNJI POROD BIO ŽELJENI — DB

Ovaj modul se odnosi na sve žene koje su rodile živorođeno dijete tokom posljednje 2 godine.
Provjerite pitanje CM13 iz modula CM o smrtnosti djece i ovdje upišite ime posljednjeg rođenog djeteta

_____

Koristite ime ovog djeteta u sljedećim pitanjima, na naznačenim mjestima.

DB1. KADA STE ZATRUDNJELI SA (*ime*), DA LI STE U TO VRIJEME HTJELI DA ZATRUDNITE?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨ Sljedeći modul
DB2. DA LI STE ŽELJELI DA RODITE BEBU KASNIJE ILI NISTE HTJELI (VIŠE) DJECE?	Kasnije ..... 1 Nisam htjela više djece 2	2⇨ Sljedeći modul
DB3. KOLIKO STE JOŠ ŽELJELI DA ČEKATE?	Mjeseci ..... 1 __ __ Godine ..... 2 __ __ NZ 998	

ZDRAVLJE MAJKI I NOVOROĐENČETA — MN

Ovaj modul se odnosi na sve žene koje su rodile živorođeno dijete tokom posljednje 2 godine.
Provjerite pitanje CM13 iz modula CM o smrtnosti djece i ovdje upišite ime posljednjeg djeteta

_____

Koristite ime ovog djeteta u sljedećim pitanjima, na naznačenim mjestima.

MN1. DA LI STE SE U TOKU TRUDNOĆE SA (*ime*) OBRATILI NEKOME ZA PRENATALNU ZAŠTITU?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MN17
MN2. KOD KOGA STE IŠLI? *Dodatno pitanje:* KOD JOŠ NEKOGA? *Dodatno pitajte o vrsti osobe kod koje je bila i zaokružite sve date odgovore.*	Zdravstveni radnik/ca: Doktor ..... A Medicinska sestra / Babica ..... B Druga osoba Narodna babica ..... F Član/ica rodbine / Prijatelj/ica ..... H Drugo (*navesti*) X	
MN3. KOLIKO PUTA VAM JE PRUŽENA PRENATALNA ZAŠTITA TOKOM TE TRUDNOĆE?	Broj puta ..... __ __ NZ 98	
MN4. KAO DIO PRENATALNE ZAŠTITE TOKOM TE TRUDNOĆE, DA LI VAM JE BAR JEDNOM URAĐENO NEŠTO OD SLJEDEĆEG: [A] DA LI VAM JE IZMJEREN PRITISAK? [B] DA LI STE DALI UZORAK URINA? [C] DA LI STE DALI UZORAK KRVI?	Da Ne Krvni pritisak ..... 1 2 Uzorak urina ..... 1 2 Uzorak krvi 1 2	
MN17. KO VAM JE POMAGAO PRI ROĐENJU (*ime*)? *Dodatno pitanje:* JOŠ NEKO? *Dodatno pitajte o vrsti osobe kod koje je bila i zaokružite sve date odgovore.* *Ukoliko ispitanica kaže da joj niko nije pomagao, još jednom pitajte da li je neka odrasla osoba prisustvovala porođaju.*	Zdravstveni radnik/ca: Doktor ..... A Medicinska sestra / Babica ..... B Druga osoba Narodna babica ..... F Član/ica rodbine / Prijatelj/ica ..... H Drugo (*navesti*) ..... X Niko ..... Y	
MN18. GDJE STE RODILI (*ime*)? *Postavljajte dodatna pitanja da utvrdite vrstu mjesta.* *Ukoliko ne možete da utvrdite da li je javni ili privatni sektor, upišite naziv mjesta, ustanove,organizacije i sl.* _____ *(Naziv ustanove, organizacije i sl.)*	Kod kuće Kod Vaše kuće ..... 11 U nečijoj kući ..... 12 Javni sektor Bolnica ..... 21 Dom zdravlja ..... 22 Druga javna ustanova (*navesti*) _____ 26 Privatni medicinski sektor Privatna bolnica ..... 31 Privatna klinika ..... 32 Privatno porodilište ..... 33 Neka druga privatna medicinska ustanova (*navesti*)_____ 36 Drugo (*navesti*) 96	11⇨MN20 12⇨MN20 96⇨MN20
MN19. DA LI JE (*ime*) ROĐEN/A CARSKIM REZOM? ODNOSNO, DA LI SU VAM REZALI STOMAK DA BI IZVADILI BEBU?	Da ..... 1 Ne 2	
MN20. KADA JE (*ime*) ROĐEN/A, DA LI JE BIO/BILA VRLO VELIKA BEBA, VEĆA OD PROSJEKA, PROSJEČNA, MANJA OD PROSJEKA ILI VRLO MALA?	Veoma velika beba ..... 1 Veća od prosjeka ..... 2 Prosječna ..... 3 Manja od prosjeka ..... 4 Vrlo mala ..... 5 NZ 8	

MN21. Da li je (*ime*) izvagan/a po rođenju?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	2⇨MN23 8⇨MN23
MN22. Koliko je (*ime*) bio težak / bila teška? *Prepišite težinu sa zdravstvenog kartona, ako je isti na raspolaganju.*	Iz kartona ..... 1 (kg) __ , __ __ __ Po sjećanju ..... 2 (kg) __ , __ __ __ NZ 99998	
MN23. Da li Vam se vratio menstrualni ciklus nakon rođenja (*ime*)?	Da ..... 1 Ne 2	
MN24. Da li ste ikada dojili (*ime*)?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ Sljedeći modul
MN25. Koliko dugo nakon porođaja ste prvi put na prsa stavili (*ime*)? *Ako je manje od 1 sat, upišite '00' sati.* *Ako je manje od 24 sata, upišite sate.* *U ostalim slučajevima, upišite broj dana.*	Odmah ..... 000 Sati ..... 1 __ __ Dani ..... 2 __ __ NZ / ne sjeća se 998	
MN26. Tokom prva tri dana nakon porođaja, da li je (ime) dato nešto da pije osim majčinog mlijeka?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ Sljedeći modul
MN27. Šta je (*ime*) dato da pije? *Dodatno pitanje:* Još nešto?	Mlijeko (koje nije majčino) ..... A Obična voda ..... B Voda sa šećerom ili glukozom ..... C Sredstvo protiv kolika (grčeva) ..... D Rastvor šećera, soli i vode ..... E Voćni sok ..... F Formula za bebe ..... G Čaj / Biljni rastvor ..... H Med ..... I Drugo (*navesti*) X	

SIMPTOMI BOLESTI — IS

IS1. *Provjerite kolonu HL9 u Obrascu za popisivanje članova domaćinstva u Upitniku za domaćinstvo.*

Da li je ispitanica majka ili staratelj djeteta mlađeg od 5 godina?

☐ *Da ⇨ Nastavite sa IS2.*

☐ *Ne ⇨ Pređite na sljedeći modul.*

IS2. Ponekad su djeca ozbiljno bolesna i treba ih odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu. Zbog kojih simptoma biste odmah odveli svoje dijete u zdravstvenu ustanovu? *Dodatno pitanje:* A zbog nekih drugih simptoma? *Nastavite da postavljate pitanja u vezi sa znakovima ili simptomima sve dok majka/staratelj više ne može da se sjeti dodatnih simptoma.* *Zaokružite sve pomenute simptome, ali NEMOJTE davati nikakve sugestije.*	Dijete ne može da pije ili da doji ..... A Stanje djeteta se pogoršava ..... B Dijete ima groznicu ..... C Dijete ubrzano diše ..... D Dijete teško diše ..... E Dijete ima krvavu stolicu ..... F Dijete slabo pije ..... G Drugo (*navesti*) _____ X Drugo (*navesti*) _____ Y Drugo (*navesti*) _____ XZ	

KONTRACEPCIJA — CP

CP0. Želim da razgovaram sa Vama o još jednoj temi – planiranje porodice. Parovi koriste razne načine i metode da odlože ili izbjegnu trudnoću. Da li ste čuli za :		
[A] Sterilizaciju žene? *Dodatna informacija:* Operacija kojoj se žena može podvrgnuti kako bi se izbjegla trudnoća.	Da ..... 1 Ne 2	
[B] Sterilizaciju muškarca? *Dodatna informacija:* Operacija kojoj se muškarac može podvrgnuti kako bi se izbjegla trudnoća.	Da ..... 1 Ne 2	
[C] Spirala? *Dodatna informacija:* Spirala koju doktor postavlja unutar maternice.	Da ..... 1 Ne 2	
[D] Injekcija? *Dodatna informacija:* Žena može da primi injekcije koje utiču na hormone i sprječavaju trudnoću nekoliko mjeseci.	Da ..... 1 Ne 2	
[E] Implantati? *Dodatna informacija:* ženama doktor može ugraditi jedan ili više malih implantata (štapića) potkožno u nadlakticu koji sprječavaju trudnoću nekoliko godina.	Da ..... 1 Ne 2	
[F] Pilula? *Dodatna informacija:* Žene mogu svakodnevno da uzimaju pilule kako bi izbjegle trudnoću.	Da ..... 1 Ne 2	
[G] Muški kondom? *Dodatna informacija:* Muškarci mogu da stave gumeni prezervativ na spolni organ prije ili u toku spolnog odnosa.	Da ..... 1 Ne 2	
[H] Ženski kondom? *Dodatna informacija:* Žene mogu da stave zaštitu unutar spolnog organa prije spolnog odnosa.	Da ..... 1 Ne 2	
[I] Dijafragma? *Dodatna informacija:* Žene mogu da stave mekanu gumenu opnu u spolni organ da bi spriječili ulazak sperme u uterus ili jajovod.	Da ..... 1 Ne 2	
[J] Pjena / gel? *Dodatna informacija:* Mogu se koristiti proizvodi (npr. pjena, gel, krema) koji unište spermatozoide ili onemoguće spermi da se kreće i stigne do jajne ćelije.	Da ..... 1 Ne 2	
[K] Metoda laktacione amenoreje (LAM)?	Da ..... 1 Ne 2	
[L] Periodična apstinencija / praćenje plodnih i neplodnih dana? *Dodatna informacija:* žena može da izbjegne trudnoću neupražnjavanjem spolnog odnosa tokom plodnih dana u mjesecu, tj. dana kada ima najviše šanse da zatrudni.	Da ..... 1 Ne 2	
[M] Prekinuti odnos? *Dodatna informacija:* Muškarci mogu da prekinu odnos prije ejakulacije.	Da ..... 1 Ne 2	
[N] Hitna kontracepcija / kontracepcija poslije spolnog odnosa? *Dodatna informacija:* Kao urgentnu mjeru, 3 dana nakon nezaštićenog spolnog odnosa, žena može da uzme posebne pilule da bi izbjegla trudnoću.	Da ..... 1 Ne 2	
[X] Da li znate za neke druge načine ili metode koje muškarci ili žene mogu da primjene kako bi izbjegli trudnoću?	Da ..... 1 _____ (navesti) Ne ..... 2 _____ (navesti)	

CP1. Da li ste sada trudni?	Da, sada sam trudna ..... 1 Ne ..... 2 Nisam sigurna ili NZ 8	1⇨ Sljedeći modul
CP2. Kao što smo spomenuli, parovi koriste razne načine ili metode kako bi odložili ili izbjegli trudnoću. Da li trenutno nešto poduzimate ili koristite kako biste odložili ili izbjegli trudnoću?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ Sljedeći modul
CP3. Šta radite kako biste odložili ili izbjegli trudnoću? *Nemojte davati sugestije.* *Ako ispitanica spomene više od jedne metode, zaokružite svaku.*	Sterilizacija žene ..... A Sterilizacija muškarca ..... B Spirala ..... C Injekcije ..... D Implantati ..... E Pilula ..... F Muški kondom ..... G Ženski kondom ..... H Dijafragma ..... I Pjena / gel ..... J Metoda laktacione amenoreje (LAM) ..... K Periodična apstinencija / praćenje plodnih i neplodnih dana ..... L Prekinuti odnos ..... M Drugo (navesti) _____ X	

NEZADOVOLJENE POTREBE		UN
UN1. Provjerite CP1. Da li je ispitanica sada trudna? ☐ *Da, sada je trudna ⇨ Nastavite sa UN2* ☐ *Ne, nije sigurna ili ne zna ⇨ Pređite na UN5*		
UN2. Sada želim da razgovaram sa Vama o vašoj sadašnjoj trudnoći. Kada ste zatrudnjeli, da li ste u tom trenutku htjeli da zatrudnite?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨UN4
UN3. Da li ste željeli da rodite bebu kasnije, ili niste htjeli (više) djece?	Kasnije ..... 1 Nisam željela (više) djece 2	
UN4. Sada želim da Vam postavim nekoliko pitanja o budućnosti. Nakon rođenja djeteta sa kojim ste sada trudni, da li biste željeli da rodite još jedno dijete ili radije ne biste imali još djece?	Još jedno dijete ..... 1 Ne više ..... 2 Neodlučna / NZ 8	1⇨UN7 2⇨UN13 8⇨UN13
UN5. *Provjerite CP3. Da li ispitanica trenutno koristi "Sterilizaciju žene"?* ☐ *Da ⇨ Pređite na UN13* ☐ *Ne ⇨ Nastavite sa UN6*		
UN6. Sada želim da Vam postavim nekoliko pitanja o budućnosti. Da li želite da rodite (još jedno) dijete ili radije ne biste imali (još) djece?	Rodila bih (još jedno) dijete ..... 1 Ne više / Nijedno ..... 2 Kaže da ne može da zatrudni ..... 3 Neodlučna / NZ 8	 2⇨UN9 3⇨UN11 8⇨UN9
UN7. Koliko dugo biste željeli da čekate sa rođenjem (drugog) djeteta?	Mjeseci ..... 1 __ __ Godine ..... 2 __ __ Uskoro / Sada ..... 993 Kaže da ne može da zatrudni ..... 994 Nakon braka ..... 995 Drugo ..... 996 NZ 998	 994⇨UN11
UN8. Provjerite CP1. Da li je ispitanica sada trudna? ☐ *Da, sada je trudna ⇨ Nastavite sa UN13* ☐ *Ne, nije sigurna ili NZ ⇨ Pređite na UN9*		
UN9. Provjerite CP2. Da li ispitanica sada koristi neku metodu kontracepcije? ☐ *Da ⇨ Pređite na UN13* ☐ *Ne ⇨ Nastavite sa UN10*		
UN10. Da li mislite da ste fizički sposobni da sada ostanete u drugom stanju?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	1 ⇨UN13 8 ⇨UN13
UN11. Zašto mislite da niste fizički u stanju da zatrudnite?	Neredovni ili nema spolne odnose ..... A U menopauzi ..... B Nikada nije imala menstruaciju ..... C Histerektomija (operativno odstranjivanje maternice) ..... D Pokušava da zatrudni već 2 godine ili duže, bez uspjeha E Poslijeporođajni prekid menstruacije ..... F Još doji ..... G Previše stara ..... H Smatra da je sudbina ..... I Drugo (*navesti*) ..... X NZ ..... Z	
UN12. *Provjerite UN11. Da li je ispitanica spomenula da "Nikada nije imala menstruaciju"?* ☐ *Spomenula ⇨ Pređite na sljedeći modul* ☐ *Nije spomenula ⇨ Nastavite sa UN13*		
UN13. Kada Vam je počela posljednja menstruacija?	Prije koliko dana ..... 1 __ __ Prije koliko sedmica ..... 2 __ __ Prije koliko mjeseci ..... 3 __ __ Prije koliko godina ..... 4 __ __ U menopauzi / Imala je histerektomiju ..... 994 Prije posljednjeg porođaja ..... 995 Nikada nije imala menstruaciju 996	

STAVOVI PREMA NASILJU U PORODICI — DV

DV1. Ponekad se muž iznervira ili naljuti zbog nečega što žena uradi. Po Vašem mišljenju, da li muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu u sljedećim situacijama:

	Da	Ne	NZ
[A] Ako izađe bez njegovog znanja?	1	2	8
[B] Ako zanemaruje djecu?	1	2	8
[C] Ako se svađa sa njim?	1	2	8
[D] Ako odbija seks sa njim?	1	2	8
[E] Ako joj zagori jelo?	1	2	8

BRAK/ZAJEDNICA — MA

MA1. Da li ste trenutno udati ili živite sa muškarcem kao da ste u braku?
- Da, trenutno udata 1
- Da, živim sa muškarcem 2
- Ne, nisam u braku ..... 3 ⇨ MA5

MA2. Koliko godina ima Vaš suprug/partner?

Dodatno pitanje: Koliko je godina Vaš muž/partner napunio na svoj posljednji rođendan?
- Dob u godinama ..... __ __
- NZ 98

MA2A. *Provjerite broj klastera u WM1:*
- ☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva) ⇨ Pređite na MA7*
- ☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva) ⇨ Nastavite sa MA3*

MA3. Osim Vas, da li Vaš suprug/partner ima druge žene ili partnere ili živi sa drugim ženama kao da je u braku?
- Da 1
- Ne ..... 2 ⇨ MA7

MA4. Koliko drugih žena ili partnera ima?
- Broj ..... __ __ ⇨ MA7
- NZ ..... 98 ⇨ MA7

MA5. Da li ste ikada bili udati ili živjeli sa muškarcem kao da ste u braku?
- Da, bila udata 1
- Da, ranije živjela sa muškarcem 2
- Ne ..... 3 ⇨ Sljedeći modul

MA6. Koji je Vaš sadašnji bračni status: da li ste udovica, razvedeni ili rastavljeni?
- Udovica 1
- Razvedena 2
- Rastavljena 3

MA7. Da li ste bili udati ili živjeli sa muškarcem samo jednom ili više puta?
- Samo jednom 1
- Više puta 2

MA8. Kog mjeseca i godine ste se prvi put udali ili počeli da živite sa muškarcem kao da ste u braku?

Datum prvog vjenčanja
- Mjesec ..... __ __
- NZ mjesec 98
- Godina ..... __ __ __ __
- NZ godinu 9998

⇨ Sljedeći modul

MA9. Koliko ste godina imali kada ste prvi put počeli da živite sa svojim prvim suprugom/partnerom?
- Dob u godinama ..... __ __

SEKSUALNO PONAŠANJE — SB

Provjerite da li je još neko prisutan. Prije nego što nastavite, pobrinite se da sa ispitanicom ostanete sami.

SB1. Sada bih Vam postavila nekoliko pitanja o seksualnoj aktivnosti kako bismo stekli bolji uvid u neke važne aspekte života.

Informacije koji mi date ostaće strogo provjerljive.

Koliko ste imali godina kada ste imali prvi spolni odnos?
- Nikada nisam imala odnos ..... 00 ⇨ Sljedeći modul
- Dob u godinama ..... __ __
- Prvi put je imala odnos kada je počela da živi sa (prvim) suprugom/partnerom 95

SB2. Prilikom Vašeg prvog spolnog odnosa, da li je korišten kondom?
- Da 1
- Ne 2
- NZ / Ne sjećam se 8

SB3. Kada ste posljednji put imali spolni odnos?

Zabilježite "prije koliko godina" samo ako je posljednji spolni odnos bio prije godinu ili više dana.
Za 12 ili više mjesec, odgovor se treba upisati u godinama.
- Prije koliko dana ..... 1 __ __
- Prije koliko sedmica ..... 2 __ __
- Prije koliko mjeseci ..... 3 __ __
- Prije koliko godina ..... 4 __ __ ⇨ SB15

SB4. Prilikom Vašeg posljednjeg spolnog odnosa, da li je korišten kondom?
- Da 1
- Ne 2

SB5. U kakvoj ste vezi bili sa osobom sa kojom ste imali posljednji spolni odnos?

Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vrijeme spolnog odnosa.

Ako je odgovor "momak/dečko", onda pitajte:

Da li ste živjeli zajedno kao da ste u braku?

Ako je odgovor "Da", zaokružite šifru '2'.
Ako je odgovor "Ne", zaokružite šifru '3'.
- Suprug 1
- Partner sa kojim živim 2
- Momak/dečko ..... 3 ⇨ SB7
- Poznanik ..... 4 ⇨ SB7
- Drugo (*navesti*) _____ 6 ⇨ SB7

SB6. *Provjerite MA1:*
- ☐ *Trenutno udata ili živi sa muškarcem kao da su u braku (MA1 = 1 ili 2) ⇨ Pređite na SB8*
- ☐ *Neudata / nije u zajednici (MA1 = 3) ⇨ Nastavite sa SB7*

SB7. Koliko godina ima ta osoba?
Ako je odgovor "Ne znam", postavite dodatno pitanje:
Koliko ta osoba odprilike ima godina?
- Dob seksualnog partnera ..... __ __
- NZ 98

SB8. Da li ste imali spolni odnos sa još nekom osobom u posljednjih 12 mjeseci?
- Da 1
- Ne ..... 2 ⇨ SB15

SB9. Posljednji put kada ste imali spolni odnos sa tom drugom osobom, da li je korišten kondom?
- Da 1
- Ne 2

SB10. U kakvoj ste vezi bili sa tom osobom?

Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vrijeme spolnog odnosa.

Ako je odgovor "momak/dečko", onda pitajte:

Da li ste živjeli zajedno kao da ste u braku?

Ako je odgovor "Da", zaokružite šifru '2'.
Ako je odgovor "Ne", zaokružite šifru '3'.
- Suprug 1
- Partner sa kojim živim 2
- Momak/dečko ..... 3 ⇨ SB12
- Poznanik ..... 4 ⇨ SB12
- Drugo (*navesti*) _____ 6 ⇨ SB12

SB11. *Provjerite MA1 i MA7:*
- ☐ *Trenutno udata ili živi sa muškarcem (MA1 = 1 ili 2) i Udavala se samo jednom ili živjela sa muškarcem samo jednom (MA7 = 1) ⇨ Pređite na SB13*
- ☐ *U suprotnom ⇨ Nastavite sa SB12*

SB12. Koliko godina ima ta osoba?
Ako je odgovor "Ne znam", postavite dodatno pitanje:
Koliko ta osoba odprilike ima godina?
- Dob seksualnog partnera ..... __ __
- NZ 98

SB13. Osim te dvije osobe, da li ste imali spolne odnose sa još nekom osobom u posljednjih 12 mjeseci?
- Da 1
- Ne ..... 2 ⇨ SB15

SB14. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali spolne odnose u posljednjih 12 mjeseci?
- Broj partnera ..... __ __

SB15. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali spolne odnose tokom života?

Ukoliko dati odgovor ne sadrži brojku, postavite dodatno pitanje da biste dobili približan broj.

Ako je broj partnera 95 ili više, upišite '95'.
- Ukupan broj partnera u životu ..... __ __
- NZ 98

HIV/AIDS (SIDA) — HA

HA1. Sada želim da razgovaramo o nečemu drugom. Da li ste ikada čuli za virus HIV-a ili bolest zvanu AIDS ili SIDA?	Da ..... 1 Ne 2	2 ⇨ Sljedeći modul
HA2. Da li ljudi mogu da smanje šansu da dobiju virus koji prouzrokuje SIDU tako što će imati samo jednog seksualnog partnera koji nema druge seksualne partnere?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
HA3. Da li ljudi mogu da dobiju virus koji prouzrokuje SIDU putem vradžbina (bačenih čini) ili nekih drugih nadprirodnih sila?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
HA4. Da li ljudi mogu da smanje šansu da dobiju virus koji prouzrokuje SIDU tako što će koristiti kondom svaki put kada imaju spolni odnos?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
HA5. Da li ljudi mogu dobiti virus koji prouzrokuje SIDU od ujeda komarca?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
HA6. Da li ljudi mogu dobiti virus koji prouzrokuje SIDU ako dijele hranu sa osobom koja boluje od SIDE?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
HA7. Da li je moguće da naizgled zdrava osoba ima virus koji prouzrokuje SIDU?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
HA8. Može li se virus koji prouzrokuje SIDU prenijeti sa majke na njenu bebu: [A] Tokom trudnoće? [B] Tokom porođaja? [C] Dojenjem?	Da Ne NZ Tokom trudnoće ..... 1 2 8 Tokom porođaja ..... 1 2 8 Dojenjem 1 2 8	
HA9. Po Vašem mišljenju, ako je učiteljica ili nastavnica zaražena virusom koji prouzrokuje SIDU ali nije bolesna, da li treba dozvoliti da nastavi da predaje u školi?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	
HA10. Da li biste kupili svježe povrće od prodavača kada biste znali da ima virus koji prouzrokuje SIDU?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	
HA11. Ako bi se član Vaše porodice zarazio virusom koji prouzrokuje SIDU, da li biste željeli da to ostane tajna?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	
HA12. Ako bi se član Vaše porodice razbolio od SIDE, da li biste bili spremni da brinete o njemu ili njoj u sopstvenom domaćinstvu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	

HA13. *Provjerite CM13: Da li je ispitanica porodila živorođenu djecu u posljednje 2 godine?*
- ☐ *Bez živorođene djece u posljednje 2 godine ⇨ Pređite na HA24*
- ☐ *Jedno ili više živorođene djece u posljednje 2 godine ⇨ Nastavite sa HA14*

HA14. Provjerite MN1: Da li je ispitanica koristila prenatalnu zaštitu?
- ☐ *Da, koristila prenatalnu zaštitu ⇨ Nastavite sa HA15*
- ☐ *Ne, nije koristila prenatalnu zaštitu ⇨ Pređite na HA24*

HA15. Za vrijeme posjeta u okviru prenatalne zaštite tokom trudnoće sa (*ime*), Da li su Vam date informacije o: [A] Prenošenju virusa koji prouzrokuje SIDU sa majke na bebu? [B] Tome šta možete da uradite da spriječite dobijanje virusa koji prouzrokuje SIDU? [C] Testiranju na virus koji prouzrokuje SIDU? Da li Vam je: [D] Ponuđeno da se testirate na virus koji prouzrokuje SIDU?	D N NZ Dobijanje virusa koji prouzrokuje SIDU od majke ..... 1 2 8 Šta se može učiniti ..... 1 2 8 Testiranje na virusa koji prouzrokuje SIDU ..... 1 2 8 Ponuđeno testiranje 1 2 8	
HA16. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste se testirali na virus koji prouzrokuje SIDU u sklopu prenatalne zaštite (pregleda trudnoće)?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	2⇨HA19 8⇨HA19
HA17. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	2⇨HA22 8⇨HA22
HA18. Bez obzira na rezultat, sve žene koje su se testirale treba da odu na savjetovanje/konsultacije nakon dobijanja rezultata. Nakon što ste se testirali, da li ste išli na savjetovanje/konsultacije?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije sigurna / Zavisi 8	1⇨HA22 2⇨HA22 8⇨HA22

HA19. *Provjerite MN17: Da li je porođaj obavio zdravstveni radnik/ca (A ili B)?*
- ☐ *Da, porođaj je obavio/la zdravstveni radnik/ca ⇨ Nastavite sa HA20*
- ☐ *Ne, porođaj nije obavio/la zdravstveni radnik/ca ⇨ Pređite na HA24*

HA20. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste testirani na virus koji prouzrokuje SIDU kada ste otišli na porođaj ali prije nego što je beba rođena?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨HA24
HA21. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da ..... 1 Ne 2	
HA22. Da li ste testirani na virus koji prouzrokuje SIDU nakon testiranja tokom trudnoće?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨HA25
HA23. Kada ste se posljednji put testirali na virus koji prouzrokuje SIDU?	Prije manje od 12 mjeseci ..... 1 Prije 12-23 mjeseci ..... 2 Prije 2 ili više godina 3	1⇨Sljedeći modul 2⇨Sljedeći modul 3⇨Sljedeći modul
HA24. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste se ikada testirali da ustanovite da li imate virus koji prouzrokuje SIDU?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨HA27
HA25. Kada ste se posljednji put testirali?	Prije manje od 12 mjeseci ..... 1 Prije 12-23 mjeseci ..... 2 Prije 2 ili više godina 3	
HA26. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	1⇨Sljedeći modul 2⇨Sljedeći modul 8⇨Sljedeći modul
HA27. Da li znate za mjesto gdje se ljudi mogu testirati na virus koji prouzrokuje SIDU?	Da ..... 1 Ne 2	

PUŠENJE I KONZUMACIJA ALKOHOLA — TA

TA1. Da li ste ikada probali pušiti cigarete, makar ste samo povukli jedan ili dva dima?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨TA6
TA2. Koliko ste imali godina kada ste po prvi put ispušili cijelu cigaretu?	Nikada nisam ispušila cijelu cigaretu ..... 00 Dob ..... ___ ___	00⇨TA6
TA3. Da li trenutno pušite cigarete?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨TA6
TA4. Koliko ste cigareta ispušili tokom posljednjih 24 sata?	Broj cigareta ..... ___ ___	
TA5. Koliko dana ste u toku čitavog posljednjeg mjeseca pušili cigarete? *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako "svaki dan" ili "skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	
TA6. Da li ste ikada probali neke duhanske proizvode za pušenje a koji nisu cigarete, kao što su cigare (npr. kubanske), cigarilosi, duhan za lulu ili vodenu lulu (nargilu/šišu)?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨TA10
TA7. Da li ste konzumirali bilo kakve duhanske proizvode za pušenje tokom posljednjeg mjeseca?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨TA10
TA8. Koju vrstu duhanskog proizvoda za pušenje ste konzumirali ili pušili tokom posljednjeg mjeseca? *Zaokružite sve pomenute odgovore.*	Cigare ..... A Vodena lula ..... B Cigarilosi ..... C Lula ..... D Drugo (*navesti*) _____ X	
TA9. Koliko dana ste u toku posljednjeg mjeseca konzumirali duhanske proizvode za pušenje? *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako "svaki dan" ili "skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	
TA10. Da li ste ikada probali bilo kakvu vrstu duhanskog proizvoda (koji nije za pušenje, kao što su duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje (burmut), duhan za sisanje (vlažni burmut)?	Da ..... 1 Ne 2	2 ⇨TA14
TA11. da li ste konzumirali bilo kakve duhanske proizvode koji nisu za pušenje tokom posljednjeg mjeseca?	Da ..... 1 Ne 2	2 ⇨TA14
TA12. Koju vrstu duhanskog proizvoda koji nije za pušenje ste konzumirali tokom posljednjeg mjeseca? *Zaokružite sve pomenute odgovore.*	Duhan za žvakanje ..... A duhan za šmrkanje (burmut) ..... B Duhan za sisanje (Vlažni burmut) ..... C Drugo (*navesti*) _____ X	
TA13. Koliko dana ste u toku čitavog posljednjeg mjeseca konzumirali duhanske proizvode koji nisu za pušenje? *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako "svaki dan" ili "skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	
TA14. Sada želim da Vam postavim nekoliko pitanja o konzumaciji alkohola. *Da li ste ikada pili alkohol?*	Da ..... 1 Ne 2	2⇨Sljedeći modul
TA15. Kao jedno alkoholno piće mislimo na jednu konzervu ili flašu pive, jednu čašu vina ili jednu čašicu žestokog pića . Koliko ste godina imali kada ste popili prvo alkoholno piće, ne računajući par gutljaja?	Nikada nisam popila nijedno alkoholno piće ..... 00 Dob ..... ___ ___	00⇨ Sljedeći modul
TA16. Koliko dana ste tokom posljednjeg mjeseca konzumirali barem jedno alkoholno piće? *Ako ispitanica nije pila, zaokružite '00'.* *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako "svaki dan" ili "skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Nisam popila nijedno piće tokom posljednjeg mjeseca ..... 00 Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	00⇨ Sljedeći modul
TA17. Tokom posljednjeg mjeseca, onim danima kada ste pili alkohol, koji broj pića ste obično konzumirali?	Broj pića ..... ___ __	

ZADOVOLJSTVO SOPSTVENIM ŽIVOTOM — LS

LS1. *Provjerite WB2: Da li ispitanica ima 15-24 godine?*
- ☐ *Dob 25-49 ⇨ Pređite na sljedeći modul*
- ☐ *Dob 15-24 ⇨ Nastavite sa LS2*

LS2. Sada želim da Vam postavim nekoliko vrlo jednostavnih pitanja o sreći i zadovoljstvu. Prvo, generalno gledano, da li biste rekli da ste veoma sretni, sretni, ni sretni ni nesretni, nesretni ili veoma nesretni? Takođe možete da pogledate ove slike koje mogu da Vam pomognu pri davanju odgovora. *Pokažite ispitanici stranu 1 kartice sa odgovorima i objasnite joj šta koji simbol predstavlja. Zaokružite šifru odgovora kojeg ispitanica izabere.*	Veoma sretna ..... 1 Sretna ..... 2 Ni sretna ni nesretna ..... 3 Nesretna ..... 4 Veoma nesretna 5	
LS3. Sada želim da Vam postavim pitanja o tome koliko ste zadovoljni u različitim oblastima svog života. Za svako od pitanja imamo 5 mogućih odgovora: Molim Vas da mi za svako pitanje kažete da li ste veoma zadovoljni, zadovoljni, ni zadovoljni ni nezadovoljni, nezadovoljni ili veoma nezadovoljni. Možete opet pogledati ove slike da Vam pomognu da odgovorite. *Pokažite ispitanici stranu 2 kartice sa odgovorima i objasnite joj šta koji simbol predstavlja. Zaokružite šifru odgovora kojeg ispitanica izabere za pitanja LS3 do LS13.* Koliko ste zadovoljni svojim porodičnim životom?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS4. Koliko ste zadovoljni svojim prijateljstvima?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS5. Tokom ove (***2011-12***) školske/akademske godine, da li ste pohađali školu/fakultet u bilo kojem periodu?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨LS7
LS6. Koliko ste zadovoljni svojom školom / svojim fakultetom?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS7. Koliko ste zadovoljni svojim trenutnim poslom? *Ako ispitanica kaže da nema posao, zaokružite '0' i nastavite sa sljedećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja o tome kako se osjeća zbog toga što nema posao ukoliko Vam sama ne kaže.*	Nema posao ..... 0 Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS8. Koliko ste zadovoljni svojim zdravljem?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS9. Koliko ste zadovoljni mjestom u kojem živite? *Ako je neophodno, objasnite da se pitanje odnosi na životnu sredinu, uključujući komšiluk i stambenu jedinicu.*	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	

LS10. Koliko ste zadovoljni načinom na koji se ljudi u Vašem okruženju generalno ophode prema Vama?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS11. Koliko ste zadovoljni svojim izgledom?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS12. Sveukupno gledano, koliko ste zadovoljni svojim životom?	Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS13. Koliko ste zadovoljni svojim sadašnjim prihodom? *Ako ispitanica kaže da nema prihoda, zaokružite '0' i nastavite sa sljedećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja o tome kako se osjeća zbog toga što nema prihoda ukoliko Vam sama ne kaže.*	Nema prihoda ..... 0 Veoma zadovoljna ..... 1 Zadovoljna ..... 2 Ni zadovoljna ni nezadovoljna ..... 3 Nezadovoljna ..... 4 Veoma nezadovoljna 5	
LS14. U poređenju sa situacijom od prije godinu dana, sveukupno gledano, da li biste rekli da Vam se život poboljšao, ostao manje-više isti ili pogoršao?	Poboljšao se ..... 1 Manje-više isti ..... 2 Pogoršao se 3	
LS15. A za godinu dana, sveukupno gledano, da li očekujete da će Vaš život biti bolji, manje-više isti ili gori?	Bolji ..... 1 Manje-više isti ..... 2 Gori 3	

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA		**HE**
HE0. *Provjerite broj klastera u WM1.* ☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva) ⇨ Pređite na WM11* ☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva) ⇨ Nastavite sa HE1.*		
HE1. Imate li zdravstvenu knjižicu?	Da ..... 1 Ne 2	
HE2. Imate li zdravstveno osiguranje?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨ HE9
HE3. Da li koristite zdravstvene usluge u domu zdravlja?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ HE5
HE4. Da li u najbližem domu zdravlja dobijate besplatnu zdravstvenu uslugu?	Da ..... 1 Ne 2	
HE5. Da li koristite zdravstvene usluge u bolnici?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ HE7
HE6. Da li u najbližoj bolnici dobijate besplatnu zdravstvenu uslugu?	Da ..... 1 Ne 2	
HE7. Da li koristite zdravstvene usluge koje pruža hitna pomoć?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ HE9
HE8. Da li dobijate besplatnu zdravstvenu uslugu u hitnoj pomoći?	Da ..... 1 Ne 2	
HE9. Da li plaćate sve neophodne zdravstvene usluge i lijekove?	Da ..... 1 Nekad da, nekad ne ..... 2 Ne 3	1⇨ WM11
HE10. Da li plaćate samo one zdravstvene usluge i lijekove koji su Vam apsolutno neophodni/urgentni?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨ WM11
HE11. Da li možete priuštiti lijekove bez jednokratne novčane pomoći?	Da ..... 1 Ne 2	

WM11. Upišite vrijeme završetka anketiranja.	Sat i minute..... __ __ : __ __	

WM12. *Provjerite kolonu HL9 u Obrascu za popisivanje domaćinstva u Upitniku za domaćinstvo.*
Da li je ispitanica majka ili staratelj djeteta starosti 0-4 godine koje živi u ovom domaćinstvu?

☐ *Da ⇨ Pređite na UPITNIK ZA DJECU MLAĐU OD 5 GODINA za to dijete i počnite anketu sa istom ispitanicom.*

☐ *Ne ⇨ Završite anketiranje sa ovom ispitanicom tako što ćete se zahvaliti na saradnji.*
Provjerite da li je prisutna još neka žena, muškarac ili dijete mlađe od 5 godina u domaćinstvu koji ispunjavaju uslove za anketiranje.

Zapažanja anketara

Zapažanja kontrolora

Zapažanja supervizora

Kartice za odgovore su korištene za pomoć ispitanicima prilikom odgovaranja na pitanja u modulu "Zadovoljstvo sopstvenim životom" (LS) u Upitniku za žene i modulu "Zadovoljstvo sopstvenim životom" (MLS) u Upitniku za muškarce.

STRANA 1: KARTICA LS 1/ MLS 1

Veoma sretna/an	Sretna/an	Ni sretna/an, Ni nesretna/an	Nesretna/an	Veoma nesretna/an

STRANA 2: KARTICA LS 2/ MLS 2

Veoma zadovoljna/an	Zadovoljna/an	Ni zadovoljna/a, Ni nezadovoljna/an	Nezadovoljna/an	Veoma nezadovoljna/an

MICS

UPITNIK ZA MUŠKARCA OD 15-49 GODINA

[BiH]

INFORMACIONI PANEL ZA MUŠKARCA	MWM

Ovaj upitnik se popunjava za sve muškarce starosti od 15-49 godina (vidjeti Obrazac za popisivanje članova domaćinstva, kolona HL7A u Upitniku za domaćinstvo). Za svakog muškarca navedene starosti treba popuniti poseban upitnik.

MWM1. Šifra klastera: ___ ___ ___	**MWM2.** Šifra domaćinstva: ___ ___ ___
MWM3. Ime muškarca: ime_____	**MWM4.** Redni broj muškarca: ___ ___
MWM5. Ime i šifra anketara: Ime_____	**MWM6.** Ime i šifra anketara: ___ ___ / ___ ___ / ___ ___ ___ ___

Ponovite pozdrav ako nije već pročitan dotičnom muškarcu:

Mi dolazimo u ime **Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine**. Provodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice, o čemu bih želio da razgovaram sa vama. Ova anketa će trajati do **20** minuta. Sve informacije koje dobijemo će ostati strogo povjerljive.

Ukoliko je pozdrav već pročitan dotičnom muškarcu na početku Upitnika za domaćinstvo, onda treba pročitati sljedeći tekst

Sada želim još malo da porazgovaram sa vama o vašem zdravlju i još nekim temama. Ova anketa će trajati do **20** minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date će ostati strogo povjerljive.

Možemo li da počnemo?

☐ *Da, dobijen je pristanak ⇨ Pređite na MWM10 i upišite vrijeme, a zatim počnite anketiranje.*
☐ *Ne, nije dobijen pristanak ⇨ Popunite MWM7. O ishodu informišite supervizora.*

MWM7. Rezultat anketiranja muškarca	Upitnik je popunjen ....01 Ispitanik nije kod kuće ....02 Odbio je anketiranje ....03 Upitnik je djelimično popunjen ....04 Ispitanik nije u stanju da odgovara ....05 Drugo (*navesti*) _____ 96

MWM8. Kontrolu upitnika izvršio/la (Ime i šifra): Ime_____ ___ ___ ___	**MWM9.** Operater/ka za unos podataka (Ime i šifra): Ime_____ ___ ___ ___

MWM10. *Upišite vrijeme početka anketiranja.*	Sat i minute.....__ __ : __ __	

PODACI ZA MUŠKARCA		**MWB**
MWB1. Kojeg mjeseca i koje godine ste rođeni?	Datum rođenja Mjesec..... __ __ NZ mjesec.....98 Godina .....__ __ __ __ NZ godinu.....9998	
MWB2. Koliko imate godina? *Dodatno pitanje:* Koliko ste godina napunili na svoj posljednji rođendan? *Uporedite MWB1 i/ili MWB2 i ispravite ukoliko se ne slažu.*	Dob (navršene godine)..... __ __	
MWB3. Da li ste ikada pohađali školu ili predškolsku ustanovu?	Da..... 1 Ne..... 2	 2⇨MWB7
MWB4. Koji je najviši nivo obrazovanja koji ste pohađali?	Predškolsko obrazovanje..... 0 Osnovna škola ..... 1 Srednja ..... 2 Visokoškoslka ustanova 3	0⇨MWB7
MWB5. Koji je najviši razred/godina koju ste završili na tom nivou? *Ukoliko je u pitanju manje od 1 razreda/godine, upišite '00'.*	Razred/godina..... __ __	
MWB6. *Provjerite MWB4*: ☐ *Srednja škola ili visokoškolska ustanova.* ⇨ *Pređite na sljedeći modul* ☐ *Osnovna škola* ⇨ *Nastavite sa MWB7*		
MWB7. Sada vas molim da mi pročitate ovu rečenicu. *Ispitaniku pokažite rečenicu na kartici.* *Ukoliko ispitanik ne može da pročita cijelu rečenicu, pitajte:* Možete li da mi pročitate dio ove rečenice?	Uopšte ne može da pročita..... 1 Može da pročita samo dijelove rečenice..... 2 Može da pročita cijelu rečenicu ..... 3 Rečenica nije napisana na jeziku koji ispitanik razumije. _____ 4 (navesti jezik) Slijep / nijem, slabovidan / ima teškoće sa govorom 5	

PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠTENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA		**MMT**
MMT1. *Provjerite MWB7:* ☐ *Pitanje nije popunjeno (Ispitanik ima srednje obrazovanje ili više)* ⇨ *Nastavite sa MMT2* ☐ *Zna da čita ili rečenica nije napisana na odgovarajućem jeziku (šifre 2, 3 ili 4)* ⇨ *Nastavite sa MMT2* ☐ *Uopšte ne zna da čita ili je slijep/nijem i sl. (šifre 1 do 5)* ⇨ *Pređite na MMT3*		
MMT2. Koliko često čitate novine ili časopise: skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ih uopšte ne čitate?	Skoro svaki dan ..... 1 Najmanje jednom sedmično..... 2 Manje od jednom sedmično ..... 3 Uopšte ne čitam novine ili časopise 4	
MMT3. Da li slušate radio skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ga uopšte ne slušate?	Skoro svaki dan ..... 1 Najmanje jednom sedmično..... 2 Manje od jednom sedmično ..... 3 Uopšte ne slušam radio..... 4	
MMT4. Koliko često gledate televiziju: da li gledate TV skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili uopšte ne gledate TV?	Skoro svaki dan ..... 1 Najmanje jednom sedmično..... 2 Manje od jednom sedmično ..... 3 Uopšte ne gledam TV..... 4	
MMT5. *Provjerite WB2: Da li ispitanik ima 15-24 godina?* ☐ *Da, starost 15-24* ⇨ *Nastavite sa MMT6* ☐ *Ne, starost 25-49* ⇨ *Pređite na sljedeći modul*		
MMT6. Da li ste ikada koristili kompjuter?	Da..... 1 Ne..... 2	 2⇨MMT9
MMT7. Da li ste kompjuter koristili bilo gdje tokom posljednjih 12 mjeseci?	Da..... 1 Ne..... 2	 2⇨MMT9
MMT8. Tokom posljednjih mjesec dana, koliko često ste koristili kompjuter: skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan ..... 1 Najmanje jednom sedmično..... 2 Manje od jednom sedmično ..... 3 Ne koristim kompjuter 4	
MMT9. Da li ste ikada koristili internet?	Da..... 1 Ne..... 2	 2⇨ Sljedeći modul
MMT10. Da li ste koristili internet tokom posljednjih 12 mjeseci? *Ako je neophodno, postavite dodatno pitajte: da li je Internet korišten na bilo kojoj lokaciji, sa bilo kojeg uređaja i sl.*	Da..... 1 Ne..... 2	 2⇨ Sljedeći modul
MMT11. Tokom posljednjih mjesec dana, koliko često ste koristili internet: skoro svaki dan, najmanje jednom sedmično, manje od jednom sedmično ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan ..... 1 Najmanje jednom sedmično..... 2 Manje od jednom sedmično ..... 3 Nisam koristio Internet..... 4	

SMRTNOST DJECE — MCM

MCM0. *Provjerite broj klastera u MWM1:*
☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva) ⇨ Pređite na sljedeći modul*
☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva) ⇨ Nastavite sa MCM1*

Sva pitanja se odnose samo na ŽIVOROĐENU djecu

MCM1. Sada želim da vas pitam o svoj djeci koju ste imali tokom života. Interesuju me vaša biološka djeca, čak iako nisu zakonski vaša ili ne nose vaše prezime. Da li ste ikada imali biološko dijete sa nekom ženom?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	2⇨MCM8 8⇨MCM8
MCM3. Koliko ste godina imali kada vam je rođeno (prvo) dijete?	Dob u godinama ..... __ __	
MCM4. Da li imate sinove ili kćerke čiji ste vi biološki otac koji trenutno žive sa vama?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MCM6
MCM5. Koliko sinova živi sa vama? Koliko kćerki živi sa vama? *Ako „nijedan/na", upišite '00'.*	Broj sinova kod kuće ..... __ __ Broj kćerki kod kuće ..... __ __	
MCM6. Da li imate bioloških sinova ili kćerki koji su živi ali ne žive sa vama?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MCM8
MCM7. Koliko sinova je živo ali ne živi sa vama? Koliko kćerki je živo ali ne živi sa vama? *Ako „nijedan/na", upišite '00'*	Sinovi žive negdje drugdje ..... __ __ Kćerke žive negdje drugdje ..... __ __	
MCM8. Da li ste imali biološkog sina ili kćerku koji su rođeni živi ali su kasnije umrli? *Ako „ne" postavite dodatno pitanje:* Pod ovim mislim na dijete koje je disalo ili plakalo ili pokazivalo druge znakove života – čak i ako je živjelo samo par minuta ili sati?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MCM10
MCM9. Koliko dječaka je umrlo? Koliko djevojčica je umrlo? *Ako „nijedan/na", upišite '00'.*	Umrlih dječaka ..... __ __ Umrlih djevojčica ..... __ __	
MCM10. *Saberite odgovore na pitanja MCM5, MCM7i MCM9.*	Zbir ..... __ __	

MCM11. Samo da provjerim da li sam tačno zabilježio, ukupno ste imali (ukupan broj djece navedeno u mcm10) živorođene djece u svom životu. Da li je to tačno?
☐ *Da. Provjerite i zabilježite u nastavku:*
☐ *Bez živorođene djece ⇨ Pređite na sljedeći modul*
☐ *Jedno ili više živorođene djece ⇨ Nastavite sa MCM11A*
☐ *Ne ⇨ Provjerite odgovore na MCM1-MCM10 i ispravite gdje je potrebno*

MCM11A. Da li su sva vaša biološka djeca imala istu biološku majku??	Da ..... 1 Ne 2	1⇨MCM12
MCM11B. Sveukupno, sa koliko žena ste imali biološku djecu?	Broj žena ..... __ __	
MCM12. Od te (*ukupan broj u mcm10*) biološke djece, kada je posljednje dijete rođeno (čak i ako je beba umrla Mjesec i godina moraju biti upisani.	Datum posljednjeg rođenja Dan ..... __ __ NZ dan ..... 98 Mjesec ..... __ __ Godina ..... __ __ __ __	

STAVOVI PREMA NASILJU U PORODICI — MDV

MDV1. Ponekad se muž iznervira ili naljuti zbog nečega što žena uradi. Po vašem mišljenju, da li muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu u sljedećim situacijama:

	Da	Ne	NZ
[A] Ako izađe bez njegovog znanja?	1	2	8
[B] Ako zanemaruje djecu?	1	2	8
[C] Ako se svađa sa njim?	1	2	8
[D] Ako odbija seks sa njim?	1	2	8
[E] Ako joj zagori jelo?	1	2	8

BRAK/ZAJEDNICA — MMA

MMA1. Da li ste trenutno oženjeni ili živite sa ženom kao da ste u braku?	Da, trenutno oženjen ..... 1 Da, živim sa ženom ..... 2 Ne, nisam u braku 3	3⇨MMA5
MMA2. Koliko godina ima vaša supruga/partnerica? *Dodatno pitanje*: Koliko je godina vaša supruga /partnerica napunila na svoj posljednji rođendan?	Dob u godinama ..... __ __ NZ 98	

MMA2A. *Provjerite broj klastera u MWM1:*
☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva) ⇨ Pređite na MMA7*
☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva) ⇨ Nastavite sa MMA3*

MMA3. Da li imate drugih supruga ili živite sa drugim ženama kao da ste u braku?	Da (Više od jedne) ..... 1 Ne (Samo jedna) 2	2⇨MMA7
MMA4. Koliko drugih žena ili partnerica imate koje žive sa vama?	Broj ..... __ __	⇨MMA7
MMA5. Da li ste ikada bili oženjeni ili živjeli sa ženom kao da ste u braku?	Da, bio oženjen ..... 1 Da, ranije živio sa ženom ..... 2 Ne 3	3 ⇨ Sljedeći modul
MMA6. Koji je vaš sadašnji bračni status: da li ste udovac, razvedeni ili rastavljeni?	Udovac ..... 1 Razveden ..... 2 Rastavljen 3	
MMA7. Da li ste bili oženjeni ili živjeli sa ženom samo jednom ili više puta?	Samo jednom ..... 1 Više puta 2	
MMA8. Kog mjeseca i godine ste se prvi put oženili ili počeli da živite sa ženom kao da ste u braku?	Datum prvog vjenčanja Mjesec ..... __ __ NZ mjesec ..... 98 Godina ..... __ __ __ __ NZ godinu 9998	⇨ Sljedeći modul
MMA9. Koliko ste godina imali kada ste prvi put počeli da živite sa svojom prvom suprugom/partnericom?	Dob u godinama ..... __ __	

SEKSUALNO PONAŠANJE — MSB

Provjerite da li je još neko prisutan. Prije nego što nastavite, pobrinite se da sa ispitanikom ostanete sami.

MSB1. Sada bih vam postavio nekoliko pitanja o seksualnoj aktivnosti kako bismo stekli bolji uvid u neke važne aspekte života. Informacije koji mi date ostaće strogo provjerljive. Koliko ste imali godina kada ste imali prvi spolni odnos?	Nikada nisam imao odnos ..... 00 Dob u godinama ..... __ __ Prvi put je imao odnos kada je počeo da živi sa (prvom) suprugom/partnericom 95	00⇨ Sljedeći modul
MSB2. Prilikom vašeg prvog spolnog odnosa, da li je korišten kondom?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Ne sjećam se 8	
MSB3. Kada ste posljednji put imali spolni odnos? *Zabilježite „prije koliko godina" samo ako je posljednji spolni odnos bio prije godinu ili više dana.* *Za 12 ili više mjesec, odgovor se treba upisati u godinama.*	Prije kolико dana ..... 1 __ __ Prije kolико nedjelja ..... 2 __ __ Prije kolико mjeseci ..... 3 __ __ Prije kolико godina ..... 4 __ __	4⇨MSB15
MSB4. Prilikom vašeg posljednjeg spolnog odnosa, da li je korišten kondom?	Da ..... 1 Ne 2	
MSB5. U kakvoj ste vezi bili sa osobom sa kojom ste imali posljednji spolni odnos? *Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vrijeme spolnog odnosa* *Ako je odgovor „djevojka/cura", onda pitajte:* Da li ste živjeli zajedno kao da ste u braku? *Ako je odgovor „Da", zaokružite šifru '2'.* *Ako je odgovor „Ne", zaokružite šifru '3'.*	Supruga ..... 1 Partnerica sa kojom živim ..... 2 Djevojka/cura ..... 3 Poznanica ..... 4 Seksualna radnica ..... 5 Drugo (*navesti*) 6	3⇨MSB7 4⇨MSB7 5⇨MSB7 6⇨MSB7
MSB6. *Provjerite MMA1:* ☐ *Trenutno oženjen ili živi sa ženom kao da su u braku (MMA1 = 1 ili 2) ⇨Pređite na MSB8* ☐ *Neoženjen / nije u zajednici (MMA1 = 3) ⇨Nastavite sa MSB7*		
MSB7. Koliko godina ima ta osoba? *Ako je odgovor „Ne znam", postavite dodatno pitanje:* Koliko ta osoba odprilike ima godina?	Dob seksualnog partnera ..... __ __ NZ 98	
MSB8. Da li ste imali spolni odnos sa još nekom osobom u posljednjih 12 mjeseci?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MSB15
MSB9. Posljednji put kada ste imali spolni odnos sa tom drugom osobom, da li je korišten kondom?	Da ..... 1 Ne 2	
MSB10. U kakvoj ste vezi bili sa tom osobom? *Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vrijeme spolnog odnosa* *Ako je odgovor „djevojka/cura", onda pitajte:* Da li ste živjeli zajedno u kao da ste u braku? *Ako je odgovor „Da", zaokružite šifru '2'.* *Ako je odgovor „Ne", zaokružite šifru '3'.*	Supruga ..... 1 Partnerica sa kojom živim ..... 2 Djevojka/cura ..... 3 Poznanica ..... 4 Seksualna radnica ..... 5 Drugo (*navesti*) 6	3⇨MSB12 4⇨MSB12 5⇨MSB12 6⇨MSB12
MSB11. *Provjerite MMA1 i MMA7:* ☐ *Trenutno oženjen ili živi sa ženom kao da su u braku (MMA1 = 1 ili 2) I* *Ženio se samo jednom ili živio sa ženom samo jednom (MMA7 = 1) ⇨ Pređite na MSB13* ☐ *U suprotnom ⇨ Nastavite sa MSB12*		
MSB12. Koliko godina ima ta osoba? *Ako je odgovor „Ne znam", postavite dodatno pitanje:* Koliko ta osoba odprilike ima godina?	Dob seksualnog partnera ..... __ __ NZ 98	
MSB13. Osim te dvije osobe, da li ste imali spolni odnos sa još nekom osobom u posljednjih 12 mjeseci?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MSB15
MSB14. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali spolniodnos u posljednjih 12 mjeseci?	Broj partnera ..... __ __	
MSB15. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali spolni odnos tokom života? *Ukoliko dati odgovor ne sadrži brojku, postavite dodatno pitanje da biste dobili približan broj.* *Ako je broj partnera 95 ili više, upišite '95'.*	Ukupan broj partnera u životu ..... __ __ NZ 98	

HIV/AIDS (SIDA) — MHA

MHA1. Sada želim da razgovaramo o nečemu drugom. Da li ste ikada čuli za virus HIV-a ili bolest zvanu AIDS ili SIDA?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ Sljedeći modul
MHA2. Da li ljudi mogu da smanje šansu da dobiju virus koji prouzrokuje sidu tako što će imati samo jednog seksualnog partnera koji nema druge seksualne partnere?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
MHA3. Da li ljudi mogu da dobiju virus koji prouzrokuje sidu putem vradžbina (bačenih čini) ili nekih drugih nadprirodnih sila?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
MHA4. Da li ljudi mogu da smanje šansu da dobiju virus koji prouzrokuje sidu tako što će koristiti kondom svaki put kada imaju spolni odnos?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
MHA5. Da li ljudi mogu dobiti virus koji prouzrokuje sidu od ujeda komarca?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
MHA6. Da li ljudi mogu dobiti virus koji prouzrokuje sidu ako dijele hranu sa osobom koja boluje od side?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
MHA7. Da li je moguće da naizgled zdrava osoba ima virus koji prouzrokuje sidu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
MHA8. Može li se virus koji prouzrokuje sidu prenijeti sa majke na njenu bebu: [A] Tokom trudnoće? [B] Tokom porođaja? [C] Dojenjem	Da Ne Nz Tokom trudnoće ..... 1 2 8 Tokom porođaja ..... 1 2 8 Dojenjem 1 2 8	
MHA9. Po vašem mišljenju, ako je učiteljica ili nastavnica zaražena virusom koji prouzrokuje sidu ali nije bolesna, da li treba dozvoliti da nastavi da predaje u školi?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije siguran / Zavisi 8	
MHA10. Da li biste kupili svježe povrće od prodavača kada biste znali da ima virus koji	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije siguran / Zavisi 8	
MHA11. Ako bi se član vaše porodice zarazio virusom koji prouzrokuje sidu, da li biste željeli da to ostane tajna?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije siguran / Zavisi 8	
MHA12. Ako bi se član vaše porodice razbolio od side, da li biste bili spremni da brinete o njemu ili njoj u sopstvenom domaćinstvu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ / Nije siguran / Zavisi 8	
MHA24. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste se ikada testirali da ustanovite da li imate virus koji prouzrokuje sidu?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨MHA27
MHA25. Kada ste se posljednji put testirali?	Prije manje od 12 mjeseci ..... 1 Prije 12-23 mjeseci ..... 2 Prije 2 ili više godina 3	
MHA26. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	1⇨ Sljedeći modul 2⇨ Sljedeći modul 8⇨ Sljedeći modul
MHA27. Da li znate za mjesto gdje se ljudi mogu testirati na virus koji prouzrokuje SIDU?	Da ..... 1 Ne 2	

PUŠENJE I KONZUMACIJA ALKOHOLA		MTA
MTA1. Da li ste ikada probali pušiti cigarete, makar ste samo povukli jedan ili dva dima?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨MTA6
MTA2. Koliko ste imali godina kada ste po prvi put ispušili cijelu cigaretu?	Nikada nisam ispušio cijelu cigaretu ..... 00 Dob ..... ___ ___	00⇨MTA6
MTA3. Da li trenutno pušite cigarete?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨MTA6
MTA4. Koliko ste cigareta ispušili tokom posljednjih 24 sata?	Broj cigareta ..... ___ ___	
MTA5. Koliko dana ste u toku čitavog posljednjeg mjeseca pušili cigarete? *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako „svaki dan" ili „skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	
MTA6. Da li ste ikada probali neke duhanske proizvode, za pušenje a koji nisu cigarete, kao što su cigare (npr. kubanske), cigarilosi, duhan za lulu ili vodenu lulu (nargilu/šišu) ili lulu?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨MTA10
MTA7. Da li ste konzumirali bilo kakve duhanske proizvode za pušenje tokom posljednjeg mjeseca?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨MTA10
MTA8. Koju vrstu duhanskog proizvoda za pušenje ste konzumirali ili pušili tokom posljednjeg mjeseca? *Zaokružite sve pomenute odgovore*	Cigare ..... A Vodena lula ..... B Cigarilosi ..... C Lula ..... D Drugo (*navesti*) _____ X	
MTA9. Koliko dana ste u toku posljednjeg mjeseca konzumirali duhanske proizvode za pušenje? *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako „svaki dan" ili „skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	
MTA10. Da li ste ikada probali bilo kakvu vrstu duhanskog proizvoda, koji nije za pušenje, kao što su duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje (burmut) ili duhan za sisanje (vlažni burmut)?	Da ..... 1 Ne 2	 2 ⇨MTA14
MTA11. Da li ste konzumirali bilo kakve duhanske proizvode koji nisu za pušenje tokom posljednjeg mjeseca?	Da ..... 1 Ne 2	 2 ⇨MTA14
MTA12. Koju vrstu duhanskog proizvoda koji nije za pušenje ste konzumirali tokom posljednjeg mjeseca? *Zaokružite sve pomenute odgovore.*	Duhan za žvakanje ..... A Duhan za šmrkanje (burmut) ..... B Duhan za sisanje (vlažni burmut) ..... C Drugo (*navesti*) X	
MTA13. Koliko dana ste u toku čitavog posljednjeg mjeseca konzumirali duhanske proizvode koji nisu za pušenje? *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako „svaki dan" ili „skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	
MTA14. Sada želim da vam postavim nekoliko pitanja o konzumaciji alkohola. Da li ste ikada pili alkohol?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨ Sljedeći modul
MTA15. Kao jedno alkoholno piće mislimo na jednu konzervu ili flašu pive, jednu čašu vina ili jednu čašicu žestokog pića. koliko ste godina imali kada ste popili prvo alkoholno piće, ne računajući par gutljaja?	Nikada nisam popio nijedno alkoholno piće ..... 00 Dob ..... ___ ___	00⇨ Sljedeći modul
MTA16. Koliko dana ste tokom posljednjeg mjeseca konzumirali barem jedno alkoholno piće? *Ako ispitanik nije pio, zaokružite '00'.* *Ako manje od 10 dana, zabilježite broj dana.* *Ako 10 dana i više ali manje od jedan mjesec, zaokružite '10'.* *Ako „svaki dan" ili „skoro svaki dan", zaokružite '30'.*	Nisam popio nijedno piće tokom posljednjeg mjeseca ..... 00 Broj dana ..... 0 ___ 10 dana i više ali manje od mjesec ..... 10 Svaki dan / Skoro svaki dan 30	00⇨ Sljedeći modul
MTA17. Tokom posljednjeg mjeseca, onim danima kada ste pili alkohol, koji broj pića ste obično konzumirali?	Broj pića ..... ___ ___	

ZADOVOLJSTVO SOPSTVENIM ŽIVOTOM		MLS
MLS1. *Provjerite MWB2: Da li ispitanik ima 15-24 godina?* ☐ *Dob 25-49 ⇨ Pređite na sljedeći modul* ☐ *Dob 15-24 ⇨ Nastavite sa MLS2*		
MLS2. Sada želim da vam postavim nekoliko vrlo jednostavnih pitanja o sreći i zadovoljstvu. Prvo, generalno gledano, da li biste rekli da ste veoma sretni, sretni, ni sretni ni nesretni, nesretni ili veoma nesretni? Takođe možete da pogledate ove slike koje mogu da vam pomognu pri davanju odgovora. *Pokažite ispitaniku stranu 1 kartice sa odgovorima i objasnite mu šta koji simbol predstavlja. Zaokružite šifru odgovora kojeg ispitanik izabere.*	Veoma sretan ..... 1 Sretan ..... 2 Ni sretan ni nesretan ..... 3 Nesretan ..... 4 Veoma nesretan 5	
MLS3. Sada želim da vam postavim pitanja o tome koliko ste zadovoljni u različitim oblastima svog života. Za svako od pitanja imamo 5 mogućih odgovora: molim vas da mi za svako pitanje kažete da li ste veoma zadovoljni, zadovoljni, ni zadovoljni ni nezadovoljni, nezadovoljni ili veoma nezadovoljni. Možete opet pogledati ove slike da vam pomognu da odgovorite. *Pokažite ispitaniku stranu 2 kartice sa odgovorima i objasnite mu šta koji simbol predstavlja. Zaokružite šifru odgovora kojeg ispitanik izabere za pitanja LS3 do LS13.* Koliko ste zadovoljni svojim porodičnim životom?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS4. Koliko ste zadovoljni svojim prijateljstvima?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS5. Tokom ove (**2011-12**) školske/akademske godine, da li ste pohađali školu/fakultet u bilo kojem periodu?	Da ..... 1 Ne 2	 2⇨MLS7
MLS6. Koliko ste zadovoljni svojom školom / svojim fakultetom?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS7. Koliko ste zadovoljni svojim trenutnim poslom? *Ako ispitanik kaže da nema posao, zaokružite '0' i nastavite sa sljedećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja o tome kako se osjeća zbog toga što nema posao ukoliko Vam sam ne kaže.*	Nema posao ..... 0 Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS8. Koliko ste zadovoljni svojim zdravljem?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS9. Koliko ste zadovoljni mjestom u kojem živite? *Ako je neophodno, objasnite da se pitanje odnosi na životnu sredinu, uključujući komšiluk i stambenu jedinicu.*	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	

MLS10. Koliko ste zadovoljni načinom na koji se ljudi u vašem okruženju generalno ophode prema vama?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS11. Koliko ste zadovoljni svojim izgledom?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS12. Sveukupno gledano, koliko ste zadovoljni svojim životom?	Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS13. Koliko ste zadovoljni svojim sadašnjim prihodom? *Ako ispitanik kaže da nema prihoda, zaokružite '0' i nastavite sa sljedećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja o tome kako se osjeća zbog toga što nema prihoda ukoliko Vam sam ne kaže.*	Nema prihoda ..... 0 Veoma zadovoljan ..... 1 Zadovoljan ..... 2 Ni zadovoljan ni nezadovoljan ..... 3 Nezadovoljan ..... 4 Veoma nezadovoljan 5	
MLS14. U poređenju sa situacijom od prije godinu dana, sveukupno gledano, da li biste rekli da vam se život poboljšao, ostao manje-više isti ili pogoršao?	Poboljšao se ..... 1 Manje-više isti ..... 2 Pogoršao se 3	
MLS15. A za godinu dana, sveukupno gledano, da li očekujete da će vaš život biti bolji, manje-više isti ili gori?	Bolji ..... 1 Manje-više isti ..... 2 Gori 3	

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA		**MHE**
MHE0. *Provjerite broj klastera u MWM1.* ☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva) ⇨ Pređite na MWB11* ☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva) ⇨ Nastavite sa MHE1.*		
MHE1. Imate li zdravstvenu knjižicu?	Da ..... 1 Ne 2	
MHE2. Imate li zdravstveno osiguranje?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨ MHE9
MHE3. Da li koristite zdravstvene usluge u domu zdravlja?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ MHE5
MHE4. Da li u najbližem domu zdravlja dobijate besplatnu zdravstvenu uslugu?	Da ..... 1 Ne 2	
MHE5. Da li koristite zdravstvene usluge u bolnici?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ MHE7
MHE6. Da li u najbližoj bolnici dobijate besplatnu zdravstvenu uslugu?	Da ..... 1 Ne 2	
MHE7. Da li koristite zdravstvene usluge koje pruža hitna pomoć?	Da ..... 1 Ne 2	2⇨ MHE9
MHE8. Da li dobijate besplatnu zdravstvenu uslugu u hitnoj pomoći?	Da ..... 1 Ne 2	
MHE9. Da li plaćate sve neophodne zdravstvene usluge i lijekove?	Da ..... 1 Nekad da, nekad ne ..... 2 Ne 3	1⇨ MWB11
MHE10. Da li plaćate samo one zdravstvene usluge i lijekove koji su vam apsolutno neophodni/urgentni?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨ MWB11
MHE11. Da li možete priuštiti lijekove bez jednokratne novčane pomoći?	Da ..... 1 Ne 2	

MWB11. *Upišite vrijeme završetka anketiranja.*	Sat i minute ..... __ __ : __ __	

MWB12. *Provjerite kolonu HL9 u Obrascu za popisivanje domaćinstva u Upitniku za domaćinstvo.*
Da li je ispitanik staratelj djeteta starosti 0-4 godine koje živi u ovom domaćinstvu?
☐ *Da ⇨ Pređite na UPITNIK ZA DJECU MLAĐU OD 5 GODINA za to dijete i počnite anketu sa istim ispitanikom.*
☐ *Ne ⇨ Završite anketiranje sa ovim ispitanikom tako što ćete se zahvaliti na saradnji.*
Provjerite da li je prisutan još neki muškarac ili u domaćinstvu koji ispunjavaju uslove za anketiranje

Zapažanja anketara

Zapažanja kontrolora

Zapažanja supervizora

MICS

UPITNIK ZA DJECU MLAĐU OD 5 GODINA

[BiH]

INFORMATIVNI PANEL ZA DJECU MLAĐU OD 5 GODINA	UF

Ovaj upitnik se popunjava anketiranjem majke ili staratelja (vidjeti Obrazac za popisivanje članova domaćinstva, kolona HL9 u Upitniku za domaćinstvo) koja/koji se brine o djetetu koje živi sa njima a koje je mlađe od 5 godina (vidjeti Obrazac za popisivanje članova domaćinstva. kolona HL6 u Upitniku za domaćinstvo).
Za svako dijete koje ispunjava starosni kriterij se treba popuniti poseban upitnik.

UF1. Šifra klastera: ___ ___ ___	**UF2.** Šifra domaćinstva: ___ ___ ___
UF3. Ime djeteta: Ime_____	**UF4.** Redni broj djeteta: ___ ___
UF5. Ime majke/staratelja: Ime_____	**UF6.** Redni broj majke/staratelja: ___ ___
UF7. Ime i šifra anketara/ke: Ime_____ ___ ___ ___	**UF8.** Dan / mjesec / godina anketiranja: ___ ___ / ___ ___ / ___ ___ ___ ___

Ponovite pozdrav ako nije već pročitan ispitanici/ku:

Mi dolazimo u ime **Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine**. Provodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice. Željela/ Želio bih da razgovaram sa Vama o (***ime djeteta iz UF3***) zdravlju i dobrobiti. Ova anketa će trajati do **20** minuta. Sve informacije koje dobijemo će ostati strogo povjerljive.

Ukoliko je pozdrav već pročitan ispitanici/ku na početku, onda treba pročitati sljedeći tekst:

Sada želim još malo da porazgovaram sa Vama o (***ime djeteta iz UF3***) zdravlju i drugim temama. Ova anketa će trajati do **20** minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date će ostati strogo povjerljive.

Možemo li da počnemo?

☐ *Da, dobijen je pristanak ⇨ Pređite na UF12 i upišite vrijeme, a zatim počnite anketiranje.*

☐ *Ne, nije dobijen pristanak ⇨ Popunite UF9. O ishodu informišite supervizora.*

UF9. Rezultat intervjua za djecu ispod 5 godina *Šifre se odnose na majku/staratelja.*	Upitnik je popunjen ..... 01 Ispitanik/ca nije kod kuće ..... 02 Odbijeno anketiranje ..... 03 Upitnik je djelimično popunjen ..... 04 Ispitanik/ca nije u stanju da odgovara ..... 05 Drugo (navesti)_____ 96

UF10. Kontrolu upitnika izvršio/la (Ime i šifra): Ime_____ ___ ___ ___	**UF11.** Operater/ka za unos podataka (Ime i šifra): Ime_____ ___ ___ ___

UF12. Upišite vrijeme početka anketiranja.	Sat i minute..... __ __ : __ __

STAROST DJETETA		AG
AG1. Sada želim da Vam postavim neka pitanja o (ime) zdravlju. Kojeg mjeseca i godine je (*ime*) rođen/a? *Dodatno pitanje:* Kada mu /joj je rođendan? *Ako majka/staratelj zna tačan datum rođenja, unesite i dan; u suprotnom zaokružite '98' za dan.* *Mjesec i godina se moraju upisati.*	Datum rođenja Dan ..... __ __ NZ dan ..... 98 Mjesec ..... __ __ Godina ..... __ __ __ __	
AG2. Koliko (*ime*) ima godina? *Dodatno pitanje*: Koliko godina je (*ime*) napunio/la na svoj posljednji rođendan? *Upišite uzrast u navršenim godinama.* *Upišite '0' ako dijete ima manje od godinu dana.* *Uporedite AG1 i/ili AG2 i ispravite ukoliko nisu konzistentni.*	Dob (u navršenim godinama) ..... __	

REGISTRACIJA ROĐENJA		BR
BR0. *Provjerite broj klastera u UF1:* ☐ *Ako je broj klastera od 001-474 (istraživanje ukupnog stanovništva) ⇨ Pređite na sljedeći modul* ☐ *Ako je broj klastera od 501-562 (istraživanje romskog stanovništva) ⇨ Pređite na BR1*		
BR1. Da li *(ime)* ima rodni list? *Ako "Da", pitajte:* Mogu li ga vidjeti?	Da, rodni list je viđen ..... 1 Da, rodni list nije viđen ..... 2 Ne ..... 3 NZ 8	1⇨ Sljedeći modul 2⇨ Sljedeći modul
BR2. Da li je rođenje (*ime*) registrovano u matičnom uredu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	1⇨ Sljedeći modul
BR3. Da li znate kako se vrši upis rođenja Vašeg djeteta u matičnu knjigu rođenih?	Da ..... 1 Ne 2	

RAZVOJ U RANOM DJETINJSTVU — EC

EC1. Koliko dječijih knjiga ili slikovnica imate za (*ime*)?	Nijednu ..... 00 Broj dječijih knjiga ..... 0 __ Deset ili više knjiga 10	
EC2. Interesuje me čime se (*ime*) igra kada je kod kuće. Da li se igra:	D N NZ	
[A] Igračkama napravljenim kod kuće (kao što su lutke, autići ili neke druge igračke napravljene kod kuće)?	Igračke napravljene kod kuće 1 2 8	
[B] Igračkama iz radnje ili fabrički izrađenim igračkama?	Igračke iz radnje 1 2 8	
[C] Predmetima iz domaćinstva (kao što su zdjele ili šerpe) ili predmetima koje nađe napolju (kao što su štapovi, kamenje, lišće i sl.)? *Ako ispitanik/ca odgovori sa "DA" na bilo koju kategoriju, postavite dodatno pitanje da biste saznali čime se dijete konkretno igra da biste potvrdili odgovore.*	Predmeti iz domaćinstva ili predmeti izvana 1 2 8	
EC3. Ponekad odrasli koji se brinu o djeci moraju da izađu iz kuće i da odu u kupovinu, kod doktora ili iz nekog drugog razloga moraju da ostave malu djecu. Koliko dana je prošle sedmice (*ime*):		
[A] Ostavljen/a sâm/a duže od sat vremena?	Broj dana kada je dijete ostavljeno sâmo duže od jednog sata ..... __	
[B] Ostavljen/a da se o njemu/njoj brine drugo dijete, odnosno neko ko je mlađi od 10 godina, duže od jednog sata? *Ako je odgovor "nijedan dan", upišite '0'.* *Ako je odgovor "ne znam", upišite '8'.*	Broj dana kada je dijete ostavljeno sa drugim djetetom duže od sat vremena ..... __	

EC4. *Provjerite AG2: Starost djeteta*
- ☐ *Dijete starosti 3 ili 4 godine ⇨ Nastavite sa EC5*
- ☐ *Dijete starosti 0, 1 ili 2 godine ⇨ Pređite na sljedeći modul*

EC5. Da li (*ime*) pohađa neki organizovani program za učenje ili obrazovanje u ranom djetinjstvu, kao što su privatne ili javne institucije, uključujući vrtić ili dječiji centar u zajednici?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	2⇨EC7 8⇨EC7
EC6. U posljednjih 7 dana, koliko je sati otprilike (*ime*) pohađao/la taj program?	Broj sati ..... __ __	
EC7. U posljednjih 3 dana, da li ste Vi ili bilo koji član domaćinstva preko 15 godina bili sa (*ime*) uključeni u neke od sljedećih aktivnosti: *Ako "Da", pitajte:* Ko je bio uključen u ovu aktivnost sa (*ime*)? *Zaokružite sve odgovore koji su relevantni.*	Majka / Otac / Drugi / Niko	
[A] Čitali knjige (*ime*) ili gledali slikovnice sa (*ime*)?	Čitali knjige — A B X Y	
[B] Pričali priče (*ime*)?	Pričali priče — A B X Y	
[C] Pjevali pjesme (*ime*) ili sa (*ime*), uključujući uspavanke?	Pjevali pjesme — A B X Y	
[D] Vodili (*ime*) van kuće ili dvorišta?	Izvodili napolje — A B X Y	
[E] Igrali se sa (*ime*)?	Igrali se — A B X Y	
[F] Imenovali, brojali ili crtali predmete (*ime*) ili sa (*ime*)?	Imenovali/brojali/crtali — A B X Y	

EC8. Želim da Vam postavim neka pitanja o zdravlju i razvoju Vašeg djeteta. Djeca se ne razvijaju i ne uče istom brzinom. Na primjer, neka prohodaju prije drugih. Ova pitanja se odnose na neke aspekte razvoja Vašeg djeteta. Može li (*ime*) da prepozna ili navede barem deset slova abecede/azbuke?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC9. Može li (*ime*) da pročita barem četiri jednostavne, popularne riječi?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC10. Da li (*ime*) zna nazive i prepoznaje oznake svih brojeva od 1 do 10?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC11. Može li (*ime*) da podigne mali predmet sa dva prsta, kao što je štap ili kamen sa zemlje?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC12. Da li je (*ime*) ponekad toliko bolestan/na da ne može da se igra?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC13. Da li (*ime*) može da prati jednostavna uputstva o tome kako da nešto pravilno uradi?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC14. Kada se (*ime*) kaže da nešto uradi, da li može to da radi sâm/a?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC15. Da li se (*ime*) dobro slaže sa drugom djecom?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC16. Da li (*ime*) ujeda ili udara drugu djecu ili odrasle?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
EC17. Da li (*ime*) lako gubi pažnju?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	

DOJENJE		BF
BF1. Da li je (*ime*) ikada dojen/a?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨BF3 8⇨BF3
BF2. Da li on/ona još doji?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF3. Želim da Vas pitam o tečnostima koje je (*ime*) možda uzimao/la tokom dana ili noći. Interesuje me da li je (*ime*) uzimao/la tu tečnost čak i ako je bila kombinovana sa drugom hranom. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila običnu vodu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF4. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila formulu za bebe?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨BF6 8⇨BF6
BF5. Koliko puta je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila formulu za bebe?	Broj puta ..... __ __	
BF6. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila mlijeko u prahu ili svježe životinjsko mlijeko?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨BF8 8⇨BF8
BF7. Koliko puta je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila mlijeko u prahu ili svježe životinjsko mlijeko?	Broj puta ..... __ __	
BF8. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila sok ili voćni napitak?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF9. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila bistru supu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF10. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, uzeo/la vitamine ili mineralne dopune ili neke lijekove?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF11. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila oralni rastvor za rehidraciju?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF12. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila neku drugu tečnost?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF13. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila ili jeo/jela kiselo mlijeko ili jogurt?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨BF15 8⇨BF15
BF14. Koliko puta je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila ili jeo/jela kiselo mlijeko ili jogurt?	Broj puta ..... __ __	
BF15. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, jeo/jela rijetku kašu od žitarica ili griz?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
BF16. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, jeo/jela čvrstu ili polučvrstu (meku, kašastu) hranu?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨BF18 8⇨BF18
BF17. Koliko puta je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, jeo/jela čvrstu ili polučvrstu (meku, kašastu) hranu?	Broj puta ..... __ __	
BF18. Da li je (*ime*) jučer, tokom dana ili noći, pio/pila nešto iz flašice sa cuclom?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	

BRIGA O BOLESTI		CA
CA1. Da li je (*ime*) imao/la proljev u posljednje dvije sedmice?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨CA7 8⇨CA7
CA2. Interesuje me koliko tečnosti je dâto (*ime*) tokom trajanja proljeva (uključujući majčino mlijeko). Tokom perioda kada je (*ime*) imalo/la proljev, da li mu/joj je dâto da popije manje nego obično, otprilike istu količinu ili više nego obično? *Ako je odgovor "Manje", postavite dodatno pitanje:* Da li mu/joj je dâto mnogo manje ili malo manje da popije?	 Mnogo manje ..... 1 Nešto manje ..... 2 Otprilike isto ..... 3 Više ..... 4 Nije dâto ništa ..... 5 NZ 8	
CA3. Tokom perioda kada je (*ime*) imalo/la proljev, da li mu/joj je dâto da pojede manje nego obično, otprilike ista količina, više nego obično ili ništa? *Ako je odgovor "Manje", postavite dodatno pitanje:* Da li mu/joj je dâto mnogo manje da pojede ili malo manje?	Mnogo manje ..... 1 Nešto manje ..... 2 Otprilike isto ..... 3 Više ..... 4 Prestali davati hranu ..... 5 Nikada nije davana hrana ..... 6 NZ 8	
CA4. Tokom tog slučaja proljeva, da li je (*ime*) dâto nešto od sljedećeg da popije: *Pročitajte svaku stavku naglas i upišite odgovor prije nego što nastavite sa sljedećom stavkom.*	 D N NZ	
[A] Tečnost načinjenu od posebnog rastvora za oralnu rehidraciju (npr. orosal, nelit i sl.)?	Tečnost iz posebnog rastvora za OR 1 2 8	
[B] Fabrički pakovan rastvor za oralnu rehidraciju protiv proljeva?	Fabrički pakovan rastvor za OR 1 2 8	
CA5. Da li je još nešto davano za liječenje proljeva?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨CA7 8⇨CA7
CA6. Šta je još davano za liječenje proljeva? *Dodatno pitanje:* Još nešto? *Zabilježite sve tretmane koji su primijenjeni. Upišite nazive svih pomenutih lijekova.* _____ *(Naziv lijeka)*	Pilula ili sirup Antibiotik ..... A Lijek protiv proljeva ..... B Cink ..... C Drugo (isključujući antibiotik, lijek protiv proljeva ili cink) ..... G Nepoznate pilule ili sirup ..... H Injekcija Antibiotik ..... L Nije antibiotik ..... M Nepoznata injekcija ..... N Intravenozna infuzija ..... O Lijek pripremljen kod kuće / ljekovito bilje ..... Q Drugo (*navesti*) _____ X	
CA7. Tokom posljednje dvije sedmice, da li je (*ime*) imao/la neku bolest praćenu kašljem?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨CA14 8⇨CA14
CA8. Kada je (*ime*) imao/la bolest praćenu kašljem, da li je disao/la brže nego obično sa kratkim, brzim udisajima ili je imalo teškoće pri disanju?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨CA14 8⇨CA14
CA9. Da li je uzrok ubrzanog ili otežanog disanja problem u grudima ili začepljen nos ili nos koji curi?	Samo problem u grudima ..... 1 Samo začepljen nos ili nos koji curi ..... 2 I jedno i drugo ..... 3 Drugo (*navesti*) ..... 6 NZ 8	 2⇨CA14 6⇨CA14

CA10. Da li ste tražili savjet ili pomoć u liječenju od bilo koga?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨CA12 8⇨CA12
CA11. Od koga ste tražili savjet ili pomoć u liječenju? *Dodatno pitanje:* Od koga još? *Zaokružite sve pomenute pružaoce usluga, ali NEMOJTE davati nikakve sugestije.* *Postavite dodatna pitanja da biste utvrdili svaki tip izvora.* *Ukoliko ne možete da utvrdite da li je u pitanju javni ili privatni sektor, upišite naziv institucije/organizacije.* _____ *(Naziv institucije/organizacije)*	Javni sektor Bolnica ..... A Dom zdravlja ..... B Mobilna (patronažna) ambulanta ..... E Druga javna ustanova (*navesti*) _____ H Privatni zdravstveni sektor Privatna bolnica / klinika ..... I Privatni doktor ..... J Privatna apoteka ..... K Privatna mobilna (patronažna) ambulanta ..... L Druga privatna zdravstvena ustanova (*navesti*) _____ O Drugi izvor Rodbina / Prijatelji ..... P Trgovina ..... Q Narodni iscjelitelj / Vidar / Travar ..... R (*navesti*) _____ X	
CA12. Da li je (*ime*) dât neki lijek za tu bolest?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨CA14 8⇨CA14
CA13. Koji lijek je (*ime*) dât? *Dodatno pitanje:* Još neki lijek? *Zaokružite sve pomenute lijekove. Upišite naziv svih pomenutih lijekova.* _____ *(Nazivi lijekova)*	Antibiotik Pilula / Sirup ..... A Injekcija ..... B Paracetamol / Panadol ..... P Aspirin ..... Q Ibuprofen ..... R Drugo (*navesti*) ..... X NZ ..... Z	
CA14. *Provjerite AG2: Da li je dijete mlađe od 3 godine?* ☐ *Da ⇨ Nastavite sa CA15* ☐ *Ne ⇨ Pređite na sljedeći modul*		
CA15. Posljednji put kada je (*ime*) imao/la stolicu, na koji način je uklonjena stolica?	Dijete je koristilo toalet / čučavac ..... 01 Bačena / isprana u toalet ili čučavac ..... 02 Bačena / isprana u odvod ili jarak ..... 03 Bačena u smeće (čvrsti otpad) ..... 04 Zakopana ..... 05 Ostavljena na otvorenom ..... 06 Drugo (*navesti*) ..... 96 NZ 98	

IMUNIZACIJA — IM

Ako je na raspolaganju zdravstvena knjižica / karton vakcinacije, prepišite datume u IM3 za svaku vrstu imunizacije koja je zabilježena u knjižici / na kartonu. U pitanja IM6-IM16 se upisuju imunizacije koje nisu zabilježene u knjižici / na kartonu. IM6-IM16 se postavljaju samo u slučajevima kada knjižica / karton nisu dostupni.

IM1. Da li imate zdravstvenu knjižicu / karton vakcinacije u kojoj su upisane imunizacije koje je primio/la (*ime*)? *(Ako "Da")* Mogu li ju / ga molim Vas pogledati?	Da, viđena ..... 1 Da, nije viđena ..... 2 Nema knjižice/kartona 3	1⇨IM3 2⇨IM6
IM2. Da li ste ikada imali zdravstvenu knjižicu / karton vakcinacije za (*ime*)?	Da ..... 1 Ne 2	1⇨IM6 2⇨IM6

IM3.
a) Prepišite datume svake vakcinacije sa knjižice
b) Upišite '44' u kolonu za dan ako knjižica pokazuje da je vakcina data ali nije zabilježen datum.

		Datum vakcinacije: Dan		Mjesec		Godina			
[A] BCG	BCG								
[B] Polio 1	IPV1/OPV1								
[C] Polio 2	IPV2/OPV2								
[D] Polio 3	IPV3/OPV3								
[E] Polio 4	IPV4/OPV4								
[F] Di-Te-Per1	DTP1								
[G] Di-Te-Per2	DTP2								
[H] Di-Te-Per3	DTP3								
[I] Di-Te-Per4	DTP4								
[J] HepB1 pri rođenju	HepB1								
[K] HepB2	HepB2								
[L] HepB3	HepB3								
[M] Hib1	Hib1								
[N] Hib 2	Hib2								
[O] Hib 3	Hib3								
[P] Hib 4 (Samo za RS i BD)	Hib4								
[Q] Mo-Ru-Pa (MRP)	MRP								

IM4. *Provjerite IM3. Da li su upisane sve vakcine (BCG do MRP)?*
☐ *Da⇨ Pređite na UF13*
☐ *Ne ⇨ Nastavite sa IM5*

IM5. Uz vakcine koje su zabilježene u knjižici / na kartonu, da li je (*ime*) dobio/la neke druge vakcine? *Zabilježite "Da" samo ako ispitanik/ca spomene vakcine navedene u gornjoj tabeli.*	Da ..... 1 *(Postavite dodatna pitanja o vakcinama i upišite '66' u odgovarajuću kolonu za dan za svaku pomenutu vakcinu. Zatim pređite na pitanje UF13.)* Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨UF13 8⇨UF13
IM6. Da li je (*ime*) ikada primio/la neke vakcine za prevenciju obolijevanja od neke bolesti?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨UF13 8⇨UF13
IM7. Da li je (*ime*) ikada primio/la BCG vakcinu protiv tuberkuloze – odnosno, injekciju u ruku ili rame od koje obično ostaje ožiljak?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	
IM8. Da li je (*ime*) ikada primio/la kapi vakcine u usta ili injekciju kako bi se zaštitio/la od dječje paralize (poliomijelitisa)?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨IM11 8⇨IM11
IM10. Koliko puta je primljena vakcina protiv dječje paralize (poliomijelitisa)?	Broj puta ..... __	
IM11. Da li je (*ime*) ikada primio/la DTP vakcinu – odnosno, injekciju u butinu ili rame – kako bi se spriječilo da dobije tetanus, veliki kašalj ili difteriju? *Dodatno objasnite da se DTP vakcina ponekad daje u isto vrijeme kad i vakcina protiv polia.*	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨IM13 8⇨IM13
IM12. Koliko puta je primljena DTP vakcina?	Broj puta ..... __	
IM13. Da li je (*ime*) ikada dobio/la vakcinu protiv Hepatitisa B (zarazne žutice) – odnosno, injekciju u butinu ili rame – kako bi se spriječilo da dobije Hepatitis B (zaraznu žuticu)? *Dodatno objasnite da se vakcina protiv Hepatitisa B ponekad daje u isto vrijeme kad i vakcina protiv polia i DTP vakcina.*	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨IM15A 8⇨IM15A
IM14. Da li je prva vakcina protiv Hepatitisa B (zarazne žutice) primljena unutar 24 sata nakon rođenja ili kasnije?	Unutar 24 sata ..... 1 Kasnije 2	
IM15. Koliko puta je primljena vakcina protiv Hepatitisa B (zarazne žutice)?	Broj puta ..... __	
IM15A. Da li je (*ime*) ikada dobio/la dvije vakcine injekcije istovremeno – odnosno, dvije injekcije u rame ili jednu u butinu i jednu u rame – kako bi se spriječilo da dobije Hemofilus influenzu tip B (Hib)?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	 2⇨IM16 8⇨IM16
IM15B. Koliko puta je primljena vakcina injekcije protiv Hemofilus influenze tip B (Hib)?	Broj puta ..... __	
IM16. Da li je (*ime*) ikada dobio/la MRP (Mo-Ru-Pa) vakcinu – odnosno, injekciju u ruku u dobi od 12 mjeseci ili kasnije – kako bi se spriječilo da dobije morbile (ospice), rubeolu i zaušnjake?	Da ..... 1 Ne ..... 2 NZ 8	

UF13. *Upišite vrijeme završetka anketiranja.*	Sat i minute ..... __ __ : __ __	

UF14. *Da li je ispitanik/ca majka ili staratelj još nekog djeteta starosti 0-4 godine koje živi u tom domaćinstvu?*

☐ *Da ⇨ Napomenite ispitaniku/ci da kasnije treba da izmjerite težinu i visinu djeteta. Pređite na sljedeći UPITNIK ZA DJECU MLAĐU OD 5 GODINA koji se treba popuniti sa istim ispitanikom/com.*

☐ *Ne ⇨ Završite anketiranje sa ovom ispitanicom / ovim ispitanikom tako što ćete se zahvaliti na saradnji i reći njoj/njemu da treba da izmjerite težinu i visinu djeteta.*

Provjerite da li u tom domaćinstvu ima još neka žena / neki muškarac starosti 15-49 godina ili još neko dijete mlađe od 5 godina za koje treba popuniti upitnik.

Pređite na upitnik za drugu ženu, muškarca ili dijete mlađe od 5 godina ili počnite da vršite pripreme za antropometrijsko mjerenje sve djece mlađe od 5 godina u domaćinstvu.

ANTROPOMETRIJSKI PODACI — AN

Nakon što popunite upitnike za svu djecu, osoba zadužena za mjerenje treba da izvaže i izmjeri dužinu/visinu svakog djeteta. Upišite težinu i dužinu/visinu u nastavku upitnika i pri tom vodite računa da izmjerene vrijednosti upišete u odgovarajući upitnik za svako dijete. Provjerite ime djeteta i redni broj na Obrascu za popisivanje članova domaćinstva u Upitniku za domaćinstvo prije upisivanja izmjerenih vrijednosti.

AN1. *Ime i šifra mjerača:*	Ime _____ ___ ___ ___	
AN2. *Rezultat mjerenja visine / dužine i težine*	Izmjerena bilo koja ili obje stavke ..... 1 Dijete nije prisutno ..... 2 Dijete ili majka/staratelj su odbili ..... 3 Drugo (*navesti*) _____ 6	 2⇨AN6 3⇨AN6 6⇨AN6
AN3. *Težina djeteta*	Kilogrami (kg) ..... __ __ , __ Težina nije izmjerena 99,9	
AN4. *Dužina ili visina djeteta* *Provjerite starost djeteta u AG2:* ☐ *Dijete mlađe od 2 godine.* ⇨ *Izmjeriti dužinu (u ležećem položaju)* ☐ *Dijete starosti 2 ili više godina.* ⇨ *Izmjeriti visinu (u uspravnom položaju)*	Dužina (cm) U ležećem položaju ..... 1 __ __ __ , __ Visina (cm) U uspravnom položaju ..... 2 __ __ __ , __ Dužina / visina nije izmjerena 9999,9	

AN6. *Da li u domaćinstvo živi još neko dijete koje ispunjava uslove za mjerenje?*

☐ *Da ⇨ Upišite izmjerene vrijednosti za sljedeće dijete.*
☐ *Ne ⇨ Provjerite da li su svi individualni upitnici u domaćinstvu popunjeni.*

Završi anketiranje u domaćinstvu tako što ćete se zahvaliti svim učesnicima na saradnji.

Prikupite sve upitnike za ovo domaćinstvo i provjerite da li su svi identifikacioni brojevi unijeti u informacione panele svakog upitnika. Upišite ukupan broj popunjenih upitnika za žene, muškarce i djecu mlađu od 5 godina u Upitnik za domaćinstvo.

Zapažanja anketara

Zapažanja kontrolora

Zapažanja supervizora

U MICS4 o romskom stanovništvu u BiH su dodatno korištena dva upitnika koja nisu sastavni dio standardnih anketnih instrumenata za MICS:
1) Upitnik o posjedovanju dokumenata;
2) Obrazac za procjenu konzumacije opojnih sredstava.
Analiza podataka prikupljenih pomoću ovih upitnika nije predstavljena u ovom izvještaju

MICS

[BiH]

ISTRAŽIVANJE O PRIPADNICIMA ROMSKE POPULACIJE
UPITNIK O POSJEDOVANJU DOKUMENATA

UPITNIK O POSJEDOVANJU DOKUMENATA	**PD**
PD1. Šifra klastera: ___ ___ ___	**PD2.** Šifra domaćinstva: ___ ___ ___
PD3. Ime ispitanika/ce: Ime_____	**PD4.** Redni broj ispitanika/ce: ___ ___
PD5. Ime i šifra anketara/ke: Ime_____ ___ ___ ___	**PD6.** Dan / Mjesec / Godina anketiranja: ___ ___ / ___ ___ / ___ ___ ___ ___

Ponovite pozdrav ako nije već pročitan ispitanici/ku:

Ukoliko je pozdrav već pročitan ispitanici/ku, onda treba pročitati sljedeći tekst:

Mi dolazimo u ime **Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.** Provodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice. Željela/željelo bih da razgovaram sa vama o dokumentima koje članovi vašeg domaćinstva posjeduju. Trebaće nam oko **15** minuta. Sve informacije koje dobijemo će ostati strogo povjerljive.

Sada želim još malo da porazgovaram sa vama o dokumentima koje članovi vašeg domaćinstva posjeduju. Trebaće nam oko **15** minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date će ostati strogo povjerljive.

Možemo li da počnemo?

☐ *Da, dobijen je pristanak ⇨ Pređite na RS10 i upišite vrijeme, a zatim počnite s anketiranjem.*
☐ *Ne, nije dobijen pristanak ⇨ Popunite RS7. O ishodu informišite supervizora.*

PD7. Rezultat anketiranja za boravišni status	Upitnik je popunjen .....01 Ispitanik/ca nije kod kuće.....02 Odbijeno anketiranje.....03 Upitnik je djelimično popunjen .....04 Ispitanik/ca nije u stanju da odgovara.....05 Drugo (*navesti*)_____96

PD8. Kontrolu upitnika izvršio/la (Ime i šifra): Ime..... ___ ___ ___	**PD9.** Operater/ka za unos podataka (Ime i šifra): Ime..... ___ ___ ___

PD10. Upišite vrijeme početka anketiranja.	Sat i minute.....__ __ : __ __	

POSJEDOVANJE DOKUMENATA — PD

Ovaj modul se postavlja ispitaniku/ci koji/a je odgovarao/la na 'Upitnik za domaćinstvo' ili drugoj odrasloj osobi koja ima 18 ili više godina i koja je upoznata za situacijom domaćinstva.

PD11. *Provjerite Obrazac za popisivanje članova domaćinstva u Upitniku za domaćinstvo i zabilježite sljedeće u nastavku:*
[A] Ukupan broj članova domaćinstva koji su mlađi od 18 godina: __ __
[B] Ukupan broj članova domaćinstva starosti 18-49 godina: __ __
[C] Ukupan broj članova domaćinstva starosti 50 godina i više: __ __
[D] Ukupan broj članova domaćinstva: __ __

PD12. Da li svi članovi domaćinstva starosti 18 i više godina imaju JMB iz registra BiH za JMB?	Da, svi članovi imaju.....1 Neki imaju, neki nemaju.....2 Nijedan član nema.....3	1⇨PD14 3⇨PD14
PD13. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima JMB iz registra BiH za JMB?	Broj članova..... __ __	

PD14. *Provjerite PD11[A] za broj članova domaćinstva koji su mlađi od 18 godina, ako je:*
☐ *broj '01' ili više ⇨ Nastavite sa PD15*
☐ *broj '00' ⇨ Pređite na PD17*

PD15. Da li svi članovi domaćinstva mlađi od 18 godina imaju JMB iz registra BiH za JMB?	Da, svi članovi imaju.....1 Neki imaju, neki nemaju.....2 Nijedan član nema.....3	1⇨PD17 3⇨PD17
PD16. Koliko članova domaćinstva mlađih od 18 godina ima JMB iz registra BiH za JMB?	Broj djece..... __ __	
PD17. Da li svi članovi domaćinstva starosti 18 i više godina imaju ličnu kartu za BiH državljane čiji je rok važenja 10 godina?	Da, svi članovi imaju.....1 Neki imaju, neki nemaju.....2 Nijedan član nema.....3	1⇨PD27 3⇨PD19
PD18. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima ličnu kartu za BiH državljane čiji je rok važenja 10 godina?	Broj članova..... __ __	
PD19. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju BiH ličnu kartu za strance?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD21
PD20. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima BiH ličnu kartu za strance?	Broj članova..... __ __	
PD21. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju BiH ličnu kartu za raseljene osobe (Rok važenja 2 godine)?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD23
PD22. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima BiH ličnu kartu za raseljene osobe (Rok važenja 2 godine)?	Broj članova..... __ __	
PD23. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju rješenje o statusu raseljene osobe?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD27
PD24. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima rješenje o statusu raseljene osobe?	Broj članova..... __ __	
PD25. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju legitimaciju za raseljene osobe?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD27
PD26. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima legitimaciju za raseljene osobe?	Broj članova..... __ __	
PD27. Da li svi članovi domaćinstva starosti 18 i više godina imaju BiH pasoš?	Da, svi članovi imaju.....1 Neki imaju, neki nemaju.....2 Nijedan član nema.....3	1⇨PD29 3⇨PD29
PD28. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima BiH pasoš?	Broj članova..... __ __	

PD29. *Provjerite PD11[A] za broj članova domaćinstva koji su mlađi od 18 godina, ako je:*
☐ *broj '01' ili više ⇨ Nastavite sa PD30*
☐ *broj '00' ⇨ Pređite na PD32*

PD30. Da li svi članovi domaćinstva mlađi od 18 godina imaju BiH pasoš?	Da, svi članovi imaju.....1 Neki imaju, neki nemaju.....2 Nijedan član nema.....3	1⇨PD32 3⇨PD32
PD31. Koliko članova domaćinstva mlađih od 18 godina ima BiH pasoš?	Broj članova..... __ __	
PD32. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju pasoš neke druge države?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD34
PD33. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima pasoš neke druge države?	Broj članova..... __ __	

PD34. *Provjerite PD11[A] za broj članova domaćinstva koji su mlađi od 18 godina, ako je:*
☐ *broj '01' ili više ⇨ Nastavite sa PD35*
☐ *broj '00' ⇨ Pređite na PD37*

PD35. Da li neki od članova domaćinstva mlađi od 18 godina imaju pasoš neke druge države?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD37
PD36. Koliko članova domaćinstva mlađih od 18 godina ima pasoš neke druge države?	Broj djece..... __ __	

PD37. *Provjerite PD12, ako:*
☐ *šifre 2 ili 3 „Neki imaju, neki nemaju" ili „Nijedan član nema" ⇨ Nastavite sa PD38*
☐ *šifra 1 „Da, svi članovi imaju" ⇨ Pređite na PD44*

PD38. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju izbjeglički karton?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD40
PD39. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima izbjeglički karton?	Broj članova..... __ __	
PD40. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju karton tražitelja međunarodne zaštite?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD42
PD41. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima karton tražitelja međunarodne zaštite?	Broj članova..... __ __	
PD42. Da li neki od članova domaćinstva starosti 18 i više godina imaju potvrdu identiteta za osobu bez državljanstva?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD44
PD43. Koliko članova domaćinstva starosti 18 i više godina ima potvrdu identiteta za osobu bez državljanstva?	Broj članova..... __ __	

PD44. *Provjerite PD11[C] za broj članova domaćinstva od 50 i više godina, ako je:*
☐ *broj '01' ili više ⇨ Nastavite sa PD45*
☐ *broj '00' ⇨ Pređite na PD52*

PD45. Da li svi članovi domaćinstva starosti 50 i više godina imaju zdravstveno osiguranje?	Da, svi članovi imaju.....1 Neki imaju, neki nemaju.....2 Nijedan član nema.....3	1⇨PD47 3⇨PD47
PD46. Koliko članova domaćinstva starosti 50 i više godina ima zdravstveno osiguranje?	Broj članova..... __ __	
PD47. Da li neki od članova domaćinstva starosti 50 i više godina imaju zdravstvenu knjižicu?	Da.....1 Ne.....2	2⇨PD50
PD48. Koliko članova domaćinstva starosti 50 i više godina ima zdravstvenu knjižicu?	Broj članova..... __ __	

PD49. *Provjerite PD11[C] i PD48: Da li je broj članova u oba pitanja isti?*
☐ *Ne ⇨ Nastavite sa PD50*
☐ *Da ⇨ Pređite na PD52*

PD50. Da li svi članovi domaćinstva starosti 50 i više godina u najbližem domu zdravlja dobijaju besplatnu zdravstvenu uslugu?	Da.....1 Ne.....2	
PD51. Da li svi članovi domaćinstva starosti 50 i više godina u najbližoj bolnici dobijaju besplatnu zdravstvenu uslugu?	Da.....1 Ne.....2	

UPITNIK ZA PROCJENU KONZUMACIJE OPOJNIH SREDSTAVA

UPITNIK O KONZUMACIJI OPOJNH SREDSTAVA	DU
Ovaj upitnik se koristi za sve žene i muškarce u dobi od 15-49 godina.	
DU1. Šifra klastera: ___ ___ ___	**DU2.** Šifra domaćinstva: ___ ___ ___
DU3. Ime i šifra anketara/ke: Ime_____ ___ ___ ___	**DU4.** Dan / mjesec / godina anketiranja: ___ ___ / ___ ___ / ___ ___ ___ ___
DU5. *Da li je ispitanik/ca:* ☐ *Žena* ⇨ *DU6* ☐ *Muškarac* ⇨ *DU7*	
DU6. Redni broj žene: ___ ___	**DU7.** Redni broj muškarca: ___ ___
DU8. *Provjerite WB7 / MWB7 u upitniku za ženu / muškarca za ispitanicu/ka:* ☐ *Pitanje nije popunjeno ili je označena šifra 3* ⇨ *Predajte upitnik i kovertu ispitaniku/c i zamolite nju/njega da ga popuni i vrati u zatvorenoj koverti.* ☐ *Šifre 1, 2, 4 ili 5* ⇨ *DU9*	

DU9. Rezultat anketiranja *Popunjava anketar.*	Ispitanik/ica nije kod kuće.....01 Odbio/la je anketiranje.....02 Ispitanik/ica nije u stanju da odgovara.....03 Drugo (navesti)_____96

DU10. Rezultat anketiranja *Popunjava kontrolor.*	Upitnik je popunjen ..... 1 Upitnik je djelimično popunjen ..... 2 Ispitanik/ca nije popunio/la drugu stranu 3

DU11. Kontrolu upitnika izvršio/la (Ime i šifra): Ime_____ ___ ___ ___	**DU12.** Operater/ka za unos podataka (Ime i šifra): Ime_____ ___ ___ ___

KONZUMACIJA OPOJNIH SREDSTAVA (SAMOPOPUNJAVANJE)	DU
Sada Vas želimo zamoliti za informacije o konzumaciji droga i opojnih sredstava. Napominjemo da će sve informacije koje nam date ostati strogo povjerljive Molimo Vas da popunite sljedeći upitnik i vratite ga anketaru u koverti koja Vam je data.	
DU13. Da li ste ikada u životu konzumirali drogu ili bilo koje drugo opojno sredstvo? *Zaokružite samo jedan odgovor i slijedite uputstvo.*	Da 1 ⇨ Ako "Da", odgovorite na pitanja u nastavku. Ne 2 ⇨ Ako "Ne", stavite upitnik u kovertu, zatvorite kovertu i vratite je anketaru.

DU14. Kada ste posljednji put konzumirali neku od sljedećih opojnih supstanci / droga? *Označite jednu kućicu za svaki red.*	Nikada	Tokom proteklih 12 mjeseci	Prije više od 12 mjeseci	Ne znam / ne sjećam se
[A] kanabis (marihuanu i / ili hašiš)	1	2	3	8
[B] ekstazi	1	2	3	8
[C] amfetamin i / ili metamfetamin, supstance koje su najpoznatije pod nazivom "speed"	1	2	3	8
[D] kokain i / ili crack	1	2	3	8
[E] Heroin	1	2	3	8
[F] LSD (trip, acid, kiselina)	1	2	3	8
[G] "Čarobne gljive"	1	2	3	8
[H] Sredstva koja se inhaliraju, kao što su ljepilo i drugi industrijski proizvodi koji se namjerno udišu	1	2	3	8

Zahvaljujemo na popunjavanju ovog upitnika
i molimo Vas da popunjeni upitnik svojeručno spakujete u kovertu koja Vam je data i vratite anketaru.

Dodatak G. Tabele o obrazovanju prema ISCED klasifikaciji

Obrazovanje u BiH prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja (ISCED)

Metodologija MICS4 istraživanja je razvijena da odgovori na potrebe i standarde zemlje u kojoj se istraživanje provodi te da istovremeno odgovori na kriterije globalnog izvještavanja o stanju žena, muškaraca i djece. MICS4 istraživanje o romskoj populaciji u BiH, stoga, tretira podatke o obrazovanju na osnovu standarda za predškolsko, osnovno/obavezno i srednje obrazovanje, koji su ozvaničeni zakonima na nivou BiH, FBiH, RS i BD, te, dodatno, na osnovu ISCED standarda koji će omogućiti poređenje postignuća u sferi obrazovanja na globalnom nivou.

ISCED postavlja sljedeće standarde:

1. predškolsko obrazovanje (ISCED0) podrazumijeva programe obrazovanja za djecu od treće do šeste godine života,
2. osnovno obrazovanje (ISCED1) uključuje djecu uzrasta pet, šest ili sedam godina i, generalno, traje od četiri do šest godina,
3. niži nivo srednjeg obrazovanja (ISCED2) počinje nakon četiri do šest godina (najčešće šest) osnovnog obrazovanja i najčešće traje tri godine,
4. viši nivo srednjeg obrazovanja (ISCED3) uključuje djecu od 15 ili 16 godina i traje od dvije do pet godina.

Kako bi se prezentirali podaci za obrazovanje u BiH prema ISCED standardima, primijenjeni su sljedeći kriteriji:

- predškolsko obrazovanje od treće do pete godine, uključujući petu godinu života,
- osnovno obrazovanje od šeste do desete godine života,
- niže srednje obrazovanje od 11. do 13. godine života,
- više srednje obrazovanje od 14. do 18. godine života.

Pokazatelji prema ISCED standardu za: neto pohađanje osnovne škole, neto pohađanje niže i više srednje škole i rodni paritet u obrazovanju prikazani su u tabelama ED.1 ISCED, ED.2 (a) ISCED, ED.2 (b) ISCED i ED.3 ISCED.

Tabela ED.1 ISCED: Pohađanje osnovne škole

Procenat djece osnovnoškolskog uzrasta koja pohađaju osnovnu ili srednju školu (prilagođena neto stopa pohađanja), istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.-2012.

	Muški		Ženski		Ukupno	
	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Broj djece
Administrativne jedinice						
FBiH	69,8	272	67,5	247	68,7	519
RS	69,4	68	73,9	61	71,5	129
BD	(*)	11	(*)	20	(43,3)	31
Dob na početku školske godine (u godinama)						
6	39,5	81	54,7	77	46,9	158
7	62,1	70	70,3	59	65,9	129
8	77,4	55	66,5	62	71,7	117
9	80,6	71	74,8	61	77,9	132
10	87,3	75	75,2	68	81,5	143
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	57,5	138	57,7	133	57,6	271
Osnovno	74,6	195	70,7	165	72,8	360
Srednje+	(*)	19	(97,0)	30	(91,8)	48
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	55,0	100	50,2	75	53,0	174
Drugi kvintil	67,5	79	61,7	76	64,6	154
Srednji kvintil	70,2	64	76,0	71	73,2	135
Četvrti kvintil	77,2	64	79,2	56	78,1	120
Najbogatiji	(84,1)	45	78,8	50	81,3	96
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	63,1	243	62,4	221	62,7	464
Najbogatijih 40 procenata	80,1	109	79,0	107	79,6	216
Maternji jezik nositelja domaćinstva*						
Romski	63,8	215	58,3	197	61,2	412
Drugi	76,5	134	82,0	130	79,2	265
Ukupno	68,3	352	67,8	328	68,1	679

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva“ koji nedostaju nisu prikazani u tabeli.

Tabela ED.2 (a) ISCED: Pohađanje nižeg nivoa srednje škole

Procenat djece u uzrastu za niži nivo srednje škole koja pohađaju niži nivo srednje škole ili viši nivo obrazovanja (prilagođena neto stopa pohađanja) i procenat djece koja pohađaju osnovnu školu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.-2012.

	Muški			Ženski			Ukupno		
	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu	Broj djece
Administrativne jedinice									
FBiH	47,2	24,7	162	42,5	27,4	159	44,9	26,1	321
RS	(56,7)	(27,8)	30	55,6	17,4	44	56,1	21,7	73
BD	(*)	(*)	8	(*)	(*)	7	(*)	(*)	16
Dob na početku školske godine (u godinama)									
11	31,9	45,6	70	33,0	45,5	74	32,5	45,6	143
12	(50,7)	(24,5)	51	55,2	20,1	69	53,3	22,0	120
13	59,6	10,3	80	48,3	10,5	68	54,4	10,4	147
Nivo obrazovanja majke									
Bez formalnog obrazovanja	36,0	25,0	81	28,8	28,8	60	32,9	26,6	141
Osnovno	53,1	30,2	102	48,9	24,7	131	50,7	27,1	232
Srednje+	(*)	(*)	18	(*)	(*)	20	(70,3)	(17,4)	37
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	(22,8)	(39,7)	33	15,2	36,6	53	18,2	37,8	86
Drugi kvintil	(44,7)	(16,5)	40	(33,5)	(24,4)	33	39,6	20,1	73
Srednji kvintil	(51,5)	(22,6)	45	(52,2)	(22,2)	40	51,9	22,4	85
Četvrti kvintil	(51,1)	(33,1)	41	(61,3)	(27,9)	42	56,3	30,5	84
Najbogatiji	(63,4)	(21,8)	40	(69,2)	(15,2)	42	66,4	18,4	82
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	41,2	25,4	119	31,7	28,8	126	36,3	27,2	244
Najbogatijih 40 procenata	57,2	27,5	82	65,3	21,5	85	61,3	24,5	166
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	39,5	30,9	103	34,7	31,3	122	36,9	31,1	224
Drugi	56,3	21,3	97	60,8	18,8	87	58,4	20,1	184
Ukupno	47,7	26,3	200	45,2	25,9	210	46,4	26,1	410

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva“ koji nedostaju nisu prikazani u tabeli.

Tabela ED.2 (b) ISCED: Pohađanje višeg nivoa srednje škole

Procenat djece u uzrastu za viši nivo srednje škole koja pohađaju viši nivo srednje škole ili viši nivo obrazovanja (prilagođena neto stopa pohađanja) i procenat djece koja pohađaju osnovnu školu ili niži nivo srednje škole, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.-2012.

	Muški			Ženski			Ukupno		
	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu ili niži nivo srednje škole	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu ili niži nivo srednje škole	Broj djece	Neto stopa pohađanja (prilagođena)	Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu ili niži nivo srednje škole	Broj djece
Administrativne jedinice									
FBiH	35,2	21,5	269	19,7	14,4	231	28,1	18,2	500
RS	42,3	16,0	54	36,6	4,4	56	39,4	10,0	110
BD	(*)	(*)	11	(*)	(*)	11	(*)	(*)	23
Dob na početku školske godine (u godinama)									
14	51,3	49,3	72	35,6	37,7	65	43,8	43,8	138
15	39,3	31,1	63	19,0	10,5	51	30,2	21,9	114
16	40,9	11,5	60	20,1	7,2	67	29,8	9,2	127
17	24,5	5,2	80	23,7	1,4	65	24,2	3,5	145
18	24,9	1,9	59	10,5	0,0	50	18,3	1,0	109
Nivo obrazovanja majke									
Bez formalnog obrazovanja	30,2	25,0	60	(20,3)	(12,7)	43	26,0	19,9	104
Osnovno	45,4	32,3	117	33,1	23,6	104	39,6	28,2	220
Srednje+	(*)	(*)	20	(*)	(*)	12	(77,5)	(22,0)	31
Majka/staratelj ne živi u domaćinstvu	29,2	16,5	58	13,4	2,6	78	20,1	8,5	136
Nije moguće odrediti	20,7	2,6	80	8,5	0,0	62	15,4	1,5	141
Kvintili indeksa imovinskog stanja									
Najsiromašniji	16,3	26,5	51	6,3	12,5	52	11,2	19,4	103
Drugi kvintil	15,9	15,6	50	12,2	10,4	53	14,0	12,9	102
Srednji kvintil	29,2	19,3	69	31,8	12,4	74	30,5	15,7	142
Četvrti kvintil	49,3	19,3	93	31,8	15,2	58	42,6	17,8	150
Najbogatiji	53,5	20,7	72	25,0	9,4	62	40,3	15,5	134
Indeks imovinskog stanja									
Najsiromašnijih 60 procenata	21,4	20,4	169	18,6	11,8	179	20,0	16,0	348
Najbogatijih 40 procenata	51,2	19,9	165	28,3	12,2	120	41,5	16,7	284
Maternji jezik nositelja domaćinstva*									
Romski	24,6	20,3	193	12,5	8,7	167	19,0	14,9	360
Drugi	52,1	20,0	140	35,4	16,2	130	44,1	18,2	271
Ukupno	36,1	20,2	334	22,5	12,0	299	29,7	16,3	633

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
* Podaci za kategoriju „Maternji jezik nositelja domaćinstva" koji nedostaju nisu prikazani u tabeli.

Tabela ED.3 ISCED: Rodni paritet u obrazovanju

Omjer prilagođene stope pohađanja za djevojčice i dječake koji pohađaju osnovnu školu i koji pohađaju srednju školu, istraživanje o romskoj populaciji u BiH, 2011.-2012.

	Prilagođena neto stopa pohađanja osnovne škole, djevojčice	Prilagođena neto stopa pohađanja osnovne škole, dječaci	Indeks rodnog pariteta (GPI) za prilagođenu neto stopu pohađanja osnovne škole	Prilagođena neto stopa pohađanja srednje škole, djevojčice	Prilagođena neto stopa pohađanja srednje škole, dječaci	Indeks rodnog pariteta (GPI) za prilagođenu neto stopu pohađanja srednje škole
Administrativne jedinice						
FBiH	67,2	69,4	0,97	8,5	15,2	0,56
RS	73,9	69,4	1,07	11,4	15,9	0,72
BD	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)
Nivo obrazovanja majke						
Bez formalnog obrazovanja	57,7	57,5	1,00	4,1	6,4	0,65
Osnovno	70,1	73,9	0,95	8,1	12,7	0,63
Srednje+	(97,0)	(*)	(*)	(19,4)	(35,3)	(0,55)
Majka ne živi u domaćinstvu	N/A	N/A	N/A	13,4	22,9	0,59
Nije moguće odrediti	N/A	N/A	N/A	7,4	19,5	0,38
Kvintili indeksa imovinskog stanja						
Najsiromašniji	49,0	55,0	0,89	0,8	3,0	0,26
Drugi kvintil	61,7	67,5	0,91	6,7	6,4	1,05
Srednji kvintil	76,0	70,2	1,08	13,8	9,6	1,44
Četvrti kvintil	79,2	75,3	1,05	12,0	25,1	0,48
Najbogatiji	78,8	84,1	0,94	9,8	23,1	0,42
Indeks imovinskog stanja						
Najsiromašnijih 60 procenata	62,2	64,2	0,96	7,1	6,3	0,92
Najbogatijih 40 procenata	79,0	79,7	1,00	10,9	24,1	0,45
Maternji jezik nositelja domaćinstva						
Romski	58,3	63,2	0,92	4,0	8,0	0,50
Drugi	82,0	76,5	1,07	15,1	23,2	0,65
Ukupno	67,5	68,0	0,99	8,7	14,7	0,59

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.
N/A: nije primjenjivo

Bosna i Hercegovina: romska populacija

Istraživanje višestrukih pokazatelja

2011.–2012.